

STRATONIKEIA KORİNTH BAŞLIKLARI

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Arkeoloji Anabilim Dalı
Klasik Arkeoloji Bilim Dalı**

Murat TAŞKIRAN

Danışmanı: Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT

**Ağustos 2011
DENİZLİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Arkeoloji Anabilim Dalı, Klasik Arkeoloji Bilim Dalı öğrencisi Murat TAŞKIRAN tarafından Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT yönetiminde hazırlanan “ **Stratonikeia Korinth Başlıkları**” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 12.08.2011 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Celal ŞİMŞEK

Jüri Başkanı

Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Abuzer KIZIL

Jüri Üyesi

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 17/08/2011 tarih ve ...13/06.. sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT
Müdür

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğini beyan ederim.

Öğrenci Adı Soyadı : Murat TAŞKIRAN

İmza :

TEŞEKKÜR

Bana 2007 yılından beri her türlü yardımı esirgemeyen, tez konusunu seçmemden başlayarak çalışmanın her aşamasında, beni destekleyen, engin bilgi ve görüşlerini esirgemeyen hocam Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT'e, yapıcı eleştiri ve görüşleri ile her zaman yanımda olan hocam Doç. Dr. Elif ÖZER'e, Çalışma ortamı sağlama konusunda yardımlarını esirgemeyen hocam Prof. Dr. Celal ŞİMŞEK'e, bu süreç içerisinde hem arazi çalışmaları sırasında hem de metin oluşumunda bilgi ve tecrübesine başvurduğum Arş. Gör. Tunç SEZGİN'e, yardımları ile sürekli yanımda olan Arş. Gör. Banu YILMAZ, Polat ULUSOY ve Arkeolog Fatih GÜRSOY'a ve çizimler konusunda yardımcı olan Arkeolog Elif GÜLŐEN ile Ayşegül ARIŐ'a teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Son olarak beni her zaman destekleyen aileme minnettarım.

Murat TAŞKIRAN

ÖZET

STRATONIKEIA KORİNTH BAŞLIKLARI

TAŞKIRAN, Murat
Yüksek Lisans Tezi, Arkeoloji ABD
Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT
Ağustos 2011, 185 Sayfa

Korinth başlıkları, Hellenistik Dönem'den itibaren Anadolu mimarisinde sıkça görülen, gösterdiği zengin süsleme ile ait oldukları yapıya estetik görünüş sağlayan taşıyıcı mimari elemanlardır. M.Ö. 3. yy. başlarında adı değişen Stratonikeia Antik Kenti'nde de, bu dönemden itibaren tespit edilen birçok yapıda korinth başlıkları kullanılmıştır. İncelenen örneklerin en erken tarihli olanları (M.Ö. 2. yy.ın ilk yarısı) Gymnasium, en geç tarihlendirilenler ise (Severuslar Dönemi) Nympheum yapısına aittir.

Başlıkların gösterdikleri stil gelişiminden yola çıkarak kentte Hellenistik, Augustus, Traianus-Hadrianus, Antoninler ve Severuslar Dönemi'nde yoğun mimari faaliyetler olduğu görülmektedir. Özellikle Augustus Dönemi'nde kentteki yapılaşmanın arttığı anlaşılmaktadır. Gymnasium, Tiyatro, Bouleuterion ve M.S. 2. yy.a Kuzey Cadde'ye ait olan başlıklar bunun en büyük göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Seleukoslar tarafından kurulan Stratonikeia'nın özellikle Augustus Dönemi'ne tarihlendirilen başlıklarında Seleukoslar'ın hâkimiyet sürdüğü Kilikia ve Suriye Bölgesi etkileri görülmektedir. M.S. 2. yüzyıl boyunca Anadolu'da faaliyet gösteren Pergamon, Ephesos ve Aphrodisyas Dekorasyon Okulları'nın sanatsal etkileri tespit edilmiştir. Bunun yanında başlıklar üzerinde yerel bir stil gelişiminden de bahsedilebilir.

Bu çalışmada incelenen başlıkların değerlendirilmesinde kentte yer alan yapılar ön planda tutulmuştur. Başlıkların çoğunun hangi yapıya ait olduğu tespit edilmiş, yapısı belli olmayan örnekler ise stil kritik yöntemiyle nereye ait olabileceği konusunda önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Korinth Başlığı, bezeme, Stratonikeia, mimari.

ABSTRACT
STRATONIKEIA CORINTHIAN CAPITALS

TAŞKIRAN, Murat
M. Sc. Thesis in Arcaheology
Thesis Advisor: Associate Prof. Dr. Bilal SÖĞÜT
June 2011, 185 Pages

Corinth capitals were common from Hellenistic Period in Anatolian architecture, are carrying architectural elements with rich ornaments that gains the structure aesthetic view. Corinth capitals used on many structures in ancient city Stratonikeia found in Hellenistic Period. The earliest examples are belonged to Gymnasium (Second quarter of Second Century BC.) and the latest are Nympeum (Severian Time).

Architectural activities are intense during the Hellenistic, Augustus, Traianus-Hadrianus, Antoninus and Severus periods due to stylistics development of capitals. Especially, structural activities were arised in the city in the Augustus Period. Capitals belong to Gymnasium, Theatre, Bouleuterion and North Street are the biggest pointer of this fact. Influences of Cilicia and Syria that were under dominance of Seleucids can be seen capitals dated to Augustus Period in Stratonikeia founded by Seleucids. Artistic influences of decoration schools of Pergamon, Ephesos and Aphrodisias were confirmed. In addition to this influences, local stylistic developments can be observed on capitals.

The evaluation of capitals in this study was based on the structures on city. The appropriate structures for capitals were determined and suggestions were made for capitals that could not relate with any structure with style criticism method.

Keywords: Corinth Capital, ornament, Stratonikeia, architecture.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
HARİTA, LEVHA, PLAN VE TABLOLAR LİSTESİ	vii
ÇİZİMLER LİSTESİ	viii
RESİMLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM STRATONIKEIA ANTİK KENTİ

1. 1. Tarihsel Süreç.....	3
1. 2. Yapılan Araştırmalar ve Kazı Çalışmaları	7

İKİNCİ BÖLÜM KORİNTH BAŞLIKLARI

2.1 Korinth Başlıklarının Tarihsel Gelişimi	8
2.1.1 Tanımı, Kökeni, Kullanım Özellikleri ve İlk Örnekler	8
2.1.2 Klasik Dönem	10
2.1.3 Hellenistik Dönem	11
2.1.4 Roma İmparatorluk Dönemi	13
2.1.5 Geç Antik Dönem	16

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM KORİNTH BAŞLIĞININ YAPILARA GÖRE DEĞERLENDİRMESİ

3.1 Gymnasium Başlıkları.....	17
3.2 Tiyatro Başlıkları.....	30
3.3 Bouleuterion Başlıkları.....	35

3.4 Kuzey Cadde ve Kuzey Şehir Kapısı Başlıkları.....	38
3.5 Yapısı Bilinmeyen Başlıklar.....	47
3.5.1 Stratonikeia Müze Deposunda Bulunan Başlıklar.....	47
3.5.2 Muğla Müzesi Bahçesindeki Başlık.....	51
3.5.3 Kent İçinde Farklı Yerlerde Bulunan Başlıklar.....	52

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KORİNTH BAŞLIKLARININ DÖNEMSEL DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1 Hellenistik Dönem.....	65
4.2 Augustus Dönemi.....	66
4.3 Traianus-Hadrianus Dönemi.....	69
4.4 Antoninler-Severuslar Dönemi.....	71
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	75
KAYNAKÇA.....	80
KATALOG.....	87
HARİTA, LEVHA, PLAN VE TABLOLAR.....	140
RESİMLER.....	154
ÖZGEÇMİŞ.....	184

HARİTA, LEVHA, PLAN VE TABLOLAR LİSTESİ

Levha 1: Korinth Başlığı ve Akanthus Yaprağı Terminolojisi(L. Vandeput, 1997'den yararlanılmıştır).

Harita 1: Karia Bölgesi Haritası

Plan 1: Stratonikeia Kent Planı

Plan 2: Gymnasium Planı

Plan 3: Tiyatro Planı

Plan 4: Bouleuterion Planı

Plan 5: Kuzey Şehir Kapısı ve Kuzey Cadde Mevcut Planı

Tablo 1: Korinth Başlıkları Çizimi ve Dönemsel Şeması

Tablo 2: Başlıklar Üzerindeki Kaulis Çanağı ve Volütlerin Kronolojik Tablosu

Tablo 3: Başlıklar ve Dönemsel Şeması

Tablo 4: Yapıların Geçirdiği İmar Evreleri

Tablo 5: Başlıkların Yükseklikleri, Abakus Yükseklikleri ve Kalathos-Abakus Oranları

ÇİZİMLER LİSTESİ

Çizim 1: K02 Katalog Numaralı Altlık

Çizim 2: K03 Katalog Numaralı Başlık

Çizim 3: K07 Katalog Numaralı Başlık

Çizim 4: K09 Katalog Numaralı Başlık

Çizim 5: K10 Katalog Numaralı Başlık

Çizim 6: K12 Katalog Numaralı Başlık

Çizim 7: K13 Katalog Numaralı Başlık

Çizim 8: K14 Katalog Numaralı Paye Başlığı

Çizim 9: K16 Katalog Numaralı Başlık

Çizim 10: K19 Katalog Numaralı Başlık

Çizim 11: K23 Katalog Numaralı Başlık

Çizim 12: K24 Katalog Numaralı Paye Başlığı

Çizim 13: K25 Katalog Numaralı Başlık

Çizim 14: K26 Katalog Numaralı Başlık

Çizim 15: K27 Katalog Numaralı Başlık

Çizim 16: K31 Katalog Numaralı Başlık

Çizim 17: K34 Katalog Numaralı Başlık

Çizim 18: K35 Katalog Numaralı Başlık

Çizim 19: K38 Katalog Numaralı Başlık

Çizim 20: K39 Katalog Numaralı Başlık

Çizim 21: K43 Katalog Numaralı Paye Başlığı

Çizim 22: K45 Katalog Numaralı Başlık

Çizim 23: K51 Katalog Numaralı Başlık

Çizim 24: K04 Katalog Numaralı Başlık, Kaulis Çanağı ve Heliks Detayı

Çizim 25: K07 Katalog Numaralı Başlık, Kaulis Çanağı ve Heliks Detayı

Çizim 26: K09 Katalog Numaralı Başlık, Kaulis Çanağı ve Heliks Detayı

Çizim 27: K10 Katalog Numaralı Başlık, Kaulis Çanağı ve Heliks Detayı

Çizim 28a-d: K13 Katalog Numaralı Başlık, Kaulis Çanağı ve Heliks Detayı

Çizim 29: K15 Katalog Numaralı Başlık, Kaulis Çanağı ve Heliks Detayı

Çizim 30: K16 Katalog Numaralı Başlık, Kaulis Çanağı ve Heliks Detayı

Çizim 31: K17 Katalog Numaralı Başlık, Kaulis Çanağı ve Heliks Detayı

Çizim 32: K19 Katalog Numaralı Başlık, Kaulis Çanağı ve Heliks Detayı

Çizim 33: K22 Katalog Numaralı Başlık, Kaulis Çanağı ve Heliks Detayı

Çizim 34: K27 Katalog Numaralı Başlık, Kaulis Çanağı ve Heliks Detayı

Çizim 35: K28 Katalog Numaralı Başlık, Kaulis Çanağı ve Heliks Detayı

Çizim 36: K31 Katalog Numaralı Başlık, Kaulis Çanağı ve Heliks Detayı

Çizim 37: K35 Katalog Numaralı Başlık, Kaulis Çanağı, Heliks Detayı

Çizim 38: K37 Katalog Numaralı Başlık, Kaulis Çanağı ve Heliks Detayı

Çizim 39: K38 Katalog Numaralı Başlık, Kaulis Çanağı ve Heliks Detayı

Çizim 40: K39 Katalog Numaralı Başlık, Kaulis Çanağı ve Heliks Detayı

Çizim 41: K40 Katalog Numaralı Başlık, Kaulis Çanağı ve Heliks Detayı

Çizim 42: K46 Katalog Numaralı Başlık, Kaulis Çanağı ve Heliks Detayı

Çizim 43: K51 Katalog Numaralı Başlık, Kaulis Çanağı ve Heliks Detayı

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: K01 Katalog Numaralı Akanthuslu Sütun Altlığı, Gymnasium'dan.

Resim 2: K02 Katalog Numaralı Akanthuslu Sütun Altlığı, Gymnasium'dan.

Resim 3: K03 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 4: K04 Katalog Numaralı Yarım Sütun Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 5: K05 Katalog Numaralı Yarım Sütun Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 6: K06 Katalog Numaralı Yarım Sütun Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 7: K07 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 8: K08 Katalog Numaralı Lagina Başlığı.

Resim 9: K09 Katalog Numaralı Başlık, Tiyatro'dan.

Resim 10: K10 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Tiyatro'dan.

Resim 11: K11 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Tiyatro'dan.

Resim 12: K12 Katalog Numaralı Paye Başlığı.

Resim 13a: K13 Katalog Numaralı Korinth Başlığı.

Resim 13b: K13 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Yan Yüzü.

Resim 13c: K13 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Yan Yüzü.

Resim 13d: K13 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Yan Yüzü.

Resim 14: K14 Katalog Numaralı Paye Başlığı.

Resim 15a: K15 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Tiyatro'dan.

Resim 15b: K15 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Yan Yüzü.

Resim 15c: K15 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Yan Yüzü.

Resim 15d: K15 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Yan Yüzü.

Resim 16: K16 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Tiyatro'dan.

Resim 17: K17 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Bouleuterion'dan.

Resim 18: K18 Katalog Numaralı Başlık, Bouleuterion'dan.

Resim 19: K19 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Kuzey Cadde'den.

Resim 20: K20 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 21: K21 Katalog Numaralı Gymnasium'dan.

Resim 22: K22 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 23: K23 Katalog Numaralı Başlık.

Resim 24: K24 Katalog Numaralı Paye Başlığı.

Resim 25: K25 Katalog Numaralı Başlık.

Resim 26: K26 Katalog Numaralı Başlık.

Resim 27a: K27 Katalog Numaralı Başlık, Ön Yüzü.

Resim 27b: K27 Katalog Numaralı Başlık, Yan Yüzü.

Resim 28: K28 Katalog Numaralı Korinth Başlığı.

Resim 29: K29 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 30: K30 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 31: K31 Katalog Numaralı Paye Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 32: K32 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 33: K33 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 34: K34 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Kuzey Cadde'den.

Resim 35: K35 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Kuzey Kapıdan.

Resim 36: K36 Katalog Numaralı Korinth Başlığı.

Resim 37: K37 Katalog Numaralı Paye Başlığı, Kuzey Cadde'den.

Resim 38: K38 Katalog Numaralı Paye Başlığı, Kuzey Cadde'den.

Resim 39: K39 Katalog Numaralı Anta Başlığı, Kuzey Cadde'den.

Resim 40: K40 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Kuzey Cadde'den.

Resim 41: K41 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Kuzey Cadde'den.

Resim 42: K42 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Kuzey Cadde'den.

Resim 43: K43 Katalog Numaralı Paye Başlığı.

Resim 44: K44 Katalog Numaralı Parapet Başlığı.

Resim 45: K45 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Nympheum'dan.

Resim 46: K46 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Nympheum'dan.

Resim 47: K47 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Nympheum'dan.

Resim 48: K48 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Nympheum'dan.

Resim 49: K49 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Nympheum'dan.

Resim 50: K50 Katalog Numaralı Korinth Başlığı.

Resim 51: K51 Katalog Numaralı Korinth Başlığı.

KISALTMALAR

AA	Archäologischer Anzeiger
AJA	American Journal of Archaeology
Ak.	Akanthus
AMS	Asia Minor Studien
AnatSt.	Anatolien Studies
ASD	Arkeoloji ve Sanat Dergisi
AST	Araştırma Sonuçları Toplantısı
ASY	Arkeoloji ve Sanat Yayınları
AthMitt	Attenische Mitteilungen
Bkz.	Bakınız
Çiz.	Çizim
DaF	Damaszener Forschungen
Der.	Derinlik
EA	Epigraphica Anatolica
Gen.	Genişlik
<i>IGSK</i>	Inschriften Griechischer Städte Aus Kleinasien.
IstForch	Istanbuler Forschungen
IstMitt	Istanbuler Mitteilungen
JRS	Journal of Roman Studies
K.	Katalog
KST	Kazı Sonuçları Toplantısı
Lev.	Levha

M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
ÖJh	Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Institutes in Wien
Pl.	Plate
Pln.	Plan
RE	Pauly Realencyclopädie der Klassischen Altertumswissenschaft
Res.	Resim
RM	Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts, Römische Abteilung.
S.	Sayfa
S.Ü.	Selçuk Üniversitesi
Tab.	Tablo
TKİ	Türkiye Kömür İşletmeleri
TTK	Türk Tarih Kurumu
TürkAD	Türk Arkeoloji Dergisi
vd.	ve diğerleri
Yük.	Yükseklik
ZPE	Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik

GİRİŞ

Korinth Başlıkları Klasik Dönemde ortaya çıkan ve antik mimaride kullanılan sütun başlıkları arasında en estetik olanıdır. Vitruvius “*bir genç kız narinliğinin taklididir; çünkü genç kızların görünimleri kol ve bacakları yaşlarının körpeliliği nedeniyle daha ince olduğundan bezemede daha hoş etkiler yaratırlar*” der. Vitruvius’un bir genç kıza benzettiği korinth başlıkları özellikle Roma Dönemi’nde çok yaygındır. Zenginlik ve gösterişin sembolü olan bu başlıklar Stratonikeia’da da kent en önemli yapılarını süslemektedir. Başlıklar arasında M.Ö. 2. yüzyılın başlarına tarihlenen ünik örnekler de vardır. Başlıklar üzerindeki süsleme detayları kentin tarihsel süreci, mimari ekolü, ait oldukları yapının kent ve bölge içerisindeki yerinin belirlenmesi açısından son derece önemlidir.

Stratonikeia Korinth Başlıkları konulu çalışma ile kentin M.Ö. 3. yüzyıldan M.S. 3. yüzyıla kadar olan yaklaşık 600 yıllık zaman dilimi hakkında detaylı bilgilere ulaşılması hedeflenmiştir. Bu sürece ait başlıklardan yola çıkarak bölge arkeolojisi içerisinde kent süslemesini ait olduğu yere oturtmak, ayrıca bu konuda yerel üretim ve atölyeleri belirlemek, başlıkların ait oldukları yapıları tespit etmek ve böylece yapılar üzerindeki yapı evrelerini göstermek amacıyla bu konu çalışılmıştır.

Çalışmamızda Hellenistik ve Roma Dönemleri’ne ait korinth başlıkları ele alınmıştır. Tekrarlamalar ve gereksiz bilgilerden kaçınmak için aynı olan başlıklardan birer örnek değerlendirilmiştir. Kentin Gymnasium, Tiyatro, Bouleuterion, Kuzey Şehir Kapısı ve Kuzey Caddedeki çeşitli dönemlere ait olanlar, Eskihisar ve Muğla Müzesi ile kent içinde muhtelif yerlerde duran başlıklar incelenmiştir. Ayrıca Eskihisar Müzesi’nde bulunan Lagina Hekate Tapınağı’na ait korinth başlığı da Lagina ile Stratonikeia arasındaki bağ düşünülerek çalışmaya dâhil edilmiştir.

Çalışmamız alan taraması ile başlamış, mevcut korinth başlığı ve başlık parçalarının yeri tespit edilmiştir. Çünkü kentte sürekli yerleşme olduğundan örnekler kent içinde neredeyse her yere dağılmıştır. Yer tespitinden sonra örnekler envanterlenip katalogları tamamlanarak, çizilecek durumda olan başlıkların çizimleri bilgisayar ortamında yapılmıştır. Katalogları yapılan başlıkların büyük bir kısmı yapılara göre tasniflenmiş, bir kısmı da karşılaştırma yoluna gidilerek kent içinde ait olabilecekleri yerler tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmamıza konu olan bu başlıklar aynı bölge ve

Anadolu'nun diğer b6lgelerindeki benzer 6rnekleri ile karşılaştırılıp, stil kritik y6ntemi ile d6nemsel 6zellikleri belirlenme yoluna gidilmiştir. Aynı zamanda elde edilen sonuçları sağlam bir zemine oturtmak amacıyla kentin farklı yerlerinde ele geçen yazıtlardan da yararlanılmıştır.

Çalışmamızda ele aldığımız 6rneklerin çoğu daha 6nceki kazı d6nemlerinde bulunmuş olup envanter numaraları verilmiştir. Ancak bu numaralar zaman içinde silinmiştir. Bu nedenle bazılarına, 6ncelikli olarak numara verilme yoluna gidilmiştir. Bu şekilde hem çalışmamız sırasında hem de bundan sonraki aşamalarda yaşanabilecek karışıklıkların 6nlenmesi amaçlanmıştır. Bu işlem başlıkların kronolojik gelişimleri g6z 6n6nde bulundurularak yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

STRATONIKEIA ANTİK KENTİ

1. 1. Tarihsel Süreç

Strabon'un Karia Bölgesi'nin iç kesimlerinde (Harita 1) Mylasa ve Alabanda ile birlikte işarete değer üç kentten biri olarak Stratonikeia'yı göstermesi¹, yerleşmenin önemini ortaya koymaktadır. Stratonikeia içindeki yerleşim ile ilgili bulgular M.Ö. 2. bin ortalarına kadar inmektedir². Tiyatro'nun önünde bulunan Sub-Miken döneme ait üzengi kulplu kap ile aynı zamanından olduğu anlaşılan diğer bir kap³ kentin bu dönemi ile ilgili önemli buluntular olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kentle ilgili yapılan bazı araştırmalarda, özellikle nekropol buluntuları ışığında Geç Geometrik dönemde bugünkü Eskihisar Köyü'nün olduğu yerde bir antik kentin mevcut olduğundan bahsedilmektedir⁴. Ayrıca Stratonikeia Aldağ ve Kabaksız Mevkilerinde ele geçen M.Ö. 680-650 yıllarına ait özellikleri yansıtan oinochoeler ve yine Aldağ mevkiindeki nekropolde ele geçen M.Ö. 660-650 yıllarına tarihlendirilen Kotyle örnekleri⁵ özellikle arkaik dönemde bu alanlara yakın bir yerleşmenin olduğunun ipuçları olarak değerlendirilmelidir. Söz konusu yerleşmelerin Stratonikeia'nın erken dönemi ile ilgili olması gerektiği düşünülebilir.

Kitabeler yardımıyla Stratonikeia'nın beş demosu olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar Hiera Kome, Koliorga, Koronza, Karaia ve Laborda'dır⁶. Koronza M.Ö. IV. yy.da bağımsızdır ve iki demosu vardır. Ancak burası Hellenistik dönemde Stratonikeia'nın demosu haline gelmiştir⁷. Kömür havzasında, *Börükçü* mevkiinde yapılan kazılar sonrasında ortaya çıkarılan yerleşme kompleksinin de bu dönem ve sonrasında Stratonikeia'ya bağlı bir deme olduğu anlaşılmaktadır⁸. Kent içindeki erken

¹ Strabon (2005), *Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika)*, (Çeviren: A. Pekman), İstanbul.

² Bilal Söğüt (2009), "Stratonikeia 2008 yılı Çalışmaları" 31. *KST.* 4, s. 263-286.

³ G. M. A Hanfmann ve J. C. Waldbaum (1968), "Two Submycenaean Vases and a Tablet from Stratonikeia in Caria", *AJA* 72, 51-56; Yusuf Boysal (1987)b., *Stratonikeia Nekropolü'nün Tarihsel Süreci*, Remzi Oğuz Arık Armağanı, Ankara, s. 51-69.

⁴ Asuman Baldıran (1991), "Nekropol Buluntularına Göre Stratonikeia'nın Tarihsel Süreci", *S.Ü. Edebiyat Dergisi*, 6.Sayı, s. 45-55.

⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Baldıran, 1991.

⁶ Çetin Şahin (1976), *Political and Religious Structure in the Territory of Stratonikeia in Caria*, Ankara.

⁷ Şahin, 1976: 1 vd.

⁸ Börükçü Kazıları için bkz. Ahmet A. Tırpan – Bilal Söğüt (2006), "Lagina ve Börükçü 2005 Yılı Çalışmaları", 28. *KST.* 2, s. 591-612; Ahmet A. Tırpan – Bilal Söğüt (2007), "Lagina ve Börükçü 2006 Yılı Çalışmaları", 29. *KST.* 3, s. 387-410. Ayrıca bkz. Börükçü (Koliorga) adının geçtiği Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen yazıt için bkz.

yerleşime ait olabilecek duvar kalıntıları kentin güneyinde Kadıkulesi Tepesi üzerinde ve kuzey yamacında görülmektedir⁹.

Kent hakkında bilgi veren Strabon; “*Stratonikeia bir Makedonialı’lar yerleşmesidir. Burası da krallar tarafından kıymetli ilavelerle süslenmiş ve geliştirilmiştir. Stratonikeia’lıların kentinde iki tapınak vardır. Bunların en ünlüsü Hekate’ninki, Lagina’dır ve her yıl çok sayıda festival topluluklarını kendine çeker. Bir de kentin yanında, bütün Karia’lıların genel mülkiyetinde bulunan ve hem kurban sunmak hem de ortak çıkarlarını görüşmek için toplandıkları yer olan Zeus Khrysaoreos’un tapınağı vardır. Köylerden meydana gelen birlikleri ‘Khrysaoreon’ olarak adlandırılır. En çok köyü temsil edenin, seçimde tercih hakkı vardır. Örneğin Keramos halkının olduğu gibi. Her ne kadar Karia’lı kökünden değilseler de¹⁰, Khrysaoreon Birliği’ne ait köyleri olduğundan Stratonikeia’lılar da birlikte bir payları vardır...¹¹” der. Strabon’un da belirttiği üzere burada Hellenistik Dönem öncesine ait bir yerleşmenin olduğu ve bunun Khrysaoris ve İdrias olarak bilindiği anlaşılmaktadır. Hatta Kadıkulesi Tepesi üzerinde bu dönem ile ilgili Leleg tipi sur duvarları takip edilebilmektedir¹².*

Seleukos Kralı I. Seleukos, genç karısı Stratonike ile oğlu Antiokhos arasındaki gizli aşkı öğrenince, M.Ö. 294’de karısını oğluna bıraktı¹³. Stephanos’a göre şehir, Antikhos’un karısı Stratonike’nin adını almıştır¹⁴. Kentin tam ne zaman kurulduğu bilinmemekle beraber, M.Ö. 281 yılında yapılan Kurupedion Savaşı’ndan sonra bölgenin kontrolünün Seleukoslar’a geçmesinin ardından adı değişmiştir¹⁵.

Kent M.Ö. 205 yılında İmparator V. Philip önderliğindeki Makedon ordusunun istilasına uğramış, daha sonra fidiye karşılığında bağımsızlığına kavuşmuştur. M.Ö. 197’de Rodosluların eline geçmiş olduğu, Rodos elçisinin Roma Senatosu’nda yaptığı konuşmadan anlaşılmaktadır¹⁶. Bunun en önemli kanıtı tiyatronun güneyinde su

Murat Aydaş (2006), Three Inscription from Stratonikeia in Caria, *EA 39*, 111-112 ve Murat Aydaş (2007). Two New Inscription from Stratonikeia in Caria, *EA 40*, s. 33-34.

⁹ Ahmet Tırpan (1990), Stratonikeia Şehir ve Sur Planı, *S.Ü. Edebiyat Dergisi 5*, s. 217-234.

¹⁰ Strabon’un burada böyle aktarması Stratonikeia’nın tarihsel süreci açısından bizce önemsenmesi gereken bir noktadır.

¹¹ Strabon, XIV.2, s. 234-235.

¹² Söğüt, 2009: 264.

¹³ George E. Bean (1987), *Karia*, (Çev: Burak Akgüç), İstanbul, s. 81.

¹⁴ Bizantionlu Stephanos, *İ Ethnika*, 696; R. Chandeler (1764-1765). *Chandeler, Travels in Asia Minor*, (Ed.: E. Clay), London, 116-117; Söğüt, 2009: 264. vd.

¹⁵ W. Ruge (1931). Stratonikeia, *RE IV A (1)*, 322-325; Şahin, 1978: 32; Boysal, 1987b: 51.

¹⁶ J. Robert ve L. Robert (1955). *Me’langes Isodore Lewy*, Brüksel, S. 555 v.d.

yapısının önünde bulunan bir yazıttır. Yazıt hem harf karakteri hem de yazıtta birçok Rodoslu adının geçmesinden dolayı Rodos Dönemi'ne (M.Ö. 188-167) verilir¹⁷. Rodos elçisi, Stratonikeia'yı kendilerine Antiokhos ve Seleukos'un verdiğini ifade eder¹⁸. Rodos sikkelerinin yoğun bir şekilde Stratonikeia'da bulunmaları, kentteki Rodos ekonomik etkisinin bu yıllarda da sürdüğüne işaret etmektedir¹⁹.

Stratonikeia'nın zaman zaman el değiştirmesi M.Ö. 133 yılında Pergamon Krallığında iddiası olan Aristonikos'un Romalılara karşı isyan edip, Stratonikeia'ya sığınmasına kadar devam etmiştir²⁰. Aristonikos'un Stratonikeia Şehrine sığınmış olması, kentin bu dönemde güçlü olduğunun bir kanıtı olarak değerlendirilebilir²¹. Fakat bazı araştırmacılara göre, Aristonikos'un sığındığı şehir Lydia bölgesinde, Kaikos üzerindeki Stratonikeia'dır²². M.Ö. 88 yılında, Anadolu'yu Romalılardan temizleme savaşları veren Pontus Kralı Mithridates'e karşı koyan Stratonikeia, Mithridates tarafından işgal edilmiştir²³. Bu konuda Appianos; *“(Mithridates) İonia'dan dönüp Stratonikeia'yı aldı ve parayla cezalandırdı. Kente bir birlik sevk etti. Güzel bir kız görüp kadınları arasına aldı. Bu kız Philopoimen'in kızı Monime idi”*²⁴ der. Fakat M.Ö. 81 yılında Romalılar'ın zaferi üzerine kent onurlandırılmış ve kentin 50 km. kuzeydoğusundaki Hydisos şehri de Stratonikeia'ya verilmiştir²⁵. Bundan sonraki siyasi dönem hakkında Cassios Dio; *“Labienus Kilikia'yı işgal etti. Stratonikeia dışında Asia'nın kara kentlerini ele geçirdi. Pek çoğunu savaşmadan, Mylasa ve Alabanda'yı ise tehlikeye atılarak zaptetti. Çünkü onlar Labienus'un gönderdiği gözcüleri yakaladılar. Onları bir yortu sırasında öldürüp baş kaldırdılar. Bu nedenle Labienus Alabanda'lıları yakalatıp bizzat cezalandırdı. Terk edilen Mylasa'yı ise yerle bir etti. Stratonikeia'yı uzun süre kuşattıysa da kenti almak hiçbir şekilde mümkün olmadı”*²⁶ der. M.Ö. 40'da Labienus, Part ordusunun başında Stratonikeia'ya saldırır. Fakat

¹⁷ Çetin Şahin (2005)b., A Hellenistic List of Donors from Stratonikeia” EA 38, s. 9-12.

¹⁸ Yusuf Boysal (1983), Stratonikeia, S.Ü. Edebiyat Dergisi I, s. 123-134.

¹⁹ Yusuf Boysal ve Musa Kadioğlu (1999), 1997 Yılı Stratonikeia Nekropol Çalışmaları, 20. KST. 1, 215-228, 222. Bu yayında Tolga Tek'in raporundan alınmıştır.

²⁰ Loreux, 1913: 102; Boysal, 1983: 125; Tırpan, 1990: 217-218.

²¹ Tırpan, 1990: 218. Nitekim kentte yapılan çalışmalarda özellikle M.Ö. 2. yüzyılda mimari alanda önemli faaliyetlerin olduğu görülmektedir. Anadolu'nun tamamı mermer en büyük Gymanasion'larından bir olan, Gymnasium bunun en büyük delilidir. Gymanasion yapısı için bkz. Hakan İ. Mert (2001), Anadolu Gymnasiumları ve Stratonikeia Gymnasiumu, ASY 100, s. 3-18.

²² T. R. S. Broughton (1934), Stratoniceia and Aristonicus”, Classical Philology, 29. 3, 252-254. Burada bu dönemde Karia bölgesinde siyasi olayların olduğu ve Aristonicus'un daha önceden Myndos'u işgal ettiği ve Halikarnassos'un Roma ordusuna verdiği vergiyi yükseltmesinin Aristonikus'un Stratonikeia tarafından kabul edilmesinin zor olduğunu göstergesi olarak değerlendirmektedir.

²³ Bean, 1987: 81.

²⁴ Appianos (1955), Mithridates Appianos, Historia Romana, (Ed.: H. White (Lo eb), London, 21; F. Stark, F. (1958). Lanscapes in Caria II, The Geographical Journal, 124. 3, 340-346.

²⁵ Tırpan, 1990: 218.

²⁶ Cassios Dio(1927), Dio's Roman History, (Çev.: E. CARY), London, XLVIII 26, 3.

başarılı bir şekilde geri püskürtülür. Bunun üzerine Labienus, Lagina Hekate Tapınağını bizzat kendi yağmalayarak intikamını alır²⁷. Stratonikeia Roma'ya birçok kere elçi göndermiştir²⁸. Bu durum kentin Roma Dönemi'nde ne kadar güçlü olduğunun göstergesidir.

Geç Hellenistik Erken İmparatorluk Dönemi'nde kente yardımlar söz konusudur. En azından bu yardım nedeniyle, savaştan sonra şehir çok hızlı bir şekilde iyileşmiştir. Roma ile yakın ve dostane ilişkiler daha yoğun hale gelmiştir²⁹. Augustus Dönemi'nde İmparator adına İonik düzende bir tapınak inşa edilerek Roma ile dostane ilişkiler en yüksek seviyeye çıkartılmıştır. Özellikle kent M.S. 2. yüzyılın ortalarından itibaren yoğun bir yapılaşmaya sahne olmuş ve bu yapılaşma bizzat Roma tarafından desteklenmiştir³⁰. Roma Dönemi boyunca güçlü bir kent olduğu kentte yer alan zengin bezeme ve yapılaşmadan anlaşılabilir. Kent bölgedeki diğer birçok yerleşmede olduğu gibi Aphrodisias'a bağlanarak dini merkez haline gelmiştir³². Ancak bu döneme ait olabilecek, kent tarihi ile ilgili delil veren ve daha sonraki dönemlere ait buluntular ise yine mezar hediyeleridir³³.

M.S. 11. yy. sonlarında başlayan Anadolu'nun fethiyle birlikte ilk Türk uç beylerinin Güneybatı Anadolu Bölgesi'ne kadar geldikleri bilinmektedir. Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasından sonra kurulan beyliklerden biri olan Mentешеoğulları, Muğla yöresini ellerinde bulundurdularından, Eskihisar Köyü'nünde bu beyliğin toprakları içerisinde kalmış olması gerekmektedir³⁴. Evliya Çelebi Eskihisar Köyü'nün Mentешеoğlu Ahmed Gazi tarafından 1354 yılında Cenevizliler'den alındığını belirtir³⁵. Mentешеoğulları'nın 1425 senesinde yıkılmasından sonra bölge Osmanlılar'ın eline geçmiştir³⁶.

²⁷ Bean, 1987: 81.

²⁸ Şahin, Ç. (2005)a. The So-Called *KRHN HPARQENIKH* at Stratonikeia", *EA* 38, 13-14.

²⁹ Ramazan Özgan (1999), Die Skulpturen von Stratonikeia, *AMS* 32, Bonn, s. 10.

³⁰ Ender Varinlioğlu (1981), Inscriptions from Stratoniceia in Caria", *ZPE* 41, s. 189-193; Çetin Şahin (1982), Die Inschriften von Stratonikeia, *IGSK* 22.1, Bonn, 129 Nr. 1009; 139 Nr. 1029.

³¹ Boysal, 1983: 126; v.d.

³² Bean, 1987: 83.

³³ Baldıran, 1991: 50.

³⁴ Ali Baş (1991), Eskihisar'daki Türk Devri Yapıları, *Vakıflar Dergisi* XXII, s. 365-382.

³⁵ Evliya Çelebi, 1983: 89.

³⁶ Baş, 1991: 365.

1. 2. Yapılan Araştırmalar ve Kazı Çalışmaları

Anadolu Arkeolojisi içinde önemli bir yere sahip olan Stratonikeia bugüne kadar birçok antik yazar, araştırmacı, gezgin ve bilim adamının ilgisini çekmiş, hem kent tarihi hem de kentteki yapılarla ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır.

1977 yılında başlayan arkeolojik kazılara kadar birçok araştırmacı kentle ilgili bilgi vermiştir. 1743 ve 1755 yıllarında R. Pococke kenti ziyaret etmiş Tiyatro, Şehir Kapısı ile Bouleuterion üzerindeki yazıt hakkında çeşitli gözlemlerde bulunmuştur³⁷. Stratonikeia üzerinde ilk ayrıntılı çalışmaların M. G. F. A. Choiseul-Gouffier³⁸ ve R. Chandler³⁹ tarafında yapıldığı söylenebilir. Bu çalışmalarda kentle ilgili çeşitli çizimlere yer verilmiş ve açıklamalarda bulunulmuştur. P. Trémaux; 1863 yılındaki çalışmasında kentte yer alan yapıları o zamanki görüntüleri itibariyle bir harita üzerinde göstermiştir⁴⁰. Bunlar arasında kente ilk gelenlerden biri 19. yy.da C. T. Newton'dur⁴¹. 20. yy.da ilk bilimsel çalışma olarak R. Nauman 1971 yılında Bouleuterion üzerinde bulunan yazıtı yayınlamış ve çalışması ile bir nevi o güne kadar kentte yapılan diğer çalışmaların önüne geçmiştir⁴². Bundan altı yıl sonra 1977 yılında kentte ilk sistematik kazılar Y. Boysal tarafından başlatılmıştır⁴³. Bu dönemde başlayan çalışmalar ekip halinde yürütülmüş ve epigrafî malzeme M. Ç. Şahin ve E. Varinlioğlu, heykeltıraşlık malzemeleri R. Özgan tarafından yayınlanmıştır⁴⁴. Bu kazılar neticesinde kentle ilgili birçok sorunun cevabı bulunmaya başlamıştır. 2003 yılında Ç. Şahin başkanlığında Stratonikeia kazıları tekrar başlamış ve 2006 yılında bu çalışmalar son bulmuştur. 2008 yılında Pamukkale Üniversitesi'nden B. Söğüt başkanlığında kentte geniş kapsamlı kazı, araştırma ve restorasyon çalışmaları başlamış ve halen devam etmektedir⁴⁵.

³⁷R. Pococke (1744 – 1745), *A Description of the East, Asia Minor* I. 2, s. 45.

³⁸Choiseul-Gouffier, M. G. F. A. (1787). *Voyage Pittoresque de la Grece I*, s. 134, Taf. 76.

³⁹R. Chandler (1776), *Travels in Asia Minor*, London, S. 116.

⁴⁰P. Trémaux (1863), *Explorations Archéologiques en Asie Mineure*, Paris, Taf. 1-4.

⁴¹Charles T. Newton (1865), *Travels and Discoveries in the Levant 1856*, London, s. 48.

⁴²Rudolf Nauman (1973), *Das Bouleuterion Von Stratonikeia*, *IstMitt* 10, s. 68-79.

⁴³Stratonikeia ilk dönem kazıları için bkz. Yusuf Boysal (1980), *Stratonikeia, KST-II*, s. 127-131; Yusuf Boysal (1981), *Stratonikeia Kazısı, 1980 Yaz Sezonu Çalışmaları* 3. *KST*, s. 69-72; Yusuf Boysal (1982), *Stratonikeia Kazısı, 1981 Çalışma Raporu* 4. *KST*, s. 193-197; Ahmet A. Tırpan (1983), *Stratonikeia Çalışmaları*, 5. *KST*, s. 209-214; Yusuf Boysal (1985), *1984 Yılı Stratonikeia Kazısı*, 7. *KST*, s. 519-522; Yusuf Boysal (1987)a., *Stratonikeia Kazısı 1986 Çalışmaları* 9. *KST*, 2, s. 237-238; Ender Varinlioğlu (1990), *1989 Stratonikeia Kazıları*, 12. *KST*, 2, s. 219-224; Yusuf Boysal (1992), *Eskihisar 1991 Kazısı*, 14. *KST*, 2, 117-121; Yusuf Boysal (1993), *Stratonikeia 1992 Yılı Kazısı*, 16. *KST*, 2, s. 121-123; Yusuf Boysal (1994), *Stratonikeia 1993 Kazısı*, 16. *KST*, 2, s. 315-317; Yusuf Boysal (1998), *1996 Yılı Stratonikeia Çalışmaları*, 19. *KST*, 2, s. 153-160; Boysal-Kadioğlu, 1998: 215-228.

⁴⁴Şahin, 1983: 22,2; Varinlioğlu, 1981: 189-193.

⁴⁵Söğüt, 2009: 263-286.

İKİNCİ BÖLÜM

KORİNTH BAŞLIKLARI

2.1 Korinth Başlıklarının Tarihsel Gelişimi

2.1.1 Tanımı, Kökeni, Kullanım Özellikleri ve İlk Örnekler

Korinth başlığı genel olarak kalathos ve abakus olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Kalathos yüzeyinde halka biçiminde başlıkları olan iki adet ağaç gövdediği (kaulis ya da kaulikus) bulunur. Kaulislerin her biri akanthus yapraklarından oluşan kadeh biçimindeki kapalı bir yaprak demeti taşır. Kalathos yüzeyinin üst bölümünde ise kapalı yaprak demetlerinden büyüyen bir bitki sapı vardır. Bunlardan içeriye dönerek kalathos dudağının altında spiral oluşturan heliks, dışarıya dönerek abakus köşelerinin altında spiral oluşturanlar ise volüt olarak adlandırılırlar. Kalathosun aşağı bölümü ise sekiz ⁴⁶yapraktan oluşan bir alt yaprak çelengi (ima folia) ile yine sekiz yapraktan oluşan bir üst yaprak çelengini (secunda folia) kapsayan akanthus yaprakları ile sarılmıştır. Akanthus yaprakları yaprak damarının kenarına eklenmiş birçok yaprak diliminden oluşur. Her yaprak dilimi ise birçok yaprak dışından (göz) oluşmaktadır⁴⁷. Başlıkta kalathosun üstünde abakus levhası bulunmaktadır. Bu levhanın her bir kenarının ortasında çoğunlukla bir çiçek motifi (abakus çiçeği) vardır⁴⁸ (Lev. 1).

Korinth başlığının her yönü aynı olduğu için, köşe problemi göstermemektedir. Bundan dolayı her taraftan görülebilecek tholos ve mekânlar için idealdir⁴⁹. Aslında belki bu nedenden dolayı sembolik bir anlamda önemli olan bu yeni başlıklar Geç M.Ö. 5. yy.ın ve Erken 4. yy.ın yapıları için üretilmiş olmalıydılar. Zamanla korinth başlığının anlamı daha popüler kullanımları kapsadı. Roma Dönemi ile birlikte her yapı için kullanılan bir tarz haline geldi⁵⁰.

⁴⁶Bazı örneklerde bu sayı değişmektedir. Örneğin; İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde bulunan ve Pergamon'daki Traianus Tapınağı'nın sütunlu galerisine ait başlıkların yaprak sırasını 12 adet akanthus yaprağı çevrelemektedir. Ayrıca Bkz. Yusuf Boysal (1954), *Anadolu Korinth Başlıkları*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. 2.

⁴⁷ Yapraklarda görülen diken sayısı genelde 3 tane olmakla beraber, 4 ve 5 tane olan örneklerde vardır.

⁴⁸ Vedat İdil (1984), *Anadolu'da Roma İmparatorluk Çağı Korinth Başlıkları*, *Anatolia XX*, s. 1-49.

⁴⁹ David Scahill (2004), *The Origins of the Corinthian Capital, Structure, Image, Ornament*, Editör: Peter Schultz and Ralf von den Hoff, Oxford, s. 40-53.

⁵⁰ Scahill, 2004: 41.

Korinth başlığının ortaya çıkışını Vitruvius: “...Korint’in özgür bir kızı evlilik çağında bir hastalığa yakalanarak ölür. Sütannesi, kızın ölümünden sonra, yaşamında ona zevk veren bazı tuhaf eşyaları toplayarak bir sepete koyar ve mezara taşır; mezarın üzerine koyduğu sepetin içindeki eşyaların daha uzun ömürlü olması için üstüne bir çatı kiremidi yerleştirir. Sepet, rastlantı sonucunda bir kenger otu (akanthos) kökü üzerinde bulunmaktadır. Bastırılan akanthos kökü, bahar gelince ortadan filizlenerek yaprak verir; sepetin kenarlarında gelişen filizler kiremidin ağırlığı altında kıvrılarak uçlarda völütleri oluştururlar. O sıralarda Atinalılar’ın sanatsal yapıtlarında incelik ve zerafet nedeniyle katathxiecno adını verdikleri Callimachus, mezarın yanından geçerken, kenarlarından körpe yaprakların fişkırıldığı sepeti görür. Bu yeni biçemden hoşlanarak Korinthlilere o örnekten esinlenen bazı sütunları inşa eder; bakım oranlarını da belirleyerek, o zamandan sonra korent üslubundaki yapıtlarda uygulanacak kuralları ortaya koyar...”⁵¹ şeklinde aktarır. Ayrıca Vitruvius: “...Korent adı verilen üçüncü düzen, bir genç kız narinliğinin taklididir; çünkü genç kızların görünümleri, kol ve bacakları yaşlarının körpeliği nedeniyle daha ince olduğundan, bezemede daha hoş etkiler yaratırlar...”⁵² der. Yine bu konuda; Halikarnas Balıkcısı: “...bu İyoniyen düzenden çok daha komplekstir. Akanthus (kenger) yaprakları ve diğer süs öğeleri ile süslüdür...”⁵³ der.

Birçok araştırmacının çalışmaları konu olan korinth başlığının orijini hakkında farklı görüşler vardır. Erken dönem araştırmacılar özellikle korinth başlıklarının bir şekilde metal işçiliği ile bağlantılarını ortaya koymuşlardır⁵⁴. Eldeki veriler bazı erken korinth başlıklarının bronz kaplamalı olduğunu, palmetlerin, akanthusların, spirallerin ve volütlerin böylece yapıldığına işaret etmektedir⁵⁵. G. Roux; Korinth başlığının metal orijinli olduğu konusunda çeşitli varsayımlarda bulunmakta ve Korinth adının metal işinden geldiği görüşüne katılmaktadır. Korinth başlığı ve düzeninin nasıl ortaya çıktığı konusunda farklı yorumlardan bir tanesi de İon başlığından türetildiğidir⁵⁶. G. Roux, metal ilişkinin Hellenistik Dönem’den önce olmadığını söylemektedir⁵⁷. Aslında, başlıkların metal yapılması M.Ö. 5. yy.da İon düzeninde bazı örneklerde

⁵¹ Vitruvius (2005), *Mimarlık Üzerine On Kitap*, (Çev.: Suna Güven), İstanbul, IV, s. 76.

⁵² Vitruvius, IV, 76.

⁵³ Halikarnas Balıkcısı (2010), *Merhaba Anadolu*, İstanbul, s. 68.

⁵⁴ C. Chipiez (1876), *Historie Critique Des Origines et de La Formation Des Ordres Grecs*, Paris, s. 306-321, Figs. 149-150; J. Durm (1910), *Die Baukunst der Griechen*, Leipzig; H. L. Ebeling, (1924), The Origin of the Corinthian Capital, *The Art Bulletin* 6.3, 57-81; R. Martin (1965), *Manuel d’architecture greque*, 1. Matériaux et techniques, Paris, s. 160-162; Scahill, 2004: 41.

⁵⁵ Scahill, 2004: 50.

⁵⁶ D. E. Strong (1963), Some Observations on Early Roman Corinthian, *JRS*, Vol. 53, *Parts 1 and 2*, s. 73-84.

⁵⁷ G. Roux (1961), *L’Architecture De L’Argolide*, Paris, s. 359.

görülmektedir⁵⁸. W. B. Dinsmoor, Delphi’de bulunan Aiol sütun başlıklarının korinth başlıklarının prototipi olduğunu ve Kallimakhos’unda Hazine binalarının yapımında çalıştığını söyler⁵⁹. T. Homolle, akanthus yapraklarından yola çıkarak erken dönem mezar stellerindeki doğal görünümlü yaprakların değişerek mimari süslemeye dahil olduğunu ifade eder⁶⁰. Kallimakhos’un metal işçiliğinde ünlü olduğu ve ününün iyi matkap kullanmaktan geldiği bilinmektedir. Bu ustalığını taşa yansıttığı söylenmektedir⁶¹. Ancak korinth başlığı gibi işlenmesi zor bir bezeme örgesinin direk Kallimakhos’un bir yarattığı olduğunu söylemek için eldeki mevcut veriler yeterli değildir.

2.1.2 Klasik Dönem

Korinth başlığının ortaya çıkışı ile ilgili çeşitli yorumlar olmasına rağmen bilinen ilk örneğinin Yunanistan’da M.Ö. 5. yy.ın son dönemlerinde Bassai Phygalia Apollon Tapınağı’nın iç kısmında ortaya çıktığı bilinmektedir⁶². Bu tarihten itibaren görülmeye başlayan başlık özellikle Roma İmparatorluk Dönemi’nde en çok kullanılan başlık tipi olmuştur.

Bassai Apollon Tapınağı⁶³ yeni dizaynında marifetli bir işçilik göstermiş olan mimar İktinos’un yeni bir mimari başlık tasarladığı herkes tarafından biliniyordu⁶⁴. Bu yeni başlık tapınağın Cella kısmına yerleştirilmiş olup bir nevi yeniliği ve ihtişamlığı kutsallaştırılmış olmalıydı. Başlık formu henüz tam olarak gelişmediğinden palmet kalathos üzerinde ve heliksler de onun altında yer almaktadır⁶⁵.

Bassai başlığı gibi erken olan Delphi korinth başlığı önemli yapıların iç kısmında yer almaktaydılar. Bassai başlığının kalathos kısmı taç yaprakları ile boyanmıştır. Bu şekilde Bassai başlığındaki bezeme işçiliği tıpkı Delphi başlığında olduğu gibi zayıftır⁶⁶. Bassai ve Delphi başlıkları korinth düzeninde olmalarına rağmen, bu örneklerden sonra yapılan başlıklar daha özenliydi. Epidauros tholosundaki korinth

⁵⁸ Scahill, 2004: 44.

⁵⁹ W. B. Dinsmoor (1933), The Temple of Apollo at Bassae, *Metropolitan Museum Studies* 4.2, s. 204-227.

⁶⁰ T. Homolle (1916), L’origine du chapiteau corinthien, *Reveu archéologique* 4, s. 17-60.

⁶¹ Ebellling, 1924: 76.

⁶² F. A. Cooper (1968), The Temple of Apollo at Bassae: New Observations on Its Plan and Orientation”, *AJA* 72.2, s. 103-111.

⁶³ M.Ö. 4. ve 3. yy başlıkları ve Bassea Apollon Tapınağı başlıkları için bkz. H. Bauer (1973), Das korinthische Kapitelle des 4. und 3. Jahrhunderts v. Chr, *AthMitt, Beiheft* 3, Berlin, Taf. 16-24.

⁶⁴ Ebeling, 1924: 76.

⁶⁵ Frank Börner (1996), *Adwendung Des Korinthischen Kapitells in Griechischer Zeit*, Mainz, s. 12.

⁶⁶ Scahill, 2004: 41.

başlığı, Grek tipinin en gelişmişiydi⁶⁷. Bir yapının dışında ilk kez kullanılan örnek M.Ö. 335/4 yıllarına verilen Lysikrates anıtıdır. Korinth başlığının içte ve dışta kullanılmasının arasındaki önemli ayırım ilgi çekici ve özeni hak eden düzeydedir. Erken Dönem Korinth başlığının, bir tapınak ya da tholos gibi yapılarda kullanılıyor olması başlığın önemli bir role sahip olduğunu gösterir⁶⁸.

2.1.3 Hellenistik Dönem

Herhangi bir stil gelişimi göstermeyen M.Ö. 345-335 yıllarına tarihlendirilen Tegea Athena Alea Tapınağı⁶⁹ ve M.Ö. 330-320 yıllarına verilen ve geniş akanthus yapraklarına sahip Nemea Zeus Tapınağı başlıkları⁷⁰ bilinen erken örnekler arasındadır. M.Ö. 170 yılına tarihlenen Atina'daki Olympeion başlıkları, hem form gelişimini tamamlamaları hem de bir tapınağın dış cephesinde kullanılan ilk korinth başlıkları olmaları açısından son derece önem arz etmektedirler⁷¹.

Anadolu'ya baktığımızda ilk korinth başlığı örneğinin Didyma Apollon Tapınağı'nda içte kullanıldığını görmekteyiz. M.Ö. 3. yy.ın başlarına tarihlendirilen Didyma Apollon Tapınağı'na ait Korinth başlıkları, tıpkı Yunanistan'da görülen benzerleri gibi iç düzenlemede kullanılmıştır. Buradaki stil; Korinth başlığının stil gelişimini devam ettiren bu başlıklarda yerini bulan alt ve üst yaprağın üzerinde, volüt yayının yanındaki kaulislerden çıkan heliksler her iki yandan gelerek ortadaki çanaklı bir palmeti kalathos dudağına kadar çıkarmaktadır⁷². Bu dönemde görülmeye başlayan en alt kısımdan çıkıp, köşe kıvrımlarına kadar dayanan üçüncü bir kenger yaprağının olması Roma Dönemi ve bilhassa İtalya'ya ait bir kısım başlıklarda görülürken, benzer bir uygulama Didyma başlıklarında da görülmektedir⁷³. Buradan yola çıkarak Didyma başlıklarının bu uygulama için örnek teşkil ettiğini söyleyebiliriz.

M.Ö. 259-253 yıllarına tarihlenen Miletos Laodike yapısı⁷⁴ başlıkları gösterdikleri stil özellikleri bakımından farklıdır. Kaulis Anadolu başlıkları arasında ilk

⁶⁷ Scahill, 2004: 41.

⁶⁸ Börner, 1996: 19-24.

⁶⁹ N. J. Norman (1984), "The Temple of Athena Alea at Tegea", *AJA*, 88.2, s. 169-194.

⁷⁰ Miller, S. G. (1994). "Sosikles and the Fourth-Century Building Program in the Sanctuary of Zeus at Nemea", *Hesperia Supplements 27*, Proceedings of the International Conference on Greek Architectural Terracottas of the Classical and Hellenistic Periods, December 12-15, 1991, Athens, s. 85-269.

⁷¹ C. Börker (1965). *Blattkelchkapitelle, Untersuchungen zur Kaiserzeitlichen Architekturornamentik in Griechenland*, Berlin, s. 14-15.

⁷² Frank Rumscheid (1994). *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Baurnamentik Des Hellenismus*, Mainz, s. 224-225, Taf. 25.

⁷³ Boysal, 1954: 21.

⁷⁴ B. F. Weber (1989), "Zum Laodikebau in Milet", *IstMitt* 39, s. 585-592.

defa Laodike başlıklarında görülür⁷⁵. Yunanistan'da ise benzer örnek Olympeion başlıklarıdır⁷⁶. Heliksler kalathos merkezinden biraz daha üst kısımdadır⁷⁷. Anadolu'nun hiçbir başlığında kenger yaprakları arasındaki fark Laodike başlıklarındaki kadar az değildir⁷⁸.

Miletos Laodike yapısıyla neredeyse aynı dönemlerde (M.Ö. 246) yapılmış olan ve Korinth başlıklarının erken örneklerini sunan Belevi Mezar Anıtı⁷⁹ başlıkları Korinth başlığı gelişimi açısından önemlidir. Belevi başlıklarında üst sıra kenger yaprakları başlığın alt kenarından başlayıp, alt sıradakiler arasından çıkmaktadır. Bu Hellenistik Dönem'e ait bir özelliktir. Buna karşılık Roma Dönemi başlıklarının çoğunda üst sıraya ait kenger yaprakları başlığın alt kenarından değil de daha yukarıdan başlamaktadır⁸⁰. Bu başlıklarda abakus çiçeği, abakus ile kalathos arasında, kalathos dudağı üzerindedir ve heliksler ise kalathos dudağı kenarına yaklaşmış şekildedir⁸¹. Devam eden dönemde M.Ö. 175-164 yılları arasında tarihlendirilen⁸² Miletos Bouleuterion'u Propylon başlıklarındaki alt sıra akanthus yaprakları giderek birbirine yaklaşmıştır⁸³. Miletos Bouleuterionu başlıklarına kadarki süreçte başlıkların kenger yaprakları başlığın yarısını geçmiş değildir. Miletos Bouleuterion başlıkları, iç ve dış kıvrımları ilk defa normal örneklerde gördüğümüz gibi bir kadehten çıkması bakımından önemlidir⁸⁴. Miletos başlıkları bu anlamda, Anadolu'ya ait özellikler gösteren korinth başlıklarıdır⁸⁵. Yine bu örneklerde abakus çiçeği ve heliksler gelişim süreçlerini tamamlayarak daha sonraki dönemlerde de benzer uygulamalar yapılmaya devam edilmiştir⁸⁶.

Korinth başlıkları, Anadolu'da ilk defa mevcut bilgilere göre bir tapınağın dış cephesinde Olba Zeus Tapınağı'nda kullanılmıştır. Yapı M.Ö. 2. yy.ın ikinci çeyreğine tarihlenmektedir. Tapınakta kullanılan başlıklar hem bezeme örgesi olarak hem de örgelerin yerleştirilmesi bakımından Atina Olympeion'u ve Miletos Bouleuterion'u

⁷⁵ Boysal, 1954: 16.

⁷⁶ Bauer, 1973: Beilage 17.

⁷⁷ Bauer, 1973: 116-117, Taf. 31.6; Rumscheid, 1994: I. 30-31, II. 48, Taf. 105, 6-7.

⁷⁸ Boysal, 1954: 12.

⁷⁹ Caroline Williams (1974), "The Corinthian Temple of Zeus Olbios at Uzuncaburç: A Reconsideration of the Date", *AJA* 78.4, s. 405-414.

⁸⁰ Boysal, 1954: 25.

⁸¹ Yusuf Boysal (1957), "Die Korinthischen Kapitelle Der Hellenistischen Zeit Anatoliens", *Anatolia II*, s. 45-54; Bauer, 1973: 121, Taf. 31. 2-3-4.

⁸² Miletos Bouleuterion'u için bkz. H. Knackfuss (1908), *Das Rathaus von Milet. Milet I/II*, Berlin, s. 95-100, Abb. 98.

⁸³ Rumscheid, 1994: 31

⁸⁴ Boysal, 1954: 29.

⁸⁵ Boysal, 1954: 31.

⁸⁶ Williams, 1974: 412, Pl. 83, Fig. 5; Rumscheid, 1994: I:31, II: 45, Taf. 99, 1-3.

Propylon örneklerine benzemektedir⁸⁷. Sadece Olba başlıklarında görebildiğimiz bir özellik olan yivli kaulislerden çıkan bitki sapları başlığa ait bütün cephelerde çapraz oluşturmuştur⁸⁸.

M.Ö. 130-80 yılları arasına tarihlendirilen Lagina Hekate Tapınağı⁸⁹ başlıklarındaki kendine özgülük, başlığın değişik yüzlerinde görülmektedir. Lagina başlıkları, bazı noktalarda Atina Olympeionu başlıklarıyla karşılaştırılabilir. Burada Olympeion'da olduğu gibi akanthus yaprakları arasında düzlük vardır.

Geç Hellenistik Dönem'e gelindiği zaman Milas başlığı iyi bir örnek teşkil etmektedir. Mylasa başlığında, Anadolu'da ilk olarak iç kıvrımlar altında üçüncü bir kenger yaprağına rastlanır. Mylasa başlığındaki kadeh sapları oldukça uzun ve geniş olup üzerlerinde birbirine paralel kanallar bulunmaktadır. Kadeh saplarının geniş olması Roma İmparatorluk başlarında bilhassa Augustus Dönemi (M.Ö. 27-M.S. 14)'nde görülen bir özelliktir⁹⁰. Mylasa başlığı genel olarak Anadolu Hellenistik Dönem özelliklerinin yoğun olarak görüldüğü son başlıktır⁹¹. Ephesos Oktagon yapısına ait başlıklar gösterdikleri bezeme örgesiyle bu dönem içinde değerlendirilebilecek örneklerdir. Başlık üzerinde yer alan yaprakların birbirinden uzakta işlenmiş olması, dolgun damar ve kalathos, bu dönemin özelliklerindedir⁹². Ankara Augustus Tapınağı'nın başlıkları gösterdikleri stil özellikleri ile Anadolu'da Hellenistik Dönem'den Roma İmparatorluk Dönemi'ne geçişi simgeleyen ilk korinth başlığı örneklerini oluşturmaktadırlar⁹³.

2.1.4 Roma İmparatorluk Dönemi

Anadolu'da özellikle Roma Dönemi'nde birden fazla merkez, korinth başlığı konusunda ön plana çıkmaktadır. Bu merkezlerde yer alan dekorasyon okulları hem buldukları kente, hem de dışarıya korinth başlıkları üretmiştir. Bu merkezlerin başında Pergamon, Ephesos ve Aphrodisias yer almaktadır⁹⁴. Bununla beraber buralarda yetişen ustalar çeşitli bölgelerde bu atölyelerde edindikleri bilgi ve sanatsal becerileri ile

⁸⁷ Williams, 1974: Fig. 2; Bilal Söğüt (2005)a., Ein hellenistisches Kapitell aus dem Rauhen Kilikien: Das korinthische Kapitell von Efrenk, *IstMitt* 55, s. 161-177.

⁸⁸ Söğüt, 2005a: 161-177.

⁸⁹ Rumscheid, 1994: 132-139.

⁹⁰ Boysal, 1954: 43.

⁹¹ Boysal, 1954: 45.

⁹² Williams Alzinger (1974), *Augusteische Architektur in Ephesus*, Wien, s. 84, taf. 109.

⁹³ İdil, 1984: 7.

⁹⁴ Pergamon, Ephesos ve Aphrodisias dekorasyon okulları için bkz. W. D. Heilmeyer (1970). *Korinthische Normalkapitelle*, RM 16, Heidelberg; İdil, 1984:1-49.

korinth başlığı vb. mimari dekorasyona yönelik üretim faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Ayrıca Anadolu'da M.S. 2. yy.da bazı korinth ve kompozit başlıklarının Hadrianus Dönemi'den (M.S. 117-138) başlayarak çoğunlukla yöresel atölyeler tarafından, kısmen Anadolu'daki büyük yapı dekorasyonu atölyeleri ya da okullarının eserlerinden esinlenerek yapıldıkları anlaşılmaktadır⁹⁵.

Augustus Dönemi ile birlikte dolgun hatlara sahip akanthus yaprakları üzerinde yine yuvarlak formlu yaprak gözleri yer almaya başlamıştır. Bu dönemde akanthus yaprakları, kalathos yüzeyinde yan yana sıkışık olarak dururlar ve alttaki akanthus yaprakları, kaideye kadar inmeyen üst yapraklarının önünde bulunurlar. Böylece, kalathosu saran bu akanthus yaprakları başlığa derinlik kazandırır⁹⁶. Yine üst sıraya ait kenger yapraklarının sap kısımlarının alt sıraya ait kıvrım yaprakları arasında kalan aralığı tamamen doldurmadıkları görülmektedir. Bu çeşitli uygulamalar Anadolu'nun Roma Dönemi başlıklarında yaygındır⁹⁷.

M.S. 1. yy.ın ilk yarısında akanthus yaprakları artık daha küçük parçalı ve yaprak dilimleri belirgin olarak biçimlendirilmeye başlanmıştır. Yaprak dişleri kıvrılıp aralarında ters dönmüş kalp biçimi oluşturarak yeni bir stil anlayışı ortaya koymaktadır. Akanthus yaprakları üzerindeki damarları oluşturan uzun, ince ve derin kanallar gizlenmeye çalışılmıştır. Başlıklarda görülen yapraktan yaprağa ve yaprak sıralarından kalathosa olan derin yüzey basamaklandırılmaları ile yeni bir stil gelişmesi göze çarpmaktadır. Burada Flaviuslar Dönemi özellikleri yavaş yavaş görülmektedir⁹⁸. Flaviuslar Dönemi'nde akanthus yapraklarında yaprak dilimleri arasındaki gözler damla şeklini aşip uzamıştır. Özellikle akanthus yapraklarının üzerinde keskin ve derin çizgilerle sağlanmış olan ışık-gölge oyunları M.S. 2. yy.a geçiş özellikleri göstermektedir. Bu dönemde akanthus yaprakları artık daha geniş ve yayvan iken uçları sivridir. Kaulisler küçülmüş, heliksler ve volütler ince yapılmıştır⁹⁹. Anadolu'da M.S. 1. yy.ın sonu ile 2. yy.ın başlarından itibaren üst sıra kenger yapraklarının kaulis saplarını örtmeye başladıklarını görmekteyiz¹⁰⁰. M.S. 1. yy'ın ikinci yarısından itibaren

⁹⁵ İdil, 1984: 33.

⁹⁶ İdil 1984, 8.

⁹⁷ Boysal, 1954: 50.

⁹⁸ Heilmeyer, 1970: 86.

⁹⁹ İdil, 1984: 14.

¹⁰⁰ Boysal, 1954: 51.

Anadolu'da klasikleşen başlık tipi görülmeye başlar. Bu tipin ilk örnekleri Miletos Pazar Kapısı ve Ephesos Agorası'nın doğu tarafındaki başlıklardır¹⁰¹.

Traianus (M.S. 98-117) ve Hadrianus (M.S. 117-138) Dönemi'nde sivri uçlu yaprak dilimlerinin birbirlerine bağlanmaları ve zeminden dışa doğru taşırılmaları sonucu ışık-gölge etkisi belirginleşmiştir¹⁰². Geç Traianus dönemi boyunca daha düzenlenmiş bezeme örgesi ve başlığın işlevinin bir açık ifadesinin Erken İmparatorluk Dönemi özelliğine dönmesi görülmektedir. M.S. 2. yy.ın birçok başlıkları üzerinde küçük yapılmış öğeler azaltılmıştır. Bunun en iyi örneklerini Aphrodisias'ta Hadrianus Dönemi hamamlarında görmekteyiz¹⁰³. Ayrıca, M.S. 2. yy.a ait başlıkların kadehlerini inceleyecek olursak bir önceki yüzyıllara nazaran kadehlerin çok küçüldüğünü, kadeh için alt ve bilhassa üst sıranın kenger yaprakları tarafından az bir yerinin bırakılmış olduğunu görüyoruz¹⁰⁴. Bu çağdan önceki yüzyıllarda görmüş olduğumuz gibi kadehlerin üzeri süslü ve yivlerle bezenmiş değildir. Kadeh yaprakları Hellenistik Dönem'de görmüş olduklarımızın aksine yükselmiş, aynı zamanda kapanmış vaziyettedir¹⁰⁵.

Antoninler Dönemi başlıklarında akanthus yaprakları kalathosu neredeyse tamamen kaplar ve baskın öge haline gelir¹⁰⁶. Üst sıra akanthus yapraklarının orta damarlarının alt kısmında oluşan boşluk, kaulis saplarının prizma şeklinde betimlenmesi, üst sıra yaprak çelenginin yukarıya doğru çekilerek kaulis çanağının daraltılması, heliksler ile abakus çiçek sapının işlenmemiş olması ve başlıkların genelinde görülen sadeleştirme, Hadrianus Dönemi'nin zengin özelliklerini yalınlaştırarak devam ettiren Antoninler Dönemi'ne işaret etmektedir¹⁰⁷. Başlıkların tektonik yapısı tüm önemini yitirir ve kalathosun taşıyıcı öge görünümü kaybolarak bezemeler özellikle de akanthus yaprakları ön plana çıkar. Akanthus yaprakları bezemenin tanımlayıcı ögesi olup, daha açık ve geniş işlenmekle birlikte, kalathosu tamamen örtmüş durumdadır. Dönemin erken örneklerinde baskın olarak görülmeyen

¹⁰¹ Boysal, 1954: 55.

¹⁰² Cevat Başaran (1999), *Anadolu Kompozit Başlıkları*, İstanbul, s. 6, Res. 1.

¹⁰³ Lutgarde Vandeput (1997), *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor, A Case Study: Sagalassos, Studies in Eastern Mediterranean Archaeology I*, Turnhout, s. 172.

¹⁰⁴ Boysal, 1954: 61.

¹⁰⁵ Boysal, 1954: 62

¹⁰⁶ İdil, 1984: 30.

¹⁰⁷ D. E. Strong (1953), Late Hadrianusic Architectural Ornament in Rome, *PBSR XXI*, s. 118-151, Pl. XXX-XXXVII; B. Andreae (1973), *Römische Kunst*, Freiburg Basel Wien, s. 450-452; Cevat Başaran (1997), Kyzikos Korinth Başlıkları, *TürkAD XXXI*, s. 1-52, Res. 7-17.

bu biçim, dönemin sonlarına doğru değişerek belirgin bir hal almaktadır¹⁰⁸. Akanthus yapraklarında, yaprak dişlerinin şematik olarak sıralanması, bu dişlerin düzgün olarak bir dairenin dörtte birini doldurması, daha uzun ve sivri olarak görülmesi Anadolu'da Roma Dönemi korinth dekorasyonunda M.S. 2. yy.ın ikinci yarısına işaret etmektedir¹⁰⁹. Bu yaprak stili ilk kez Pergamon'da geliştirilmiş ve Kızıl Avluda'ki bu konsol ile Akropol'deki Traianus Tapınağı bezemelerinde kullanılmıştır¹¹⁰.

Yaprakların genişlemesi ve ardından M.S. 3. yy.ın başlarında yoğun olarak karşılaşılan derin oyulmuş kanallar, dönemin özelliklerindedir. Alt yaprak çelenginde akanthusların birbirine bağlanmasıyla oluşan göz göz oyulmaların sayısının artması yine bu dönemde görülen bir özelliktir¹¹¹. Yaprak damarları ile akanthus dikenlerinin birbirine değmesiyle oluşan derince boşluklar ve akanthusların kalathosu bir dantel örgüsü gibi çevirmesi dönem özellikleri arasındadır. Dönemin içlerine doğru yaprak uçlarının birbirine değmesi ile köprü sayısı beş'e kadar çıkmıştır.

2.1.5 Geç Antik Dönem

Geç Antik Dönem'de yüzeysellik son aşamaya ulaşmış ve ayrıntılar tümüyle kaldırılmıştır. Alabildiğince iri yapılı akanthuslar, yaprak uçlarından çıkan volüt kökleri, küçük bozulmuş heliksler, sapsız abakus çiçeği bu dönemde yani, M.S. 3. yy.da görülen özelliklerdir. İlerleyen dönemlerde matkap kullanımı iyice artmıştır. Buna bağlı olarak belirginleşen bozulmalar görülmektedir.

Geç Antik Dönem'de akanthusların dilimleri alev şeklindeki sivri uçlu yapraklar görünümünü kazanırken, kaulis çanağı bezemesiz bırakılmıştır¹¹². Yine karmaşık yapraklı yapı ve uçları kıvrık akanthuslar bu dönemde oldukça ileri bir aşamaya gelmişlerdir. Parçalanarak kıvrılan akanthus yaprak dişlerinin kendi içinde bağlanmaları sonucunda küçük kapalı dairesel alanlar oluşmuştur. M.S. 3. yy. sonlarında ortaya çıkan bu yapı, M.S. 4. yy. içersinde sıklıkla kullanılmaktadır¹¹³.

¹⁰⁸ Vandeput, 1997: 173.

¹⁰⁹ Heilmeyer, 1970: 90.

¹¹⁰ İdil, 1984: 16.

¹¹¹ Başaran, 1999: 31.

¹¹² Başaran, 1999: 44.

¹¹³ Başaran, 1997: 21.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KORİNTH BAŞLIĞININ YAPILARA GÖRE DEĞERLENDİRMESİ

Etrafında önemli mermer ocakları bulunan Stratonikeia’da (Pln. 1) 1977 yılından beri kentin değişik yapılarında yapılan kazı çalışmalarında farklı dönemlere ait tamamı mermerden yapılmış korinth başlıkları bulunmuştur. Bir nevi ihtişamın sembolü olan korinth başlıklarını işleyen ustalar tüm hünerlerini yansıtmışlardır. Gerçekleştirdiğimiz çalışmalar sonucunda başta Gymnasium, Bouleuterion, Tiyatro, Kuzey Cadde, Kuzey Şehir Kapısı’na ait başlıklar olmak üzere, kentin muhtelif yerlerinden getirilen Stratonikeia Müze Deposu ve Muğla Müzesi Bahçesi’nde sergilenenler ile köyün çeşitli yerlerinde bulunan başlıklar ele alınmıştır. Çalışmamızda toplam 51 adet örneğin katalogu yapılmış, katalogda yer alan bazı korinth başlıklarının benzer stilde olmasından dolayı metin içinde aynı başlık altında incelenmiştir. Ayrıca kentin geneline ait başlık sayısı 51’den fazla olmasına rağmen, bunların çoğunun aynı özelliklerde olmasından dolayı her guruptan birer örnek ele alınmıştır.

3.1 Gymnasium Başlıkları

Gymnasium yapı kompleksi¹¹⁴ antik kentin kuzeybatı kısmında sur duvarlarının yakınında, köy meydanının hemen kuzeyinde yer almaktadır. Yapının genişliği 105 olmasına rağmen uzunluğu kazısı tamamlanmadığından belli değildir¹¹⁵ (Pln. 2).

Gymnasium’un bugüne kadar açılabilen kuzey kenarında ortada yarım daire planlı bir exedra ve bunun iki yanında dikdörtgen planlı ikişer büyük oda bulunmaktadır. Bu odaların mermer duvarlarının önemli kısımları ayakta kalmış olup, güzel ve itinalı bir işçilik gösterir¹¹⁶. Yapıda bugüne kadar yapılan çalışmalar bu odalarda olmuştur. Mevcut verilerden yola çıkarak yapının plan olarak, Priene Aşağı

¹¹⁴ Çalışmamızın erken dönemlerine ait korinth başlığı örnekleri Gymnasion’a aittir. Bundan dolayı diğer yapılar arasında Gymnasium çalışmamız içerisinde farklı bir öneme sahiptir. Yapı üzerinde yapılan değişik çalışmalara rağmen ele alacağımız korinth başlığı örnekleriyle bu önemli yapının farklı bir metotta değerlendirilip biraz daha aydınlığa kavuşacağına inanmaktayız.

¹¹⁵ Daha önce yapılan çalışmalarda yapının genişliğinin 105 m, uzunluğunun ise yaklaşık 180 m olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Hakan İ. Mert (1999), Anadolu Gymnasiumları ve Stratonikeia Gymnasiumu, *S.Ü. Edebiyat Dergisi* 13, s. 417-435; Mert, 2001: 3-18. Fakat kente 2008’den bu yana başlayan yeni dönem kazı çalışmaları kapsamında Gymnasium ölçümlerinde genişliğinin 105 olduğu, uzunluğunun ise 180 metreden fazla olduğu düşünülmektedir.

¹¹⁶ Mert, 2001: 6.

Gymnasium'u¹¹⁷ ve Miletos Hellenistik Gymnasium'un¹¹⁸ kuzeyindeki odalara benzediği düşünülmektedir.

Stratonikeia Gymnasium'unun¹¹⁹ tarihini belirlemek için elimizde kesin belgeler yoktur. Ancak sütun başlıklarındaki akanthus yaprakları ve diğer mimari elemanlardaki bezemelerin stilinden hareket ederek yapıyı yaklaşık olarak tarihlendirmek mümkündür¹²⁰. Yapının mimari bezeme örneklerine göre ilk inşa tarihini M.Ö. 2. yy. içerisinde vermek mümkündür¹²¹.

Stratonikeia Gymnasium'unda bulunan üç yazıt Flaviuslar Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. Özellikle Exedra ile ilişkili olan 1 numaralı yazıt, yapının tiyatro gibi Hellenistik Dönem'de yapıldığı ve M.S. 1. yy.da Domitianus'un imparatorluk yılları (M.S. 82-96) süresince tamir edildiği ve geliştirildiğini aktarmaktadır¹²².

K01-K02 katalog numarası verdiğimiz akanthuslu sütun altlıkları¹²³ (Res. 1-2; Tab. 1, Çiz.1) şu anda Stratonikeia'da Müze Deposu olarak kullanılan eski kazı evinin bahçesinde bulunmaktadır. Bu örnekler Gymnasium'un en erken bezemeleridir. Kaideler Gymnasium Yapısı'nın exedra bölümüne aittir. İonik sütunda; altta 5,5 cm. yüksekliğinde başlayan torus, torustan sonra sütun 51 cm. yüksekliğe kadar akanthus yaprakları ile süslendirilmiştir. Alttaki akanthus sırasının arasından, torus kısmının hemen üstünden ikinci sıra akanthus yaprağı yükselmektedir. Akanthus yaprağı üzerindeki kanallar fazla derin değildir. Yaprak gözleri neredeyse "U" şeklini almış olup, üst diken ile alt diken kapanmamakta aynı seviyede bitmektedir. Altlık üzerinde alt ve üst sırada sekizer adet akanthus yaprağı işlenmiştir. Altlığın bir tarafında akanthuslar daha etli işlenmiştir. Buradaki akanthus yaprakları kapalı bir yaprak taslağı gösterir. Orta damar ve yan sırtlar boncuk şeklindedir. Yuvarlak gözler neredeyse kapalı yapılmıştır. Akanthus yaprak kenarlarında iki göz arasında üç diken olması, yalnızca Anadolu'da Hellenistik Dönemde görülen bir özelliktir¹²⁴. Yine akanthus yapraklarının dişleri tamamen kenara sıralanmış olup bu uygulama bir Anadolu özelliği olarak

¹¹⁷ Bkz. Frank Krischen (1923-24), Das Hellenistische Gymnasium von Priene, *Jdl.* 38-39, s. 134: Abb.2.

¹¹⁸ Bkz. Von A. Gerkan -Frank Krischen (1928). *Thermen und Palaestren (Milet. Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen seit dem Jahre 1899, I,9)* Berlin, Taf. II.

¹¹⁹ Gymnasium kazı çalışmaları için bkz. Boysal, 1982: 193, 194-195; Varinlioğlu, 1989: 219-224.

¹²⁰ Mert, 2001: 10.

¹²¹ Mert, 2001: 14.

¹²² Varinlioğlu, 1981: 193, Taf. V, Nr. 1.

¹²³ K01 katalog numaralı altlık K01 numaralı altlık ile aynı özelliklere sahip olmakla beraber, sütunun alt kısmına işlenmesi bakımından ayrılmaktadır.

¹²⁴ Yusuf Boysal(1952), Korinth Düzeninin en eski Dini Yapısı olan Silifke civarındaki Olba Zeus Tapınağı Hakkında, *IV. TTK*, s. 234-240.

karşımıza çıkmaktadır¹²⁵. Her yaprak bölümünün yüzeyleri hafif keskin ayrımlarıyla kendi içinde derinlik göstermektedir. Bu tasarımı ışık-gölge etkisi yaratmamıştır. K01-K02 numaralı altlıklar (Res. 1-2) aynı özelliklere sahip olmakla beraber, sütunun alt kısmına işlenmesi bakımından birbirinden ayrılmaktadır.

Bu şekilde, sütun altlıklarının süslenmiş olmasının Aleksandria menşeli olduğu tahmin edilmektedir. Aleksandria Müzesi'nde sütun altlıklarına ait ve özellikle bazalttan yapılmış iki örnek vardır. Detaylarına bakıldığı zaman ikisinde Klasik özellikte olduğu anlaşılmakta fakat uygulamanın özelliği Mısır mimarisinin tüm dönemlerinde sütunlarda görülebilmektedir. Bu durum Ptolemaioslar Dönemi'nde de sürdürülmüştür¹²⁶. Benzer altlıkları Roma Dönemi'nde Mısır'da görmeye devam etmekteyiz. Aleksander Severus Dönemi'ne verilen Aleksandria'daki altlık¹²⁷ bunun en iyi örneğidir.

Benzer altlıkları Anadolu mimarisinde farklı dönemlerde görmek mümkündür. Bu örneklerin en bilindiklerinden biri Milas Müze'sinde bulunan ve M.Ö. 12-2 yılları arasına tarihlenen Mylasa Augustus Tapınağı'na ait altlıktır¹²⁸. Burada farklı olarak alttaki torusun hemen üzerinde altlığı inci-payet dizimi sarmış olması ve gövdenin üzerinde tek sıra akanthus yaprağının işlenmiş olmasıdır. Yine Hadrianus Dönemi'ne (M.S. 117-138) tarihlendirilen¹²⁹ Kyzikos Hadrianus Tapınağı'nda benzer altlıkları görmekteyiz. Burada torus-trokhilos-torus şeklindeki kaidelerin hemen üst tarafında yaklaşık kaide boyu kadar yüksek bir alana akanthus yaprakları işlenmiştir. Yine Aphrodisias Bouleuterion'unda benzer örnekler vardır.

K01-K02 katalog numarası verdiğimiz altlıkların stilistik özellikleri M.Ö. 175-164 yıllarına tarihlendirilen Atina Olympeion'un korinth başlıklarında iyi bir şekilde görülmekte ve bunlarla karşılaştırılabilmektedir¹³⁰. Yanlarda boncuk gibi yaprak işlemleri, kapalı konturlar, yaprak yüzeyi olarak genel tasarımı ışık ve gölge efektleri olmadan Atina ve Stratonikeia eserleriyle uyum içindedir. Korinth tarzında yarım sütun başlıkları ve sütun altlıklarının akanthus yaprak tasarımı için başka bir örnek Miletos Bouleuterion Propylon'u korinth başlıkları olup, bunlar yazıtlarda M.Ö. 175-164

¹²⁵ Boysal, 1952: 238.

¹²⁶ Theodor Fyfe (1936), *Hellenistic Architecture*, Cambridge, s. 75-76.

¹²⁷ P. Pansabene (1993). *Elementi Architettonici Di Alessandria E Di Altri Siti Egiziani*, Rome, S. 190, Fig. 123-125.

¹²⁸ H. Hänlein – Schäfer (1985). *Veneratio Augusti – eine Studie zu den Tempeln des ersten römischen Kaisers*, Rome, s. 179, Taf. 37.

¹²⁹ Andrea Baratollo (1995). The Temple of Hadrianus-Zeus at Cyzicus, *Istmitt* 45, s. 57-123.

¹³⁰ R. Tölle – Kastenbein (1994), *Das Olympieion in Athen*, Köln, Taf. 16.

yıllarına tarihlendirilir¹³¹. Miletos başlıklarındaki yaprak işlemleri yaprak konturları yuvarlak kapalı yaprak gözleri ve boncuk şekli işleme Stratonikeia başlıklarına nazaran daha iyidir. M.Ö. 2. yy.ın ilk yarısına tarihlendirilen Efrenk başlığı ile yaprak gözü altından itibaren aşağı doğru inen “L” şekli kanallar, etli dolgun damarlar ve orta damardaki “V” şekli ile benzerlikler içerisindedir¹³².

Akanthus yaprakları ile şekillendirilmiş sütun altlığı ile ilgili yukarıdaki benzer örneklerden yola çıkarak bunların M.Ö. 2. yy.ın ikinci çeyreğine ait olması gerektiği düşüncesindeyiz¹³³.

K04 numaralı başlık (Res. 4) duvar bloğu üzerinde yarım sütun başlığı olarak işlenmiştir. K03 numaralı sütun başlığı (Res. 3; Tab. 1, Çiz. 2) ise yine Gymnaisum’un exedra bölümüne ait olup şimdi Stratonikeia Müze Deposu’nda yer almaktadır¹³⁴. Bu başlıklarda alt kısmı çeviren akanthus yaprakları bölümlere ayrılmamış olup, bütün bir yaprak halindedir. Başlıklar üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Alt sırada dört adet akanthus yaprağı vardır. Üst sıra akanthus yaprağı sayısı ise üçtür¹³⁵. Yaprakların kenarı derin olmayan delikler ve bunlar arasında yer alan dişler tarafından çevrilir. Bu diken ve delikler, bir delik ve arada üç diken olarak dönüşümlü devam eder¹³⁶. Benzer özellikte yaprak detaylandırılmalarını Millet Bouleuterion’unda görmek mümkündür. Akanthus yapraklarının gözleri gözler arasındaki üçgen çizgiler Miletos Bouleuterion’undaki örneklerin neredeyse tekrarı gibidir¹³⁷. Akanthus yaprakları üzerindeki gözler çentik şeklinde olup açık bir şekilde yaprak kenarına işlenmiştir. Kanallar derin olmayıp dönemin özelliğini gösterir. Gözlerden sonra “L” şeklinde yaprak damarları aşağı doğru inmektedir. Yaprak damarları dolgun ve etli işlenmiştir. Bu şekli ile M.Ö. 2. yy.ın ilk yarısının tarihlendirilen Efrenk başlığı ile benzerlik içerisindedir¹³⁸. İkinci sıranın ortasında ilk sıra akanthusun hemen üstünden dört tane kaulis sapı yükselmektedir. Kaulis çanağı üst üste yuvarlak iki halkadan oluşmuştur. Buralardan çıkan kaulis çanağından yükselen yaylardan ikisi ortada sarmal yapıp heliks,

¹³¹ Knacfuss, 1908: Taf.12.1-4.

¹³² Söğüt, 2005a: 172, Abb. 3-5.

¹³³ H. Mert bu örnekleri M.Ö. 2. yy.ın ikinci çeyreğine ait olması gerektiğini savunur. Bunun için bkz. Hakan İ. Mert (2008), Untersuchungen zur Hellenistischen Kaiserzeitlichen Bauornamentik von Stratonikeia, *IstForsch 50*, Tübingen, s. 160.

¹³⁴ K04, K05, K06 katalog numaralı başlığımız ile K03 numaralı başlıklarımız aynı özellikte olduğundan dolayı burada beraber ele alınmıştır.

¹³⁵ K04, K05, K06 katalog numaralı başlıkta plasterlerin bittiği yerde yani köşelerde üst üste işlenmiş yarım akanthus yaprağı vardır. Buda yandan bakını etkilemek amacıyla yapılmış olmalıydı.

¹³⁶ Mert, 2001: 13.

¹³⁷ Knacfuss, 1908: Lev.XII.1.

¹³⁸ Söğüt, 2005a: 172, Abb. 3-5.

diğer ikisi de her köşede birer volüt oluşturmuştur (Tab. 2, Çiz. 24). Buradaki kaulis sapları uzun olup çanağı net işlenmiştir. Heliksler yapı itibariyle Miletos Boluleuterion'u örnekleriyle neredeyse aynıdır. İki örnekte de geniş ve kısa bir yayla gelen heliksler abakus dudağına iyice yapışmış, küçük işlenmiş olan helikslerin üzerleri kanallı yapılmıştır¹³⁹. Ortadaki helikslerin ortasından yukarı abakus çiçeğinin sapı yükselmektedir. Kırılmış olmasına rağmen abakus çiçeğinin abakusa işlendiği anlaşılmaktadır. Erken örneklerde özellikle Didyma başlığında abakus çiçeği kalathosa işlenmiştir¹⁴⁰. Benzer bir uygulama Miletos Laodike Yapısı¹⁴¹ başlıklarında da görülmektedir. Bu özellik Efrenk¹⁴² ve örneklerimizde değişmiş abakus çiçeği artık tam abakus yüksekliği boyunca işlenmeye başlanmıştır. Abakus çiçeğini taşıyan sap aşağıdan organ şeklinde yukarıya uzanmaktadır.

Ayrıca gerek işçilik gerekse bezeme repertuarı açısından K04 başlık yine Gymnasium'un exedrasına ait K01-K02 sütun altlıklarından çıkan akanthuslara benzemektedir. Özellikle dik ve canlı olarak aşağıdan yukarıya fıskıran akanthus yaprakları, bu yaprakların uç kısımlarının neredeyse kapanarak bir yüzük halini alması in-situ korinth başlığı ile exedradaki bu sütun alt parçalarının karakteristik özellikleridir¹⁴³. Buradan yola çıkarak hem kaide hem de başlığın aynı döneme ait olduğu ve Gymnasium'un ilk yapım evresinde yapıldığını söyleyebiliriz.

Böylelikle kaideler gibi başlıklar da M.Ö. 2.yy.ın 2. çeyreğine tarihlendirilmelidir¹⁴⁴.

K06 katalog numaralı başlık (Res. 6; Tab. 1, Çiz.3), Gymanison'un exedra bölümüne ait olan başlık şimdi Stratonikeia Müze Deposu'nda bulunmaktadır. Kalathos kısmı ince uzun işlenmiştir. Bu şekli ile başlık ince uzun bir forma sahiptir. Başlık üzerinde üç sıra akanthus yaprağı vardır. Alt ve ikinci sırada sekiz adet akanthus yaprağı yer almaktadır. İkinci sıra kenger yapraklarının başlığın alt kısmından çıkmakta ve alt sıranın yaprakları arasında kalan alanı tamamen doldurmaktadır. Helikslerin ortasında ikinci sıra akanthus yapraklarının hemen üzerinden çıkan her tarafta bir adet olmak

¹³⁹ Knackfuss, 1908: Lev.XII.1-4.

¹⁴⁰ Bauer a. O. Taf. 326 f.

¹⁴¹Boysal, 1957: 123-128, Taf. XIV. a-b; G. Kleiner (1968). *Die Ruinen von Millet*, Berlin, S. 66, Abb. 41; Weber, 1989: 590, Abb.1, Taf. 56.2-4.

¹⁴² Sögüt, 2005a: 172, Abb. 5.

¹⁴³ Mert, 2001: 13.

¹⁴⁴ H. Mert bu başlıkları kendi içinde gruplandırıp M.Ö. 2. yy.ın ikinci çeyreğine tarihlendirmiştir. Bunun için bkz. Mert, 2008: 46.

üzere toplam dört adet yapraktan oluşan üçüncü sıra yaprak dizimi vardır. Bu dizim yaprakların yüksekliği başlığın yarısını geçmektedir. Yapraklar üzerindeki kanallar derin değildir. Özellikle alt sıra yapraklarda “V” şekli kanallara bağlı olarak oluşmuştur. Yaprakların üzerindeki gözlerin etrafı bir iple çevrilmiş gibi bombelidir. Gözler arka tarafta yuvarlak, ön tarafa doğru daralan kısıca benzer bir form göstermektedir. Özellikle üçüncü sıra akanthus yaprağında görüldüğü gibi, bazı gözler kapalı olup, yuvarlaktır. Gözler genel itibariyle kalın ve sivri uçlu işlenmiş ve böylece yapraklar kapalı bir görüntüye sahip olmuştur. Alt ve üst yapraklar arasında şekil bakımından biraz farklılıklar bulunmaktadır. Alt sıraya ait yapraklarda özenme biraz daha fazladır. Fakat prensip bakımından yapraklar birbirinden ayrılmazlar. Yuvarlak girinti ve dişler kenarda, aynı zamanda da iki girinti arasında üçer diş bulunmaktadır. Yaprakların bu özelliğini K01, K02 sütun altlıklarında (Res.1-2) ve K03, K04 ve K05 (Res. 3-5) örneklerinde görmekteyiz. Fakat yaprak gözleri daha derine işlenmesi bakımından bu örneklerden ayrılır. Yine bu üç dişin ortalarındaki dişlerden kenger yaprağının ana damarına doğru diagonal bir şekilde damarlar gider.

Yuvarlak girintilerden yaprağın iç kısmına doğru giden kabarık kısımlar Olba¹⁴⁵ ve Belevi¹⁴⁶ başlıklarında gördüklerimizle benzerdir. Böylece yandan bakıldığı zaman akanthus yapraklarının yuvarlak girintilerinin oldukça derin olduğu anlaşılmaktadır. Bu şekli ile Miletos Bouleuterion başlıklarına benzemektedir. Fakat alt sıraya ait iki yaprak arasında kalan üst yaprağına ait kısımda diş ve yuvarlak çıkıntıların gösterilmemesi açısından ayrılır. Yine burada Meclis Binası başlıklarında olduğu gibi kenger yaprakları birbirine yaklaşmıştır¹⁴⁷. Yaprakların kenarındaki dişlerin derine yerleştirilmesi M.Ö. 2. yy.ın ilk yarısı içerisinde değerlendirilen Efrenk başlığı¹⁴⁸ ile diğer örneklere göre daha yakınlık gösterir. Başlıktaki kaulisler farklı olarak birinci sıra akanthus yapraklarından çıkmaktadır. Kaulis sapları uzun ve üzeri yivli işlenmiş olup, kaulis çanağı net bir şekilde kendini belli etmektedir. Diagonal bir şekilde yükselen bu saplar yivli bir sütuna benzemektedir. Yine kaulislerin bu formu Miletos Meclis Binası örnekleriyle benzerdir¹⁴⁹. Kaulis çanağının etrafı bitkilerle süslüdür. Kaulis sapı ikinci sıra yaprak seviyesine kadar uzanmakta ve çanaktan çıkan heliks yayları düz uzanıp ortada içe dönerek heliks oluşturmaktadır (Tab. 2, Çiz. 25). Heliksler kalathos dudağına

¹⁴⁵ Boysal, 1957: 124, Taf. XII-XIII; Williams, 1974: 410-412, Pl. 1-3.

¹⁴⁶ Hoepfner, 1993: Abb. 15-16.

¹⁴⁷ Knackfuss, 1908: Lev.XII.1-4; Boysal, 1957: 128-130.

¹⁴⁸ Söğüt, 2005a: 161-177, Abb. 3-5.

¹⁴⁹ Knackfuss, 1908: Lev. XII.1-4.

değmemektedir. Helikslerin arasında üçüncü sıra yapraktan çıkan abakus çiçeğinin sapı abakusta çiçekle birleşmektedir. Abakus çiçeğinin tamamı abakus yüksekliğine işlenmiştir. M.Ö. 2. yy.da görülen bu özelliği daha önce Efrenk¹⁵⁰, K03 ve K04 katalog numaralı başlıklarda görmüştük. Akanthus yapraklarının üstünden abakusa kadar olan başlığın yukarı kısmında bir boşluk göze çarpmaktadır.

Karşılaştırma örnekleri ve gösterdiği özelliklerden yola çıkarak M.Ö 2. yy.ın ikinci çeyreğine verdiğimiz K03 katalog numaralı başlıktan daha gelişmiş bir bezeme repertuarına sahip olduğu ve bundan dolayı daha geç bir döneme, M.Ö. 2. yy.ın ikinci çeyreğinin son zamanlarına tarihlenmesi gerektiği kanısındayız¹⁵¹.

K08 katalog numaralı başlık (Res. 8) Gymnaisum yapısında bulunmaktadır. Başlık üzerinde yoğun aşınma ve kırıklar vardır. Başlığın bazı yapraklarının bitirilmediği görülmektedir. Bu başlıkta ince uzun olan alt yapraklar birbirlerinden uzak durmakta ve akanthus yapraklarının arasında ikinci sıra akanthus yaprakları yükselmektedir. Akanthus yapraklarının üzerindeki derin kanalların arasında oluşan yuvarlak kıvrımlı dolgun damarlar burada göze çarpmaktadır. Bu şekilde oyulmalar Erken Augustus Dönemi'nde inşa edilmiş Ankara Augustus Tapınağı başlıklarında¹⁵² görülmektedir. İki örnekte de bu damarlar yan yana koşut olarak aşağıdan yukarıya doğru uzanırlar. Alt dikenin üst dikenini aşması üzerine kapalı yuvarlağa yakın yaprak gözleri oluşmuş ve bu şekilde gözlerin benzerlerini Augustus Dönemi ortalarına tarihlenen Sagalassos Yukarı Agora'nın köşelerinde bulunan sütunlarının taşıdığı başlıklarda¹⁵³ görmekteyiz. Yine K09 katalog numaralı başlığımızda da benzer gözler görülmektedir.

Başlığın üst kısmı kırılmış olduğundan kaulis sapı, kaulis çanağı ve helikslerin nasıl oldukları görülememektedir. Fakat buna rağmen kalathos yüzeyi kendisini güçlü bir şekilde belli etmektedir. Kalathos, ince ve düzgün bir dudağa sahip olup, üzerindeki abakus levhası dardır. Üçüncü yaprağın üzerinden yükselen abakus çiçeği sapı abakusta çiçeğiyle birleşmektedir. Sonuç olarak yukarıdaki benzer örneklerden yola çıkarak başlığımızın Augustus Dönemi'ne tarihlenmesi gerektiği kanısındayız.

¹⁵⁰ Söğüt, 2005a: 161-177, Abb.3-5.

¹⁵¹H. Mert bu başlığı diğer benzer örneklerle kendi içinde gruplandırıp M.Ö. 2. yy.ın ikinci çeyreğine tarihlendirmektedir. Bkz. Mert, 2008: 46.

¹⁵² H. Koşay (1957), Augustustempel in Ankara", *Anatolia* 2, 137-139, Lev. 25-26a; Heilmeyer, 1970: 78-79, Taf. 20.3.5. Gösterdikleri stil özellikleri ile Anadolu'da Hellenistik devirden Roma Çağı'na geçişi simgeleyen ilk korinth başlığı örneklerini oluşturmaktadırlar. Bunun için bkz. İdil, 1984: 7.

¹⁵³ Vandeput, 1997: 170, Pl. 13.2, 15.2, 16.1-2.

K20, K21 katalog numaralı (Res. 20-21) ince uzun bir yapıda olan korinth başlıkları¹⁵⁴ üzerinde iki sıra akanthus yaprağı vardır. İlk sıra aralıklı işlenmiştir. İkinci yaprak çelengi alt sıra yaprak çelenginin orta hizasından itibaren derin kanallarla başlar ve kapalı yaprak kadehlerini taşıyan kaulis çanaklarının orta hizasında son bulur¹⁵⁵. Yaprak detaylandırılmasına baktığımızda üst sıra yaprak çelenginin alt sıra çelenge oranla, daha kısa olmasına rağmen daha basit ve geniş bir yapıya sahiptir. Akanthus yapraklarında ortada iki kanal ve bu kanallardan çıkan yapraklar söz konusudur. Uçlarda birleşen yaprak dişleri kapalı ve damla şeklindeki yaprak gözlerini oluşturmuştur. Pisidia Antiokheia Tapınağı korinth başlıklarında¹⁵⁶ K20-K21 katalog numaralı başlıklarda olduğu gibi başlığın orta-üst kısmında kalathos yüzeyi göze çarpar ve kaulisleri kanallı yapılmıştır. Fakat Antiokheia örneklerine göre kaulis sapları daha uzun işlenmiştir. İkinci yaprak çelenginden çıkan kaulisler çapraz gitmekte ve kaulislerden çıkan yaylar ortada heliks oluşturmaktadır. Burada görülen güçlü heliks yapısını Hierapolis Müzesi'nde bulunan ve M.S. 1. yy.ın ikinci çeyreğine verilen Kb4 başlığında görmekteyiz¹⁵⁷. Ayrıca bu başlık, derin kanallı yapraklar, yaprak uç kısımlarının hafifçe dışa sarkması ve yaprak gözlerinin işlenişi ile yakın benzerlik gösterir. İki örnekte de güçlü ve geniş heliksler kalathos dudağına dayandırılmıştır. Heliksler arasından saplı lotus çiçeği yükselmektedir. Abakus çiçeğini alttan gelen sap desteklemektedir. Kaulisler kanallıdır. Burada başlığın orta-üst bölümünde kalathos yüzeyi göze çarpar. Kalathos dudağı çok dar olup düzgün değildir.

Yaprakların ve gözlerin işlenişi kaulis ve helikslerin verilmesi bakımından başlığımıza yakın diğer örnekler olarak, Augustus Dönemi ortaları ya da ikinci yarısına tarihlenen Sagalassos Aşağı Agora Güneybatı Kapısı¹⁵⁸, bu döneme yakın olduğu düşünülen Ephesos Bazilika¹⁵⁹ ve Ephesos Arkadiana'da¹⁶⁰ bulunan başlıkları verebiliriz. Bu örneklerde de akanthusların yüksek kabartma olarak verilmesi, uçları

¹⁵⁴ K20 ve katalog numaralı başlığımız K21 ile numaralı başlıklarımız aynı özellikte olduğundan dolayı burada beraber ele alınmıştır.

¹⁵⁵ Augustus Dönemi başlarında kalathos tabanına yakın bir yerde başlayan üst yaprak çelengine ait akanthusların, Augustus Dönemi sonlarında değişerek alt yaprak çelengi üst bölümü itibaren başlamaktadır. Bunun için bkz. Vandeput, 1997: 47.

¹⁵⁶ Heilmeyer, 1970: 91, Taf. 8.3-4; İdil, 1984: 8, Lev. 3.2-4.1; Rumscheid, 1994: II. Taf. 5, 8. Pisidia Antiocheia Tapınağı'nın yapımına Augustus Dönemi'nde başlanılmış ve Tiberius Dönemi'nde bitirilmiştir. Bunun için bkz. Vandeput, 1997: 170, Pl. 69.2.

¹⁵⁷ Bilal Söğüt (2005)b. Hierapolis Arkeoloji Müzesi'ndeki M.Ö. 1. – M.S. 1. Yüzyıla Ait Bezemeli Mimari Elemanlar, *Ramazan Özgan Armağan*, (Ed.: M. Şahin - İ. H. Mert), s. 349-371.

¹⁵⁸ Vandeput, 1997: 58, Pl.22, 1-2.

¹⁵⁹ Alzinger, 1974: 89-93, Abb. 120-122.

¹⁶⁰ Heilmeyer, 1970: 85, Taf. 22; Alzinger, 1974: 87, Abb. 116; İdil, 1984: 10 Lev.5.3.

organ bezeklerle kapatılmış kanallı kaulisler ve kalp şekli yaprak gözleri K20-K21 nolu başlıklarla yakın benzerlik gösterir. Sonuç olarak yukarıda bahsettiğimiz örneklerde görülen benzer özelliklerden yola çıkarak K20-K21 katalog numaralı başlıklarımızı Geç Augustus-Erken Tiberius Dönemi içerisine tarihlemek istiyoruz.

K22 katalog numaralı başlık¹⁶¹ (Res. 22) üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Alt ve üst sıra akanthus dizimi sekizerli yapraktan oluşmaktadır. Alt yaprak çelenkleri ince uzun bir formda olup başlık üzerinde sıkıştırılmış bir şekilde yerleştirilmiştir. Alt sıra akanthus yaprak dikenlerinde ikisi altta birleşerek köprü oluşturmuştur. Benzer şekilde köprüler M.S. 107-114 yıllarına tarihlenen Labraunda Zeus Tapınağı kuzey salonundaki başlıklar¹⁶² ve M.S. 2. yy.ın ilk yarısına tarihlenen Nysa başlıklarında¹⁶³ görülmektedir. Bu köprülerin hemen üstünde semer şeklinde bir profilden ikinci sıra akanthus yaprakları yükselmektedir. Yapraklar üzerindeki gözler hilal şeklinde olup kapalıdır. Benzer uygulamalı gözleri M.S. 2. yy.ın başlarına tarihlenen Aizanoi Zeus Tapınağı Cellası duvar frizi ve kompozit başlığı ile Perge Güney hamamı duvar frizinde¹⁶⁴ görmekteyiz. Alt sıradaki yaprakların ikinci gözünden sonra çatallaşan yaprak dikenlerinin üst dikenle birleşmesine bağlı olarak üçgen bir göz daha oluşmuştur. Bu uygulama ilk defa Labraunda'daki başlıklarda görülmektedir. Yapraklar etli olup, yaprak dişlerinin yüzeyi “V” şeklinde derin ve keskin kanallar oluşturmuştur. Başlıkta bezeme öğeleri serbest bir şekilde yapılmış kaulisler de işlenmemiştir. Bu şekli ile Ephesos Pollio Çeşmesi¹⁶⁵ başlıklarına benzemekle birlikte akanthusların detaylandırılması bakımından onlardan daha geç özellik gösterir. Yaprak çelengi arasına yerleştirilen bitki sapları kalathos dudağı altında sarmal yapıp heliksleri ve köşelerde volütleri oluşturduğu görülmektedir (Tab. 2, Çiz. 33). Helikslerin ortasından akanthus yaprağından çıkan bir bitkisel motif vardır. Heliksler ile volütlerin dekoratif özellikleri ile ince yapılmış oldukları başlıktaki kırılmalara rağmen anlaşılmaktadır. Bu yapıyı Ephesos Hadrianus Tapınağı¹⁶⁶ başlıklarında görmekteyiz. Yine burada yaprak dikenlerinin üst dikenle birleşmesine bağlı oluşan ikinci gözün

¹⁶¹ Bu başlığımızın aynısu Muğla müzesi bahçesinde sergilenmektedir. Başlığın envanter kayıtlarında kentin neresine ait olduğu bilinmemektedir. Başlık üzerinde yaptığımız çalışmada başlığın Gymnasium'a ait ve K22 katalog numaralı başlıkla aynı yere ve döneme ait olduğu anlaşılmıştır.

¹⁶² Heilmeyer, 1970: Taf. 25,3

¹⁶³ Musa Kadioğlu (2001). Zwei Korinthische Kapitelle aus Nysa am Mäander, *Gün Işığında Anadolu, Cevdet Bayburtluoğlu için Yazılar*, (Ed.: Çoşkun Özgünel-Orhan Bingöl), s. 156-161.

¹⁶⁴ Klaus Rheidt (2010), *Aizanoi und Anatolien*, Mainz, s. 67, Abb. 63,66-7.

¹⁶⁵ Ephesos Pollio Çeşmesi bulunan bir yazıtta göre M.S 93 yılında yapılmıştır. Bunun için bkz. Miltner, 1960; 32-35. Ayrıca Pollio Çeşmesi için bkz. Heilmeyer, 1970: 87, Taf. 24.3; Alzinger, 1974: 29,90; İdil, 1984: 12-13, Lev. 7.1.

¹⁶⁶ Miltner, 1960: 264, 273; Heilmeyer, 1970: 99. Ephesos Hadrianus Tapınağı arşitravındaki bir yazıtına göre P. Quintilius adlı bir kişi tarafından İmparator Hadrianus'a sunulmuş ve imparatorun egemenlik yıllarının başlarında yani M.S. 117-118 ya da 118-119'da yapılmıştır. Bu yazıt için bkz. Miltner, 1978: 265.

görülmesi açısından da benzerlik gösterir. Başlığımız K32-K33 katalog numaralı başlıklarla (Res. 32-33) benzerlikler içerisinde olmasına rağmen kalathosu üst tarafının kapatılmış olmasından dolayı onlardan farklılık gösterir.

Yapıda ele geçen yazıtlardan biri Flaviuslar Dönemi'nde Gymnasium'da imar faaliyetlerinin olduğundan bahsetmektedir¹⁶⁷. Yukarıda verdiğimiz örnekler ve özelliklerden yola çıkarak başlığımızın Gymnasium'un bu yapım evresi dönemi sonrasında M.S. 2. yy.ın ilk çeyreğinde yapılmış olması gerektiği kanısındayız.

K29-K30 katalog numarası (Res. 29-30) verdiğimiz başlıklar benzer özellikte olduğu ve aynı yere ait olduğundan beraber ele aldık. Başlıklar dar ve silindirik kalathos üzerinde bir dudak ile biter. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Alt sıra akanthus yaprakları aralıklı yerleştirilmiştir. Örneklerdeki yapraklar zeminden yüksek kabartma olarak yapılmıştır. Başlıkta akanthus yaprakları bölümlere ayrılmış ve zeminde kopmuş bir şekilde verilmiştir. Yapraklar üzerindeki kanallar derin işlenmiştir. Kanallar uzun, derin çizgiler halinde orta damarın kenarındadırlar. İkinci sıra akanthus yaprağı fazla işlenmemiştir. Burada yaprak çelengi akanthus saplarının çift çizgi olarak tabana doğru yaklaştıkları görülmektedir. Alt sıra akanthusta birinci gözden sonra ikinci göz oluşmuştur. Gözler damla şekline dönüşmüş ve uzun oval yapılmıştır. Benzer gözleri Hadrianus Dönemi'ne tarihlendirilen Perge Güney Hamamları'ndaki başlıklarda görmek mümkündür¹⁶⁸. Aralıklı düzenlenmiş alt sıra akanthuslarla kalathos, tektonik bir yapı göstermektedir. Akanthuslardaki kanallar iyice oyulmuş ve ikinci sıra yapraklar kalathosa gömülmüştür. Üst sıra yaprak çelenginin zemine gömülmesi Ephesos Pollio Çeşmesi'nden¹⁶⁹ beri var olan bir geleneğin sonucudur¹⁷⁰. Aynı özellik Ephesos Hadrianus Tapınağı ante başlıkları¹⁷¹ ve Pergamon Traianus Tapınağı'nda¹⁷² sürdürülmüştür. Yüksek yaprakların alt kısımlarında özensiz işlenmiş olan noktalarında, Kalathos zemini belirginleşir. İkinci sıra akanthus yaprağından çıkan kaulis sapları kısa ve özensizce biçimlendirilmiş ve kaulis çanağı yalın bir yapıda verilmiştir. Bunların dışında kaulis düğümü işlenmemiştir. Buda başlığın bu bölümündeki yavan işçiliği

¹⁶⁷ Stratonikeia Gymanasion'unda bulunan 3 yazıt Flaviuslar Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. Özellikle Exedra ile ilişkili olan 1 numaralı yazıt yapının tiyatro gibi Hellenistik Dönem'de yapıldığı ve M.S. 1.yy.da Domitianus'un imparatorluk yılları süresince tamir edildiği ve geliştirildiğini aktarmaktadır. Bunun için bkz. Varinlioğlu, 1981: 193, Taf. V, Nr. 1.

¹⁶⁸ Vandeput, 1997: 89, Pl. 105.2.

¹⁶⁹ Heilmeyer, 1970: 87, Taf. 24.3; İdil, 1984: 12, Taf. 7.1.

¹⁷⁰ Başaran, 1997: 8.

¹⁷¹ Heilmeyer, 1970: 87,89, Taf. 25.2; İdil, 1984: 14, Lev. 7.4.

¹⁷² Jens Rohmann (1998), *Die Kapitellproduktion der Römischen Kaiserzeit in Pergamon*, Berlin-New York, Taf. 1-11.

göstermektedir. Kaulis çanağından çıkan heliksler dış bükey yapıp kalathos dudağına yapışmış olup küçük yapılmıştır. Heliksler kalathos dudağının altında içeriye doğru geniş bir kavisle kıvrılırlar. Tüm volütler kırılmış olduğundan üzerindeki detayları anlayamamaktadır. Helikslerin arasından üçüncü yapraktan çıkan abakus çiçeğinin sapı abakusta çiçeği ile birleşmektedir. Abakus çiçeği abakusun tam üzerine oturur. Genel olarak baktığımızda, başlıktaki bezeme örgesi doğallıktan uzak bir görünüme sahiptir.

Bu başlıklarının ikonografik özelliklerinden yola çıkarak benzer örneklerini M.S. 92-93 yıllarına tarihlendirilen Ephesos Domitianus Tapınağı'nda¹⁷³ ve M.S. 107 ve 114 yıllarına verilen Labraunda Zeus Kutsal Alanı kuzey stoasındaki¹⁷⁴ örnekte görmek mümkündür. Ancak bizim başlığımızda hem akanthus yapraklarının detaylandırılması hem de başlıkların kaulis ve helikslerin yapısında daha geç dönem özellikleri görülmektedir.

Böylelikle K29-K30 numaralı başlıklarımız M.S. 2. yy.ın 2. çeyreğinden olmalıdır¹⁷⁵.

K31 katalog numarası verdiğimiz Paye başlığı (Res. 31; Tab. 1, Çiz. 16) Gymnasion Yapısı'nda, exedranın doğusunda yer almaktadır. Başlığın üç tarafı süslenmiştir. Plaster üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. İlk sıra akanthus yaprağından sonra ikinci sıra akanthus yaprağı yükselmektedir. Başlığın sol tarafındaki ilk sıradaki son kenger yaprağı üzerinde herhangi bir işleme söz konusu değildir. Buda başlığın bitirilmediğini göstermektedir. Alt sırada dört adet akanthus yaprağı vardır. Üst sıra akanthus yaprağı üç tane olup, yine sol taraftaki işlenmemiştir. Burada yanlarda ikinci sıranın yaprakları volüt çelenginin içine kadar ulaşır. Akanthus yaprakları üzerindeki gözler uzun olup, kapalıdır. Kanallar derin olmayıp dönemin özelliğini gösterir. Akanthus yapraklarının ortasında ana damarın iki tarafında derin iki kanal var olup yapraklardaki işleniş buna uydurulmuştur. Ayrıca plasterin bittiği köşede üst, üste çıkan iki tane akanthus yaprağı vardır. Alt yaprakta üç üst yaprakta ise dört yaprak parmağı vardır. Bu başlıkla beraber kente yeni bir stil anlayışının ortaya çıktığı görülmektedir. Bu stil anlayışında alt sıra akanthus yapraklarının aralarındaki mesafe genişlemiş ve alt sıra akanthuslar birleşik biçimlendirilmiştir. Benzer akanthus yaprak

¹⁷³Anton Bammer (1978-80), Elemente Flavisch-Traianusischer Architekturfassaden aus Ephesos, *ÖJh* 52, s. 67-90.

¹⁷⁴Heilmeyer, 1970: Taf. 25,3.

¹⁷⁵H. Mert tarafından yapının ikinci evresine ait olduğu savunulan başlık Stratonikeia Şehir Kapısı korinth başlığı ile karşılaştırılmıştır. Bunun için bkz. Mert, 2001: 14. Ayrıca H. Mert; başka bir yayınında ikonografik ve stilistik açıdan ve burada çıkan bir yazıtla da temellendirerek Flaviuslar Dönemi'ni işaret etmektedir. Bunun için bkz. Mert, 2008: 168.

detaylandırılması M. S. 160-170 yıllarına tarihlendirilen Miletos Faustina hamamlarındaki kompozit başlıklarda görülmektedir¹⁷⁶.

Burada söz konusu olan iki örnekte yaprak yüzlerindeki derinlik ışık-gölge etkisi yaratmış, ayrıca akanthusların yapısı ve gözlerin işlenişi açısından benzerlik oluşturmuştur¹⁷⁷. Fakat ikinci akanthus yapraklarındaki gözler biraz daha farklı olup, daha çok Traianus-Hadrianus Dönemi özelliğindedir. Benzer oyulmuş gözleri Hadrianus Dönemi'ne verilen Euromos Zeus Tapınağı¹⁷⁸ ve Ephesos Hadrianus Tapınağı ante başlıklarında¹⁷⁹ görmekteyiz. İkinci sıranın ortasından dört tane kaulis sapı yükselmektedir. Bunlardan ikisinden çıkan yaylar ortada içe doğru kıvrılıp heliks, diğer ikisi ise köşelerde dışa doğru volüt oluşturmaktadır. Kaulisler üst yaprak çelengi düzeyine indirilmiş olup, bu Erken Antoninler Döneminde görülen bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yapıyı Geç Hadrianus-Erken Antoninler Dönemin'e verilen Kyzikos Kyz'88/131 nolu korinth başlığında görmekteyiz¹⁸⁰. Heliks yayı kısa tutulmuş ve yayların kısa olmasına rağmen, dönüşleri başarılı bir şekilde verilmiştir (Tab. 2, Çiz. 36). Köşelerde abakusun bittiği yerde alttan gelen bir sapın taşıdığı dört yapraklı bitkisel bir motif yer almaktadır. Abakus altında helikslerin güçlü bir duruşu vardır. Abakus bir derinlik ile ayrılmış büyük bir boğaz ve düşük sırttan oluşmaktadır. Kalathos kısmının üst tarafı açık bir şekilde işlenmiştir. Başlığın tüm detayları göz önünde bulundurulduğunda yalın ve monoton bir yapıya sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Başlıkta özellikle ikinci yaprak diziminde Traianus-Hadrianus Dönemi özelliği görülmesine rağmen başlık; yukarıda bahsedildiği özelliklerinden dolayı Erken Antoninler Dönemi'nde yapılmış olmalıdır¹⁸¹. Başlığı yapan usta muhtemelen bir önceki dönemde çalışmış birinin yanında yetişmiş, bu dönemdeki uygulamaları biliyor olup, yeni dönemde de bunu göstermek olmalıdır.

K32-K33 katalog numarası verdiğimiz başlıklar (Res. 32-33) benzer özellikte ve aynı yere ait olduğundan beraber ele aldık. Başlıklar Gymnasion'da Ephebeion'un içinde yer almaktadır. Her iki başlık benzer oranlara sahiptir. Abakus, başlık yüksekliğinin 1/8 oranındadır. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Akanthus

¹⁷⁶ Von Gerkan-Krischen, 1928: 51 Abb. 64.

¹⁷⁷ Mert, 2008: 168.

¹⁷⁸ Pülz, 1989b: 451-453, Taf. 44.3-4.

¹⁷⁹ Heilmeyer, 1970: 87, 99, Taf 25.2; İdil, 1984: 14, Lev. 7.4.

¹⁸⁰ Başaran, 1997: 8, Res.7.

¹⁸¹ Üzerindeki tasarımdan yola çıkarak H. Mert başlıkları Antoninler Dönemine tarihlendirmiştir. Bunun için bkz. Mert, 2008: 168.

yaprakları tüm kalathosu sarmamaktadır. Benzer uygulama Sagalassos Antoninus Pius Tapınağı¹⁸² başlıklarında da görülmektedir. Yine kalathosun bu şekilde geniş akanthus yapraklarla çevrilmesi ve yaprakların kalathosun alt tarafında şekillenmesi Pergamon Traianeion¹⁸³ başlıklarında görülmektedir. Yaprakların sivri uçlu olduğu göze çarpar. İlk sıra akanthus yaprakları Gymnasium'un diğer başlıklarında olduğu gibi aralıklı yerleştirilmiştir. Başlık üzerindeki süsleme plastike ve baroktur. Gözler yarım hilal şeklinde olup derindedir. Kanallar derin işlenmiş olup paralel devam etmektedir. Yaprakların üzerindeki derin ve keskin çizgiler ışık-gölge oyunlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yine yaprak dişlerinin içe doğru kıvrılmış şekilde oyulması bunu desteklemektedir. İkinci sıra akanthus alttan semer şeklinde bir profilden çıkmaktadır. Yine ikinci sıra akanthus yaprağının arasından böyle bir profil içinden kaulis çanağı çıkmaktadır. Akanthus yapraklarında, yaprak dilimleri arasındaki gözler damla şekline dönüşmüştür.

Bu başlıkta Hadrianus klasiğinin doruk noktasına ulaşmış etkileyici yapı öğeleri temel özelliklerini kaybetmeye başlamıştır. Birinci ve ikinci sıra akanthus yaprakları birbiri içine girmiş, yaprak damarları derinliklerini yitirmiş; yüzeysellik ön plana çıkmıştır¹⁸⁴. Aphrodisias Hamamı Korinth başlığı¹⁸⁵ benzer özellikler taşır. Hadrianus Dönemi'nin en çarpıcı örneklerinden olan Euromos Zeus Tapınağı'nın¹⁸⁶ korinth başlıklarında izlediğimiz zengin görünümlü ağaçsı yapı ele aldığımız başlıklarımızda yalınlaşmış, akanthus yapraklarının dilim sayısı da azalmıştır. Kırık köşe volütünün sapına bağlı kengerleşmiş yarım palmet, Antoninler Dönemi'nden önce görülmeyen bir özelliktir¹⁸⁷. Kaulis sapı her ikisinde de basit, prizma şeklinde işlenmiştir. Kaulis çanağında yoğun bir işçilik göze çarpmaktadır. Helikslerin arasında Gymnasium'un diğer başlıklarındaki gibi alttan çıkan bir profildeki çiçek yer almaktadır. Genel itibariyle bakıldığı zaman heliks ve volütlerin dekoratif özellikleri ile ince yapıldığı anlaşılmaktadır. Buradan da yükselen sap abakusta çiçekle birleşmektedir. Abakus çiçeğinde bir işçilik görülmemektedir. Heliksler kalathos dudağına yapışmış ve sanki prizmatik yerleştirilmiştir.

¹⁸² Vandeput, 1997: 172, Pl. 26.1-4.

¹⁸³ Rohmann, 2004: Taf. 1-11.

¹⁸⁴ Başaran, 1997: 11.

¹⁸⁵ Ch. F. Leon (1971), *Die Bauornamentik des Traianussforums und Ihre Stellung in der Früh und Mittelkaiserzeitlichen Architekturdékoration Roms*, Wien-Köln-Gratz, s. 239, Lev. 92.4.

¹⁸⁶ Heilmeyer, 1970: 101, Taf. 38.1; İdil, 1984: 32, Lev. 14.3-4; Stefan Pülz(1989)b, *Zur Baurnamentik des Zeustempels von Euromos*, *IstMitt* 39, s. 451-455, Taf. 44.3-4.

¹⁸⁷ Başaran, 1997: 45, Lev.13b.

Biz de yukarıda sıraladığımız özelliklerden yola çıkarak başlığın Erken Antoninler Dönemi içerisinde değerlendirilmesi gerektiği kanısındayız¹⁸⁸.

3.2 Tiyatro Başlıkları

Tiyatro, kentin güneyinde Augustus İmparatorlar Tapınağı'nın¹⁸⁹ hemen kuzeyinde yer almaktadır. Yapı, Greko-Romen tipinde, çift *diazomalı*¹⁹⁰ inşa edilmiştir. Çift *diazomalı* yapının üst *caveası* alta göre daha fazla tahrip olmuş vaziyettedir. *Orkestranın* çapı 26 m. ve sahne binası ile orkestranın merkezi arası 16.20 m.dir. Bu rakamlara göre oturma sıraları orkestrayı merkezden biraz taşarak kucaklamaktadır. Bu da Hellenistik Dönem tiyatrolarının bir özelliğidir¹⁹¹. Yaklaşık 15.000 kişilik tiyatronun *cavea* kısmı kuzeye bakmaktadır. Özellikle Augustus Dönemi ve sonrasında yapıda büyük değişiklik ve eklemeler olmuştur¹⁹² (Pln. 3).

K09 katalog numaralı başlık (Res. 9; Tab. 1, Çiz. 4) kalathos yüzeyinden büyüyen güçlü öğeleri ile dikkati çekmektedir. Bu başlıkta ince uzun olan alt yapraklar birbirlerinden uzak durmakta ve akanthus yapraklarının arasında ikinci sıra akanthus yaprakları yükselmektedir. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı vardır. Akanthus yapraklarının üzerindeki derin kanalların arasında oluşan yuvarlak kıvrımlı dolgun damarlar burada göze çarpmaktadır. Bu şekilde oyulmalar Erken Augustus Dönemi'nde inşa edilmiş Ankara Augustus Tapınağı başlıklarında¹⁹³ görülmektedir. İki örnekte de bu damarlar yan yana koşut olarak aşağıdan yukarıya doğru uzanırlar. Alt dikenin üst dikenini aşması üzerine kapalı yuvarlağa yakın yaprak gözleri oluşmuştur. Bu şekilde gözlerin benzerlerini Augustus Dönemi ortalarına tarihlenen Sagalassos Yukarı Agora'nın köşelerinde bulunan sütunlarının taşıdığı başlıklarda¹⁹⁴ görmekteyiz. Gözlerde görülen bu benzerlik yaprakların ele alınışında farklılık göstermektedir. Sagalassos'daki örneklerde yer alan akanthus yaprakları daha geniş işlenmiş ve üzerlerindeki kanallar daha derin verilmiştir. Bu şekli ile Sagalassos örnekleri başlığımızdan biraz daha plastik işlenmiş görünmektedir. İkinci yaprakların arasında kaulis sapları çıkmaktadır. Kaulis sapları yivli olup, kendini iyice belli etmektedir.

¹⁸⁸H. Mert burada çıkan bir yazıttan yola çıkarak Flaviuslar Dönemi'ne verilen mekândaki başlıklarda bu dönemin özelliklerini taşıdığını önermiştir. Bunun için bkz. Mert, 2008: 170.

¹⁸⁹ Ahmet A. Tırpan(1998), *Stratonikeia Augustus-İmparatorlar Tapınağı*, Konya, s. 58.

¹⁹⁰ Boysal, 1981: 70

¹⁹¹ Boysal, 1994: 316.

¹⁹² Söğüt, 2009: 267.

¹⁹³ Koşay, 1957: 133-134, Lev. 25, 26a; Heilmeyer, 1970: 78-79, Taf.20.3,5. Gösterdikleri stil özellikleri ile Anadolu'da Hellenistik Devir'den Roma Çağı'na geçişi simgeleyen ilk korinth başlığı örneklerini oluşturmaktadırlar. Bunun için bkz. İdil, 1984: 7.

¹⁹⁴ Vandeput, 1997: 170, Pl. 13.2, 15.2, 16.1-2.

Kaulis çanağından çıkarak kaulis çanağından yükselen yaylar ortaya dönüp heliks oluşturmuştur (Tab. 2, Çiz. 26).

Heliksler iyice küçük olup, kalathos dudağına yapışmıştır. Kaulis sapı, kalyks ve heliksin bu stil özelliklerini M.Ö. 1. yy.ın ortasından sonraki yirmi yıl içine tarihlenen Ephesos Oktogonal Mezar Anıtı başlıklarında¹⁹⁵ görmekteyiz. Fakat helikslerin biraz daha aralıklı yerleştirilmesi ile Oktagon Anıtı'ndan ayrılırlar. Köşelerde volütler kırılmış olduğundan ayrıntıları görülmemektedir. Başlığın orta-üst bölümünde kalathos yüzeyi kendisini güçlü bir şekilde belli etmektedir. Kalathos, ince ve düzgün bir dudağa sahip olup üzerindeki abakus levhası dardır. Üçüncü yaprağın üzerinden yükselen abakus çiçeği sapı abakusta çiçeğiyle birleşmektedir. Sonuç olarak yukarıdaki benzer örneklerden yola çıkarak başlığımızın Augustus Dönemi'ne tarihlenmesinin uygun olacağı kanısındayız.

K10 katalog numarası verdiğimiz Stratonikeia Tiyatrosu'ndan çıkan başlık¹⁹⁶ (Res. 10; Tab. 1, Çiz.5) Muğla Müzesi Bahçesi'nde sergilenmektedir. Bu başlık tiyatronun sahne binasına aittir¹⁹⁷. Başlık üzerinde yüksek kalitede kenger yaprakları tasarlanmış ve detaylar plastik işlenmiştir. Kalathos üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Üst yapraklar üç alt yapraklar ise dört parmaktan oluşmaktadır. Alt sıra yaprağın alt dikenleri birbirine değmektedir. İlk sıranın arasından ikinci sıra akanthus yapraklarının damarları belli olmakta ve bu yaprağın en alttan itibaren başladığı seçilmektedir. Kalathos zemininden yüksek kabartma olarak yapraklar işlenmiştir. Bundan ötürü yaprak parmakları serbest bir stilde plastike görünmektedir. Yapraklar üzerindeki orta kaburga hafif yukarıda olup, koniktir. Yapraklar üzerinde ortada yer alan iki derin kanalın etrafında bıçak sırtı gibi profil vardır. Bu kanallar yan yana koşut olarak aşağıdan yukarıya doğru uzanmaktadır. Yaprakların kenarlarında yer alan gözler kalp şeklindedir. Bu göz formu Erken İmparatorluk Dönemi için karakteristiktir¹⁹⁸. Genel olarak akanthus yaprakları hazır plastik şeklinde olup, iyi bir işçiliğe sahiptir.

¹⁹⁵ Alzinger, 1974: 42. Ayrıca bkz. Heilmeyer, 1970: Taf. 21.1-2; İdil, 1984: Lev.1.2.

¹⁹⁶ Bu başlığımızın aynı Stratonikeia müzesi bahçesinde sergilenmektedir. Başlığın envanter kayıtlarında tiyatro kazıları sırasında ele geçtiği bilinmemektedir. Başlık üzerinde yaptığımız çalışmada başlığın burada ele aldığımız K10 numaralı başlıkla aynı olduğunu tespit ettik. Bundan dolayı K10 numaralı başlık altında anlattığımız detaylar ve vardığımız sonuç K11 numaralı başlık içinde geçerli olacaktır. Bunun için bkz. Katalog K11 ve Res. 11. Ayrıca bu başlık tiyatronun sahne binasına aittir. Bunun için bkz. Mert, 2008: Abb.33, Katalog no: SF.K.17.

¹⁹⁷ Mert, 2008: 47. Abb. 34.

¹⁹⁸ Mert, 2008: dipnot 332.

Başlığın yukarıda saydığımız stil gelişimini Augustus Dönemi'ne verilen Sagalassos Aşağı Agora Güneybatı kapısındaki başlıklarda¹⁹⁹ izlemekteyiz. Benzer stil gelişimini M.Ö. 4-3 yıllarına tarihlenen Ephesos Mazeus-Mithridates Kapısı'na ait başlıklar²⁰⁰, Hierapolis KKPb1 numaralı başlık²⁰¹ ve Priene Propylonu'ndaki başlıklarda²⁰² bulmaktayız. Yine başlığımızda görülen stil gelişiminin paralelini Pisidia Antiokheia Augustus Tapınağı başlıkları²⁰³ ve Geç Augustus Dönemi'ne verilen Ephesos başlıklarında²⁰⁴ görmekteyiz. Ama akanthus yapraklarının derin oyulmaya başlanması, yuvarlatılmış damarlar ve uzamaya başlayan gözler başlığımızda stil gelişmesinin biraz daha ilerlemiş şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapraklar üzerindeki bu derin işçilik başlığa yüksek kabartma etkisi verip ışık-gölge oyunları sağlamıştır. İkinci sıra yaprak arasından çıkan kaulisler seçilmekte ve kaulis çanağından çıkan kaulis çanağından içe doğru dönen heliksler yer almaktadır (Tab. 2, Çiz. 27). Kaulisler kalın ve kuvvetli olup kanallı yapılmış ve üstte yuvarlak bir biçimde kapalı verilmiştir. Bu şekilde kuvvetli kaulisleri Sagalassos Aşağı Agora Güneybatı kapısındaki²⁰⁵ başlıklarda görüyoruz. Burada kaulis çanağının da bezenmesi ile farklılık gösterir. Heliksler kalathos dudağına yapışmıştır. Helikslerin kalathos dudağına iyice yaslandırılmasını daha önce Augustus Dönemi'nin başlarına verilen Ephesos Oktagon Yapısı başlıklarında²⁰⁶ görmüştük. Yalnız burada heliks çanağının daha dar tutulduğu anlaşılmaktadır. Heliksler arasından yapraklardan çıkan kalın sap abakus çiçeğine bağlanmaktadır. Kalathosun dudağı kaba denilebilecek bir formda olup abakus levhası ise dardır.

Başlığımızda görülen stil gelişimini daha çok Augustus Dönemi'nin erken ve orta safhalarına ait örneklerde görmekteyiz. Yukarıdaki karşılaştırma örneklerinde yola çıkarak K10 katalog numaralı başlığımızı Augustus Dönemi'ne verilmesi uygun olacaktır.

¹⁹⁹ Vandeput, 1997: 171.

²⁰⁰ Alzinger, 1974: 9, Abb.134.

²⁰¹ Söğüt, 2005b: 353, Res. 7.

²⁰² Rumscheid, 1994: Taf. 160.2.

²⁰³ Koşay, 1957: Res. 25; Heilmeyer, 1970: Taf.20.3,5; Vandeput, 1997: Pl. 69.2-4.

²⁰⁴ Alzinger, 1974: 85-88, Abb.111, 115, 117.

²⁰⁵ Vandeput, 1997: Pl. 22.1-2.

²⁰⁶ Vandeput, 1997: 170.

K15 katalog numarası verdiğimiz başlık (Res. 15a-d) tiyatro kazıları sırasında bulunmuş ve şimdi Eskişehir Müze Deposu'nda bulunmaktadır²⁰⁷. Başlık Tiyatro Yapısı Sahne Binası'nın ikinci katına aittir²⁰⁸. Başlığın kalathos kısmına tek sıra akanthus yaprağı işlenmiştir. Akanthus yaprakları üzerindeki kanallar derin verilmiştir. Aşınmadan dolayı fazla anlaşılammakla beraber yaprak gözleri kalp şeklindedir. Bu göz formunun etrafının ikinci bir kenarla çevrildiği görülmektedir²⁰⁹. Kalp şeklindeki gözler Pisidia Antiokheia'daki Augustus tapınağının korinth başlıklarında²¹⁰ karşımıza çıkmaktadır.

Başlık değişik bir örnek olup her cephesinde farklı bir bezeme repertuarı vardır. Yaprak yüzeyinde zengin boncuk-sırtlar ve biraz daha derin oluklar birbirine yakın modellenmiştir. Birinci yüzde; akanthusların arasından çıkan kanallı kaulis sapları kıvrılarak dışta köşede volüt yapmışlardır (Res. 15a; Tab. 2, Çiz. 29). Yine ortadan çıkan yivli saplar dışa kıvrılarak ortada heliks oluşturmuştur. Helikslerin tam ortasında tomurcuklanan lotus çiçeği kalathos dudağına kadar uzanmaktadır. Bundan da kalathos çiçeği yükselmektedir. Yukarıda heliks saplarının çanağından çıkan kökler kıvrılarak üste beş yapraklı rozet motifi oluşturmaktadır. Bu sahnenin benzer örneklerini Augustus Dönemi'ne verilen Civitacastellana'daki Katedral'in ön salonunda bulunan yarım sütun başlığında²¹¹ ve Treviso'da Villa Reale d'Osson başlığında²¹² görmekteyiz. İkinci yüzde; akanthusların arasında çıkan kanallı kaulis sapları kıvrılarak dışta köşede volüt yapmıştır (Res. 15b). Volütlerin yüzeyleri girintilidir. Helikslerin tam ortasından yükselen kapalı palmet motifi işlenmiştir. Palmet yaprağı ortada kalathos dudağında çanaklaşarak oradan abakus çiçeğini çıkartmaktadır. Ortada heliks saplarının çanağından kökler kıvrılarak üstte palmet hizasındaki yapraklı yonca motifini taşımaktadır. Üçüncü yüzde; (Res. 15c) kaulis sapları yine ortadan çıkarak köşeye gitmektedir. Dördüncü yüzde; ortada, altta gözü kapalı olma olasılığı olan bir palmet motifi tüm boş alanı kaplamıştır (Res. 15d). Bu yüzde başlığın sol tarafı kırılmıştır. Kaulis sapları ortada yukarıya kıvrılarak köşelerde volüt oluşturmuştur. Ortadan dönerek çıkan yivli saplarda dışa kıvrılarak heliks oluşturulmuştur. Helikslerin ortasında yukarıya yaprak şekli bezeme işlenmiştir. Kaulis sapları sanki bir sahnenin dış

²⁰⁷ Korinth başlığının farklı bir varyasyonu olan bu başlık tipi için araştırmacılar farklı isimler kullanmışlardır. H. Von Hesberg, *Schmuckkapitell* ismini kullanmıştır. Bunun için bkz. Von Hesberg, 1981/82, 62; Ulrich W. Ganz (1992), *Korinthhisierende Kapitelle der Römischen Kaiserzeit*, Köln.

²⁰⁸ Mert, 2008: 114.

²⁰⁹ Bu şekildeki stil Augustus Dönemi başlıklarında görülen bir uygulamadır. Bunun için bkz. İdil, 1984: 8.

²¹⁰ Vandeput, 1997: 170, Pl.69.4

²¹¹ Ganz, 1992: 9, Abb.2.

²¹² Ganz, 1992: 10. Abb.4.

konturlarını oluşturmuş ve içerisinde bir konu anlatılmış gibidir. Abakus büyük bir boğaz ve düşük bir sırta sahiptir. Abakus çiçeği kalathos dudağını keserek abakusun üzerine oturur. Başlıkta akanthus yapraklarının az oluşu ve olanların da aşınma ve kırılmasından dolayı tarihleme ve karşılaştırma başlığın cephelerindeki diğer süslemeler olan ranke ve rozetlerden yapılacaktır.

Burada görülen ranke ve kabuğunun üslubu Ephesos'da Augustus Dönemi akroteriyle benzerlik göstermektedir²¹³. Ephesos'daki örnek yüksek kabartma heykel uygulaması ve buradaki bitkisel bezemeleri ile Stratonikeia örneğine benzemektedir²¹⁴. Yine başlığımızda karşımıza çıkan rozet örneğini M.Ö. 4-3 yıllarına verilen Ephesos'daki Mazeus-Mithridates kapısında²¹⁵ görmek mümkündür. Sahnelerde işlenen kapalı palmetin benzerini Mazeus-Mithridates kapısında bir İon başlığının yastık kısmında²¹⁶ görülmektedir. Tüm bu karşılaştırmalar temel alındığında başlığın Augustus Dönemi'nde yapıldığını çok rahat bir şekilde söyleyebiliriz.

K16 katalog numarası verdiğimiz Stratonikeia Tiyatrosu'ndan çıkan başlık (Res. 16, Tab. 1, Çiz. 9) Muğla Müzesi Bahçesi'nde sergilenmektedir. Bu başlık tiyatronun sahne binasına aittir²¹⁷. Başlık korinth tarzının bir varyasyonudur. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Alt sıra akanthusların alt dikenleri birbirine değmektedir. Başlık yaprakları etli olup neredeyse kabartma şeklinde işlenmiştir. Yapraklar üzerindeki gözler kalp şeklindedir. İkinci yaprakların kanalları daha derindir.. Akanthus yapraklarında yüksek kalitede bezeme ve işçilik vardır. Kalathos zemininde yapraklar alçak kabartma olarak durmaktadır. Buradaki başlığı Augustus Dönemi'ne verilen Ephesos Agorası'nın Kuzey Salonu'ndaki başlık örneği ile karşılaştırabiliriz²¹⁸. Buradaki akanthus detaylandırması nerede ise aynıdır. Ortada paralel uzanan derin iki kanal, yanlarda dört yaprak parmağı gözler ve gözlerin etrafındaki ip şeklindeki profil gibi özellikler benzerdir. Yine başlığı saran akanthus yapraklarının başlığa derinlik kazandırmalarının yanında çabuk kırılabilir çatlaklı ve yarıklı bir yüzeye sahip olmaları ve yaprak dilimleri arasındaki yuvarlak gözlerin ikinci bir kenarla çevrilişi ile Pisidia Antiocheia Augustus Tapınağı başlıklarına benzemektedir²¹⁹. Helikslerin olduğu bölgede farklı bir uygulama söz konusudur. Ortada alttan gelen iki tane bitkisel sap

²¹³ Alzinger, 1974: Abb. 150b, 153c.

²¹⁴ Mert, 2008: 115.

²¹⁵ Rumscheid, 1994: Taf.36.6-7.

²¹⁶ Alzinger, 1974: Abb.99a.

²¹⁷ Mert, 2008: 117, Abb. 35.

²¹⁸ Alzinger, 1974: Abb. 117.

²¹⁹ İdil, 1984: 11.

birbirini keserek ortaya dönüp küçük heliksler oluşturmuştur (Tab. 2, Çiz. 30). Burada farklı bir uygulama olup heliksler kanca gibi birbirinin içine girmiştir. Benzer heliks uygulamaları Augustus Dönemi'ne ait Roma'daki Castor Tapınağı korinth başlıkları²²⁰ ve Baalbek'teki M.S. 1. yy.ın ortalarına tarihlendirilen Jupiter Heliopolitanus kutsal alanında²²¹ görmek mümkündür. Helikslerin kökünden yukarıya, köşeye doğru birer yaprak çıkmaktadır. Köşeler yine urganla sarılmış bitki demeti ile bezeli giden saplar köşede volüt oluşturmuştur. Burada başlığın orta-üst bölümünde kalathos yüzeyi göze çarpar. Volütlerin etrafı meyve çelengi ile süslenmiştir. Abakus çiçeği yeni açan bir gül gibi çerçeve içinde tomurcuklanmıştır. Kalathos dudağı ise dar ve düzgün değildir. Başlık zengin süsleme repertuarı ile tiyatro katında kullanılan diğer başlıklardan ayrılır²²².

Başlığın kendi içerisindeki bezeme örgüsü ve düzenlenmesi ile yukarıda saydığımız örnekler göz önünde bulundurarak Augustus Dönemi'ne tarihlendirmek istiyoruz.

3.3 Bouleuterion Başlıkları

Bouleuterion²²³, antik kentin merkezinde, Gymnasium'un güney doğusunda yer almaktadır. Yapı Anadolu'nun en iyi korunmuş bouleuterionlarından birisidir. Kentin topoğrafik konumuna bakıldığında merkezi bir yerinde olduğu anlaşılmaktadır (Pln. 4).

Bouleuterion doğu-batı uzantılı olup giriş kısmı doğudadır. Yapının güney, kuzey, batı duvarları sağlam ve girişin olduğu doğu kısmı ise açıktır. Mekanın oturma sıralarının dördü *in-situ* sağlam durumdadır. Yapı 30.90x25.80 m. ölçülerinde dikdörtgen bir plana sahiptir. Bouleuterionun güney, batı ve kuzey yönleri yaklaşık 1,50 cm. ölçülerinde kalın duvarlarla çevrilmiş olup, form olarak yarım yuvarlak bir şekildedir. Bu görüntüsü ile Anadolu'da bulunan çoğu Bouleuterion'a uymaktadır. Miletos, Alabanda ve Troia'daki yapılarda olduğu gibi yarım daire şeklinde olan bir oturma alanına sahiptir²²⁴. Stratonikeia Bouleuterion'un kuzey duvarı üzerinde iç ve dış tarafta olmak üzere Latince ve Grekçe iki yazıtlar yer alır. Bu yazıt içte Grekçe, dışta ise Latince yazılmıştır. Aşağı yukarı ön sağ giriş duvarın hepsini kaplayan yazıtlar

²²⁰ Von Gerkan, 1953/4: Taf.86.

²²¹Theodor Wiegand (1922), *Baalbek. Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen in den Jahren 1898 bis 1905*, Leipzig, s. 74, Abb. 46.

²²² Bkz. K09, K10, K11, K15 ve K16 katalog numaralı başlıklar.

²²³ Boysal, 1982: 193, 194-195.

²²⁴ Nauman, 1973: 79.

bozulmamış bir şekilde tüm ayrıntılarıyla çıplak gözle görülmektedir. M.S. 301 yılına tarihlenen İmparator Diokletianus kararlarını içeren yazıt bu şekli ile Anadolu’da ender görülen örneklerdendir.

Yapının tarihi konusunda birçok araştırmacı çeşitli yorumlar yapmıştır. R. Naumann yapıyı değerlendirirken Geç Hellenistik Dönem üzerinde durmakta²²⁵ ancak duvarda bulunan iki yazıtın Diokletianus Dönemi’nde yazıldığını söylemektedir²²⁶. H. Mert, yapının bezemelerine dayanarak M.Ö. 1. yy.ın sonu üzerinde durmaktadır²²⁷.

K17 katalog numarası verdiğimiz başlık (Res. 17) Bouleuterion’un hemen önünde Geç Dönem duvarları içerisinde kullanılmıştır²²⁸. Başlık üzerinde üç sıra akanthus yaprağı işlenmiştir. Alt sıra akanthus yaprağı aralıklı yerleştirilmiş, ikinci sıra akanthus yaprağı ise aralarından yükselmiştir. İkinci sıra akanthus ile birinci sıra akanthus yaprağı neredeyse aynı seviyede bitmektedir. Bu başlıkta sivri dişli alttaki akanthus yaprakları birbirlerinden ayrı dururlar. İnce damarlarla hafifçe katlanmış olan bu yaprakların üst bölümleri kalathosun yüzeyi üzerinden dışarıya doğru sarkmaktadır. İkinci sıra akanthus yaprağı bir bütün şeklinde başlığı çepeçevre sarmaktadır. Her yönde kaulislerin arasından ikinci yaprağın üstünden üçüncü sıra yaprak yükselmektedir. Yapraklar üzerindeki kanallar fazla derin olmayıp kenarlarda “V” oluşturmuştur. Bu kanallara bağlı olarak oluşan yuvarlaklaştırılmış dolgun damarlar vardır. Akanthus yaprakları etli işlenmiştir. Yaprak dilimleri arasında yuvarlağa yakın gözler vardır. Dolgun etli damarlar, yüzeysel dikenler ve derinde damla gözlerin betimlendiği en güzel örnekler M.Ö. 4-3 yıllarına tarihlendirilenn Ephesos Mazeus-Mitridates kapısına ait başlıklarda görülmektedir²²⁹. Yine benzer şekildeki oyulmalar Priene Propylonu²³⁰ ve Pisidia Antiokheia Augustus Tapınağı’ndaki²³¹ akanthus yapraklarında vardır. Özellikle akanthus yapraklarının kalathosun tabanından itibaren başlaması Antiocheia Augustus Tapınağı başlıkları ile aynıdır²³². İkinci sırada akanthus yapraklarından çıkan üzeri yivli kaulis sapları yükselmekte, burada kaulis çanağından çıkan bitkisel bezekli dönerek kökler sarmal yapıp ortada heliksler oluşturmaktadır. Kaulisler ince, cılız bir yapıya sahiptir. Heliksler ise ince ve yine küçük bir şekilde işlenmiştir (Tab. 2, Çiz. 31).

²²⁵ Nauman, 1973: 77.

²²⁶ Nauman, 1973: 79.

²²⁷ Mert, 2008: 20.

²²⁸ Başlık ve üzerinde yükseldiği sütun olduğu şekli ile doğu tarafa yıkılmıştır.

²²⁹ Alzinger, 1974: 9, Abb.134.

²³⁰ Rumscheid, 1994: Taf. 160.2.

²³¹ Heilmeyer, 1970: 81, Taf. 8.3-4; Rumscheid, 1994: 6-7, Taf.6.1-4, 7.1-3, 8.1; Vandeput, 1997: 170, Pl.69.3-4.

²³² Bilindiği üzere Antiocheia Augustus Tapınağı inşası Augustus Dönemi’nde başlamış Tiberius döneminde son bulmuştur. Bunun için bkz. Vandeput, 1997: 170.

Küçük, tıknaz ve iyice kalathos dudağına yapışmış heliksleri Pisidia Antiokheia Augustus Tapınağı²³³ ve Ephesos'ta W. Alzinger tarafından Geç Augustus Dönemi'ne tarihlendirilen başlıklarda görmekteyiz²³⁴. Bu örneklerde heliksler daha çok dekoratif özellik gösterme eğilimindedirler ve volütlerle aralarında dar bir açı oluştururlar. Helikslerin ortasından üçüncü yaprak diziminden çıkan abakus çiçeği sapı abakusta çiçeğiyle birleşmektedir. Başlığın kalathos kısmı neredeyse üst kısmı erken örneklerde olduğu gibi açıktır. Kalathosun kaba bir dudağı olup, üstündeki abakus levhası dardır. Burada başlığın orta-üst bölümünde kalathos yüzeyi göze çarpar. Bu şekli ile üst tarafı çıplak bir figürüne benzemektedir. Bu başlığın stilistik özelliklerinden yola çıkarak Augustus Dönemi içinde yapıldığı söylemek doğru olacaktır.

K18 katalog numarası verdiğimiz pilaster başlık (Res. 18) Bouleuterion'un hemen güney doğusunda bulunmaktadır. Alt sıra akanthus yaprağı arasından ikinci sıra akanthus yaprağı yükselmektedir. Akanthus yaprakları hazır plastik şeklinde ve mükemmel bir el işçiliği kalitesine sahiptir. Merkez kaburga yaprak tabanından yaprak ucuna kadar yan iki sırtla çevrilidir. Akanthus yaprağı üzerindeki gözler kalp şeklindedir. Gözler kapalı olup, Augustus Dönemi özelliklerini yansıtmaktadır. Bu şekilde göz yapısını M.S. 1. yy.'ın ikinci çeyreğine tarihlenen Hierapolis Kb4 numaralı korinth başlığında görülür²³⁵. Yine W. Alzinger tarafından Geç Augustus Dönemi içerisinde değerlendirilen Ephesos başlıklarına benzemekle beraber, kanalların ve gözlerin derinleşmesi ve uzaması bakımından farklılıklar göstermektedir²³⁶. Her göz arasında kalan yaprak bölümleri beş yaprak parmağından oluşmuştur. Akanthus yaprakları üzerindeki kanallar fazla derin olmamasına rağmen, yaprak üzerindeki bu kanalların geniş yapılmaları ışık-gölge etkisi yaratmıştır. Akanthuslar sanki başlığı bir çerçeve şeklinde sarmış gibidir. Akanthusların arasından kaulisler yükselmektedir. Ön yüzde kaulislerin oluşturduğu iki heliks yer alırken yan iki yüzde tek heliks yer almaktadır. Yaprak uç kısımlarının kalathos üzerinden hafif dışarıya uzaması ve kaulisin kısa yapılması Miletos Delphionu²³⁷ ve Aphrodisias Odeonu²³⁸ başlıklarında görülen özelliklerdir. Yan yüzde blok tarafında sanki tek heliksle eşlik etsin diye üst, üste iki yarım akanthus yaprağı işlenmiştir. Yukarıdaki karşılaştırma örnekleri dikkate

²³³ Vandeput, 1997: Pl .69.3.

²³⁴ Alzinger, 1974: 86, 88-89, no:8, 12-13, Abb. 114, 118-119.

²³⁵ Söğüt, 2005: 353, Res. 4.

²³⁶ Alzinger, 1974: Abb.114, 118-119.

²³⁷ G. Kawerau ve A. Rehm (1914). *Das Delphinion in Milet*, Milet 1.3, Berlin, s. 145-146, Abb.29-30; Heilmeyer, 1970: 85, Taf. 23.3.

²³⁸ Heilmeyer, 1970: 85-86, Taf. 22.1; İdil, 1984: 9-10, Lev. 5.2.

alındığında başlığımızın Augustus Dönemi ile Tiberius Dönemi özellikleri yansıttığı görülmektedir. Buradan yola çıkarak başlığımızı Augustus Dönemi'ne tarihlemek uygun olacaktır.

3.4 Kuzey Cadde ve Kuzey Şehir Kapısı Başlıkları

Şehir kapısı kentin kuzey suru üzerinde yer almaktadır. Kapı iki girişli olup, batı girişi kısmen, doğu girişi ise tamamen yıkılmış vaziyettedir. Bu iki giriş arasında yarım yuvarlak planlı havuzlu çeşme (nymphäum) yapısı yer almaktadır. Burası şehre kuzeyden girişi sağlayan aynı zamanda Lagina Hekate Kutsal Alanı'na giden yolun başlangıcıdır.²³⁹ (Pln. 5).

Şehir kapısı, çift girişi ve girişler arasında nymphäumlu bir kompleks olup, doğu ve batı girişleri, kemer ayakları, kemer cepheleri ve attika kısımlarıyla zafer taklarına benzemektedir. Y. Boysal bu nedenle kapıyı dipylon²⁴⁰ olarak değerlendirmiştir. Girişlerin ön yüzünde ve kemer ayaklarının önünde yekpare ve kolosal sütunların taşıdığı korinth başlıkları yer almaktadır. Burada yarım yuvarlak nymphäum havuzunun tabanı, havuzun daire formuna uygun bir şekilde yerleştirilmiştir²⁴¹.

Kapı kompleksinin yakınlarında ele geçen bir yazıt; kentin M.S. 139 yılında kuvvetli bir depremle tahrip olduğunu ifade etmektedir²⁴². Bu nedenle de yeni şehir kapısının yapımına olasılıkla bu depremden sonra başlanıldığı düşünülmektedir. Yine nymphäumun havuzunda M.S. 5. yy. ortalarına tarihlenen portreler bulunmuştur²⁴³. Ayrıca havuzun tabanında yer alan mozaik döşeme teknik ve sanatsal açıdan Erken Bizans özelliklerini göstermektedir²⁴⁴. Tüm bu verilere dayanarak kapının M.S. 2. yy.da yapıldığı ve özellikle de M.S. 5. yy.da Nymphäum'da tamiratın olduğu anlaşılmaktadır.

Kuzey Şehir Kapısı'ndan güneye, kentin iç kısımlarına doğru kuzey-güney doğrultulu uzanan cadde kazı ekibi tarafından "Kuzey Cadde" olarak nitelendirilmiştir. Caddenin her iki kenarındaki *peristasis*ler farklı tipte sütun kaideleri, sütun tamburları, Dor ve Korinth sütun başlıkları ile Dor-İon ve Korinth düzenine ait üst yapı

²³⁹ Söğüt, 2009: 270.

²⁴⁰ Kapı için bu terimi Yusuf Boysal ilk defa kullanmıştır. Bkz. Boysal, 1985: 520.

²⁴¹ Söğüt, 2009: 269.

²⁴² Ramazan Özgan (1987), Stratonikeia Şehir Kapısı Yontu Buluntuları, 5. AST, s. 265-276, 266.

²⁴³ Özgan, 1987: 266, Ayrıca bkz. Ramazan Özgan – Stutzinger (1985). Untersuchungen zur Porträtplastik des 5. Jhs. n. Chr. Anhand zweier neugefundener Porträts aus Stratonikeia", *IstMitt* 35, s. 237-274.

²⁴⁴ Söğüt, 2009: 269.

elemanlarının karışımından oluşmaktadır. Bunlar Bizans Dönemi'nin toplama taşlardan oluşturulan portik sistemi geleneğini tam olarak yansıtan örneklerdir. *Peristasis*in doğu kısmı ise mozaik kaplıdır²⁴⁵.

K19 katalog numaralı başlık (Res. 19; Tab. 1, Çiz. 10) Stratonikeia Kuzey Cadde üzerinde bulunan 08SKC01 numaralı yapının güneyindeki kazı çalışmaları sırasında buradaki *peristasis*in hemen üstünde bulunmuştur. Başlık üzerinde iki sıra *akanthus* yaprağı vardır. Altta toplam sekiz adet *akanthus*tan oluşan aralıklı yerleştirilmiş ilk sıra yer almaktadır. İlk sıra *akanthus* yaprağının arasından ikinci sıra yükselmektedir. İkinci sıra *akanthus*lar sanki yarım yaprak gibi işlenmişlerdir. Yaprak uçları ilk sıranın üstünde birleşmektedir. Bu şekli ile *kalathos*u çevirmiş görünmektedir. *Kalathos*u çevreleyen *akanthus* yaprakları üzerinde derin oyulmuş kanallar ile bu kanalların oluşturduğu yuvarlaklaştırılmış dolgun damarlar vardır. Bu damarlar yan, yana koşut olarak aşağıdan yukarıya doğru uzanırlar. Yaprak dilimleri arasına yerleştirilen büyük yuvarlak gözler ikinci bir kenar ile çevrilmiştir. Bu şekilde yaprak detaylandırılmasını Pisidia Antiokheia'daki Augustus Tapınağı başlıklarında görmekteyiz²⁴⁶. Yine iki örnekte de *akanthus* yaprakları *kalathos*un altından itibaren yükselmektedir. Özellikle Ephesos'taki birçok korinth başlığı örneği bu özelliğin Geç Augustus Dönemin'de yaygın olduğunu göstermektedir²⁴⁷. Yalnız bu başlıkta Ephesos Başlıkları'na göre kanalların derinleştiği ve uzadığı dikkati çekmektedir²⁴⁸. Yaprakların *kalathos* üzerinden hafif olarak dışarıya doğru sarkması ve üst yaprakların alt yaprağın orta hizasında büyümeye başlaması dönemin özelliğindedir.²⁴⁹ Pisidia Antiokheia Tapınağı korinth başlıklarında²⁵⁰ K20-K21 numaralı başlıklarda²⁵¹ (Res. 20-21) olduğu gibi başlığın orta-üst kısmında *kalathos* yüzeyi göze çarpar ve kaulisleri kanallı yapılmıştır. Fakat Antiokheia örneklerine göre kaulis sapları daha uzun işlenmiştir.

*Akanthus*lardan çıkan toplam sekiz tane çapraz uzanan kaulis sapı vardır. Kaulisler kanallı olup, üstleri yuvarlak bir biçimde kapalıdır. Kaulis sapları yükselip abakus altında çapraz yaparak heliksleri oluşturmaktadır (Tab. 2, Çiz. 32). Heliksler Augustus Dönemi başlarına tarihlendirilen Ephesos Oktagon Yapısı'ndaki gibi abakusa

²⁴⁵ Söğüt, 2009: 270-271.

²⁴⁶ Heilmeyer, 1970: 81, Taf.8,3.4; Bu başlıkların yapımına Augustus döneminde başlanılmış ve Tiberius Dönemi'nde bitirilmiştir. Bunun için bkz. Vandeput, 1997: 170, Pl. 69.2-4.

²⁴⁷ Alzinger, 1974: 88-92, Fig. 113-122.

²⁴⁸ Söğüt, 2005b: 352.

²⁴⁹ İdil, 1984: 9-10, Res.5.2.

²⁵⁰ İdil, 1984: 8, lev. 3.2-4.1.

²⁵¹ K20-K21 başlıkları için Gymnasium başlıklarına bakınız.

dayanmıştır²⁵². Fakat helikslerin detaylandırılması bakımında daha geç bir dönemi işaret eder. İzmir Müzesi'nde bulunan 309 envanter numaralı Augustus Dönemi başlığının gösterdiği kaliteli işçilik ve derin şekillenme ile de benzerdir²⁵³. Ayrıca yaprakların ve gözlerin işlenişi, kaulis ve helislerin verilmesi bakımından başlığımızın yakın örnekleri olarak Tiberius Dönemi'ne verilen Ephesos Yukarı Agora'nın kuzeyinde bulunan Bazilika²⁵⁴ ve Hierapolis Apollon Kutsal Alanı'nda bulunan başlıklar²⁵⁵ verilebilir. Kaulislerin arasında başlıkta dört tarafta bir filiz yükselmektedir. Kalathosun kaba bir dudağı olup, üstündeki abakus levhası dardır. Bu filizin içinden çıkan sap yukarıda abakus çiçeğiyle birleşmektedir.

Yukarıda karşılaştırma örneklerine göre başlığımızın M. S. 1. yy.ın ilk çeyreği içinde, Geç Augustus-Erken Tiberius Dönemi'ne ait olduğunu söyleyebiliriz. Gymnasium'da bulunan K20-K21 katalog numaralı başlıklar ile neredeyse aynı özellikte olup yükseklik bakımında farklılık gösterirler.

K35 katalog numarası verdiğimiz başlık (Res. 35; Tab. 1, Çiz. 18) kuzey cadde üzerinde yer alan anıtsal kapının önünde yer alan dört büyük başlıktan biridir. Yine K34 katalog numaralı başlık (Res.34; Tab. 1, Çiz. 17) ise cadde üzerinde kapının batı girişinin tam aksındaki postament kaideler üzerinde yer alan sütunların taşıdığı iki başlıktan biridir²⁵⁶. Başlıklarda kalathosun kuvvetli bir şekilde oluşturulduğu ve ince düzeltilmiş yüzeye sahip olduğu görülmektedir. Kalathos profili üste genişlemiş ve dar bir dudakta bitmiştir. Kalathosun üst kısmı tam doldurulmamıştır. Bunu Sagalassos Antoninus Pius Tapınağı başlıklarında²⁵⁷ görmekteyiz. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yerleştirilmiştir. Akanthus yaprakları uzun ve derin bir şekilde kalıplandırılmışlardır. Üstlerindeki damarları oluşturan kanallar derin ve kalın işlenmiş olup ışık-gölge kendini net bir şekilde belli etmektedir. İlk sıra akanthus yaprakları aralıklıdır. Aralıklı yerleştirilmiş akanthusların monoton yapısı Antoninler Dönemi özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır²⁵⁸. Yapraklar üzerinde yer alan damarlar derin oyulmuştur. Akanthus yaprakları geniş olmayıp ince uzun bir formdadır. Akanthus

²⁵² Alzinger, 1974: 40-42; İdil, 1984: 5.

²⁵³ İdil, 1981-82, 163-166, Abb.5b.

²⁵⁴ Heilmeyer, 1970: 85; Alzinger, 1974: 89, Abb.120; İdil, 1984: 10, Res.20; Vandeput, 1997: 33.

²⁵⁵ Heilmeyer, 1970: 85, Taf.22.3.

²⁵⁶ Bu başlıkların hepsi aynı özellikte olduğundan dolayı tek örneğini ele aldık. Bu iki örnekte vardığımız sonuç diğer örnekler içinde geçerli olacaktır. Ayrıca Kapı doğu girişinde yine tam aksta iki tane daha postament kaidenin taşıdığı başlığın olması muhtemeldir. Çünkü Anıtsal Kapı ve Cadde mimari düzenlemesi düşünüldüğünde aksiyel ilişkinin ancak bu şekilde tamamlandığı anlaşılmaktadır. Fakat bu tarafın kazısı yapılmadığından net bir şeyler söylenememektedir.

²⁵⁷ Vandeput, 1997: 172, Pl. 26.1-4.

²⁵⁸ Başaran, 1997: 14.

dikenlerinin birleşerek oluşturduğu gözler ince-uzun yapılmıştır. Üst diken alt diken üzerinde kıvrılarak biraz geçmiş, bu şekli ile hem gözün formunu oluşturmuş hem de gözü kapatmıştır. Yaprak parmakları uzun ve dar işlenmiştir. Yaprak parmakları içe doğru eğik çentikli ve derin bir çizgi ile çevrilmiştir. Yukarı doğru daralan yaprak orta damarı plastik belirgindir. Bu şekli ile M.S. 178 yılından sonra yapılmış olan Smyrna Agorası²⁵⁹ başlıklarını andırmaktadır. Benzer akanthus stilini aynı şekilde Mylasa Baltalı Kapısı'nda²⁶⁰ ve M.S. 160-170 yıllarına tarihlendirilen Miletos Faustina Hamamı başlıklarında²⁶¹ da görmekteyiz.

Üç örnekte de yapraklar uzun olup, derin bir şekilde kalıplandırmışlardır. Üstlerindeki damarları oluşturan kanallar, kalın ve derindir. Yaprakların sivri uçlu ve biraz uzunca olan yan dişleri, yatay bir durum alarak birbirleriyle birleşmeye başlamışlardır. Keza birbirleri ile çok sıkışık durumda olan akanthus yapraklarında, bu birleşme sonucunda yaprak uçlarının arasında üçgen, eşkenar dörtgen ve dikdörtgenimsi boşlukların oluştuğu görülmektedir. Bu akanthus stili, M.S. 2. yy.ın karakteristik özelliğidir²⁶².

Birinci sıra akanthus yaprakları arasındaki boşlukta kaulisler yerine, sırt şekli bir profilden ikinci sıra akanthus yaprakları yükselmektedir. Kalathos'un üstünü kaplayan iki sıra akanthus yaprakları, burada kalathos yüzeyinde belirgin biçimdeki plastik hacimleri ile öne doğru çıkmışlardır²⁶³. Kalathos kısmı kyma reversa profili yaparak devam etmektedir. İkinci yaprağın üzerinde helikslerin tam ortasına gelecek şekilde fazla detaylandırılmamış buraya üçüncü bir yaprak işlenmiştir. Üçüncü yaprakta matkap izleri çok fazladır. Akanthus yapraklarında uzun ve sivri oldukları anlaşılan yaprak dişlerinin, şematik olarak sınırlandırılmasında bu dişlerin düzgün olarak bir dairenin dörtte birini doldurdukları görülmektedir ki artık bu yaprak stili, Anadolu Roma İmparatorluk Dönemi korinth dekorasyonunda M.S. 2. yy.ın ikinci yarısına işaret etmektedir²⁶⁴. Üst yapraklar iki, alt yapraklar beş ve ikincisi üç yaprak parmağından oluşmaktadır. İkinci sıra akanthus yaprakları arasından çıkan tıpkı alt sırada olduğu gibi sırtlı bir profilden yükselen kaulis çanağı içinden devam eden heliks yayları derin ve

²⁵⁹ Vandeput, 1997: 173, Pl. 120.1-2. Ayrıca tarihlendirme için bkz. W. Koenings – W. Radt (1979), Ein kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon, *IstMitt* 29, s. 317-354, Taf.93-123; Rudolf Nauman ve S. Kantar, (1950), Kleinasien und Byzans, *IstForsch* 17 Berlin, Pl 28a.

²⁶⁰ Heilmeyer, 1970: 104, Taf.39.1

²⁶¹ Von Gerkan-Krischen, 1928: 59; Stročka, V. M. (1981). *Das Markttor von Milet*, Berlin, s. 20.

²⁶² Vedat İdil (1979), Stratonikeia'da (Eskihisar) Kentin Kuzey Kapısının İç Kesimindeki Korinth Başlığı, *TTK* 8, s. 477-486.

²⁶³ İdil, 1979: 481.

²⁶⁴ Heilmeyer, 1970: 90; İdil, 1979: 481.

kanallı bir profile sahiptir (Tab. 2, Çiz. 37). Heliksler burada üçüncü yaprak tarafından sıkıştırılmıştır. Kaulisler birer küçük prizma biçiminde olup volütler ise iyice darlaşmıştır. Abakusu altında spiral bodur heliksler bulunmaktadır. Helikslerin sarmal yüzü olukludur. Benzer şekilde heliks ve volüt profiline sahip aynı zamanda kaulisleri işlenmiş başlıkları Geç Antoninler ile Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlendirilen Nysa Tiyatrosu başlıklarında²⁶⁵ görmekteyiz. İki örnekte de kaulis sapları işlenmemiş çanaklar hemen prizma şeklinde çıkan sırt şekli profil üzerine kondurulmuştur. Heliksler yayvan bir şekilde kalathos dudağına dayanmış ve üzerleri kanallı yapılmıştır. Kalathos dudağının hemen üstünde oldukça zarif bir şekilde yapılmış olan abakus kısmı yer almaktadır. Abakus çiçeği ise kalathos üst dudağından başlayıp tüm abakus boyuncadır. Abakus çiçeği üzeri küçük delikler ile delinmiştir. Çatallaşmış abakus çiçeği sapı, ince görünümü ile büyük abakus çiçeği, başlığın basit bir görünüme sahip olmasını sağlamaktadır.

V. İdil, K35 katalog numaralı başlık ile aynı olan ve kapının batı girişi önünde *in-situ* duran başlığı Hadrianus Dönemi sonu ile Antoninler Dönemi'nin başına tarihlendirmiştir²⁶⁶. H. Mert başlıkları Geç Antoninler ve Erken Severuslar Dönemi'ne vermektedir²⁶⁷. M.S. 139 yılında kuvvetli bir depremle tahrip olduğu bir yazıtla belirlenen kapının²⁶⁸ bu tarihteki yapım evresinden sonra bir tarihte, yukarıdaki karşılaştırma örneklerinden yola çıkarak Geç Antoninler Dönemi'ne tarihlenmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

K38 katalog numaralı paye başlığı (Res. 38; Tab. 1, Çiz. 19) Kuzey Şehir Kapısına bağlanan Kuzey Cadde'nin başladığı noktada başlayan batı *peristasi* üzerinde yer almaktadır²⁶⁹. K37 katalog numaralı başlık (Res. 37) ise cadde üzerinde doğu *peristasisin* başladığı yerde bulunan *in-situ* postamentin üzerinde yer alıyordu²⁷⁰. Başlıklar dörtgen kalathosa sahiptir. Başlıklar üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Akanthus yaprakları üzerindeki kanallar çok derin olup, yapraklar etli işlenmiştir. Matkap burada zirve yapıp ışık-gölge oyunları oluşturmuştur²⁷¹. Gözler ince uzun bir şekilde işlenmiştir. M.S. 160-180 yıllarına tarihlendirilen Sagalassos Agora

²⁶⁵ Musa Kadioğlu (2006), *Die Scaenae Frons Des Theaters von Nysa am Mäander*, Mainz, s. 205-208, Taf. 14. 6-9.

²⁶⁶ İdil, 1979: 485.

²⁶⁷ Mert, 2008: 259.

²⁶⁸ Özgan, 1987: 266.

²⁶⁹ 2010 Kazı ve Restorasyon çalışmalarında başlığın yeri tespit edilmiş ve başlık ait olduğu yer olan Kuzey Cadde'nin hemen başladığı yere restorasyon ve konservasyonu yapıldıktan sonra dikilmiştir.

²⁷⁰ Başlık kazı çalışmaları sırasında kuzey caddede yer alan batı peristasisi üzerine inşa edilmiş geç dönem duvarında devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. İki başlıkta benzer özelliklerde olduğundan beraber ele alınmıştır.

²⁷¹ Rohmann, 1998: 85. Taf. 46.3-6.

Nymphaeum başlıkları²⁷² ile derin kanal ve yivli yaprak formu ile benzerdir. Özellikle yanlara giden iki ana damarın ortada kalın akanthus damarları oluşturması Severuslar Dönemi'ne verilen Miletos Heroon III'te²⁷³ görülmektedir. İlk sıra akanthus yaprağında altta çift dikenin üst dikenle birleşmesi sonucu çift göz oluşmuştur. Bu şekilde gözleri M.S. 150-160 yıllarına tarihlenen Oinoanda Agorası başlıklarında²⁷⁴ görmekteyiz. Yapraklar arasındaki alanlar işlenmemiştir. Bu şekil uygulama Smyrna Agorası başlıklarında²⁷⁵ karşımıza çıkmaktadır. Bu başlıkta dönemin yeni stil arayışı hız kazanmıştır. Bu stil arayışı içerisinde alt sıra akanthus yaprakları aralıklarla dizilmiş ve yaprak aralarındaki göz-göz oyulmalar genişlemiştir²⁷⁶. İkinci sıra akanthus ve kaulis çanağının çıktığı yer "prizma" biçimlidir. Bu şekli Severuslar Dönemi'ne verilen ve doğu etkili olduğu söylenen Forum Romanum'un güneyindeki Basilika Aemilia başlıklarında da görmekteyiz²⁷⁷. İkinci sıra akanthusların içerisinde çıkan kauliste sap yoktur. Yine volüt sapsız içtekilere göre daha kalındır. K38 katalog numaralı başlıkta orta helikslerin (Tab. 2, Çiz. 39) arasından bitkisel sap yükselip abakusta çiçeğiyle birleşmektedir. Burada abakus çiçeği abakusun neredeyse tüm yüksekliği boyunca yayılmıştır. K37 katalog numaralı başlıkta ise abakus çiçeği yerine aslan başı işlenmiştir. Bu değişik bir uygulama olup benzeri Libya'nın kuzeybatısından bulunan ve M.S 2. yy.ın sonu 3. yy. başına tarihlenen Sabratha Antik Kenti tiyatro başlıklarında²⁷⁸ görülmektedir. Bu da Stratonikeia ile Afrika eyaleti arasındaki ilişkiyi göstermesi açısından önemlidir. Kalathos dudağı düzensiz işlenmiştir. Heliksler ortada birbirine değmektedir. Yaprak tepelerinde sarmal oluşturan Heliksler (Tab. 2, Çiz. 38) ile bunlara bağlı dal görünümü abakus çiçeği sapsız Antoninler Dönemi'nin ilerlemiş evresi için özgün bir yapıyı yansıtmaktadır²⁷⁹. Yukarıdaki örneklerden ve karşılaştırma özelliklerinden yola çıkarak başlıklarımızın kapı ve cadde üzerinde M.S. 2. yy.ın ortalarından başlayıp ve sonrasında devam eden imar faaliyetleri kapsamında Geç Antoninler Dönemin'de yapıldığı anlaşılmaktadır.

²⁷² Vandeput, 1997b: 403, Pl. 1-2.

²⁷³ B. F. Weber (2004), *Bauwerke in Milet, Teil 10*, Berlin-New York, s. 135, Abb.68, Taf. 38.1.

²⁷⁴ J. J. Coulton (1986), Oinoanda: The Agora, *AnatSt.* 36, 61-90.

²⁷⁵ Vandeput, 1997: 173, Pl. 120.1-2. Ayrıca tarihlendirme için bkz. Koenigs-Radt, 1979: 347-348, Pl.121.1; Naumann-Kantar, 1950: Pl 28a.

²⁷⁶ Başaran, 1999: 25.

²⁷⁷ Von E. Mercklin (1962), *Antike Figuralkapitelle*, Berlin, 231, Abb. 1074.

²⁷⁸ Mercklin, 1962: 144-145, Abb. 713. Bu döneme tarihlenen bazı başlıklarda abakus taplası üzerinde değişik figürlerin işlendiği örnekler çoktur. Bunlar arasında, kozalak, çeşitli portreler, kartal, meduza vb. figürler yer almaktadır. Bu örnekler için bkz. Mercklin, 1962: Abb. 709-719,1074-1083, 1103-1116 vd.

²⁷⁹ Başaran, 1997: 14, Res. 14.

K39 katalog numarası verdiğimiz başlık²⁸⁰ (Res. 39; Tab. 1, Çiz. 20) kuzey caddedeki kazı çalışmaları sırasında geç dönem duvarı içerisinde devşirme malzeme olarak kullanılmış bir şekilde bulunmuştur. Başlığın iki uzun bir kısa yüzüne abakus yaprakları işlenmiştir. Bir kısa yüzü ise kaba yonulu bırakılmıştır. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. İkinci sıra akanthus yaprakları aralıklı yerleştirilmiştir. Kısa yüzde iki, uzun yüzlerde ise üç tane akanthus yaprağı ilk sırayı oluşturmaktadır. Yapraklardaki kanallar derin olup matkap izleri belli olmaktadır. Matkap izlerinin belli olması yapraklardaki kaba işçilik, başlığın ustaca işlenmediğini göstermektedir. Yapraklardaki gözler ince uzun verilmiştir. Akanthus yaprakları derin oyulmuş ve dışa açılan kanal ve yivlerden oluşmuştur. Akanthus yaprakları tüm kalathosun en büyük dekorudur. Başlığın çift sıralı akanthuslarında izlenen belirgin irileşme yaprak dilimleri arasındaki göz göz oyulmaların genişlemesi, başlığın genelinde görülen yalın-monoton yapı, Antoninler Dönemi özelliğidir²⁸¹. Kaulis çanağından çıkan iki yaydan biri ortaya dönerek sarmal yapıp heliks, diğeri ise köşeye dönerek volüt oluşturmuştur (Tab. 2, Çiz. 40). Kalathosun köşelerine yerleştirilmiş iri akanthus yaprakları ve aralarından yükselerek yaprak tepelerinde sarmal oluşturan heliksler ile bunlara bağlı dal görünümlü abakus çiçeği sapı Antoninler Dönemi'nin ilerlemiş evresinin belirgin özelliğidir²⁸². Küçük işlenmiş helikslerin ortasında, ikinci kenger yaprağının hemen üstünde filizlenen üçüncü yapraktan çıkan sap abakusta çiçeğiyle birleşmektedir. Yüksek kabartma şeklinde yapılmış ve neredeyse abakus tablasına degecek akanthus yaprağından çıkan saplı abakus çiçeği M.S. 160-180 yıllarına tarihlenen Sagalassos Yukarı Agora Nymphetiumu başlıklarındaki uygulama ile aynıdır²⁸³. Başlık süsleme öğeleri açısından ele alındığından K37 ve K38 katalog numaralı başlıklarla aynı özelliktedir. Bundan dolayı iki başlık için verdiğimiz karşılaştırma örnekleri bu başlığımız için geçerlidir. K39 katalog numaralı başlık kapı ve cadde üzerinde M.S. 2. yy.ın ortalarından başlayıp ve sonrasında devam eden imar faaliyetleri kapsamında Geç Antoninler Dönemi'nde yapıldığı anlaşılmaktadır.

K40, K41 ve K42, katalog numarası verdiğimiz başlıklarda (Res. 40-42) aynı ikonografik özellikler vardır. Yalnız abakusta bulunan çiçek detaylandırması ve hacim

²⁸⁰ 2010 kazı sezonunda kuzey caddede yapılan kazı çalışmaları sırasında Geç dönem duvarı içersinde devşirme malzeme olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. Başlık ile aynı olan diğer başlık yine caddedeki çalışmalar sırasında bulunmuştur. Bu iki başlık iki tıpkı K38 ve K39 nolu başlıkların olduğu gibi, doğu ve batı peristasislerde karşılıklı olarak duran iki paye sütunlar tarafından taşınıyor olmalıydı.

²⁸¹ Başaran, 1999: 23.

²⁸² Başaran, 1997: 14.

²⁸³ Vandeput, 1997: 173, Pl.43.3-4.

olarak farklılık göstermektedir. Başlık genel anlamda kalın ve tıknaz işlenmiş kalathos kısmı çan şeklinde verilmiştir. Antoninler Dönemi'nin başından beri izlediğimiz küçük kapalı ara boşluklar sayıca çoğalmış başlık yüzeyini bir ağ gibi kaplamıştır²⁸⁴. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Alt sıra akanthus yaprakları arasından üst sıra akanthus yaprakları uzanmaktadır. İlk akanthus yaprakları geniş bir merkezi kaburga ve bu kaburganın etrafında oluşan derin kanallardan oluşur. Her akanthus yaprağı beş lobdan oluşup, her lobda beş tane yaprak parmağı vardır. Akanthus yaprakları üzerindeki kanallar derin olup gözler uzun yapılmıştır. Alt sıra akanthus yaprak uçlarında iki üst sıradan ise komşu yaprak ucu birleşmektedir. Bu şekilde akanthus yaprak örneklerini Smyrna Agorası Portiği²⁸⁵ ve M.S. 195-216 yıllarına tarihlendirilen Leptis Magna Severuslar Bazilikası²⁸⁶ başlıklarında görmek mümkündür. Fakat Leptis Magna başlıkları uzun yaprak uçları ve birbirine iyice yaklaşmış akanthus yaprakları ile bizim örneklerimize göre biraz daha geç tarih göstermektedir. Yine alt sıra akanthus yaprakları alta birleşmektedir. İki komşu yaprak arasında kalan alanlar işlenmeden bırakılmıştır. Bu şekilde yaprak arasındaki alanların boş bırakılması Anadolu'daki basit dekorasyon biçimini göstermektedir²⁸⁷. İkinci akanthus iç yapılandırmasında büyük ölçüde karşılıklı yerleştirilmiştir. Yapraklar sivri dişleri ile bir ağ gibi kalathosun üstünü kaplamışlardır. Bu şekli ile Ephesos Doğu Gymnasiumu²⁸⁸ ve Miletos Delphinionu²⁸⁹ başlıklarına benzemekle beraber gözlerin yerleştirilişi bakımından onlardan daha geç bir dönemi işaret ederler. Yine M.S. 2. yy.ın ikinci yarısına verilen M. Fisher'in tip V²⁹⁰ adı altında tarif ettiği başlıklardaki stil gelişimi ile benzerlikler göstermektedir. Üst sıra akanthus yaprakları arasında alt sıraya dek gelecek şekilde kaulis çanağından çıkan kaulisler yükselmektedir. Kaulis sapları işlenmemiş, kaulis çanağı ise bitkisel süslenmiştir (Tab. 2, Çiz. 41). Kaulislerin yerini küçük birer prizma şekiller almıştır. Kaulis çanağı ve bileziğinden çıkan yapraklar yükselmekte ve onlardan ortaya ve dışa doğru iki sap çıkarak ortada sarmal yapıp heliks, yanlarda volüt oluşturmaktadır. Heliksler ve sarmalları bodur olup spiraller abakus altında bulunmaktadır. Başlık küçük ve tıknaz helikslere sahiptir. Bu başlıkta da tıpkı Severuslar dönemine verilen ve doğu etkili olduğu söylenen Forum Romanum'un

²⁸⁴ Başaran 1997, 15.

²⁸⁵ Vandeput, 1997: Taf.120.

²⁸⁶ Mercklin, 1962: 231, Abb. 1071-74.

²⁸⁷ Heilmeyer, 1970: 102.

²⁸⁸ Heilmeyer, 1970: 96, Taf 31.1; Başaran, 1999: 27, Res. 19,21.

²⁸⁹ Kawerau ve Rehm, 1914: 141-142, Res. 22,23; Heilmeyer, 1970: 100, Taf.32.4.

²⁹⁰ Mosche Fisher (1990), *Das Korinthische Kapitell im Alten Israel in der Hellenistischen und Römischen Periode*, Mainz am Rhein, s. 49, Taf. 29.166.

güneyindeki Bazilika Aemilia başlıklarındaki²⁹¹ heliks ve kaulis gibi tektonik özelliği olan süslemeler, daha etkisiz bir biçimde betimlenmiştir. Bu başlıklarda destek sapı merkezi bürgü doğrudan yükselir ve abakus çiçeğine dik olarak bağlanır. Abakus çiçeği abakus boğazı üzerine oturur. Bu şekilde Abakus çiçeği ve yukarıda anlatılan heliks uygulamasını Severuslar Dönemi içerisinde değerlendirilen Kremna Sütunlu Caddesi'nde²⁹² görmekteyiz. Abakus yüzeyi düz bırakılmıştır. Başlığın tüm öğeleri kalathos yüzeyini tıpkı bir giysi gibi kaplamışlardır. Başlık repertuarı çok plastike olup dönemin modasına uygundur.

Bizde diğer örneklerle birlikte başlıklarımızın Antoninler Dönemi'nde görülen bazı uygulamaları devam ettirdiğini ve Severuslar Dönemi başlarında şekillendirildiği bundan dolayı Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemin'e tarihlenmesi gerektiği kanısındayız.

K45, K46, K47, K48 ve K49 katalog numarası verdiğimiz başlıklar (Res. 45-49) Nympheum'a aittir. Bunlardan K45 (Tab. 1, Çiz. 22), K46, K47 ve K49 numaralı başlıklar Nympheum kazıları sırasında havuz içerisinde bulunmuştur²⁹³. K48 numaralı başlık ise havuzun hemen kuzeyinde geç dönem yapısında kullanılmıştır. Başlıklarda yaptığımız çalışmada K45, K46, K47 ve K48 katalog numaralı başlıklar Nympheumun birinci katına, K49 katolog numaralı başlık ise aynı yapının ikinci katına aittir²⁹⁴. Başlıklar basık şekilde olup, kalathos yüzeyi olabildiğince doldurulmuştur. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Akanthuslar üzerindeki kanallar dönemi düşünüldüğünde fazla derin olmamasına rağmen yaprak damarları dolgun işlenmiştir. Akanthus yapraklarında görülen bu doğallıktan uzak yüzeysel görünüm Miletos Faustina Hamamı Palaestrası korinth başlığı²⁹⁵ ile benzerdir. Fakat Miletos Faustina Hamamı'nın akanthus yapraklarının derin oyulmuş yaprak damarları K07 katalog numaralı başlığından (Res. 7) daha erken özellikler içermektedir²⁹⁶. Yaprak gözleri ince uzun yapılmıştır. Birinci sıra akanthusların alt iki dikenini birleşmiş ve köprü oluşturmuştur. Akanthus yaprak yüzeylerinin derince oyulması, alt ve üst yaprak

²⁹¹ Klaus Freyberger (1990). *Stadrömische Kapitelle aus der Zeit von Domitian bis Alaxander Severus: Zur Arbeitsweise und Organisation stadtrömischer Werkstätten der Kaiserzeit*, Mainz, s. 127, Taf. 45c.

²⁹² Stefan Mitchell (1995), *Cremna in Pisidia, An Ancient City in Peace and in War*, USA, s. 136, Pl.81-82.

²⁹³ Haluk Aşkın (1987), *Stratonikeia Şehir Kapısı Restitüsyonu* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 22, Res. 85,87.

²⁹⁴ Bunun için bkz. Mert 2008, 258-59, Abb. 230-232.

²⁹⁵ Heilmeyer, 1970: 100, Taf.32.3; Strocka, 1981: 29, Abb. 59; İdil, 1984: 30, Lev.14.1.

²⁹⁶ Miletos Faustina Hamamı, M. Aurelius'un karısı Faustina Minör adına M.S. 170-180 yılları arasında yapılmıştır. Bunun için bkz. Akurgal, E. (2000). *Anadolu Uygarlıkları*, İstanbul, s. 381.

çelenklerinde ortaya konulmuş bu köprüler M.S. 2. yy sonlarını işaret etmektedir²⁹⁷. Akanthus yapraklarından izlenen doğallıktan uzak bozulmuş stil, ikinci sıra akanthuslardan çıkan kaulis ve helikslerde de görülür. Kaulisler nerdeyse yok denecek kadar kısa olup çanağı bol bitkilidir. Kaulislere bağlı işlenen heliks kökü bir kıvrık dal, heliks ise, ucu düğümlü yarım palmet görünümünü kazanmıştır (Tab. 2, Çiz. 42). Benzer stil özelliklerini genelde Antoninler Dönemi'nin sonlarına tarihlenen Miletos Faustina Hamamı Palaestrası²⁹⁸, Ephesos Serapis Tapınağı²⁹⁹ ve Doğu Gymnasiumu'na³⁰⁰ ait başlıklarında da bulmaktayız. Helisklerin arasından yukarıya abakus çiçeğinin sapı yükselmektedir. Başlıkta kalın abakus tablası üzerinde stilize abakus çiçeği yer alır. Bu şekilde abakus çiçeği ve yukarıda anlatılan heliks uygulamasını Severuslar Dönemi içerisinde değerlendirilen Kremna Sütunlu Caddesi'nde³⁰¹ görmekteyiz. Bu başlığımızda diğerlerinden farklı olarak ikinci sıra akanthus yaprağı, birinci sıranın en alt kısmından itibaren çıkmaktadır³⁰².

Yukarıda bahsedilen karşılaştırma örnekleri ve özelliklerden yola çıkarak K45, K46, K47, K48 ve K49 katalog numaralı başlıklarımızı Severuslar Dönemi'ne vermek istiyoruz³⁰³.

3.5 Yapısı Bilinmeyen Başlıklar

3.5.1 Stratonikeia Müze Deposunda Bulunan Başlıklar

K08 katalog numaralı Lagina başlığının (Res. 8) kalathos kısmı uzun olup, neredeyse çan şekline sahiptir. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Birinci akanthus yaprakları alt kısımda geniş konturlara sahip olup birbirlerine biraz daha yaklaşmış vaziyettedirler. Aralıklı yerleştirilen birinci sıra akanthus yaprakları arasında kalathosun en altından itibaren ikinci sıra yükselmektedir. İkinci sıra akanthus yaprakları ince uzun bir forma sahiptir. İkinci sıra akanthus yaprakları oldukça yüksek olup alt sıra akanthus yaprakları arasında seviye oluşturmuştur. Akanthuslar üzerindeki yaprak damarları fazla derin olmayıp yüzeysel kanallar şeklinde işlenmiştir. Yapraklar üzerinde görülen "V" şeklindeki kanallar bu başlığın karakteristik özelliğidir. Akanthus

²⁹⁷ Başaran, 1999: 32.

²⁹⁸ Heilmeyer, 1970: 126, Taf. 9; Strocka, 1981: 29, Res. 59; İdil, 1984: 28, Lev. 13.2.

²⁹⁹ Koenings ve Radt, 1979: 346-348, Taf 112.4.

³⁰⁰ Heilmeyer, 1970: 96, Taf 31.1

³⁰¹ Mitchell, 1995: 136, Pl.81-82.

³⁰² Bu farklı uygulamanın farklı ustaların çalışmasından kaynaklandığı kanısındayız. Buna rağmen başlıklarımız aynı dönem içinde değerlendiriyoruz.

³⁰³ H. Mert K45, K46, K47 ve K48 katalog numaralı başlıkları Severuslar Dönemi'ne vermiştir. Bunun için bkz. Mert, 2008: 52, 261.

yaprakları kenarda olan yuvarlak girinti ve dişlerle süslenmiştir. Dişlerin tamamen yaprağın kenarına sıralanışı Hellenistik Dönem’de Anadolu’ya ait bir özelliktir. Miletos, Belevi, cella kısmına girilecek yerde bulunan iki yarım sütun başlıkları ile Didyma’da görülen gözlerin kenarda olması Lagina başlığında da görülmektedir³⁰⁴. Yuvarlak girintilerin ağızları oldukça kapalı ve her girintiden iç tarafa doğru birer kanal gitmektedir. Lagina başlığındaki yapraklarda yivler şeklinde damarlar çok işlenmiştir, Miletos Bouleuterionu başlıklarında olduğu gibi kapalı bir formada sahiptir³⁰⁵.

İkinci yaprak dizimi üzerinde başlığın her cephesinde bir tane olmak üzere toplam dört adet üçüncü yaprak dizimi yükselmektedir. Akanthus yaprakları genel itibariyle kalathosun yaklaşık 2/3’lük yüksekliği boyunca uzanmıştır. Bu şekli ile Lagina başlığı kendi zamanına kadar gelen örnekler arasında farklı bir yere sahiptir³⁰⁶. Lagina başlığından önceki dönemlere verilen Olba³⁰⁷, Laodike³⁰⁸, Belevi³⁰⁹ ve Didyma³¹⁰ başlıklarında akanthus yapraklarının sıralarının yüksekliği kalathosun yarısını geçmemektedir. Bu genel kaide Miletos Bouleuterion’u başlıklarında³¹¹ bozulmakla beraber net olarak Lagina başlığında son bulur. Birinci yaprak sırasının hemen üzerinden, ikinci sıranın aralarından kaulisler çıkmaktadır. Kaulisler uzun ve kuvvetli işlenmiş olup üzerleri yivlidir. Bu kaulis formu Miletos Boluleuterion’undaki tipe benzemekte ama onlardan daha kalın durmaktadır. Kaulis çanağından çıkan heliks yayları kıvrılarak ortada birleşmektedirler. Heliksler küçük olup üzerinde kanallı bir profil yer almaktadır. Heliksler kalathos dudağına yapışmamış hemen kalathosun üst kısmında sarmal yapmıştır. Böylece Miletos Bouleuterion’u (M.Ö. 175-164) ve Atina Olympeion’u başlıklarından ayrılır. Buralarda Heliksler kalathos dudaklarına yapışmıştır³¹². Fakat M.Ö. 40-M.S. 14 yılları arasına verilen Milas Menandros başlığında³¹³ Heliksler bu şekilde yapılmıştır. Bu da aynı bölgede yer alan Lagina başlığındaki geleneğin devam ettirildiğini göstermektedir. Benzer şekilde Ephesos

³⁰⁴ Boysal, 1952: 238.

³⁰⁵ Boysal, 1957: 129.

³⁰⁶ Lagina Başlığı’ndan önceki bir döneme verilen Gymnasium K06 katalog numarası verdiğimiz başlıkta yer alan akanthus sıralarının yüksekliği yine kalathos yüksekliğinin yarısını geçmekle beraber Lagina Başlığı’nın yüksekliğine ulaşmamaktadır.

³⁰⁷ Boysal, 1957: 124, XII-XIII, a-b.

³⁰⁸ Weber, 1989: 591, Taf. 56.

³⁰⁹ V. W. Hoepfner (1993), Zum Mausoleum von Belevi, *AA 108*, 111, 123, Abb. 15-16.

³¹⁰ Didyma başlıkları için bkz. Stefan Pülz (1989) a., *Untersuchungen Zur Kaiserzeitlichen Bauornamentik von Didyma, Istmitt 35*, Tübingen.

³¹¹ Miletos Boluleuterion’u başlıkları için bkz. Knacfuss, 1904: XII.1-4.

³¹² Rumscheid, 1994: 132.

³¹³ Boysal, 1957: 130-131; Rumscheid, 1994: 32-33, 49, 132, Taf. 109.2; Frank Rumscheid (2010), *Maussollos and the Uzun Yuva in Mylasa: an Unfinished Proto-Maussolleion at the Heart of a new Urban Centre, Hellenistic Karia*, (Ed.: R. V. Bremen-J-M. Carbon), s. 69-102.

Bazilika'dan bulunan ve Ephesos Müzesi'nde sergilenen korinth başlığı Geç Hellenistik Dönem içinde M.Ö. 1. yy.ın ilk yarısına tarihlenmektedir³¹⁴. Başlığın yaprak, kaulis sapları ve helikslerin dizilişi Lagina başlıkları ile benzer olmakla beraber bezeme öğelerindeki etli ve barok ifade ondan daha ileri bir özellik göstermektedir. Yüksek bir abakus tablası kalathosu bir çatı gibi örtmüştür. Üçüncü yaprağın üzerinden kıvrılarak çıkıp heliksler arasından abakusa gelen abakus çiçeğinin sapı burada çiçeğiyle birleşmektedir. Çiçek abakusun üst bölümüne yerleştirilmiştir.

Y. Boysal Lagina başlıklarını M.Ö. 2. yy.ın sonuna vermiştir³¹⁵. F. Rumscheid ise yaklaşık olarak M.Ö. 130-80 yılları arasına tarihlemiştir³¹⁶. Bizde Hellenistik geleneğin ilerlemiş özelliklerini taşıyan bu başlığın karşılaştırma örneklerinden yola çıkarak M.Ö. 1. yy.ın ilk çeyreğinde yapılmış olması gerektiği kanısındayız.

K14 katalog numarası verdiğimiz paye başlığı (Res. 14; Tab. 1, Çiz. 8) Stratonikeia Müze Deposu'nda yer almaktadır. Başlık dikdörtgen formda olup, bir tarafı düz bir tarafı da dışa bombelidir. Başlık üzerinde tek sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Başlığın kalathos yüzeyi üzerinde akanthus yaprakları alçak kabartma olarak işlenmiştir. Uzun yüzlerde bir tam iki yarım kenger yaprağı işlenmiştir. Benzer uygulama kısa yüzlerde de görülmektedir. Alttan çıkan akanthus yaprakları yukarıda dönüp etli bir şekilde bitmektedir. Akanthus yaprakları üzerindeki kanallar fazla derin olmayıp, burada her bir tarafında üçer olmak üzere toplam altı tane göz yer almaktadır. Gözler kalp şeklinde olup kapalıdır. Gözleri oluşturan dikenlerden üst diken alt diken olabildiğince aşmıştır. Gözlerin arkasında üçgen bir kanal vardır. Yaprak uçları güçlü işlenmiştir. Yaprak orta damarın her iki tarafında iki yönlü sırtlar vardır. Yan sırtlar dar olarak gösterilmiştir. Gözler arasında üç diken işlenmiştir. Akanthus yapraklarında görülen bu özellikleri Pisidia Antiocheia Augustus Tapınağı³¹⁷, Augustus Dönemi'ne tarihlenen Ephesos Bazilika başlıkları³¹⁸ ve yine Augustus Dönemi'ne verilen Hierapolis KÇb1 numaralı başlık³¹⁹ ile paralellik göstermektedir. Bu örneklerde de tıpkı başlığımızda gördüğümüz yaprak yüzeyi, kanallar, gözler ve göz kenarları gibi benzer özellikler görülmektedir. Burada dikkati çeken bir özellik de Pisidia Antiocheia

³¹⁴ Alzinger, 1974: 83-84, Abb. 108; Rumscheid, 1994: 20, Taf. 45.2.

³¹⁵ Boysal, 1957: 130

³¹⁶ Rumscheid, 1994: 138.

³¹⁷ Heilmeyer, 1970: 81, Taf.83-4; Mustafa Büyükkolancı (1996), *Pisidia Bölgesi Tapınak Mimarisi*, (Basılmamış doktora tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 61-63, Lev.54; Rumscheid, 1994: 6-7, Taf. 6.1-4, 7.1-3, 8.1

³¹⁸ Alzinger, 1974: 89, Abb.120; Rumscheid, 1994: I:16-17, II: 17-18, no:44.

³¹⁹ Söğüt, 2005b: 352, Res.5-6.

Augustus Tapınağı'nda³²⁰ olduğu gibi büyük gözlerin ikinci bir kenarla çevrilişidir. Kalathos dudağı çok dar ve düzgün değildir. Yine bu gözlerin benzerini Augustus Dönemi'ne verilen Ephesos Panayırdağ'da Yuvarlak Yapı'nın İon başlığının yastık kısmındaki akanthus yaprağında³²¹ görmekteyiz. Akanthus yaprakları arasında heliksler yükselmekte ve ortadaki akanthus yaprakları üzerinde birleşmektedir. Heliksler küçük işlenmiştir. Heliksleri oluşturan yayın çıktığı yerden, diğer bir yay köşeye kıvrılmakta ve burada volüt oluşturmaktadır. Kaulisler işlenmemiştir. Heliksler arasından abakus çiçeği sapı yükselmekte ve abakus çiçeğiyle birleşmektedir.

Yukarıda verdiğimiz örneklere göre K14 katalog numaralı başlığımızı Augustus dönemine tarihlenmesi gerektiğini düşünüyoruz³²².

K43 katalog numaralı paye başlığı (Res. 43; Tab. 1, Çiz. 21) Stratonikeia Müze Deposu'nda sergilenmektedir. Başlık dikdörtgen formlu olup kalathos kısmına tek sıra akanthus yaprağı işlenmiştir. Başlık bu şekli ile kente yer alan diğer başlıklardan farklı olup kendi içinde bir tip oluşturmuştur.³²³ Bu şekildeki örnekler Geç Hadrianus Dönemine verilen Perge F3 Nymphaionu³²⁴ ve Milas Gümüşkesen Anıtı'nda³²⁵ görmekteyiz. Yaprakların arasında, uzun yüzlerde üçgenimsi bir profilden çıkan daphne şeklinde yaprak işlenmiştir. Akanthus yaprakları uzun yanlarda aralıklı iken dönen ve kısa yüzlerde dikenleri birbirine değerek üç tane köprü oluşturmuştur. Özellikle oluşan üç gözlü köprüler, tabana doğru genişleyen eksen yapraklar ve yüzeyselliği Severuslar Dönemi'ne verilen Miletos Heroon III'e ait başlıkta³²⁶ görmekteyiz. Yapraklar üzerindeki kanallar fazla derin değildir. Yaprak gözleri ince uzun bir formdadır. Üst diken alt dikeni çok geçmiştir. Bu şekildeki yaprak detaylandırılmasını Miletos Faustina Hamamı Palaestrası korinth başlığında³²⁷ görmekteyiz. Ayrıca Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlendirilen Nysa Tiyatrosu kompozit başlıkta³²⁸ bulunan gözler aynı özellikte olup, buradaki akanthus yaprakları da yüzeysel işlenmiştir.

³²⁰ İdil, 1984: 8.

³²¹ Alzinger, 1974: 37-40, Abb.72.

³²² H. Mert başlığı Augustus Dönemi içerisinde değerlendirilmiştir. Bkz. Mert 2008, 50, Abb. 257

³²³ Bu başlık tipi "*Flute-Akanthus*" başlık olarak bilinmektedir. Bunun için bkz. Vandeput 1997, 28. Ayrıca Coulton bu başlık için "*palm capital*", olarak önermektedir. Bunun için bkz. J.J. Coulton (1976), *The Development of the Greek Stoa* (Oxford Monographs on Classical Archaeology), Oxford. Bizde Vandeput'un belirlediği terminolojiyi bu başlık tipi için daha uygun olduğunu düşünüyoruz.

³²⁴ Vandeput, 1997: 90, Pl. 106.2.

³²⁵ Hilke Thür (1989), *Das Hadrianusstor in Ephesos, Forschungen in Ephesos* 11.1, Wien, s. 166.

³²⁶ Weber, 2004: 135, Abb.68, Taf. 38.1.

³²⁷ Heilmeyer, 1970: 100, Taf. 32,3; Stročka, 1981: 29; Abb. 59; İdil, 1984: 30, Lev.14.1. Bu başlık Antoninler Dönemi'nin sonu ile Severuslar Dönemi başlarına verilmektedir. Bunun için bkz. Başaran, 1997: 15.

³²⁸ Kadioğlu, 2006: 287, Taf. 31.3,5.

Akanthuslar arasında sırtlı bir profilden işlenmemiş akanthus yaprağına benzeyen küçük bir şekil yükselmektedir. Kalathosun üst kısmı dal motifi ile süslenmiştir. Kalathos dudağı kalın işlenmiştir.

Sonuç olarak yukarıdaki karşılaştırma örneklerinden yola çıkarak başlığımızın Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlendirmek istiyoruz.

K44 katalog numaralı başlık (Res. 44) Stratonikeia Müze Deposu'nda yer almaktadır. Küçük boyutta olan başlık bir parapet başlığı olup hangi yapıya ait olduğu belli değildir. Başlığın kalathos kısmına tek sıra akanthus yaprağı ve onunda üzerinde yivler işlenmiştir. Akanthus yaprakları köşelerinin merkezine gelecek şekilde dört tane yerleştirilmiştir. Akanthus yaprakları üzerindeki kanallar yüzeysel olup yaprak damarları barok bir ifadeye sahiptir. Akanthus yapraklarına yerleştirilmiş gözler ince uzun bir forma sahiptir. Yüksek bir kalathos dudağına sahiptir. Başlık üzerine işlenen akanthus yaprak detayları K43 katalog numaralı başlık ile aynıdır. Bu yüzden K43 için verdiğimiz karşılaştırma örnekleri ve belirlediğimiz Geç Antoninler-Erken Severuslar tarihini bu başlığımız için de öneriyoruz. Başlık bu dönemde var olan parapetle çevrili bir yapıya ait olmalıdır. Akanthus parapet başlıkları ile çevrilmiş olmasından dolayı bu yapı kent için önemli olup merkezi bir yerde bulunuyor olmalıydı.

3.5.2 Muğla Müzesi Bahçesindeki Başlık

K51 katalog numaralı başlık (Res. 51; Tab. 1, Çiz. 23) şu anda Muğla Müze Bahçesi'nde sergilenmektedir. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Çan biçimli güçlü kalathosun belirginleşen taban bileziği üzerine sık olarak dizilmiş akanthus yaprakları Severuslar Dönemi'nin erken evrelerinden itibaren görülen bir uygulamadır³²⁹. İlk sıra akanthus yaprağında on, ikinci sırada ise sekiz adet akanthus yaprağı yer almaktadır. Akanthus yaprakları üzerindeki gözler uzun, hilal şeklindedir. Akanthus yaprakları üzerindeki kanallar derin olmayıp, yayvan yaprak çanakları yüzeysel işlenmiştir. Alt ve üst akanthus yapraklarındaki komşu dikenler birleşip köprü oluşturmuştur. Bu şekilde köprü uygulamasını Severuslar Dönemi'ne verilen Miletos Heroon III'e ait başlıkta³³⁰ görmekteyiz. Bu iki örnekte de aynı biçimde üç köprü oluşmuştur. Bu köprülerin arasında ikinci akanthus yaprağının damarları görünmektedir. Benzer stil özelliklerini genelde Antoninler Dönemi'nin sonlarına

³²⁹ Başaran, 1997: 15.

³³⁰ Weber, 2004: 135, Abb.68, Taf. 38.1.

tarihlenen Miletos Faustina Palestrası³³¹, Ephesos Serapis Tapınağı³³² ve Ephesos Doğu Gymnasiumu'na³³³ ait başlıklarda bulmaktayız. Fakat bu örnekler arasında Miletos Faustina'daki akanthus yapraklarının derin oyulmuş yaprak damarları daha erken özellikler taşımaktadır. Başlığın uzun yüzlerinde dört, kısa yanlarda ise iki tane heliks bulunmaktadır. Akanthus yapraklarında izlenen doğallıktan uzak bozulmuş stil, kaulis ve helikslerde de görülür. İkinci yaprak arasından heliksler kabaca işlenmiş olup üzerlerinde herhangi bir bitkisel özellik yoktur (Tab. 2, Çiz. 43). Ayrıca heliks yaylarının çıktığı yerde herhangi bir profil de yoktur. Başlığın köşelerinde ise volütler yer almaktadır. Uzun yüzlerde ikişer kısa yüzlerde ise tek abakus çiçeği işlenmiştir. Bu başlıkta farklı olarak abakus çiçeği sapı işlenmemiştir. Başlıkta genel anlamda doğallık bozulmuş, bunun yerine parçalanmış öğeler getirilmiştir.

Başlığımızın gösterdiği stil özelliklerinden yola çıkarak yukarıda verdiğimiz örnekler ışığında Severuslar Dönemi içerisinde değerlendirilmesi gerektiği kanısındayız.

3.5.3 Kent İçinde Farklı Yerlerde Bulunan Başlıklar

K12 katalog numarası verdiğimiz başlık³³⁴ (Res. 12; Tab. 1, Çiz. 6) Stratonikeia Müze Deposu'nda bulunmaktadır. Başlık dikdörtgen bir şekilde olup üzerinde tek sıra akanthus yaprağı vardır. Ortada bir akanthus yaprağı ve yanlarda ise yarım akanthus yaprağı kullanılmıştır. Yarım akanthus yaprağı aslında tek yaprak olup, her yarısı iki cephede de yer almaktadır. Başlığın bir kısa kenarı köşeli iken, diğer kısa kenarı ise yarım yuvarlak yapılmıştır. Akanthus yaprakları tüm kalathosu sarmış hatta abakus altında dışa kıvrılarak sanki kalathosa sığmıyor, taşıyor gibi görünmektedir. Akanthus yaprakları kalathos yüzünde düz bir rölyef şeklinde görülmektedir. Bireysel yapraklarda üç veya dört yaprak parmağı vardır. Abakus yaprakları üzerindeki kanallar derin olmayıp kalındır. Yaprak orta damarı ve yan sırtlar yaprak tabanına üstten uzanmaktadır. Abakus yaprakları üzerinde kenarda üç tane olmak üzere toplam altı tane kalp şeklinde göz vardır. Gözleri yuvarlak veya kalp ya da gözyaşı şeklinde olup sivri

³³¹ Von Gerkan-Krischen, 1928: 59; Heilmeyer, 1970, 100, Taf. 32. 3; Strocka, 1981: 29, Abb 59; İdil, 1984: 28, Lev. 13.2; Başaran, 1999: 32, Res.31.

³³² Heilmeyer, 1970: 100, 33.2; İdil, 1984: 29, Lev.14.1.

³³³ Heilmeyer, 1970: 96, 31.1; İdil, 1984: 29, Lev.13.4.

³³⁴ Başlık Tiyatro scaenae fronsuna ait olmalıdır. Bu başlığımızın aynı tipte olanını çalışmamız içerisine almadık. Çünkü iki başlıkta aynı ölçülere ve stile sahip olduğundan aynı şeyleri yazmak istemedik. Ele almadığımız bu örnek H. Mert tarafında çalışılmış ve Tiyatro Sahne binasına ait olduğu tespit edilmiştir. Bizde buradan yola çıkarak K12 katalog numaralı başlığımızın tiyatronun sahne binasına ait olduğunu söylemek istiyoruz. Bunun için bkz. Mert, 2008: 116, Abb. 30.

bir şekilde bitmektedir. Gözlerin etrafına ip şeklinde profil yapılmıştır. Gözlerin tam ortasında arkadan inen bir kanal vardır. Benzer akanthus yaprakları M.Ö. 32 yılında yapılan Palmyra Bel Tapınağı başlıklarında³³⁵ görülebilmektedir. Ayrıca yuvarlaklaştırılmış dolgun damarlar ve bu damarların yanyana aşağıdan, yukarıya doğru koşut olarak uzanması Ankara Augustus Tapınağı başlıklarında³³⁶ görülmektedir. Uzun kenarlarda yaprak uçları birbirine değmezken, kısa kenarlarda yaprak uçları birbirine değmiş, bir tarafta 3 tane köprücük oluşturmuştur. Burada usta kısa kenara Akanthus yapraklarını yerleştiremediğinden böyle bir uygulama yapmış olmalıdır. Her tarafta Akanthus yapraklarının genişliği aynıdır.

Akanthus yaprakları arasında saz yaprak yukarıda uzanmaktadır. Benzer şekildeki örnekleri Geç Hellenistik-Augustus Dönemi'ne tarihlendirilen Miletos Kuzey Stoa başlıkları³³⁷ ve Geç Hellenistik-Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen Pergamon Gymnasium yapısının üst terasında bulunan propylon başlıklarında³³⁸ görmekteyiz. Bu örneklerde de olduğu gibi saz yapraklar arkada kalathos zemininde alçak kabartma olarak arka planda iken, akanthus yaprakları yüksek kabartma olarak yapılmış ve böylece bir derinlik oluşturulmak istenmiştir. Yine Augustus Dönemi'ne verilen Ephesos Devlet Agora'sındaki Bazilika Stoa'daki İon başlığının yastık kısmına³³⁹ benzer profilde saz yapraklarının işlendiğini görmekteyiz.

Yukarıda verdiğimiz karşılaştırma örneklerinden yola çıkarak K12 katalog numaralı başlık Augustus Dönemi'ne tarihlenmesi gerektiği kanısındayız.

K13 katalog numaralı başlığımız (Res. 13a-d; Tab. 1, Çiz. 7) şu anda Stratonikeia Müze Deposu'nda yer almaktadır. Başlığın üzerinden iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Yapraklar üzerindeki kanallar derin olmamasına rağmen üzerindeki matkap izleri görülebilmektedir. Bu kanalların oluşturduğu yuvarlaklaştırılmış dolgun damarlar vardır. Bu damarlar yan yana koşut olarak aşağıdan yukarıya doğru uzanırlar. Alt sırada toplam sekiz akanthus yaprağı yer almaktadır. Bu ilk dizim üzerinde her yaprakta dörder göz vardır. Gözler kalp şeklinde olup arkasında bir kanal vardır. Bazı gözler açık iken bazıları da kapalıdır. Bu şekilde gözleri Pisidia

³³⁵ H. Seyrig, R. Amy ve E. Will (1968), *Le Temple de Bel a Palmyre*, Paris, Taf.33.

³³⁶ Koşay, 1957: 133-134, Lev.25,26a; Heilmeyer, 1970: 78-79, Taf.20.3,5

³³⁷ Von A. Gerkan, (1922). *Der Nordmarkt und der Hafen an der Löwenbuch*, Milet I 6.: Abb.39f.

³³⁸ P. Schazmann (1923). *Das Gymnasium. Der Tempelbezirk der Hera Basileia*, AvP VI. Berlin-Lepzig, Taf.31, Nr. 36, s. 38.

³³⁹ Alzinger, 1974: Abb.92.

Antiokheia Augustus Tapınağı'nda³⁴⁰, Ephesos Mazeus-Mitridates Kapısı'na ait başlıklarda³⁴¹, Priene Propylonu başlıklarında³⁴² görmekteyiz. Buradaki gözlerin özellikle ikinci bir kenarla çevrilmesi bakımından benzerdir. Yine kalp şekli gözlerin arkasında bir kanalın görüldüğü örnek Hierapolis Müze bahçesinde bulunan ve Augustus Dönemi içlerine tarihlendirilen Kb3 numaralı başlıkta bulunmaktadır³⁴³. Bu şekilde gözyaşını da andıran gözler Anadolu'da görülen bir özellik olup Erken İmparatorluk Dönemin'de görülmektedir³⁴⁴. Bu üst sıra akanthus yaprakları kalathosun neredeyse yarısına kadar olan bölümü çevrelemektedir. Üst sıra akanthus yapraklarında, yüksek olanlarda her iki yanda kalp şeklinde birer göz yer almaktadır. Akanthus yaprakları hazır plastik şeklinde ve mükemmel bir el işçiliği kalitesine sahiptir. Merkez kaburganın etrafı yaprak tabanına kadar yan sırtlarla çevrilidir. Akanthus yaprak parmakları ve onların birbiri ile olan oryantasyonları yaprakların kapalı bir kontur oluşturmasını sağlamıştır. Akanthus yapraklarının üzerinde derin oyulmuş kanallar ile bunlara bağlı oluşan yuvarlaklaştırılmış dolgun damarlar yer almaktadır. Bu şekli ile de Miletos Delphinion³⁴⁵ ve Aphrodisias Odeon'u³⁴⁶ başlıklarında karşımıza çıkmaktadır. Akanthus diziminden sonra her köşede rozet motifli bitkisel süsün toplanarak yukarıya, köşeye gittiği görülmektedir. Köşelerde birleşen bu bezeme üstte, ortada ve altta birbiriyle bir kemer şekli süs ile bağlantılıdır. Alt taraftakinin bir kısmı üst akanthus yaprağı altında kalmıştır. Bu birleşmeden sonra köşelerde oluşan şekil aşınmadan dolayı anlaşılammaktadır. Bu süslerin arasında, akanthus yapraklarından sonra örneğini pek bilmediğimiz bir bezeme repertuarı söz konusudur. Akanthusların üzerinden çıkan dallar ortada çapraz oluşturup üst ortada heliks şeklini almış ve bitkisel motifler son bulmuştur. Bu uygulama erken dönemlerden itibaren görülmektedir. Bu şekilde kaulis ve heliks yaylarının çapraz oluşturduğu örnek Kilikia Bölge'sinde M.Ö. 2. yy.ın ilk yarısına tarihlendirilen Efrenk³⁴⁷ ve Olba Zeus Tapınağı³⁴⁸ başlıklarında bulunmaktadır³⁴⁹. Dalın tam döndüğü yerden ince bir dal yukarı çıkıp yine bitkisel motifle son bulmuştur. Dalların çıktığı yerden çapraz dönen

³⁴⁰ Vandeput, 1997: 170, Pl.69.2-4. Buradaki örneklerin Augustus Dönemi'nde yapılmaya başlandığı ve Tiberius Dönemi'nde bitirildiği bilinmektedir.

³⁴¹ Alzinger, 1974: 9, Abb. 134. Mazeus Mithridates Kapısı aynı eserde M. Ö 4-3 yıllarına tarihlendirilmiştir.

³⁴² Rumscheid, 1994: 24-25, Taf.77.3.

³⁴³ Söğüt, 2005b: 353, Res. 5.

³⁴⁴ S. Walker (1979), Corinthian capitals with ringed voids: the work of Athenian craftsmen in second century AD, AA, 103-129, 103 vd.

³⁴⁵ Heilmeyer, 1970: 85, Taf.23.3.

³⁴⁶ Heilmeyer, 1970: 85-86 Taf.22.1; İdil, 1984: 9, Lev.5.2.

³⁴⁷ Söğüt, 2005b: 176, Abb. 5

³⁴⁸ Boysal, 1957: 124, XII-XIII, a-b, Williams, 1974: 406.

³⁴⁹ Kaulis saplarının ve heliks yaylarının çapraz oluşturması Hellenistik dönemde Suriye özelliği olarak karşımıza çıkmakla beraber, benzer örnekleri Roma'da bulunmaktadır. Bunun için bkz. Ganz, 1992: 10, Abb.4.

yere kadar tek yapraklı yarım akanthus yükselmektedir. Yine çapraz dönem yerden dalın çatallaşıp döndüğü yere kadar olan kısım yarım akanthus yaprağı ile çevrelenmiştir. Dallarin bittiği yerlerden çıkan bitkisel motifler başlığın her köşesinde farklılık göstermektedir.

İkinci yaprakların üzerinde çıkan ve köşelere giden kaulislerin etrafı bitkisellerle sarmalanmış ve üzeri urgan ile bağlanmıştır. Bu şekli ile gırlanta benzemektedir. Benzer uygulama K13 başlığının dört cephesinde farklı bezeme örgeleri görülmektedir. Birinci cephede ortada helikslerden çıkan motif lotus ya da lale çiçeğine benzemektedir (Res.13a; Tab. 2, Çiz. 28a). Helikslerin döndüğü yerden kıvrılarak yukarı çıkan ve köşeye uzanan dalda biten motif ise dört yapraklı rozet motiftir. İkinci cephede ortada helikslerden çıkan motif dört yapraklı rozettir (Res.13b; Tab. 2, Çiz. 28b). Helikslerin döndüğü yerden kıvrılarak yukarı çıkan ve köşeden iç tarafa dönen motif ise lotus çanağına benzemektedir. Üçüncü cephede ortada helikslerden çıkan motif haşhaş kozalağını andırmaktadır (Res.13c; Tab. 2, Çiz. 28c). Helikslerin döndüğü yerden kıvrılarak yukarı çıkan ve köşeden iç tarafa dönen motif ise kalp şeklinde bir yaprağa benzemektedir. Dördüncü cephede ortada heliksler yer almakta diğer cephelerden farklı bir şey bulunmamaktadır. Helikslerin döndüğü yerden kıvrılarak yukarı çıkan ve köşeden iç tarafa dönen motif ise haşhaş kozalağıdır (Res.13d; Tab. 2, Çiz. 28d). Kalathos dudağı çok dardır ve düzgün değildir.

Yukarıda anlatılanlardan yola çıkarak başlığımızın Augustus Dönemi ortalarında yapıldığı³⁵⁰, önemli bir yapıya ya da anı sütununa ait olabileceği düşünülmektedir.

K23 katalog numaralı başlık (Res. 23; Tab. 1, Çiz. 11) Türk Dönemi Hamamı'nın batısında bulunan sur duvarında yapılan temizlik çalışmaları sırasında bulunmuştur³⁵¹. Basık bir kalathosa sahip olan başlığın bu kısmı iki kademeli işlenmiştir. Altta tek sıra akanthus yaprağı ve onunda üstünde dil motifinin olduğu bölümden oluşmaktadır. Sekiz akanthusdan oluşan bu sıradaki yaprakları ince ve aralıklı yerleştirilmiştir. Akanthuslar üzerinde yer alan kanallar derin işlenmiş olup yaprak gözleri ince uzun damla şeklindedir. Akanthus yaprakları üzerinde keskin ve derin çizgilerle sağlanmış olan ışık-gölge oyunları M.S. 2. yy.a gidişi göstermektedir³⁵².

³⁵⁰H. Mert başlığı Augustus Dönemi içerisinde değerlendirmiştir. Bunun için bkz. Mert, 2008: 47, Abb. 247.

³⁵¹ Başlık sur duvarında devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Başlık üzerinde herhangi bir tahribatin olmaması geç dönemlerde duvarda süs öğesi olarak yerleştirildiği anlaşılmaktadır.

³⁵²İdil, 1984: 13.

M.S. 92-93 yıllarına tarihlenen Ephesos Pollio Çeşmesi'ndeki başlıklarda³⁵³ aynı özellikler görülmektedir. Traianus Dönemi'ne verilen Miletos Nympheumu başlıkları³⁵⁴ hem tek sıra akanthus yaprağının kalathosu çevirmesi hem de kalathosun üst kısmına dil motifinin işlenmesi bakımında başlığımızla benzerdir. Buradaki akanthus yaprakları üzerindeki yan yana koşutlu kanallar ve damla şeklindeki gözler neredeyse aynı stilde işlenmiştir. Akanthusların hemen üzerinde tüm kalathosu çevreleyen dil motifi yer almaktadır. Başlığın yüksek yapılmış abakus kısmının alt tarafına bir kapalı palmet ve açık lotus motifinden oluşan *lotus-palmet* dizimi yerleştirilmiştir. Bu dizimi Sagalassos Antoninus Pius Tapınağı başlıklarında görmekteyiz³⁵⁵. Eksen yaprak ortada üçlü demet ile birleşmekte ve taban silmeye yüksek göbekte oturan örgeler, köreltilmiş kanca sarmallar içermektedir. Lotus çiçekleri iki yana açılmış, palmetleri üstten kemer içine alma çabasında gösterilmiştir³⁵⁶. Bu şekli ile lotus eksen yaprakları küçük bir filiz görünümü almıştır.

Yukarıdaki karşılaştırma örneklerinden yola çıkarak başlığımızı M. S. 2. yy.ın başlarına tarihlendirmek istiyoruz.

K24 katalog numarası verdiğimiz paye başlığı (Res. 24; Tab. 1, Çiz. 12) Stratonikeia Müze Deposu'nda yer almaktadır³⁵⁷. Başlık yuvarlak olmayıp kareye yakın bir formdadır. Başlık üzerinde tek sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Toplam sekiz tane akanthus yaprağı işlenmiştir. Yaprak sırası altında dış bükey, başlığı çevreleyen 3,5 cm. yüksekliğinde bir profil vardır. Akanthus yapraklarındaki kanallar derin işlenmiştir. Hafifçe yukarıya doğru daralan yaprak orta damarının yüzeyi düzdür. Merkez kaburga üç köprü ile çevrilidir. Komşu akanthusların alt yaprakları birleşmiştir. Yaprakların bu şekilde verildiği ve M.S. 2. yy. başlarına tarihlenen iki örnek Aizanoi Zeus Tapınağı ve Perge Güney Hamamı duvar frizlerindeki akanthus³⁵⁸ bezemeleridir. Özellikle bu örneklerde yaprak köşelerindeki ve uçlarındaki dantelimsi girintiler dikkati çekmektedir. Bu üç örnek arasındaki yakın benzerlikler dikkat çekmektedir. K. Rheidt Aizanoi'de Pergamonlu ustaların çalıştığını ve aynı ustaların Perge'de faaliyet

³⁵³ Heilmeyer, 1970: 87, Taf. 25.2; Vandeput, 1997, Pl.87.1

³⁵⁴ Reinhard Köster (2004). *Die Bauornamentik von Milet, Teil I, Die Bauornamentik Der Frühen und Mittleren Kaiserzeit*, Berlin-New York, s. 69, Taf. 34.1.

³⁵⁵ Vandeput, 1997: 172, Pl.26.2-3.

³⁵⁶ Başaran, C. (1995). *Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi*, Erzurum, 44.

³⁵⁷ Başlığın kente nereye ait olduğu bilinmemektedir. Köy içinde bir yerlerden bulunup Müze Bahçesine taşınmıştır. Bunun için Bkz. Mert, 2008: Abb. 249.

³⁵⁸ Rheidt, 2010: Abb.66-67.

göstermiş olabileceklerini ifade eder³⁵⁹. Bizde bu yakın benzerlikten yola çıkarak Pergamonlu ustaların ya da onların yanında yetişmiş birilerinin başlığımızı şekillendirdiğini söylemek istiyoruz.

Yapraklar üzerindeki gözlerden alt sıradakiler kapalı olup, kapalılığı sağlayan alt diken ile üst diken her an açılacakmış gibi durmaktadır. Bu şekli ile kalp formunu biraz aşip gözyaşı şekline bürünmüştür. Gözlerin etrafı kalın bir profille sınırlandırılmıştır. Bu şekilde göz formunu M.S. 92-93 yıllarına tarihlenen Ephesos Pollio Çeşmesi başlıkları³⁶⁰, Pergamon Traianus Tapınağı Salonundaki başlıklarda³⁶¹ görmek mümkündür. Burada da komşu yapraklardan birer yaprak parmağı birbirine değerek köprü oluşturmuştur. Üst gözler ise artık açılmış ve derin oyulmuştur. Yaprak orta damarının iki kenarında bulunan üç lob başka yaprak ucu için kullanılır. Bazı yerlerde üst dikenler birleşip köprü oluşturmuştur. Yapraklar üzerindeki lobların parmak sayısı 2-4 arasında değişmektedir. Yaprakların üzerinde keskin ve derin çizgilerle sağlanmış olan ışık-gölge oyunları görülmektedir. Yaprakları arasından çıkan yaylar yukarıda çatallaşip ortadaki heliks köşelerde ise volüt oluşturmaktadır. Burada kaulis sapları olmayıp direk zeminden yaylar çıkmaktadır. Bu farklı bir uygulama olup benzer örneğini Ephesos Domitian Çeşmesi'nde³⁶² görmekteyiz. Heliksler ile volütler kırılmış olmalarına rağmen dekoratif özellikte ince yapılmışlardır. Ortada akanthus yapraklarının üzerinden çıkan abakus çiçeği sapı, abakusta çiçekle birleşmektedir.

Yukarıdaki karşılaştırma örneklerinden yola çıkarak K24 katalog numaralı başlığımızı M.S. 2. yy.ın ilk çeyreğine yani Geç Traianus-Erken Hadrianus Dönemi'ne tarihlendirmek istiyoruz³⁶³.

K25 katalog numaralı yarım sütun başlığı (Res. 25; Tab. 1, Çiz. 13) Stratonikeia Müze Deposu'nda yer almaktadır. Başlığın nerden geldiği belli değildir. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Başlık şekil olarak dikdörtgen bir forma sahiptir. Alt tarafda kalathos kısmı kare şeklindedir. Kalathos kısmına her yüze ikişer adet akanthus yaprağı işlenmiştir. Akanthus yaprakları üzerindeki kanallar fazla derin olmamakla birlikte geniş işlenmiştir. Alt sıra akanthus yapraklarının dikenleri birbirine değmemektedir. Gözler açık ve uzun işlenmiştir. Alt sıranın ortasında ikinci sıra

³⁵⁹ Rheidt, 2010: 69.

³⁶⁰ Heilmeyer, 1970: Taf.24.3

³⁶¹ Rohmann, 1998: 35, Taf. 19.3-4, no A58.

³⁶² Rohmann, 1998: Taf. 60.1.

³⁶³ H. Mert başlığı Hadrianus Dönemi içerisinde değerlendirmiştir. Bunun için bkz. Mert, 2008: 51. Abb. 249.

akanthus yaprağı yükselmektedir. Bu sıra akanthus yaprakları altta alt sıranın üzerinde birleşerek üst sırayı oluşturmaktadır. Yapraklar kıvrımlarında yer yer düz bir hale getirilmiş olup, üzerlerinde ince kanallar bulunmamaktadır. Kalathos yüzeyini kaplayan iki sıra akanthus yaprağı belirgin biçimdeki plastik hacimleri ile öne doğru çıkmışlardır. Ayrıca yaprak dişlerinin üstlerinin içe doğru iyi bir şekilde oyulması ile dekorasyonda ışık-gölge oyunları yaratılmıştır. Benzer yaprak detaylandırılmasını M. S. 107- 117 yıllarına tarihlenen Labraunda Zeus Tapınağı Kuzey Salonu başlıklarında³⁶⁴ ve M.S. 123-128 yıllarına tarihlendirilen Pergamon Asklepion Kuzey Salonu başlıklarında³⁶⁵ görmekteyiz. Akanthus yapraklarından sonra dil motifi tüm kalathosu çevrelemekte ve kalathos dudağına kadar uzanmaktadır. Kalathos kısmında abakus çiçeği sapı izleri görülmemektedir. Yine aynı şekilde abakusta çiçek işlendiği belli olmamaktadır. Başlıktaki akanthus yaprağındaki gözler K24 katalog numaralı başlık ile benzerdir (Res. 24). Bu nedenle aynı dönem içerisinde değerlendirmek mümkündür.

Başlığımızın benzer örneklerini Pergamon Traianus Tapınağı salonunda görmekteyiz. Buradaki başlıklar bir sıra akanthus yaprağından sonra dil motifi ile devam etmektedir. Fakat bu başlıklarda tek sıra akanthus yaprağı işlenmiş dil motifleri uzun tutulmuştur³⁶⁶. Buralardaki damla şeklindeki yaprak gözleri neredeyse başlığımızdaki gözlerle aynıdır.

Benzer örneklerden yola çıkarak başlığımızın Geç Traianus-Erken Hadrianus Dönemi'ne ait olması gerektiği kanısındayız³⁶⁷.

K26 katalog numaralı başlık (Res. 26; Tab. 1, Çiz. 14) Türk Dönemi Hamamı'nın batısında, sur duvarında yapılan temizlik çalışmaları sırasında bulunmuştur³⁶⁸. Başlık ince uzun bir forma sahiptir. Başlıkta kalathos kısmı tamamen işlenmiştir. Toplam sekiz adet akanthus yaprağı kalathos zeminine yerleştirilmiş olup, akanthuslar ince uzun bir forma sahiptir. Akanthus yaprakları sığ bir şekilde zemine yüksek kabartma olarak yerleştirilmiştir. Neredeyse akanthus yapraklarının tamamına yakınının komşu dikenleri birleşip köprü oluşturmuştur. Benzer uygulamayı Hadrianus

³⁶⁴ Heilmeyer, 1970: Taf. 25.3.

³⁶⁵ Thür, 1989: Abb. 158 Ayrıca tarihleme için bkz. C. Habicht (1969), Die Inschriften des Asklepieions, *AvP VIII 3*, 103ff. Nr.64.

³⁶⁶ Rohmann, 1998: 34-35, Taf.18-19.

³⁶⁷ H. Mert, başlığı Hadrianus Dönemi içerisinde değerlendirmiştir. Bunun için bkz. Mert, 2008: 51. Abb. 250.

³⁶⁸ Başlık sur duvarında devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Başlık üzerinde herhangi bir tahribatin olmaması geç dönemlerde duvarda süs öğesi olarak yerleştirildiği anlaşılmaktadır.

Dönemi'ne tarihlenen Pergamon'da Kaplıca başlıklarında³⁶⁹ görmekteyiz. Akanthuslar üzerinde yer alan ortadan başlayıp yanlara doğru devam eden kanallar derin ve kalın işlenmiştir. Akanthuslar üzerinde yer alan gözler ince olup, iyice uzamış durumdadır. Komşu akanthusların üst dikenleri birleşmiştir. Akanthus yaprakları çok güzel kalıplandırılmış ve arkalarında da yoğun matkap işçiliği kalathosun taş yüzeyinden öne doğru çıkmalarını sağlamıştır. Benzer şekilde akanthus detaylandırması Pergamon Traianus Tapınağı Salonundaki başlıklarda³⁷⁰ ve M.S. 113-117 yılına tarihlendirilen Celsus Kütüphanesi başlıklarında³⁷¹ görülmektedir. Fakat buradaki kanallar da daha derin ve yaprak damarları daha tok işlenmiştir. Bu örneklerde de akanthus yaprakları sık yerleştirilmiş olup, komşu bitki yapraklarının dikenleri birleşerek köprü oluşturmuştur. Yine akanthus yapraklarının stil gelişimi Euromos Zeus Sosipolis Tapınağı başlıkları³⁷² ile benzerlik gösterse de buradaki yaprak gözlerinin daha uzun olduğu anlaşılmaktadır.

Kalathosun alt tarafını çevreleyen akanthus yapraklarından sonra kalathos tacına kadar dil motifi işlenmiştir. Dil motifinin bittiği yerden hemen sonra kalathosun taç kısmına öncelikle inci-payet ve ion kymationu yerleştirilmiştir. İnci-payet ve ok-yumurta dizimi klasik özellikte yapılmıştır. Ok uçları gevşek dizili çanak aralarında keskin sırtlı ve sivridir. Bu şekli ile Attaleia Hadrianus Kapısı arşitravında görülmektedir³⁷³. Zayıf ve sivri yumurtanın ucu inceltilmiş, alt kesimi yuvarlatılmış kalın kenarlı çanaktan genişçe, derin bir oygu ile çözülmüştür. Yumurta dizimin altında bulunan inci-payet dizimi bir inci bir payet şeklinde birbirinden kopmuş şekilde devam etmektedir. Yüksek bir abakusa sahip olan başlığın bu kısmı iki kademelidir.

Başlık kalathos kısmında sırası ile akanthus yaprakları, dil motifi, inci-payet ve ion kymationu işlemesi ile kendine özgü bir yapıdadır. Benzer örneklerine bölgede rastlanılmamıştır. Bu şekli ile Stratonikeia Antik Kenti'nde kendine özgü başlıkları yapan ustaların belki atölyelerin varlığından söz etmek doğru olacaktır. Sonuç olarak yukarıdaki karşılaştırma örneklerinden yola çıkarak K26 katalog numaralı başlığımızı Geç Traianus-Erken Hadrianus Dönemine tarihlemek istiyoruz.

³⁶⁹ Rohmann, 1998: 105-106, Taf. 57. 1-5.

³⁷⁰ Rohmann, 1998: Taf. 13-20.

³⁷¹ Strocka, 1981: 29.

³⁷² Pülz, 1989b: Taf. 44.3-4.

³⁷³ Mehmet Karaosmanoğlu (1996), *Anadolu Mimari Bezemeleri Roma Çağı Yumurta Dizisi*, Erzurum, s. 42; Vandeput, 1998: 144, 146, Pl.79.1-2.

K27 katalog numarası verdiğimiz yarım sütun başlığı (Res. 27; Tab. 1, Çiz. 15) Stratonikeia Müze Deposu'nda bulunmaktadır. Başlığın nerden geldiğine dair herhangi bir envanter kaydı yoktur. Başlık dikdörtgen formda olup bir uzun yüzü ile iki kısa yüzü işlenmiş olup diğer uzun yüzü kaba yonulu bırakılmıştır. Bu da başlığın bir duvarın önünde olduğu ve arkasının bir yere dayalı olduğunu göstermektedir. Başlığın uzun işlenmiş yüzünde köşelerde akanthus yaprağı yer almaktadır. Akanthus yaprakları zemine sonradan eklenmiş gibi durmaktadır. Kısa kenarlarda iki yarım, bir tam olmak üzere üç akanthus yaprağı vardır. Akanthus yapraklarının yan lobları arasında, uçlarda oval gözler oluşmuştur. Yapraklar üzerinde yer alan gözler derin olup açık işlenmiştir. Yaprak dikenleri altta birbirine değmektedir. Yapraklar üzerindeki kanallar ince ve derindir. Altan gelen iki kanal ortadan kıvrılarak yana gitmekte ve bunların kıvrıldığı yerde işte birbirine koşut iki merkez kanal ya da yaprak damarı yukarı uzanmaktadır. Benzer şekilde yaprak detaylandırması M.S. 1. yy.ın sonu ile 2. yy.ın başlarına verilen Aizanoi Zeus Tapınağı opisthodomosundaki kompozit başlıklarda³⁷⁴, Ephesos Domitianus Çeşmesi'nde³⁷⁵ ve Pergamon yukarı Gymnasium Palestra Salonu başlıklarında³⁷⁶ görmek mümkündür. Bu örneklerde yapraklarda dikkati çeken nokta nerdeyse yapraklar arası işlenişin aynı olduğu, yaprakların geniş ve yaprak dışlarının benzer yapıldığı görülmektedir. Yapraklar arasında aralık olup, buradan çıkan saplar ortada heliks, köşede destek oluşturmaktadır. Sap ve heliks detaylandırılması K24 katalog numaralı başlığımızla (Res. 24) aynıdır³⁷⁷. Helikslerin bittiği yerde abakusun altından her iki taraftan çıkan saplar "S" çizerek ortada helikslerin altında beş yapraklı rozet ile dış taraflarında birleşmektedir (Tab. 2, Çiz. 34). Başlığın tam ortasında rozetlerin ortasından çıkan iki tane kısa sap dışa dönüp volüt oluşturmuştur. Bunların arasından bir kök içindeki çiçekten çıkan ve menderes çizen bir dal yukarıda abakus çiçeğiyle birleşmektedir. Bununda etrafında sahnenin en altından çıkan Aeol başlığı volütlerine benzer volütler çıkmıştır. Bu şekilde mini bir Aeol başlığı etkisi yaratılmak istenmiştir. Alt tarafta ise kabaca işlenmiş yumurta sırası vardır. Benzer şekilde başlığı Pergamon Attalos Evi'nde bulunan başlıkta³⁷⁸ görmek mümkündür. Bu başlıkta uzun yüzde; ortada bir palmet, palmetin etrafında oluşan helazonik şekiller, palmetin ortasından çıkan abakus çiçeği sapı yukarıda çiçeği ile buluşmakta bunun hemen

³⁷⁴ Rheidt, 2010: 65, Abb. 61 c.

³⁷⁵ Heilmeyer, 1970: Taf. 24.3; Bammer, 1978-80: 79, Abb.11. Bu başlıklar M.S. 92-93 yıllarına tarihlenmektedir.

³⁷⁶ Heilmeyer, 1970: 101-103. Bu yapı M.S. 113-114 yıllarına tarihlenmektedir. Bu tarihlleme için bkz. Rohmann, 1998: 39-41.

³⁷⁷ K24 katalog numaralı başlığımızı M.S. 2. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlemiştik. Bunun için bkz. K24 katalog numaralı başlık.

³⁷⁸ Rumscheid, 1994: 327, Taf. 246.1.

yanında iki tarafta kaulis saplarından çıkan yaylardan oluşan volüt-heliksler, köşelere yerleştirilmiş akanthus yaprakları ile neredeyse bizim başlığımızın erken örneği gibidir. Yine Traianus Dönemine verilen Pergamon Yukarı Gymnasium'da benzer örnekler³⁷⁹ yer almaktadır. Bu örnek neredeyse başlığımızla aynı özelliكتedir. Köşelere yerleştirilmiş akanthusların üzerindeki damarlarının ele alınışı ve yaprak gözleri benzerdir. Fakat Stratonikeia örneği sınırlandırılmış sahnenin neredeyse tamamının doldurulması açısından zenginlik gösterir. Yine bu tipe benzer bir örnekte Augustus Dönemi'ne tarihlenen Hierapolis KKPb1 katalog numaralı başlıktır³⁸⁰. Verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere K27 katalog numaralı başlıkta görülen düzenleme; M.Ö. 2. yy.a ait bir uygulamanın Hadrianus Dönemi'nde tekrar görülmesidir.

Yukarıdaki karşılaştırma örneklerinden yola çıkarak başlığımızı Hadrianus Dönemi'ne tarihlemek istiyoruz. Pergamon başlığı ile gösterdiği yakın benzerliklerden dolayı Hadrianus Klasizmini³⁸¹ yansıttığı kanısındayız.

K28 katalog numaralı başlık (Res. 28) Roma Hamamı'ndaki temizlik çalışmaları sırasında bulunmuştur. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Birinci sıra akanthus yaprakları aralıklı işlenmiş olup, yaprak dikenleri birbirine değmemektedir. Yapraklar form olarak ince uzun durmaktadır. Yapraklar üzerindeki kanallar ince olmasına rağmen derin işlenmiştir. Bu şekli ile Augustus Dönemi'nde görülen kalın kanallardan uzaklaşma söz konusudur. Yaprak dikenlerinin oluşturduğu gözler Augustus Dönemi kalp şeklinin biraz daha uzamış halidir. Burada artık dönemin özelliğı olan gözler ortaya çıkmış, gözler arkasında önceki dönemde işlenen küçük kanalet görülmemektedir. İyice uzayan yaprak gözlerinin benzerlerini Pergamon Gymnasium'u başlıklarında görmekteyiz³⁸². İkinci akanthus yaprak dizimi birinci akanthusların bittiğı yerdeki aralardan yükselmektedir. Birinci sıra akanthus yapraklarının arası boş kalmıştır. Fazla uzun olmayan ikinci sıra yapraklar dalgalı şekilde başlığı çevrelemektedir. Akanthusun orta iki damarındaki aşırı matkap kullanımına bağlı derin kanallar başlığın iyi bir ustanın elinden çıktığını göstermektedir. Aizanoi Zeus Tapınağı opisthodomosu kompozit başlıklarındaki kalathos zemininden kopmuşluk burada da görülmektedir³⁸³. Fakat Aizanoi örneklerine göre daha barok bir

³⁷⁹ Rohmann, 1998: 59, Taf. 35. 4-6.

³⁸⁰ Söğüt, 2005b: 353, Res.7.

³⁸¹ Hadrianus Klassizmi örnekleri için bkz. Ganz, 1992: 157-158.

³⁸² Rohmann, 1998: 41-57, Taf. 21-33, 2-4. Bu yapı Traianus-Erken Hadrianus Dönemi'ne tarihlendirilmektedir.

³⁸³ Rheidt, 2010: 66-69, Abb 63.

tasarıma sahiptir. Yapraklar üzerindeki damarlar daha kalın işlenmiştir. Düz profilli bir kaulisten çıkan kaulis çanağı fazla geniş olmayıp, akanthus yapraklarındaki derinlik burada da görülmektedir. Buradan çıkan heliks yayları kıvrılarak içe doğru sarmal oluşturup helikse dönüşmüştür (Tab. 2, Çiz. 35). Heliksler, kalathos dudağından taşmış, abakusa yaslanmıştır. İkinci yaprak diziminden çıkan üçüncü yaprak hemen helikslerin altından bitmekte ve bundan çıkan ve yukarıya kıvrılan bitkisel sap abakus çiçeğiyle birleşmektedir. Abakus kısmına dil motifi işlenmiştir. Abakus kısmına dil motifinin işlenmesi Karia Bölgesi'nde Hadrianus Dönemi'ne tarihlendirilen Euromos Zeus Tapınağı başlıklarında görülmektedir³⁸⁴. Görülen stil özellikleri ve karşılaştırma örneklerinden başlığın Hadrianus Dönemi'nde yapıldığını ortaya koymaktadır.

K36 katalog numaralı başlık (Res. 36) kuzey şehir kapısının güneyinde uzanan yol üzerinde yer alan bir evin bahçesinde durmaktadır. Başlık basık ve geniş bir formda yapılmıştır. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Birinci sıra akanthus yaprağı derin kanallara sahip olup gözler ince uzundur. Birinci sıranın arasından ikinci sıra akanthus yaprakları yükselmektedir. Yaprakların çerçevesi sivri uçlu yaprak parmakları ile şekillendirilmiştir. Orta damarın her iki tarafında üçer yaprak kümesi yer alır. Akanthus yapraklarının birbiri ile birleştiği, bazı yaprak dişlerinin ise sıkı bir şekilde bir arada olduğu görülmektedir. Başlıkta yaprak dişlerinin üzerindeki güzel işçilik ile ışık-gölge oyunları sağlanmıştır. Akanthus yaprakları genel itibariyle yüksek kabartma olarak verilmiştir³⁸⁵. Kapalı yaprak kadehlerinden çıkan bitki sapsarı kalathos dudağı altında sarmal yapan heliksleri oluşturmuştur. Heliksler kalathos dudağına yapışmış olabildiğince küçük yapılmıştır. Üst yaprak çelengi arasına yerleştirilen üçgen prizması formundaki kaulis sapsarı kapalı yaprak kadehleri taşırlar. Üst sıra yapraklarının yüksekliğinin volüt bölgesinin içine kadar ulaşması, buralardan çıkan prizma şeklindeki kabarıklık haline indirgenmiş kaulis kökleri ve Abakus plakasının altında basık tıknaz salyangoz biçimindeki heliksler ile Knidos Korinth Tapınağı korinth tarzındaki yarım sütun başlıklarına benzemektedir³⁸⁶. Fakat helikslerin detaylandırılmasında başlığımız daha yüzeysel işlenmiştir. Yine M.S. 178 yılından

³⁸⁴ Pülz, 1989b: 451-453, Taf. 44.1,3-4.

³⁸⁵ Akanthus yapraklarının alçak kabartma şeklinde işlenmesi doğu özelliği olup, özellikle Suriye bölgesi korinth başlıklarında görülmektedir. Bkz. C. Strube (1993). Baudekoration im nordsyrischen Kalksteinmassiv Band I: Kapitell, Tür und Gesimsformen der Kirchen des 4. und 5. Jahrhunderts n.Chr., *DaF* 5, Mainz, 8.

³⁸⁶ Korinth Tapınağı başlıkları geç Antoninler erken Severuslar dönemine tarihlendirilmiştir. Bkz. Hakan İ. Mert (2005). Knidos Korinth Tapınağı", *R. Özgana Armağan*, (Ed.: M. Şahin-İ. H. Mert), s. 229-248, Res. 7-8.

sonraya verilen Smyrna Agorası başlıkları³⁸⁷, M.S. 160-180 yıllarına tarihlendirilen Sagalassos Yukarı Agora Nympheumu başlıkları³⁸⁸ ve Miletos Faustina Hamamı³⁸⁹ ile benzer özellikler taşımaktadır. Burada farklı bir uygulama söz konusudur. İkinci yaprağın üzerinden abakus çiçeğinin sapı yükselmektedir. Genelde bu sap ikinci yaprağın üzerine işlenen bir üçüncü yapraktan yükselir. Yükselen bu sap abakusa yerleştirilmiş abakus çiçeğiyle birleşmektedir. Çiçek tüm abakus yüksekliğine yerleşmiştir. Kalathos kısmı kalın bir dudak ile bitmektedir.

Yukarıda ele aldığımız karşılaştırma örneklerinden yola çıkarak başlıkların gösterdiği dönemsel benzerliklerden dolayı K36 katalog numaralı başlığımız Geç Antoninler Dönemi'ne tarihlenmelidir.

K50 katalog numaralı başlık (Res. 50) Türk Dönemi Hamamı'nın batısında bulunan sur duvarında yapılan temizlik çalışmaları sırasında bulunmuştur³⁹⁰. Basık bir kalathosa sahip olan başlığın kaba bir işçiliği vardır. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Alt sıra akanthus yapraklarındaki kanallar yüzeysel işlenmiş, orta damarlar kabaca verilmiştir. Yaprak gözleri ince uzun formdadır. Burada komşu dikenlerin birleşmesiyle yaprak aralarında köprüler oluşmuştur. Bu köprülerin üzerinde yükselen ikinci akanthus yapraklarının yan tarafları işlenmeden bırakılmıştır. Bilindiği üzere akanthus yaprak uçlarının yandakilerle uçlardan bağlanmaya ve yapraklar arasında kapalı yatay boşlukların oluşmaya başlaması Antoninler Dönemi özelliğidir³⁹¹. Benzer şekildeki örneği İsrail'de ele geçmiş M. Fisher tarafından tip VIAa adı altında ele alınıp Severuslar Dönemi'ne verilen başlıkta³⁹² görmekteyiz. İki başlıkta tıknaz bir formda olup, ikinci yapraklar arasında çıkan ve neredeyse kalathos dudağına değecek olan üçüncü bir yaprak başlığın doğallığını bozmuştur. İkinci yapraklar arasında çıkan saplar içe doğru kıvrılıp sarmal heliks dışa doğru kıvrılıp volüt oluşturmuştur. Kalathosun kalın bir dudağı vardır. Heliksler küçük ve kaba olup üçüncü akanthus yaprağı tarafından engellenmiştir. Düğümlü heliks sarmalları arasında sıkıştırılmış abakus çiçeğinin sapı yükselmektedir. Bu şekli ile de M.S. 2. yy.ın sonlarına

³⁸⁷ Bilindiği üzere Smyrna Agorası M.S. 178 yılından sonraya tarihlendirilmektedir. Bkz. Nauman ve Kantar, 1950: 107, Lev.28 a-b.

³⁸⁸ Vandeput, 1997: 173, Pl.43.3-4.

³⁸⁹ Von Gerkan-Krischen, 1928: 59; Strocka, 1981: 20.

³⁹⁰ Başlık sur duvarında devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Başlık üzerinde herhangi bir tahribatın olmaması geç dönemlerde duvarda süs ögesi olarak yerleştirildiği anlaşılmaktadır.

³⁹¹ Başaran, 1997: 9-10.

³⁹² Fisher, 1990: 52, Taf.35 Nr. 193.

tariflendirilen Kyzikos Kyz'88/136 envanter numaralı başlığındaki³⁹³ uygulamaya benzemektedir. Abakus çiçeğı tüm abakus yüksekliğine yayılmıştır. Karşılaştırma örneklerinden yola çıkarak başlığımızı Severuslar Dönemi'ne tarihlemek istiyoruz.

³⁹³ Başaran, 1997: 14, Res. 18.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KORİNTH BAŞLIKLARININ DÖNEMSEL DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmamızın konusunu oluşturan korinth başlıkları M.Ö. 2. yy.ın başlarından-M.S. 3. yy. başlarına kadarki süreçteki farklı tarihlere aittir. Bu örnekler üzerindeki stil gelişiminden yola çıkarak kentin başta süslemesi olmak üzere mimari gelişimi açısından somut değerlendirmeler yapmak mümkün olmaktadır. Bizde başlıkların stil özelliklerinden yola çıkarak, kendi aralarında dönemsel ayrımlar ve çıkarımlar yaptık (Tab. 3).

4.1 Hellenistik Dönem

Hellenistik Dönem örneklerini Gymnasium yapısında ve çalışmamıza dâhil ettiğimiz K08 katalog numaralı Lagina başlığında (Res. 8) görmekteyiz. Bu örnekler gösterdikleri stil gelişimi açısından hem bölge arkeolojisi hem de Anadolu süsleme sanatı açısından son derece önemlidir.

Stratonikeia’da bugüne kadar elde edilen verilere göre, kentin en eski yapısı olan Gymnasium’un tarihini belirlemek için elimizde kesin belgeler yoktur. Ancak sütun başlıklarındaki akanthus yaprakları ve diğer mimari elemanlardaki bezemelerin stilinden hareket ederek yapıyı yaklaşık şekilde tarihlendirmek mümkündür³⁹⁴. Gymnasium’un en erken bezeme repertuarını oluşturan erken korinth başlıklarını ve akanthuslu kaideleri kendi içinde iki guruba ayırabiliriz. Bunlardan ilki yapının exedra bölümüne ait K01 ve K02 katalog numaralı akanthuslu kaideler (Res. 1-2) ve diğeri ise yine exedraya ait K03 ve K06 katalog numaralı korinth başlıkları (Res. 3, 6) ile B01 numaralı odada kullanılan K04 ve K05 katalog numaralı yarım sütun başlıklardır (Res. 4-5).

Bu örneklerin ortak özelliği benzer akanthus yapraklarına sahip olmalarıdır. Bu başlıklarda alt kısmı çeviren akanthus yaprakları bölümlere ayrılmamış olup, bütün bir yaprak halindedir. Yaprakların kenarı derin olmayan gözler ve bunlar arasında yer alan dikenler tarafından çevrilir. Bu gözler arası üç dikenden oluşmaktadır³⁹⁵. Akanthus

³⁹⁴ Mert, 2001: 10.

³⁹⁵ Mert, 2001: 13.

yaprakları üzerindeki gözler çentik şeklinde olup, açık bir şekilde yaprak kenarına işlenmiştir.

Fakat K06 katalog numaralı başlık (Res. 6) yaprak gözleri daha derine işlenmesi bakımından bu örneklerden ayrılır. Yine helikslerin abakusa değmeyip altta kalması bu örneklerle olan farklılıkların bir değeridir. Bundan dolayı K07 numaralı başlık daha geç bir dönemi işaret etmektedir. Gymnasium'un K01, K02, K03, K04, K05 ve K06 katalog numaralı örnekleri gösterdikleri stil gelişiminden dolayı M.Ö. 2. yy.ın ikinci çeyreğine verilmiştir. Elde edilen bu tarihler aynı zamanda yapının en erken yapım evresini göstermesi açısından önemlidir. Korinth başlığı gibi işlemi zor süsleme öğelerinin bu dönemde seçilmesi yapının ne kadar ihtişamlı olduğunu göstermektedir.

Bu dönem içinde ele aldığımız örneklerden biri de K07 katalog numarası verdiğimiz Lagina başlığıdır (Res. 7). Bilindiği üzere Lagina, Stratonikeia'ya bağlı bir kutsal alandır. Burada görülen mimari faaliyetlerin Stratonikeia'dan bağımsız düşünülmemesi gerekmektedir. Bundan dolayı bu başlıkta görülen stil gelişiminin Stratonikeia etkisinde olması gerektiği kolayca söylenebilir. K08 katalog numarası verdiğimiz Lagina başlığı M.Ö. 1. yy.ın ilk çeyreğine tarihlenmektedir. Stratonikeia'da bugüne kadar gerçekleştirilen kazı çalışmalarında bu döneme verilebilecek korinth başlığı örneği bulunmamıştır. Yine Gymanasium'un M.Ö. 2. yy.ın ikinci çeyreğine verdiğimiz K06 katalog numaralı başlığımızdan (Res. 6) sonra Hellenistik Döneme verilebilecek korinth başlığı örneği yoktur. İlk başta kentte bu dönemde önemli bir mimari faaliyet görülmediği gibi bu durum algılansa da, Stratonikeia-Lagina ilişkisi düşünüldüğünde kent territoriumunda önemli yapılaşmanın devam ettiği anlaşılmaktadır.

4.2 Augustus Dönemi

Augustus Dönemi ile birlikte diğer Anadolu Kentleri'nde olduğu gibi Stratonikeia'da Roma İmparatorluk Dönemi'nin kendine has sanatsal özellikleri başlamıştır. Roma İmparatorluk Dönemi'nde, ekonominin ve buna koşut olarak refah düzeyinin yükselmesiyle birlikte, başta mimari olmak üzere sanatın birçok dalında gelişmeler yaşanmış, imparatorluğun diğer bölgelerinde olduğu gibi, önemli tarihsel ve kültürel birikime sahip olan Anadolu eyaletlerine yatırımlar artmıştır. Zenginlik, estetiğe ve görsel sanatlara ilgiyi artırmış, bu dönemde süsleme amaçlı mimari bezeme

elemenların sanat akımlarıyla da kaynaşarak biçimsel bir kronoloji oluşturmuştur³⁹⁶. Roma İmparatorluk Dönemi bezeme gelişim süreci Hellenistik Dönem sonlarından itibaren başlatmak daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Çünkü bu dönemde Hellenistik geleneğin sanatsal özellikleri hala egemendir.

Kendine özgü bir biçim arayışı içinde görünmesine rağmen, Augustus Dönemi'nde Hellenistik gelenekler devam etmektedir³⁹⁷. Dönemin erken örneklerinde izlenen kırılğan bezek anlayışı³⁹⁸, zamanla yerini sert hatlı bir yapıya bırakır³⁹⁹.

Çalışmamızı oluşturan korinth başlıklarının büyük bir kısmı Augustus Dönemi içinde değerlendirilmiştir. Bu başlıklar gösterdikleri stil gelişimi açısından Erken Augustus, Augustus ve Geç Augustus-Erken Tiberius Dönemleri'ne tarihlendirilmiştir. Bu örneklerin bir kısmının kentin çeşitli yapılarına ait olduğu bilinmekle beraber, bazı örneklerin yapısı tespit edilememiştir. Ama gösterdikleri stil gelişimi, üzerlerindeki zengin bezeme öğeleri kentin bu dönemde ne kadar ihtişamlı olduğunun bir göstergesidir.

Augustus Dönemi'ne tarihlediğimiz başlıkların bir kısmının yapısı bellidir. Bu örnekler arasında K08 katalog numaralı başlık (Res. 8) Gymnasium yapısına aittir. Başlık Gymnasium'un bu dönemde imar faaliyetleri geçirdiğini açık bir örneğidir. Başlığın bitirilmediği dolayısı ile yapının bu dönemde inşaatının son bulmadığını göstermektedir. Tiyatro yapısına ait olduğu tespit edilen K09, K10, K11, K15 ve K16 başlıklar (Res. 9-11, Res. 15-16), Bouleuterion yapısına ait K17 ve K18 katalog numaralı başlıklar (Res. 17-18) ile kentin hangi noktasından geldiği envanter kayıtlarında bulunmayan K12, K13 ve K14 katalog numaralı başlıklar (Res. 12-14) bu dönem içinde değerlendirilmiştir. Bu dönemdeki akanthus yaprakları hazır plastik şeklinde ve mükemmel bir el işçiliği kalitesine sahiptir. Yapraklardaki görülen kaliteli işçilik hem başlığa derinlik katmış hem de kalathos zemini ile akanthuslar arasında kopmalar neden olmuştur. Bu da ışık gölge oyunları sağlamıştır. Akanthus yapraklarının merkez kaburga yaprak tabanı kadar iki yan sırtla çevrilmiştir. Akanthus yaprakları üzerinde görülen gözyaşı şeklindeki gözlerin dönemin karakteristik özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu göz formu Anadolu'da Erken İmparatorluk Dönemi ile

³⁹⁶ Birol Can (2005), Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri, *Adalya VIII*, s. 89-120.

³⁹⁷ Can, 2005: 89.

³⁹⁸ Başaran, 1995: 28,29.

³⁹⁹ Alzinger, 1974: 9-16, 20-21.

görölmeye başlamaktadır⁴⁰⁰. Akanthusların uzun olduğu ve üzerlerinin yer alan derin oyulmuş kanallar ile bunlara bağlı olmuş yuvarlaklaştırılmış dolgun damarlar bu başlıkların karakteristik özelliklerindedir. K09, K10 ve K11 katalog numaralı başlıklarda görölen kaulisler kanallı olup, üstleri yuvarlak bir şekilde kapalıdır. Völütlerin tam belli olmamakla beraber abakus levhasının üstüne doğru yükseldikleri anlaşılmaktadır. Helikslerin yayları kısa tutulmuş ve abakus dudağına iyice yaslanmıştır. Burada, helikslerin destek ögesinden çok dekoratif amaçlı yerleştirildiği anlaşılmaktadır⁴⁰¹.

Bu başlıklarda kalathos oldukça kalın bir görünüme sahip olup kalathos dudağı çok dar ve düzgün işlenmemiştir⁴⁰². Akanthus yaprakları üzerinde görölen kanalların biraz daha yüzeyselleştiği ve buna bağlı olarak yaprak damarlarının daha fazla yuvarlaklaştığı görölmektedir. Akanthusların kenarlarına yerleştirilen gözlerin kalp şeklinde işlendiği ve farklı boyutlarda verildiği görölmektedir. Özellikle K13, K15 ve K16 katalog numaralı başlıklar üzerinde görölen zengin süsleme repertuarı dikkati çekmektedir. Kalathosun üst kısmında, akanthusların bittiği yerden itibaren görölen bu farklı zengin stil kentte bu dönemde ihtişamın ve zenginliğin tavan yaptığını göstermektedir.

Geç Augustus-Erken Tiberius Dönemi'ne tarihlediğimiz, kentin Kuzey Caddesi'ndeki kazı çalışmaları sırasında 08SKC01 no.lu yapının hemen yanında bulunmuş K19 katalog numaralı başlık⁴⁰³ (Res. 19) ile Gymnasium Yapısı'na ait olan K20 ve K21 katalog numaralı başlıklardır (Res. 20-21). Akanthus yapraklarındaki stil gelişimi devam etmektedir. Akanthuslar üzerinde görölen kanalların derinleştıği, bu kanallara bağlı oluşan yaprak damarlarının sert, barok bir ifadeye büründüğü görölmektedir. Alt sıra akanthuslar aralıklı yerleştirilmiş ve üst sıra akanthuslarla neredeyse aynı seviyede bırakılmıştır. Kalathos orta-üst kısmı boş bırakılıp, akanthus yaprakları zeminde kopuk yüksek kabartma olarak verilmiştir. Akanthus yaprakları kenarına yerleştirilen kalp şeklindeki gözlerin iyice uzayıp yayvanlaştığı görölmektedir.

⁴⁰⁰ Walker, 1979: 103 vd.

⁴⁰¹ Bu geç Hellenistik dönem başlıklarında görölen bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Benzer örnekleri Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen Sagalassos Bouleuterion'un kuzey avlusunda bulunan başlık ile yine aynı kente Agoranomion Yapısı'na ait yarım başlıkta görölmektedir. Bkz. Vandeput, 1997: 170, Pl. 4.1-2.

⁴⁰² Bu şekilde kalathosu Pisidia Antiocheia Augustus Tapınağı başlıklarında görmekteyiz. Bunun için bkz. İdil, 1984: 8, Lev. 4.1.

⁴⁰³ 08SKC01 nolu yuvarlak yapı heroon olarak değerlendirilip Augustus Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. K19 katalog numaralı başlığımızın hemen bu yapının yanında bulunması başlığın yapıya ait olabileceğini düşündürmektedir. 08SKC01 no.lu yapı için bkz. Söğüt, 2009: 271-275, Res.12.

Benzer şekildeki başlık detaylandırılması Geç Augustus-Erken Tiberius Dönemi'ne verilen Ephesos başlıklarında⁴⁰⁴ görülmektedir. K19 ile K20 ve K21 katalog numaralı başlıklar farklı yerlere ait olmasına rağmen aynı tipolojik özelliklere sahiptir (Res. 19-21). Fakat K19 numaralı başlık yükseklik bakımından diğer iki başlıktan farklıdır.

Bu döneme verilen başlıklardan yola çıkarak kentte imar faaliyetlerin Augustus Dönemi'nin başlarından Tiberius Dönemi'ne kadar yoğun bir şekilde kentin çeşitli noktalarında devam ettiğini çok açık bir ifade ile belirtebiliriz. Dönemin başında görülen stil gelişiminin aynı şekilde dönemin sonuna kadar gelişerek devam ettiği görülmektedir.

4.3 Traianus-Hadrianus Dönemi

Flaviuslar Dönemi'nde görülen biçimsel değişimlerin yanında, genel bezeme yapısında, örge-zemin ilişkisindeki derinlik, ışık-gölge gibi, M.S. 2. yy.ın karakteristik bezeme anlayışının başlangıcını oluşturmuştur⁴⁰⁵. M.S. 2. yy.a girildiğinde, Traianus ve Hadrianus Dönemleri'nde, Flaviuslar'da başlayan bu değişim süreci daha belirgindir. Bu dönemde Anadolu'nun Augustus Dönemi'nden sonra ikinci altın çağını yaşamaya başladığı görülmektedir⁴⁰⁶. Flaviuslar Dönemi'nde başlayan zeminden kopuk, derin örge yapısı gelişerek sürdürülmüş ve kopukluk barok ifadeyi de beraberinde getirmiştir. Nitekim çalışmamızda ele aldığımız başlıkların bu dönem başlıklarında bunu net bir şekilde görebilmekteyiz.

Çalışmamızı oluşturan başlıkların tarihlendiği dönemlerden biri de Traianus-Hadrianus Dönemi'dir. Bu dönemde çeşitli tiplerde başlık örnekleri vardır. Bu başlıkların büyük bir kısmının nereye ait olduğu bilinmemekle beraber gösterdikleri zengin stil ve farklı tipoloji bu dönemlerde yoğun imar faaliyetlerinin olduğunu göstermektedir. Bu başlıklar kentin hangi yapısına ait olduğu bilinmeyen K23, K24, K25, K26, K27 ve K28 katalog numaralı başlıklar (Res. 23-28) ile Gymnasium'a ait K22, K29 ve K30 katalog numaralı başlıklardır (Res. 22, 29-30).

K22, K28, K29 ve K30 katalog numaralı başlıklarda kalathos ince uzun bir yapıya sahiptir. Bu başlıklar üzerinde görülen akanthus yaprak detaylandırılması benzer özelliktedir. Başlıkların en dikkat çekici yanı alt tarafı iyice saran akanthus yaprakları

⁴⁰⁴ Alzinger, 1974: 88-92, Abb.113-122.

⁴⁰⁵ Bammer, 1978/80: 67; Strocka, 1981: 22, 24.

⁴⁰⁶ Strong, 1953: 131-139; Strocka, 1981: 25-31, Abb. 45- 49; Pülz, 1989b: 31, 100; Can, 2005: 90.

olmuştur. Heliksler küçük yapılip destekleyici özelliklerini iyice kaybetmiştir. Bu şekli ile dışarıdan bakıldığı zaman heliks ve onları destekleyen kaulisler derin bir etki yaratmamaktadır. Başlıklarda doğal yapı hakim olmuştur. Bu şekildeki stil gelişimi dönem özelliği olup, M.S. 107-114 yıllarına verilen Labraunda Zeus Tapınağı Kuzey Portikosu'ndaki başlıklarda⁴⁰⁷, M.S. 113-117 yıllarına tarihlenen Ephesos Celsus Kütüphanesi başlıklarında⁴⁰⁸ ve Pergamon Traianeion başlıklarında⁴⁰⁹ karşımıza çıkmaktadır.

K23, K24, K25, K26 ve K27 katalog numaralı başlıklar hem akanthus yapraklarındaki derin işçilik hem de kendi içinde gösterdikleri farklı uygulamalar ile bu dönem içerisinde kentte görülen mimari dekorasyon için önemli örnekleri oluşturmaktadırlar. Bu örnekler üzerinde görülen akanthus yaprakları ince uzun bir yapıya sahip olup, buna bağlı olarak yapraklar üzerindeki kanallar iyice uzun ve bir birine koşut olarak yapılmıştır. Yaprakların orta damarı dolgun ve bıçak sırtı şeklinde işlenmiştir. Yaprak kenarlarına yerleştirilen gözler iyice uzamıştır. Yaprak dilimleri de sıkı bir şekilde yan yana bulunan uzun ve oval yaprak dişlerini kapsamaktadır. Yaprak dişlerinin üstlerinin içe doğru çok güzel bir biçimde oyulması ile ışık-gölge oyunları yaratmış böylece bu başlıkların göze çarpıcı ve etkili olmaları sağlanmıştır. Bu özelliklerin hepsi M.S. 2. yy.ın başından itibaren görülmeye başlayan stil gelişimin belirleyici öğeleridir. Bu stil gelişimini özellikle Pergamon Dekorasyon Okulu'na bağlı ustaların yaptığı örneklerde görmekteyiz⁴¹⁰. Bu dönem içinde değerlendirilen Aizanoi Zeus Tapınağı cellası akanthuslu duvar frizinde⁴¹¹, Perge Güney Hamamı duvarı akanthuslu duvar frizinde⁴¹² ve Pergamon Gymnasium'unda⁴¹³ bu stil gelişimi izlenebilmektedir. W. D. Heilmeyer Pergamon Gymnasium ve Zeus Tapınağı'nda ustaların aynı atölyede çalışmış olduğundan bahseder. Bizde bu döneme verilen örneklerimizin Pergamon Okulu etkisinde yapılmış olabileceğini düşünüyoruz.

Bu dönem içinde ele alınan başlıklarda farklı tiplerin görülmesi ve bu dönemde Anadolu'nun farklı kentlerinde görülen paralel stil gelişimini yansıması bakımından önem arz etmektedirler. Bu da kente bu dönemde yoğun yapılaşmanın devam ettiğine işaret etmektedir.

⁴⁰⁷ Heilmeyer, 1970: Taf. 25,3.

⁴⁰⁸ Heilmeyer, 1970: 88-97.

⁴⁰⁹ Rohmann, 1998: Taf. 1-20.

⁴¹⁰ Pergamon dekorasyon okulu için bkz. Heilmeyer, 1970: 92; İdil, 1984: 17.

⁴¹¹ Rheidt, 2010, 69, Abb.66.

⁴¹² Rheidt, 2010: Abb. 67.

⁴¹³ Rohmann, 1998: 39-41.

4.4 Antoninler-Severuslar Dönemi

Antoninler Dönemi'nin ilk yıllarında, Hadrianus Dönemi'nde tanık olduğumuz klasik yapının fazla değiştirilmediğini görmekteyiz⁴¹⁴. Bunun yanında zamanla dönemin içlerine doğru bu döneme kadar hiç olmadığı ölçüde önemli değişiklikler yaşandığını söyleyebiliriz⁴¹⁵. Bu değişiklikler başlıklarımız üzerinde açıkça belli olmaktadır. Önceki döneme damgasını vuran özenli, ölçülü, simetrik örge işlenişi tamamen terk edilmese de, iri bezeklerdeki kabarık ve canlı yapı, matkabin sık kullanımıyla oluşan derin, ışık-gölge etkili, tek düzelikten kurtulmuş kuralsız işçilik, Antoninler Dönemi'nin özelliği olan barok yapıyı ifade eder⁴¹⁶. Hadrianus Dönemi'nde başlayan zenginlik, bu dönemde doruk noktasına ulaşmıştır. Örgelerdeki canlı ve doğal yapı, dönemin sonlarına doğru yerini derin kanallarla birbirinden soyutlanan bezeksel ve şematik yapıya bırakmaya başlamıştır⁴¹⁷. Dönemin sonunda artık bezeklerde, özellikle akanthus yapraklarında genel yapının bozulmaya başladığı görülür. Bu yapıyı özellikle çalışmamızda ele aldığımız Kuzey Kapı, Kuzey Cadde ve Nympheum başlıklarında net bir şekilde görebilmekteyiz. Severuslar Dönemi'nde zengin stil hala belirgin iken M.S. 3. yy.ın başlarından itibaren tıpkı K50 ve K51 katalog numaralı başlıklarımızda (Res.50-51) gördüğümüz üzere yalınlaşma, yapaylık ve yüzeyselliğin egemen olduğu sert ve yoz bir stil egemen olmaya başlamıştır⁴¹⁸. Özellikle bu döneme tarihlediğimiz başlıklardaki aşırı matkap kullanımına bağlı olarak, ortaya çıkan özensizlik genel bezeme anlayışında bozulmaları da beraberinde getirmiştir.

Çalışmamızı oluşturan başlıkların tarihlendiği son dönem Antoninler-Severuslar Dönemi'dir. Bu iki dönemi tek başlık altında ele alacağız. Çünkü Geç-Antoninler ve Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlendirdiğimiz başlık örneklerimiz yoğunluktadır. Bu dönemde ele aldığımız örneklerin genelinin aynı tipte olup, hepsi dönemin sanat anlayışı içerisinde bezenmiştir. Bu örnekler, Gymnasium yapısına ait K31, K32 ve K33 katalog numaralı başlıklar (Res. 31-33), şehrin kuzeyinde yer alan Kuzey Şehir Kapısı'na ait, K35 katalog numaralı başlık (Res. 35), Kentin kuzey caddesinde bulunan K34, K37, K38, K39, K40, K41 ve K42 katalog numaralı başlıklar (Res. 34, 37-42),

⁴¹⁴ Strong,1953; 159; Andraea, 1973: 450-452.

⁴¹⁵ Can, 2005: 90.

⁴¹⁶ Andraea, 1973: 228; Koenigs ve Radt, 1979: 346-348, Taf. 122; Strocka, 1981; 20-21, 29-20, Abb 54-60; Vandeput, 1997: 64-67, 203-205, Pl. 25-32.

⁴¹⁷ Can, 2005: 90.

⁴¹⁸ Koenigs ve Radt, 1979: 346-348, Taf. 122; Strocka, 1981; 20-21, 29-20, Abb 54-60; Vandeput, 1997: Pl.90.1-2, 109.2-3, 110.4, 112.2, Can, 2005: 90.

Anıtsal kapı üzerinde inşa edilmiş Nympheum'a ait olduğunu tespit ettiğimiz K45, K46, K47, K48 ve K49, katalog numaralı başlıklar (Res. 45-49) ile kentin hangi noktasından olduğu anlaşılmayan K36, K43, K44, K50 ve K51 katalog numaralı başlıklardır (Res. 36, 43-44, 50-51).

Bu başlık altında ele aldığımız örneklerin arasında en erken tarih veren başlık Gymnasium'a ait K31, K32 ve K33 katalog numaralı başlıklardır (Res. 31-33). Bu başlıklar gösterdikleri stil gelişiminden dolayı Erken Antoninler Dönemi içerisinde değerlendirilmiştir. Bu başlıklarla beraber kentte yeni bir stil anlayışının ortaya çıktığı görülmektedir. Bu stil anlayışında alt sıra akanthus yapraklarının aralarındaki mesafe genişlemiş ve alt sıra akanthuslar birleşik biçimlendirilmiştir. Benzer akanthus yaprak detaylandırılması M.S. 160-170 yıllarına tarihlendirilen Miletos Faustina Hamamları'ndaki kompozit başlıklarda görülmektedir⁴¹⁹. Bu başlıklarda Hadrianus klasiğinin doruk noktasına ulaşmış etkileyici yapı öğeleri temel özelliklerini kaybetmeye başlamışlardır: Birinci ve ikinci sıra akanthus yaprakları birbiri içine girmiş, yaprak damarları derinliklerini yitirmiş; yüzeysellik ön plana çıkmıştır⁴²⁰. Benzer dönemsel özellikleri erken Antoninler Dönemi'ne verilen Kyzikos Kyz'88/32 envanter numaralı başlık⁴²¹ ile Aphrodisias Hamamı Korinth başlığında⁴²² görmekteyiz. Yine Erken Antoninler Dönemi'ne verilen Bargylia kompozit başlığındaki⁴²³ daha önceki dönemde görülen zengin ağaçsı yapının yalınlaşmış şekli ile başlıklarımız arasında bağlantı kurulabilir. Ayrıca bu başlıkların genelinde görülen akanthuslardaki derin ve dar damarlı, geniş oygulu yaprak işlenişi ve yaprak dilimleri arasında oluşturulan geniş boşlukların olması, Antoninler Dönemi'nin erken evresinin özelliği olduğu anlaşılmaktadır. Başlıklarımızda gördüğümüz abakus çiçeğinin çıktığı stilize işlenmiş üçüncü akanthus yaprağının benzerini Hadrianus Dönemi'ne verilen Iasos Agorası başlıklarında görmekteyiz. Bu da aynı bölgenin iki kenti arasında dönemsel stil gelişimin özelliklerinin görüldüğünü göstermesi açısından önemlidir. Sonuç olarak Erken Antoninler Dönemi'nde Gymnasium'da imar faaliyetlerinin son aşamasının görüldüğü söylenebilir. Çünkü antik bir yapıda en son biten bölümün bezeme örgeleri olması en mantıklı yaklaşımdır.

⁴¹⁹ Von Gerkan-Krischen, 1928: 51, Abb. 64.

⁴²⁰ Başaran, 1997: 11.

⁴²¹ Başaran, 1997: 11, Res. 10.

⁴²² Leon, 1971: 239, Lev.92.4

⁴²³ İdil, 1984: 33. Lev. 15.1.

Bu başlık altında ele aldığımız örneklerin arasında Geç Antoninler Dönemi stilini yansıtan başlıklar K34, K35, K37, K38 ve K39 katalog numaralı başlıklar (Res. 34-35, 37-39), Kentin Kuzey Şehir Kapısı ve hemen bu yapının önünde başlayan cadde yapısına aittir. K36 katalog numaralı başlığımızın (Res. 36) ise nereden geldiği belli olmamasına rağmen, gösterdiği stil gelişimi açısından diğer örneklerle yakın bir yere ait olması gerekmektedir. Bu başlıkların gösterdikleri stil gelişimi Geç Antoninler Dönemi'nde kentin bu noktalarında yoğun bir imar faaliyetinin olduğunu göstermektedir. Bu başlıklarda akanthus yapraklarının uçları sivri ve yüzeysel işlenmiş, derin dilimlere ise yer verilmemiştir. Fakat yaprak dişleri arasında oluşturulan kapalı ve geniş boşluklar bir önceki dönem olan Erken Antoninler evresinde görülen özelliği aşmıştır. Bu şekli ile Miletos Pazar Kapısı başlığı⁴²⁴ ile benzerlik göstermektedirler. Bu başlıklarda kaulisler prizma şekli bir profil olarak görülmektedir. Bugüne kadar ele aldığımız örnekler arasında ilk defa bu uygulama bu başlıklarda görülmektedir. Başlıklarda görülen diğer ayırt edici bir özellik ise kalathosun genel yapısıyla basit bir dekorasyon gösterip yer yer boşluklara yer verilmesidir. Bu şekli ile M.S. 178 sonrasına tarihlendirilen Smyrna Agorası başlıklarına⁴²⁵ benzemektedirler.

Bu başlık altında ele aldığımız örneklerin arasında Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi stilini yansıtan başlıklar K40, K41, K42, K43 ve K44, katalog numaralı başlıklardır (Res. 40-44). Bunlardan K40, K41 ve K42 katalog numaralı başlıklar Kuzey Cadde'ye aittir. Yine K43 ve K44 katalog numaralı başlıklar ise nereden geldiği belli olmamasına rağmen Kuzey Cadde başlıklarında görülen stil gelişimini yansıtmaktadır. Başlıkların çan biçimli güçlü kalathos yapısı Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu başlıklar akanthus yapraklarının kenarlarına yerleştirilmiş gözlerin uzaması, abakus levhası altında helikslerin iyice yayvanlaşması, kalın görünümüleri ve güçlü abakus çiçeğinin ileri özellik göstermesi açısından yukarıda ele aldığımız Geç Antoninler Dönemi başlıklarından ayrılırlar. Fakat hem akanthus yaprakları üzerindeki barok ifade, hem de prizma şeklindeki kaulisler ile yakın benzerlik içerisindedirler. Bu başlıklar yine bu dönem içerisinde değerlendirilen Miletos Faustina Hamamı Palaestrası korinth başlığında⁴²⁶ görmekteyiz. Fakat burada akanthus yaprakları daha plastike verilmiştir.

⁴²⁴ Heilmeyer, 1970: 90.

⁴²⁵ Vandeput, 1997: 173, Pl.120.1-2.

⁴²⁶ Heilmeyer, 1970: 100, Taf. 32, 3; Strocka, 1981: 29, Abb. 59; İdil, 1984: 30, lev. 14.1.

Bu başlık altında ele aldığımız örneklerin arasında Severuslar Dönemi stilini yansıtan başlıklar K45, K46, K47, K48, K49, K50 ve K51 katalog numaralı örneklerimizdir (Res. 45-51). K45, K46, K47, K48 ve K49⁴²⁷ katalog numaralı başlıkların Nympeum'a ait olduğu tespit edilmiştir. K49, K50 ve K51 katalog numaralı başlıklardaki akanthus detaylandırması benzer stil gelişimini yansıtmaktadır. Akanthus yapraklarındaki kanallar derinliğini kaybetmiş buna bağlı olarak yaprak dilimleri yüzeysel bir ifadeye bürünmüşlerdir. Yaprak kenarlarına yerleştirilen gözler iyice uzun ve dar işlenmiştir. Bu başlıklarda görülen kalathos taban bileziği dönemin bir özelliği olarak değerlendirilebilir⁴²⁸. Bu döneme özgü bir yenilik olan akanthus dilimlerinin ince ipciklerle birbirine bağlanması sonucu oluşan “*dantelsi*” görünüm ve yaprak yüzeylerinin iç bükey oyulmaları⁴²⁹ K50 ve K51 katalog numaralı başlıklarda görülmektedir (Res. 50-51).

⁴²⁷ K45, K46, K47, K48, katalog numaralı başlıklar Nympeum'un ilk katına, K49 katalog numaralı başlık ise aynı yapının ikinci katına aittir. Yapının farklı katlarına ait olmasına rağmen başlıklar üzerinde herhangi bir stil farklılığı görülmemektedir.

⁴²⁸ Başaran, 1997: 16.

⁴²⁹ Başaran, 1999: 32.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Karia Bölgesi'nin önemli kentlerinden olan, Stratonikeia'da hem Hellenistik Dönem'de hem de Roma İmparatorluk Dönemi'nde yoğun imar faaliyetleri görülür. Bu imar faaliyetlerini geniş bezeme alanlarına sahip korinth başlıkları üzerinde açık bir şekilde takip edebilmekteyiz. Çalışmamızın konusunu oluşturan korinth başlıkları Hellenistik Dönem'den Roma İmparatorluk Dönemi'nin son safhalarına kadar kent mimarisi ile ilgili bize açık bilgiler vermektedir.

Çalışmamızın en erken örnekleri kentin önemli yapılarından olan Gymnasium'a aittir. Bu yapıda ele aldığımız en erken örnekler M.Ö. 2. yy.ın ikinci çeyreğine tarihlenmektedir. Özellikle yapının en önemli odası olan Ephebeion ve hemen yan odalarında kullanılmış oldukları anlaşılan bu örnekler yapının bu devirdeki ihtişamının bir göstergesidir. Augustus Dönemi içerisinde değerlendirdiğimiz K08 katalog numaralı başlıkta işlenmemiş alanlar vardır. Bu şekilde Augustus Dönemi'nde yapıda imar faaliyetlerin olduğu fakat bu faaliyetlerin bitirilmediği anlaşılmaktadır. Gymnasium yapısına ait diğer korinth başlıkları Geç Augustus-Erken Tiberius Dönemi'ne verdiğimiz örneklerdir. Bunlardan sonra Traianus-Hadrianus Dönemi içerisinde değerlendirdiğimiz başlıklar ile Erken Antoninler Dönemi'ne verdiğimiz başlıklar yapıda imar faaliyetlerinin devam ettiğinin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim yapıda gerçekleştirilen kazılar sırasında bulunan bir yazıt Flaviuslar Dönemi'nde yapıda imar faaliyetlerinin başladığını yazmaktadır. Antik bir yapıda imar faaliyetlerinin en son aşamasının dekorasyon olduğu düşünülürse Traianus-Hadrianus Dönemi başlıklarının bu imar faaliyetlerinin son aşaması olduğu söylenebilir. Böylece tam ne zaman yapıldığı bilinmeyen Gymnasium Yapısı'nın M.Ö. 2. yy.ın ilk çeyreği yapılmış olabileceği ve sırayla Augustus, Geç Augustus-Erken Tiberius, Traianus-Hadrianus ve Erken Antoninler Dönemi'nde imar evreleri geçirdiği net bir şekilde anlaşılmaktadır.

Çalışmamız için önemli olan diğer bir yapı kentin güney tarafında bulunan Tiyatrodur. Bu yapıya ait tespit edilen korinth başlıklarının tamamına yakını Stratonikeia ve Muğla Müzesi'ne taşınmıştır. Bu korinth başlıkların hepsi Augustus Dönemi'ne tarihlenmektedir. Hellenistik gelenekte yapılmış Tiyatro'nun sahne binasına

ait olduğu tespit edilen bu örneklerden yola çıkarak yapının en azında sahne binasında Augustus Dönemi'nde imar faaliyetlerinin gerçekleştirildiği söylenebilir. Bu başlıkların bazılarında kaulis, heliks ve volüt detaylandırılmaları Anadolu'nun bu döneminde görülmeyen özelliklerdir. Bu özellikler Suriye ve Kilikia Bölgesi başlıklarında karşımıza çıkmaktadır. Bir Seleukos kuruluşu olan kentte bu tür bir etkileşiminin görülüyor olması doğal bir netice olarak değerlendirilmelidir. Aynı zamanda yine Roma Kenti'nde bulunan bazı başlıklarda da bu şekil uygulamalar görülmüştür.

Kentin bir diğer önemli yapısı olan Bouleuterion'a ait iki başlık üzerinde yaptığımız çalışmada, Augustus Dönemi stil özellikleri taşıdıkları tespit edilmiştir. Anadolu'nun günümüze kadar kısmen koruna gelmiş birkaç Bouleuterion'undan biri olan yapının ne zaman yapıldığına dair soru işaretleri vardır. Yapının korinth başlıklarından yola çıkarak Augustus Dönemi'nde inşa faaliyetleri içinde olduğunu söylemek istiyoruz.

Çalışmamızın en fazla örneklerini oluşturan alan kentin kuzeyinde Kuzey Şehir Kapısı, Kapının iki girişi arasına yerleştirilmiş Nymphäum ve buradan başlayan Kuzey Caddedir. Bu örneklerin hepsi Antoninler ve Severuslar Dönemi özelliklerini taşımaktadır. Kentin M.S. 142-144 depreminden⁴³⁰ etkilendiği ve bu tarihten sonra Antoninus Pius tarafından para yardımı yapıldığı bilinmektedir. Kentin bu alanındaki imar faaliyetlerinin bu depremden sonra yapıldığı anlaşılmaktadır. Kuzey Şehir Kapısı'nın iki girişi önünde bulunan postamentler üzerindeki büyük sütunların taşıdığı korinth başlıkları ile yine Kuzey Şehir Kapısı'nın batı girişinin önündeki iki postamentin üstüne geldiği tespit edilen korinth başlıkları aynı tip ve özelliktedir. Fakat kapı önüne gelen başlıklar caddedeki iki başlıktan 10 cm. daha yüksektir. Bu başlıkların taşıdığı sütunlara bakıldığı zaman kapının güney tarafında bir alan oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Kuzey Caddede'ki peristasisin üzerinde yükselen başlıkların Geç Antoninler Dönemi özelliği taşıdığı görülmüştür. Kapı üzerinde inşa edilen iki katlı Nymphäum'un cephesi korinth başlıkları ile süslüydü. Bu başlıkların çoğu ele geçirilmiş olup, Severuslar Dönemi içerisinde değerlendirilmiştir. Burada ele alınan Nymphäum başlıkları arasında iki yapının ilk ve ikinci katına ait olan başlıklar tespit edilmiştir. Bu başlıkların gösterdikleri aynı stil gelişimi yapının iki katının da aynı dönemde yapıldığını göstermektedir.

⁴³⁰ M. S. 142/144 Lindus, Myra, Pinara, Stratonikeia, Cos Adası, Rhodos Adası, Karia, Lycia depremi için bkz. E. Guidoboni (1994). *Catalogue of Ancient Earthquakes in the Mediterranean Area up to 10th Century*, Roma, s. 135.

Böylece Kapı ve Peristasisin aynı imar programı dâhilinde yapıldığı, daha sonraki dönemlerde bu imar faaliyetlerine Nymphaeum'un eklendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Kuzey Cadde üzerindeki kazılar sırasında bulunan ve çalışmamıza dâhil ettiğimiz bir başlık Geç Augustus-Erken Tiberius Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. Başlık caddede yer alan ve Augustus Dönemi'ne tarihlendirilen 08SKC01 numaralı yapının hemen yanında bulunması ve çevrede bu döneme verilecek başka yapının olmamasından dolayı bu yapıya ait olabileceğini düşündürmektedir. Mekânın önemli bir yapı olduğu, bu alandaki M.S. 142-144 depreminden sonraki süreçte görülen imar faaliyetlerinin buraya uydurulmasından dolayı net bir şekilde anlaşılmaktadır.

Kentin muhtelif yerlerinden bağımsız bulunmuş korinth başlıkları da çalışmamızın önemli bir bölümünü oluşturmuştur. Yapılara ait olduğunu tespit ettiğimiz başlık örneklerinde gördüğümüz stil gelişimini bu başlıklarda da görmekteyiz. Yapısını tespit edemediğimiz bu başlıklar Augustus ve Traianus-Hadrianus, Antoninler ve Severuslar Dönemi'ne tarihlenmektedir.

Yapılan incelemelere göre; kentte, Hellenistik Dönem'de Gymnasium'da ve Tiyatro'da başlayan imar faaliyeti (Tab. 4) Roma İmparatorluk Dönemi'nde de devam etmiştir. Augustus Dönemi ile birlikte yoğun imar faaliyetlerinin başladığı görülmektedir. Gymnasium, Tiyatro, Bouleuterion ve Kuzey Caddeye ait olduğunu tespit ettiğimiz başlıkların gösterdikleri stil özellikleri bunun en büyük kanıtıdır. Bilindiği üzere Roma İmparatorluğu'nda, İmparator Augustus ile başlayan barış ve huzur ortamı (Pax Romana) kendini kentlerin yeniden imarına da yansıtmıştır. Anadolu'nun birçok kentinde başlayan yoğun yapılaşmanın Stratonikeia'da da görüldüğü anlaşılmaktadır.

Traianus-Hadrianus Dönemi'ne tarihlediğimiz başlıkların tipolojik olarak çeşitlilik gösterdiği görülmüştür. Bunun yanı sıra başlıklar üzerinde geniş bezeme alanlarında görülen farklı uygulamalar kentte bu dönemdeki imar faaliyetlerinin birer kanıtıdır. Bu başlıklardaki akanthus, inci-payet, ion kymationu, lesbos kymationu ve rozet gibi doldurucu motiflerin klasik özellikler taşıdığı tespit edilmiştir. Böylece bu dönemde inşa edilen yapıların süslemelerinde, hem dönemin süsleme gelişimini hem de Hadrianus Klasizminin etkilerini açık bir şekilde görmekteyiz. Bu dönemden sonra gelen Antoninler ve Severuslar Dönemi'ne baktığımızda; özellikle Kentin Kuzey

Kapısı, Nympheum ve Kuzey Cadde üzerinde yoğun bir şekilde imar faaliyetlerinin devam ettiği anlamaktayız. Bu dönemlerde Anadolu'nun genelinde görülen barış ve huzurun yansımaları Stratonikeia'da görmekteyiz.

Stratonikeia'da çalışan ustaların Batı Anadolu'daki diğer atölyelerle de büyük bağlantı halinde olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle Traianus-Hadrianus Dönemlerine tarihlenen başlıklar üzerinde stil gelişiminin Pergamon üslubundan etkilendiği belli olmaktadır. M.S. 2. yy. içinde, Ephesos ve Pergamon'da mimari alanda büyük gelişmeler gösteren bir mimari Dekorasyon Okulunun varlığı bilinmektedir⁴³¹. Bu dönem içine tarihlenen Pergamon Gymnasiumu başlıkları ile yine Pergamon etkili olduğu tespit edilen Aizanoi Zeus Tapınağı cella duvarında ve Perge Güney Hamamı duvar frizinde görülen akanthus yapraklarının özellikleri bu dönem içinde değerlendirdiğimiz başlıklar üzerindeki akanthus stil gelişimi ile benzerlik içerisindedir.

Özellikle yüzyılın ikinci yarısının ortalarından itibaren Korinth başlıklarında alt sıra akanthus yapraklarının alt yaprak dilimlerinin yanı sıra beraberinde orta yaprak dilimlerine ait yaprak uçları yatay veya diagonal bir şekilde komşu yaprak uçlarıyla birleşmeye başlamaktadır⁴³². Bu bezeme şekli Geç Hellenistik Dönemden itibaren Suriye başlıklarında görülür⁴³³. M.S. 2. yy.'ın ortalarından itibaren Suriye-Filistin Bölgesi'nde çalışmış olan Aphrodisias Dekorasyon Okulunun ustalarını etkilemiş olmalıdır⁴³⁴. Augustus Dönemi içerisinde değerlendirdiğimiz bazı başlıklarda komşu yaprak uçlarının birbirine değerek köprü oluşturmuş olduğunu görmekteyiz. Bu bezeme şeklinin Aphrodisias Dekorasyon Okulu tarafından kullanılan bir özellik olduğu bilinmekle beraber Stratonikeia'da Augustus Dönemi'nden itibaren görülmeye başlanmıştır.

Antoninler ve Severuslar Dönemi içerisinde değerlendirdiğimiz başlıklarımızın üzerinde görülen bezeme çeşitliliği M.S. 2. yy. boyunca faaliyet gösteren Aphrodisias Dekorasyon okuluna⁴³⁵ mensup ustalar tarafından işlenmiş başlıklarla paralel özellikler taşımaktadır. Bu paralellikleri Kuzey Kapısı ve Kuzey Cadde başlıkları üzerinde görmekteyiz. Özellikle helikslerin küçük ve tıknaz yapılması, kalathosun basık bir

⁴³¹ Heilmeyer, 1970: 88.

⁴³² Heilmeyer, 1970: 99-100, Taf.32,2.4; İdil, 1984: 27-31, Freyberger, 1990: s. 128, Taf.45-46.

⁴³³ I. Kader, (1996). Propylon und Bogentor, *DaF*, Band 7, Mainz, s. 50-52, Taf. 22-33.

⁴³⁴ Kaplan, D. (2006). Korykos antik Kentinin ve Kilikia Bölgesinin Korinth Sütun Başlıkları", *Olba XIV*, 89-112.

⁴³⁵ Aphrodisias Dekorasyon Okulu için bkz. M. F. Squarciapino (1943), *Squarciapino La Scuola di Afrodizia*, Roma, s. 80-100; Heilmeyer, 1971: 97; İdil, 1984: 27-31.

forma sahip olması, başlık üzerinde yer alan akanthus yapraklarının kalathosu bir halı gibi sarması, akanthusların aralıklı yerleştirilmesi ve aralarındaki taş yüzeyler bunun en büyük örnekleridir. Yine Aphrodisias Okulunda arkadaki kalathos yüzeyi oldukça çok kaplanmış olduğu için ışık-gölge oyunları özellikle akanthus yapraklarında sezilmektedir. Aphrodisias dekorasyon okulunun eserlerinde görülen diğer bir özellik de başlıkların yalın bir şekilde ele alınmış olmasıdır. Ayrıca bu döneme verilen başlıkların hepsinde kaulis sapları prizma şeklinde bir profile dönüşmüş, böylece daha önceki dönemlerdeki başlıklarda görülen derin ifade kendini monotonluğa bırakmıştır. Karia Bölgesi'nin iki metropol kenti Aphrodisias ve Stratonikeia'nın birbirinden sanatsal açıdan bu derecede etkilenmiş olması doğal bir sonuçtur.

Çalışmamızda yer alan başlıkların üzerindeki heliks ve kaulis her dönemde farklılıklar göstermektedir. Özellikle Augustus Dönemi'ne tarihlediğimiz başlıklardaki farklı boyut ve şekillerde, kendi içinde farklı uygulamaların olduğu görülmektedir. Bu durum kentte zengin bir bezeme çeşitliliğinin olduğunu göstermesi açısından önemlidir (Tab. 2).

Mimar Vitruvius, korinth başlıklarının abakus yüksekliğinin başlığın yüksekliğinin yedide biri olduğunu söylemektedir⁴³⁶. Bizde çalışmamızda Vitruvius'un belirlediği bu ölçü sisteminin örneklerimiz üzerinde uygulanıp uygulanmadığını konusunda çeşitli incelemeler yaptık. Sonuçta K11, K27 ve K43 katalog numaralı başlıklar haricinde bu oranı yakalayamadık (Tab. 5). Buradan yola çıkarak Stratonikeia'da çalışan ustaların Vitruvius'un belirlediği oranı kullanmadıkları anlaşılmaktadır.

⁴³⁶ Vitruvius IV, 1. 12.

KAYNAKÇA

- Akurgal, E. (2000). *Anadolu Uygarlıkları*, İstanbul.
- Alzinger, W. (1974). *Augusteische Architektur in Ephesus*, Wien.
- Andreae, B. (1973). *Römische Kunst*, Freiburg Basel Wien.
- Appianos. (1955). Mithridates Appianos, *Historia Romana*, (Ed.: H. White (Lo eb)), London.
- Aşkın, H. (1987). H. Aşkın, *Stratonikeia Şehir Kapısı Restitüsyonu* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aydaş, M. (2006). Three Inscription from Stratonikeia in Caria, *EA 39*, 111-112.
- Aydaş, M. (2007). Two New Inscription from Stratonikeia in Caria, *EA 40*, 33-34.
- Baldıran, A. (1991). Nekropol Buluntularına Göre Stratonikeia'nın Tarihsel Süreci", *S.Ü. Edebiyat Dergisi*, 6. Sayı, 45-55.
- Bammer, A. (1978-80). Elemente Flavisch-Traianusischer Architekturfassaden aus Ephesos, *ÖJh 52*, 67-90.
- Baratallo, A. (1995). The Temple of Hadrianus-Zeus at Cyzicus, *Istmitt 45*, 57-123.
- Başaran, C. (1995). *Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi*, Erzurum.
- Başaran, C. (1997). Kyzikos Korinth Başlıkları, *TürkAD XXXI*, 1-52.
- Başaran, C. (1999). *Anadolu Kompozit Başlıkları*, İstanbul.
- Baş, A. (1991). Eskişehir'deki Türk Devri Yapıları, *Vakıflar Dergisi XXII*, 365-382.
- Bean. G. E. (1987). *Karia*, (Çev: Burak Akgüç), İstanbul.
- Bauer, H. (1973). Das korinthische Kapitelle des 4. und 3 Jahrhunderts v. Chr, *AthMitt, Beiheft 3*, Berlin.
- Berns, C - Mert, İ. H. (1999). Architekturfragmente aus der Nekropole von Stratonikeia, *Istmitt 49*, 197-216.
- Boysal, Y. (1952). Korinth Düzeninin en eski Dini Yapısı olan Silifke civarındaki Olba Zeus Tapınağı Hakkında, *IV. TTK*, 234-240.
- Boysal, Y. (1954). *Anadolu Korinth Başlıkları*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Boysal, Y. (1957). Die Korinthischen Kapitelle Der Hellenistischen Zeit Anatoliens, *Anatolia II*, 45-54.
- Boysal, Y. (1980). Stratonikeia, *KST-II*, 127-131.
- Boysal, Y. (1981). Stratonikeia Kazısı, 1980 Yaz Sezonu Çalışmaları" 3. *KST*, 69-72.
- Boysal, Y. (1982). Stratonikeia Kazısı, 1981 Çalışma Raporu 4. *KST*, 193-197.

- Boysal, Y. (1983). Stratonikeia, *S.Ü. Edebiyat Dergisi I*, 123-134.
- Boysal, Y. (1985). 1984 Yılı Stratonikeia Kazısı, *7. KST*, 519-522.
- Boysal, Y. (1987)a. Stratonikeia Kazısı 1986 Çalışmaları *9. KST. 2*, 237-238.
- Boysal, Y. (1987)b. *Stratonikeia Nekropolü'nün Tarihsel Süreci*, Remzi Oğuz Arık Armağanı, Ankara, 51-69.
- Boysal, Y. (1992). Eskihisar 1991 Kazısı, *14. KST. 2*, 117-121.
- Boysal, Y. (1993). Stratonikeia 1992 Yılı Kazısı, *16. KST.2*, 121-123.
- Boysal, Y. (1994). Stratonikeia 1993 Kazısı", *16. KST. 2*, 315-317.
- Boysal, Y. (1998). 1996 Yılı Stratonikeia Çalışmaları, *19. KST. 2*, 153-160.
- Boysal, Y. – Kadioğlu, M. (1999). 1997 Yılı Stratonikeia Nekropol Çalışmaları, *20. KST. 1*, 215-228.
- Börker, C. (1965). *Blattkelchkapitelle, Untersuchungen zur Kaiserzeitlichen Architekturornamentik in Griechenland*, Berlin.
- Börner, F. (1996). *Adwendung Des Korinthischen Kapitells in Griechischer Zeit*, Mainz.
- Broughton, T. R. S. (1934) Stratoniceia and Aristonicus", *Classical Philology*, *29. 3*, 252-254.
- Büyükkolancı, M. (1996). *Pisidia Bölgesi Tapınak Mimarisi*, (Basılmamış doktora tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Cassios Dio, (1927). *Dio's Roman History*, (Çev.: E. CARY), London.
- Can, B. (2005). Antoninler Dönemi Baroğu Işığında Aspendos Tiyatrosu Bezemeleri, *Adalya VIII*, 89-120.
- Chandeler, R. (1764-1765). *Chandeler, Travels in Asia Minor*, (Ed.: E. Clay), London.
- Chandler, R. (1776). *Travels in Asia Minor*, London.
- Choiseul-Gouffier, M. G. F. A. (1787). *Voyage Pittoresque de la Grece I*.
- Chipiez, C. (1876). *Historie Critique Des Origines et de La Formation Des Ordres Grecs*, Paris.
- Civelek, A. (2006). Stratonikeia-Akdağ Nekropolisi'nden Bir Mezar, *Anatolia* *30*, 47-64.
- Cooper, F. A. (1968). The Temple of Apollo at Bassae: New Observations on Its Plan and Orientation", *AJA* *72.2*, 103-111.
- Coulton, J.J (1976). *The Development of the Greek Stoa* (Oxford Monographs on Classical Archaeology), Oxford.
- Coulton, J. J. (1986). Oinoanda: The Agora, *AnatSt.* *36*, 61-90.

- Dinsmoor, W. B. (1933). The Temple of Apollo at Bassae, *Metropolitan Museum Studies* 4.2, 204-227.
- Durm, J. (1910). *Die Baukunst der Griechen*, Leipzig.
- Ebeling, H. L. (1924). The Origin of the Corinthian Capital, *The Art Bulletin* 6.3, 57-81.
- Fisher, M. (1990). *Das Korinthische Kapitell im Alten Israel in der Hellenistischen und Römischen Periode*, Mainz am Rhein.
- Freyberger, K. S. (1990). *Stadtrömische Kapitelle aus der Zeit von Domitian bis Alaxander Severus: Zur Arbeitsweise und Organisation stadtrömischer Werkstätten der Kaiserzeit*, Mainz.
- Fyfe, T. (1936). *Hellenistic Architecture*, Cambridge.
- Ganz, U. W. (1992). *Korinthisierende Kapitelle der Römischen Kaiserzeit*, Köln.
- Guidoboni, E. (1994). *Catalogue of Ancient Earthquakes in the Mediterranean Area up to 10th Century*, Roma.
- Habicht, C. (1969). Die Inschriften des Asklepieions, *AvP VIII* 3, 103ff. Nr.64.
- Halikarnas Balıkcısı, (2010). *Merhaba Anadolu*, İstanbul.
- Hanfmann, G. M. A. – Waldbaum, J. C. (1968). Two Submycenaean Vases and a Tablet from Stratonikeia in Caria, *AJA* 72, 51-56.
- Hänlein – Schäfer, H. (1985). *Veneratio Augusti – eine Studie zu den Tempeln des ersten römischen Kaisers*, Rome.
- Heilmeyer, W. D. (1970). *Korinthische Normalkapitelle*, RM 16, Heidelberg.
- Hellström, P. – Thieme, T. (1982). *Labraunda, The Temple of Zeus*, Stockholm.
- Hoepfner, V. W. (1993). Zum Mausoleum von Belevi, *AA* 108, 111, 123.
- Homolle, T. (1916). L'origine du chapiteau corinthien, *Reveu archéologique* 4, 17-60.
- İdil, V. (1979). Stratonikeia'da (Eskihisar) Kentin Kuzey Kapısının İç Kesimindeki Korinth Başlığı, *TTK* 8, 477-486.
- İdil, V. (1981-82). Korinthische Kapitelle im Museum von İzmir, *Öjh* 53, 149-186.
- İdil, V. (1984). Anadolu'da Roma İmparatorluk Çağı Korinth Başlıkları, *Anatolia* XX, 1-49.
- Kader, I. (1996). Propylon und Bogentor, *DaF*, Band 7, Mainz.
- Kadıoğlu, M. (2001). Zwei Korinthische Kapitelle aus Nysa am Mäander, *Gün Işığında Anadolu, Cevdet Bayburtluoğlu için Yazılar*, (Ed.: Çoşkun Özgünel-Orhan Bingöl), 156-161.

- Kadioğlu, M. (2006). *Die Scaenae Frons Des Theaters von Nysa am Mäander*, Mainz.
- Kaplan, D. (2006). Korykos antik Kentinin ve Kilikia Bölgesinin Korinth Sütun Başlıkları”, *Olba XIV*, 89-112.
- Kawerau, G – Rehm, A. (1914). *Das Delphinion in Milet*, Milet 1.3, Berlin.
- Karaosmanoğlu, M. (1996). *Anadolu Mimari Bezemeleri Roma Çağı Yumurta Dizisi*, Erzurum.
- Kleiner, G. (1968). *Die Ruinen von Millet*, Berlin.
- Knackfuss, H. (1908). Das Rathaus von Milet. Milet 1/II, Berlin.
- Koenings W. – Radt, W. (1979). Ein kaiserzeitlicher Rundbau (Monopteros) in Pergamon, *IstMitt* 29, 317-354, Taf.93-123.
- Koşay, H. (1957). Augustustempel in Ankara”, *Anatolia* 2, 137-139.
- Köster, R. (2004). *Die Bauornamentik von Milet, Teil I, Die Bauornamentik Der Frühen und Mittleren Kaiserzeit*, Berlin-New York.
- Krischen, F. (1923-24). Das Hellenistische Gymnasium von Priene, *Jdl.* 38-39.
- Leon, Ch. F. (1971). *Die Bauornamentik des Traianussforums und Ihre Stellung in der Früh und Mittelkaiserzeitlichen Architekturdekoration Roms*, Wien-Köln-Gratz.
- Martin, R. (1965). *Manuel d’architecture greque*, 1.Materiaux et techniques, Paris.
- Mert, İ. H. (1999). Anadolu Gymnasiumları ve Stratonikeia Gymnasiumu, *S.Ü. Edebiyat Dergisi* 13, 417-435
- Mert, İ. H. (2001). Anadolu Gymnasiumları ve Stratonikeia Gymnasiumu, *ASY* 100, 3-18.
- Mert, İ. H. (2002). Der Theater-Tempelkomplex von Stratonikeia, *Patris und Imperium*,((Ed.: C. Berns, H. von Hesberg, L. Vandeput, M. Waelkens), 187-203.
- Mert, İ. H. (2004). Die Tor und Nymphaeumanlange von Stratonikeia, *Urbanistik und staedtische Kultur in Westasien und Nordafrika unter den Severern*, 241-254.
- Mert, İ. H. (2005). Knidos Korinth Tapınağı”, *R. Özgana Armağan*, (Ed.: M. Şahin-İ. H. Mert), 229-248.
- Mert, İ. H. (2008). Untersuchungen zur Hellenistischen Kaiserzeitlichen Bauornamentik von Stratonikeia, *IstForsch* 50, Tübingen.
- Miller, S. G. (1994). Sosikles and the Fourth-Century Building Program in the Sanctuary of Zeus at Nemea”, *Hesperia Supplements* 27, Proceedings of the

- International Conference on Greek Architectural Terracottas of the Classical and Hellenistic Periods, December 12-15, 1991, Athens, 85-269.
- Mitchell, S. (1995). *Cremna in Pisidia, An Ancient City in Peace and in War*, USA.
- Nauman, N. (1973). Das Bouleuterion Von Stratonikeia”, *IstMitt 10*, 68-79.
- Nauman, R. – Kantar, S. (1950). Kleinasien und Byzans, *IstForsch 17* Berlin.
- Newton, C. T. (1865). *Travels and Discoveries in the Levant 1856*, London.
- Norman, N. J. (1984). The Temple of Athena Alea at Tegea”, *AJA*, 88.2, 169-194.
- Özgan, R. – Stutzinger, (1985). Untersuchungen zur Porträtplastik des 5. Jhs. n. Chr. Anhand zweier neugefundener Porträts aus Stratonikeia”, *IstMitt 35*, 237-274.
- Özgan, R. (1987). Stratonikeia Şehir Kapısı Yontu Buluntuları, 5. *AST*, 265-276.
- Özgan, R. (1999). Die Skulpturen von Stratonikeia, *AMS 32*, Bonn.
- Pansabene, P. (1993). *Elementi Architettonici Di Alessandria E Di Altri Sit Egiziani*, Rome.
- Pococke, R. (1744 – 1745). *A Description of the East, Asia Minor I. 2*.
- Pülz, S. (1989)a. Untersuchungen Zur Kaiserzeitlichen Bauornamentik von Didyma, *Istmitt 35*, Tübingen.
- Pülz, S. (1989)b. Zur Baurnamentik des Zeustempels von Euromos”, *IstMitt 39*, 451-455.
- Rheidt, K. (2010). *Aizanoi und Anatolien*, Mainz.
- Rohmann, J. (1998). *Die Kapitellproduktion der Römischen Kaiserzeit in Pergamon*, Berlin-New York.
- Robert, J – Robert, L. (1955). *Me’langes Isodore Lewy*, Brüksel.
- Roux, G. (1961). *L’ Architecture De L’Argolide*, Paris.
- Ruge, W. (1931). Stratonikeia, *RE IV A (1)*, 322-325.
- Rumscheid, F. (1994). *Untersuchungen Zur Kleinasiatischen Baurnamentik Des Hellenismus*, Mainz.
- Rumscheid, F. (2010). *Maussollos and the Uzun Yuva in Mylasa: an Unfinished Proto-Maussolleion at the Heart of a new Urban Centre, Hellenistic Karia*, (Ed.: R. V. Bremen-J-M. Carbon), 69-102.
- Scahill, D. (2004). *The Origins of the Corinthian Capital, Structure, Image, Ornament*, Editör: Peter Schultz and Ralf von den Hoff, Oxford, 40-53
- Schazmann, P. (1923). *Das Gymnasium. Der Tempelbezirk der Hera Basileia*, AvP VI. Berlin-Lepzig.
- Seyrig, H. – Amy, R. – Will, E. (1968). *Le Temple de Bel a Palmyre*, Paris.
- Sögüt, B. (2005)a. Ein hellenistisches Kapitell aus dem Rauhen Kilikien: Das

- korinthische Kapitell von Efrenk, *IstMitt* 55, 161-177.
- Söğüt, B. (2005)b. Hierapolis Arkeoloji Müzesi'ndeki M.Ö. 1. – M.S. 1. Yüzyıla Ait Bezemeli Mimari Elemanlar, *Ramazan Özgan Armağan*, (Ed.: M. Şahin - İ. H. Mert), 349-371.
- Söğüt, B. (2009). Stratonikeia 2008 yılı Çalışmaları” 31. *KST*. 4, 263-286.
- Squarciapino, M. F. (1943). *Squarciapino La Scuola di Afrodisia*, Roma.
- Stark, F. (1958). Landscapes in Caria II, *The Geographical Journal*, 124. 3, 340-346.
- Strabon, (2005). *Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika)*, (Çeviren: A. Pekman), İstanbul.
- Strocka, V. M. (1981). *Das Markttor von Milet*, Berlin.
- Strong, D. E. (1953). Late Hadrianusic Architectural Ornament in Rome, *PBSR XXI*, 118-151, Pl. XXX-XXXVII.
- Strong, D. E. (1963). Some Observations on Early Roman Corinthian, *JRS*, Vol. 53, *Parts 1 and 2*, 73-84.
- Strube, C. (1993). Baudekoration im nordsyrischen Kalksteinmassiv Band I: Kapitell, Tür und Gesimsformen der Kirchen des 4. Und. 5. Jahrhunderts n.Chr., *DaF* 5, Mainz.
- Şahin, Ç. (1976). *Political and Religious Structure in the Territory of Stratonikeia in Caria*, Ankara.
- Şahin, Ç. (1982). Die Inschriften von Stratonikeia, *IGSK 22.1*, Bonn.
- Şahin, Ç. (2005)a. The So-Called *KRHN HPARQENIKH* at Stratonikeia”, *EA* 38, 13-14
- Şahin, Ç. (2005)b. A Hellenistic List of Donors from Stratonikeia” *EA* 38, 9-12.
- Thür, H. (1989). Das Hadrianusstor in Ephesos, *Forschungen in Ephesos* 11.1, Wien.
- Tırpan, A. A. (1983). Stratonikeia Çalışmaları, 5. *KST*, 209-214.
- Tırpan, A. A. (1990). Stratonikeia Şehir ve Sur Planı, *S.Ü. Edebiyat Dergisi* 5, 217-234.
- Tırpan, A. A. (1998). *Stratonikeia Augustus-İmparatorlar Tapınağı*, Konya.
- Tırpan, A. A. – Söğüt, B. (2006). Lagina ve Börükçü 2005 Yılı Çalışmaları, 28. *KST*. 2, 591-612.
- Tırpan, A. A. – Söğüt, B. (2007). Lagina ve Börükçü 2006 Yılı Çalışmaları, 29. *KST*. 3, 387-410.
- Tölle – Kastenbein, R. (1994). *Das Olympieion in Athen*, Köln.
- Trémaux, P. (1863). *Explorations Archéologiques en Asie Mineure*, Paris.
- Vandeput, L. (1997). *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor, A Case Study: Sagalassos, Studies in Eastern Mediterranean Archaeology I*, Turnhout.
- Varinlioğlu, E. (1981). Inscriptions from Stratoniceia in Caria”, *ZPE* 41, 189-193.

- Varinlioğlu, E. (1990). 1989 Stratonikeia Kazıları, 12. KST. 2, 219-224.
- Varinlioğlu, E. (1994). Inschriften von Stratonikeia in Karien”, EA, 12. 79-128.
- Vitruvius, (2005). *Mimarlık Üzerine On Kitap*, (Çev.: Suna Güven), İstanbul.
- Von Gerkan, A. (1922). *Der Nordmarkt und der Hafen an der Löwenbuch*, Milet I 6.
- Von Gerkan, A. - Krischen, F. (1928). *Thermen und Palaestren (Milet. Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen seit dem Jahre 1899, I,9)* Berlin.
- Von Mercklin, E. (1962). *Antike Figuralkapitelle*, Berlin.
- Walker, S. (1979). Corinthian capitals with ringed voids: the work of Athenian craftsmen in second century AD, AA, 103-129
- Weber, B. F. (1989). Zum Laodikebau in Milet, *IstMitt* 39, 585-592
- Wegner, M. (1989). Bauschmuck von Side, *Jale İnan Armağanı*, (Ed.: N. Bağgelen ve M. Lugal), 161-167.
- Wiegand, T. (1922). *Baalbek. Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen in den Jahren 1898 bis 1905*, Leipzig.
- Williams, C. (1974). The Corinthian Temple of Zeus Olbios at Uzuncaburç: A Reconsideration of the Date”, *AJA* 78.4, 405-414.
- Weber, B. F. (2004). *Bauwerke in Milet, Teil 10*, Berlin-New York.
- Yener, B. (2010). *Laodikeia’da Bulunan Korinth Bağlıkları*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

KATALOG

KATALOG⁴³⁷

Katalog No: K01

Resim No: 1

Çizim No: -

Kazı Envanter No: 714

Eserin Adı: Akanthuslu Sütun Altlığı

Ölçüleri: Yüksek: 56 cm, Ölçülebilen Çap: 53,5 cm., Alt Ak. Yüksek: 29 cm., Alt Ak. Gen: 19 cm., Üst Ak. Yüksek: 42 cm., Üst Ak. Gen: 12 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Müze Deposu.

Eserin Devri: M.Ö. 2.yy.ın 2. çeyreği.

Tanımı: Alttaki torusunun büyük bir kısmı kırılmıştır. Sütun gövdesinin alt kısmı 5.5 cm yüksekliğindeki torustan sonra 51 cm. yüksekliğe kadar akanthus yaprakları ile süslendirilmiştir. Yapraklardan sonra ionik yivli gövdenin 27 cm.lik bölümü korunmuştur. Birinci sıra akanthus sırasının arasından torus kısmının hemen üstünden ikinci sıra akanthus yaprağı yükselmektedir. Akanthus yaprağı üzerindeki kanallar fazla derin değildir. Yaprak gözleri ucu tam birleşmeyen halka şeklini almış ve üst diken ile alt diken kapanmamakta aynı seviyede bitmektedir. Altlık üzerinde alt ve üst sırada 8'er adet akanthus yaprağı işlenmiştir. Altlığın bir tarafında akanthuslar daha etli işlenmiştir. Altlık K02 numaralı altlık ile aynı özelliklere sahip olmakla beraber, sütunun alt kısmına işlenmesi bakımından ayrılmaktadır.

⁴³⁷ Katalogumuzu oluşturan başlıkların tamamı mermerden yapılmıştır.

Katalog No: K02

Resim No: 2

Çizim No: Çiz. 1

Kazı Envanter No: 735

Eserin Adı: Akanthuslu Sütun Altlığı

Ölçüleri: Yüksek: 45 cm., Ölçülebilen Üst

Çap: 42 cm., Alt Çap: 54 cm., Alt Ak.

Yük: 29 cm., Alt Ak. Gen: 16,5 cm., Üst

Ak. Yük: 37,5 cm., Üst Ak. Gen: 11 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Müze

Deposu.

Eserin Devri: M.Ö. 2. yy.ın 2. çeyreği.

Tanımı: Alttaki torusunun büyük bir kısmı kırılmıştır. Kaide 6 cm. yüksekliğindeki torustan sonra 51 cm. yüksekliğe kadar akanthus yaprakları ile süslenmiştir. Kaide üzerinde iki sıra akanthus yaprağı vardır. İlk sıra akanthus yaprağı neredeyse kaidenin üst kısmına kadar uzanmaktadır. İkinci sıra ilk sıra akanthus yapraklarının arasında alttan itibaren yükseldiği ve kaidenin üst kısmına kadar çıktığı görülmektedir. Dışta kabaca işlenmiş ilk sıra akanthus yaprağından sonra daha ince işlenmiş ikinci sıra akanthus yaprağı filizlenmiş ve içten içe çıkan kenger yapraklarını andırmıştır. Akanthus yaprakları üzerindeki kanallar fazla derin olmayıp yüzeyseldir. Üst kısmında 2 tane 6x6 cm. ölçülerinde ve 6 cm. derinliğinde dübel deliği vardır.

Katalog No: K03

Resim No: 3

Çizim No: Çiz. 2

Kazı Envanter No: 775

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 55,5 cm., Üst Ölçülebilen Gen: 49 cm., Akanthus Yüksek: 7 cm., Alt Ak. Yüksek: 20 cm., Alt Ak. Gen: 11 cm., Üst Ak. Yüksek: 27 cm., Üst Ak. Gen: 8 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Müze Deposu.

Eserin Devri: M.Ö. 2. yy.ın 2. çeyreği.

Tanımı: Başlığın abakus kenarları, yaprak yüzeyi ve köşelerde kırıklar vardır. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı işlenmiştir. Birinci ve ikinci sıra akanthus sırası sekiz adet yapraktan oluşmaktadır. Birinci sıra akanthus yapraklarının arasında altta ikinci sıra akanthus yaprakları yükselmektedir. Birinci sıra akanthus yaprağın arkasından kaulis sapları yükselmekte ve kaulis çanağından çıkan dallarla ortada heliksleri oluşturmaktadır. Kısa kaulisler kalathos üst yüzeyi de yapraklara göre daha belirgindir. Helikslerin üzeri kanallı olup üste kalathos dudağı altında küçük bir volüt ile son bulmaktadır. Kaulis sapları arkasından 3.sıra yapraklar, bunun da arkasından organ biçimli abakus çiçeği sapı yükselmektedir. Abakus çiçeği tahrip olduğundan detayı görülememektedir.

Katalog No: K04

Resim No: 4

Çizim No: -

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Yarım Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 54,5 cm., Üst Der: 20 cm.,

Üst Gen: 36 cm., Abakus Yüksek: 5,5 cm.,

Alt Ak. Gen: 12 cm., Alt Ak. Yüksek: 19 cm.,

Üst Ak. Gen: 8 cm., Üst Ak. Yüksek: 27 cm.,

Kalathos Dudağı: 1 cm.

Bulunduğu Yer: Gymnasium.

Eserin Devri: M.Ö. 2. yy.ın 2. çeyreği.

Tanımı: Duvar üzerinde yarım sütun başlığı olarak işlenmiştir. Yarım Sütun başlığı üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. İlk sıra akanthus yaprağından sonra ikinci sıra akanthus yaprağı yükselmektedir. Alt sırada 4 adet akanthus yaprağı vardır. Üst sıra akanthus yaprağı sayısı ise 3'tür. Alt sıra yaprakların arasından çıkan 2. ve 3. Sıra akanthusların yan kenarlarda daha belirgin ve vurgulayıcı yapılmıştır. Alt sıranın arkasından 2. sıranın arasından çıkan 4 kaulisten öndeki ikisi daha belirgin her iki yandakiler ise diğerlerine göre daha zayıf işlenmiştir. Kaulis çanağı ve bunlardan çıkan volüt yayları ile halikslerin sadece birisi korunmuştur. Akanthus yaprakları üzerindeki gözler "V" şeklinde olup açık işlenmiştir. Kanallar derin olmayıp yüzeysel işlenmiştir. Yine köşelerde abakusun bittiği yerde abakus çiçeği ve sapı görülmektedir.

Katalog No: K05

Resim No: 5

Çizim No: -

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Yarım Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 54 cm., Alt Gen: 36 cm.,
Alt Der: 20 cm., Üst Gen: 50 cm., Üst Der:
20 cm., Abakus: 7 cm., Alt. Ak. Yüksek: 19
cm., Alt Ak. Gen: 13 cm., Üst Ak. Yüksek: 20
cm., Üst Ak. Gen: 6,5 cm.

Bulunduğu Yer: Gymnasium.

Eserin Devri: M.Ö. 2. yy.ın 2. çeyreği.

Tanımı: Başlığın alt kısmı ile üst kısmın bir kısmı kırılmıştır. Başlık üzerinde 2 sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Her sırada 4 akanthus yaprağı vardır. İlk sıra akanthus yaprağın hemen arasında 2 sıra yükselmektedir. İlk sıra akanthus yaprağının hemen üzerinden kaulis sapları yükselmektedir. İlk sıradan yükseldikleri için doğal olarak uzun yapılmıştır. Toplam 4 tane kaulis sapından ve çanağından çıkan kalyxlerden yükselen yaylardan ikisi ortadan içe dönüp 2 heliks ve köşelerde dışa açılan 2 tanesi ise köşelerde volüt oluşturmaktadır. Köşelerdeki volütlerin çıktığı kalyksten yükselen sap abakusta 3 yapraklı yonca ile birleşmektedir. Yine ortada helikslerin arasından 2 yaprak üzerinde çıkan 3.yapraktan yükselen sap büyük ihtimalle abakustaki çiçekle birleşiyor olması gerekmektedir. Burası kırılmış olduğundan anlayamamaktadır. Kaldırma deliği 10x4 cm ölçülerinde ve 3 cm derinliğindedir.

Katalog No: K06

Resim No: 6

Çizim No: Çiz. 3

Kazı Envanter No: EF(?) 302

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 55,5 cm., Üst Ölçülebilir Gen: 52 cm., Abaküs Yüksek: 7,5 cm., Alt Ak. Yüksek: 16,5 cm., Alt Ak. Gen: 11,5 cm., Üst Ak. Yüksek: 23 cm., Üst Ak. Gen: 8 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Müze Deposu.

Eserin Devri: M.Ö. 2.yy.ın 2.çeyreği.

Tanım: Başlığın abaküs ile birlikte üst köşesi kırık ve yüzeyinde aşınma vardır. Başlık üzerinde 3 sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Kalathos kısmı ince uzun işlenmiştir. Alt ve ikinci sırada 8 adet akanthus yaprağı yer almaktadır. Helikslerin ortasında ikinci sıra akanthus yapraklarının hemen üzerinden çıkan her tarafta 1 adet olmak üzere toplam 4 adet yapraktan oluşan üçüncü sıra yaprak dizimi vardır. Yapraklar üzerindeki kanallar derin değildir. Özellikle alt sıra yapraklarda “V” şekli kanallara bağlı olarak oluşmuştur. Yaprakların üzerindeki gözlerin etrafı bir ipe çevrilmiş gibi bombelidir. Gözler arka tarafta yuvarlak, ön tarafa doğru daralan bir form göstermektedir. Özellikle üçüncü sıra akanthus yaprağında görüldüğü gibi bazı gözler kapalı olup yuvarlaktır. Başlıktaki kaulisler farklı olarak birinci sıra akanthus yapraklarında çıkmaktadır. Kaulis sapı ikinci sıra yaprak seviyesine kadar uzanmakta ve buradan çanakta çıkan heliks yayları düz uzanıp ortada içe dönerek heliks oluşturmaktadır. Heliksler kalathos dudağına değmemektedir. Helikslerin arasında üçüncü sıra yapraktan çıkan abaküs çiçeğinin sapı abaküsta çiçekle birleşmektedir.

Katalog No: K07

Resim No: 7

Çizim No: -

Kazı Envanter No: 252

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 98 cm., Abakus Yüksek: 16,5 cm., Alt Ak. Yüksek:31 cm., Alt Ak. Gen: 22,5 cm., Üst Ak. Yüksek: 50 cm., Üst Ak. Gen:22,5 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Müze Deposu.

Eserin Devri: M.Ö. 1. yy.ın ilk çeyreği.

Tanımı: Başlık üzerinde yoğun bir aşınma vardır ve çeşitli bölümlerinde kırılmalar mevcuttur. Kalathos kısmı uzun olup neredeyse çan şekline sahiptir. Başlık üzerinde 2 sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Aralıklı yerleştirilen birinci sıra akanthus yaprakları arasında kalathosun en altından itibaren ikinci sıra yükselmektedir. Akanthuslar üzerindeki yaprak damarların fazla derin olmayıp yüzeysel kanallar şeklinde işlenmiştir. Akanthus yaprakları kenarda olan yuvarlak girinti ve dişlerle süslenmiştir. Yuvarlak girintilerin ağızları oldukça kapalı ve her girintiden iç tarafa doğru birer kanal gitmektedir. İkinci sıra akanthus yaprakları ince uzun bir forma sahiptir. Bunların üzerinde başlığın her cephesinde 1 tane olmak üzere toplam 4 adetten oluşan üçüncü yaprak dizimi yükselmektedir. Birinci yaprak sırasının hemen üzerinden, ikinci sıranın aralarından kaulisler çıkmaktadır. Kaulisler uzun olup üzerleri yivlidir. Kaulis çanağından filizlenen kaulis çanağından çıkan heliks yayları kıvrılarak ortada birleşmektedirler. Heliksler küçük olup üzerinde kanallı bir profil yer almaktadır. Yüksek bir abakus tablası kalathosu bir çatı gibi örtmüştür. Üçüncü yaprağın üzerinden kıvrılarak çıkıp heliksler arasından abakusa gelen abakus çiçeğinin sapı burada çiçeğiyle birleşmektedir. Çiçek abakusun üst bölümüne yerleştirilmiştir.

Katalog No: K08

Resim No: 8

Çizim No: -

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Yarım Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 58 cm., Alt Gen: 39 cm., Alt Der: 20 cm., Üst Gen: 61cm., Üst Der: 20 cm., Abakusun Yüksek: 12 cm., Kalathos dudağı: 2 cm., Alt Akanthus Yüksek: 18,5 cm., Alt Akanthus Gen: 14 cm., Üst Akanthus Yüksek: 7 cm, Üst Akanthus Gen: 20 cm.

Bulunduğu Yer: Gymnasium.

Eserin Devri: Augustus.

Tanımı: Başlık üzerinde aşınma ve kırıklar mevcuttur. Kalathos kısmının üst tarafı açıktır. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. İlk sıra akanthus yaprağından sonra ikinci sıra akanthus yaprağı yükselmektedir. Başlığın sol tarafındaki ilk sıradaki son kenger yaprağı üzerinde herhangi bir işleme söz konusu değildir. Buda başlığın bitirilmediğini göstermektedir. Alt sıra da 4 adet akanthus yaprağı vardır. Üst sıra akanthus yaprağı 3 tane olup yine sol taraftaki işlenmemiştir. Ayrıca üst köşelerde üst üste çıkan 2 akanthus yaprağı vardır. İkinci sıranın ortasından 4 tane kaulis sapı yükselmektedir. Bunlardan ikisinden çıkan kaulis çanağından orta içe doğru, diğer ikisi ise köşelerde dışa doğru heliks oluşturmaktadır. Burada solda yer alan 2 kaulis sapı işlenmemiştir. Akanthus yaprakları üzerindeki gözler yuvarlak olup kapalıdır. Kanallar derin olmayıp yüzeysel işlenmiştir. Yine köşelerde abakusun bittiği yerde alttan gelen bir sapın taşıdığı 4 yapraklı abakus çiçeği yer almaktadır.

Katalog No: K09

Resim No: 9

Çizim No: Çiz. 4

Kazı Envanter No:

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 38 cm., Üst Gen: 64 cm., Üst Der: 43 cm., Abakus Yüksek: 5,5 cm., Alt Ak. Yüksek: 14 cm., Alt Ak. Gen: 11 cm., Üst Ak. Yüksek: 10 cm., Alt Ak. Gen: 12 cm.

Bulunduğu Yer: Tiyatro.

Eserin Devri: Augustus.

Tanımı: Bir kısa cephesi ise tamamen kırılmış ve aşınmıştır. Yine başlığın abakus kısmında kırıklar vardır. Başlık dört cepheli olup ince uzun bir formdadır. Bir uzun cephesinde tüm detaylar anlaşılmaktadır. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı vardır. Yapraklar üzerinde kanallar fazla derin olmayıp yüzeysel işlenmiştir. Alt dikenin üst dikenini aşması üzerine kapalı yuvarlağa yakın yaprak gözleri oluşmuştur. Alt akanthus yaprakları aralıklı yerleştirilmiştir. İlk sıra akanthus yapraklarının arasında ikinci sıra akanthus yaprakları yükselmektedir. İkinci akanthus sırasının üst kesimleri kırılmıştır. Başlık cephesinin tam ortasında üçüncü yaprak yükselmektedir. İkinci yaprakların arasında kaulis sapları çıkmaktadır. Kaulis sapları yivli olup kendini iyice belli etmektedir. Kaulis çanağından çıkan kaulis çanağından yükselen yaylar ortaya dönüp heliks oluşturmuştur. Heliksler iyice küçük olup kalathos dudağına yapışmıştır. Köşelerde volütler kırılmış olduğundan ayrıntıları görülmemektedir. Üçüncü yaprağın üzerinden yükselen abakus çiçeği sapı abakusta çiçeğiyle birleşmektedir. Çiçek kırılmış olmasına rağmen küçük olduğu anlaşılmaktadır.

Katalog No: K10

Resim No: 10

Çizim No: Çiz. 5

Kazı Envanter No: 802

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 39 cm., Üst Gen: 45, Üst Der: 39 cm., Abakus Yüksek: 7 cm., Alt Ak. Yüksek: 13,5 cm., Alt Ak. Gen: 11,5 cm., Üst Ak. Yüksek: 20 cm., Üst Ak. Gen: 11 cm., Kalathos Dudağı: 1 cm.

Bulunduğu Yer: Muğla Müzesi Bahçesi.

Eserin Devri: Augustus.

Tanımı: Başlığın abakus kısmında kırıklar vardır. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Alt sıra yaprağın alt dikenleri birbirine değmektedir. İlk sıranın arasından ikinci sıra akanthus yapraklarının damarları belli olmakta ve bu damarların yaprağın en alttan itibaren başladığı seçilmektedir. Yaprak gözleri kalp şeklindedir. İkinci sıra yaprak arasından çıkan kaulisler seçilmekte ve kaulis çanağından çıkan kaulis çanağından içe doğru dönen heliksler yer almaktadır. Heliksler kalathos dudağına yapışmıştır. Heliksler arasından yapraklardan çıkan kalın sap abakus çiçeğine bağlanmaktadır.

Katalog No: K11

Resim No: 11

Çizim No: -

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 39,5 cm, Üst Gen: 47 cm,

Üst Der: 45 cm, Abakus yüksekliği: 7 cm, Alt Ak.

Yük: 13,5 cm, Alt Ak. Gen: 10 cm, Üst Ak.

Yük: 10 cm, Üst Ak. Gen: 10 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Müze

Deposu.

Eserin Devri: Augustus.

Tanımı: Başlığın kalathosu altında ve abakusun bazı kısımlarında kırıklar vardır. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Akanthuslar toplam (alt ve üst olmak üzere) 8 adet kenger yaprağından oluşmaktadır. İkinci sıra akanthus yaprağının hemen üzerinden bu yaprağı neredeyse yapışık bir yaprak daha işlenmiştir. Bu yaprak ile ikinci yaprağın derinliği aynıdır. Akanthus yaprakları üzerindeki kanallar fazla derin değildir. Akanthuslardaki gözlerin iki çeşit olduğu seçilmektedir. Gözlerin bir kısmı yuvarlağa yakın iken bazı gözlerin ise kalp şeklinde olduğu görülmektedir. Bu da başlıkta yeni bir dönemin izlerinin görülmesi açısından önemlidir. Akanthus yaprakları arasından kaulis sapları yükselmektedir. Kaulis çanağından çıkan yarım akanthus yapraklarının arasından heliksler ortada kıvrılmıştır. Heliksler küçük olup kalathos dudağına değmiştir. Helikslerin arasından çıkan abakus çiçeğinin sapı belli olmaktadır.

Katalog No: K12

Resim No: 12

Çizim No: Çiz. 6

Kazı Envanter No: 754

Eserin Adı: Paye Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 37,5 cm., Üst Gen: 58 cm., Ölçülebilen Üst Der: 55,5 cm., Abakus Yüksek: 7 cm., Ak. Yüksek: 29 cm., Ak. Gen: 14 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Müze Deposu.

Eserin Devri: Augustus

Tanımı: Başlığın abakus kısmında kırıklar mevcuttur. Başlık dikdörtgen bir şekilde olup, üzerinde tek sıra akanthus yaprağı vardır. Ortada bir akanthus yaprağı ve yanlarda ise yarım akanthus yaprağı kullanılmıştır. Yarım akanthus yaprağı aslında tek yaprak olup, her yarısı her iki cephede yer almaktadır. Başlığın bir kısa kenarı köşeli iken, diğer kısa kenarı ise yarım yuvarlak yapılmıştır. Akanthus yaprakları tüm kalathosu sarmış hatta abakus altında dışa kıvrılarak sanki kalathosa sığmıyor, taşıyor gibi görünmektedir. Abakus yaprakları üzerindeki kanallar derin olmayıp kalındır. Gözlerin etrafına ip şeklinde profil yapılmıştır. Gözlerin tam ortasında arkadan inen bir kanal vardır. Uzun kenarlarda yaprak uçları birbirine değmezken, kısa kenarlarda yaprak uçları birbirine değmiş, bir tarafta 3 tane köprücük oluşturmuştur. Burada usta kısa kenara akanthus yapraklarını yerleştiremediğinden böyle bir uygulama yapmış olmalıdır. Her tarafta Akanthus yapraklarının genişliği aynıdır. Akanthus yaprakları arasında saz yapraklar işlenmiştir. Abakus kısmı 3 fascia şeklinde yapılmıştır.

Katalog No: K13

Resim No: 13

Çizim No: Çiz. 7

Kazi Envanter No: 1

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 61,5 cm., Üst Gen: 75 cm., Üst Der: 75 cm., Abakus Yüksek: 10 cm., Alt Ak. Yüksek: 22 cm., Alt Ak. Gen: 17 cm., Üst Ak. Yüksek: 30 cm., Üst Ak. Gen: 21,5 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Müze Deposu.

Eserin Devri: Augustus.

Tanımı: Başlığın üzerinden iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Alt sıra akanthus yaprağı arasından üst sıra akanthus yaprağı yükselmektedir. Yapraklar üzerindeki kanallar derin olmayıp, üzerinde matkap izleri görülebilmektedir. Bu kanalların oluşturduğu yuvarlaklaştırılmış dolgun damarlar vardır. Bu damarlar yan yana koşut olarak aşağıdan yukarıya doğru uzanırlar. Alt sırada toplam 8 akanthus yaprağı yer almaktadır. Bu ilk dizim üzerinde her yaprakta 4'er göz vardır. Gözler kalp şeklinde olup arkasında bir kanal vardır. Bazı gözler açık iken, bazıları da kapalıdır. Üst sıra akanthus sırası kalathosun neredeyse yarısına kadar olan bölümü çevrelemektedir. Üst sıra akanthus yapraklarında, yüksek olanlarda her iki yanda kalp şeklinde 1'er göz yer almaktadır. Akanthus diziminden sonra her köşede rozet motifli bitkisel süsün toplanarak yukarıya, köşeye gittiği görülmektedir. Köşelerde birleşen bu bezemenin üstte, ortada ve altta birbiriyle bir kemer şekli süs ile bağlandığı görülmektedir. Alt taraftakinin bir kısmı üst akanthus yaprağı altında kalmıştır. Bu birleşmeden sonra köşelerde oluşan şekil aşınmadan dolayı anlaşılammamaktadır. Bu süslerin arasında, akanthus yapraklarından sonra örneğini pek bilmediğimiz bir bezeme repertuarı söz konusudur. Akanthusların üzerinden çıkan dallar ortada çapraz oluşturup üst ortada heliks şeklini almış ve bitkisel motifler son bulmuştur. Dalın tam döndüğü yerden ince bir dal yukarı çıkıp yine bitkisel motifle son bulmuştur. Dalların çıktığı yerden çapraz dönen yere kadar tek yapraklı yarım akanthus yükselmektedir. Yine çapraz dönen yerden dalın çatallaşıp döndüğü yere kadar olan kısım yarım akanthus yaprağı ile

çevrelenmiştir. Dalların bittiği yerlerden çıkan bitkisel motifler başlığın her köşesinde farklılık göstermektedir. Başlığın 4 cephesinde farklı bezeme örgeleri görülmektedir. Birinci cephede ortada helikslerden çıkan motif lotus ya da lale çiçeğine benzemektedir. Helikslerin döndüğü yerden kıvrılarak yukarı çıkan ve köşeye uzanan dalda biten motif ise 4 yapraklı rozet motifidir. İkinci cephede ortada helikslerden çıkan motif 4 yapraklı rozet motifidir. Helikslerin döndüğü yerden kıvrılarak yukarı çıkan ve köşeden iç tarafa dönen motif ise laleye(?) benzemektedir. Üçüncü cephede ortada helikslerden çıkan motif haşhaş kozalağı(?) olmalıdır. Helikslerin döndüğü yerden kıvrılarak yukarı çıkan ve köşeden iç tarafa dönen motif ise kalp şeklinde bir yaprağa benzemektedir. Dördüncü cephede ortada heliksler yer almakta diğer cephelerden farklı bir şey bulunmamaktadır. Helikslerin döndüğü yerden kıvrılarak yukarı çıkan ve köşeden iç tarafa dönen motif ise haşhaş kozalağıdır. Kalathos dudağı çok dar olup düzgün değildir.

Katalog No: K14

Resim No: 14

Çizim No: Çiz. 8

Kazı Envanter No: 783

Eserin Adı: Paye Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 37 cm., Ölçülebilen Üst

Gen: 60 cm., Ölçülebilir Üst Der: 44,5

cm., Abakus Yüksek: 6,5 cm., Ak. Yüksek:

24,5 cm, Ak. Gen: 19,5 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Müze

Deposu.

Eserin Devri: Augustus.

Tanımı: Başlık üzerinde tek sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Başlık dikdörtgen formda olup, bir tarafı düz bir tarafı da dışa bombelidir. Başlık üzerinde 8 adet kenger yaprağı vardır. Uzun yüzlerde 1 tam, 2 yarım kenger yaprağı işlenmiştir. Benzer uygulama kısa yüzlerde de görülmektedir. Altan çıkan akanthus yaprakları yukarıda dönüp etli bir şekilde bitmektedir. Akanthus yaprakları üzerindeki kanallar fazla derin olmayıp, burada her bir tarafında 3'er olmak üzere toplam 6 tane göz yer almaktadır. Gözler kalp şeklinde olup kapalıdır. Gözleri oluşturan dikenlerden üst diken alt diken olabildiğince aşmıştır. Gözlerin arkasında üçgen bir kanal vardır. Gözler arasında 3 diken işlenmiştir. Akanthus yaprakları arasından heliksler yükselmekte ve ortadaki akanthus yaprakları üzerinde birleşmektedir. Heliksler küçük işlenmiştir. Heliksleri oluşturan yayın çıktığı yerden, diğer bir yay köşeye kıvrılmakta ve burada volüt oluşturmaktadır. Heliksler arasından abakus çiçeği sapı yükselmekte ve abakus çiçeğiyle birleşmektedir.

Katalog No: K15

Resim No: 15

Çizim No: Çiz. 9

Kazi Envanter No: -

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 35,5 cm., Üst
Ölçülebilir Gen: 63 cm., Abakus yüksek:
6,5 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Müze
Deposu.

Eserin Devri: Augustus.

Tanımı: Başlık üzerinde aşınma ve kırıklar vardır. Başlığın kalathos kısmına tek sıra akanthus yaprağı işlenmiştir. Akanthus yaprakları üzerindeki kanallar derin işlenmiştir. Başlığın her cephesinde farklı bir bezeme repertuarı vardır. Birinci yüzünde akanthusların arasından çıkan kanallı kaulis sapları kıvrılarak dışta köşede volüt yapmışlardır. Yine ortadan çıkan yivli saplar dışa kıvrılarak ortada heliks oluşturmuştur. Helikslerin tam ortasında tomurcuklanan lotus çiçeği kalathos dudağına kadar uzanmaktadır. Bundan da kalathos çiçeği yükselmektedir. Yukarıda heliks saplarının çanağından çıkan kökler kıvrılarak üste 5 yapraklı rozet motifi oluşturmaktadır. İkinci yüzde akanthusların arasında çıkan kanallı kaulis sapları kıvrılarak dışta köşede volüt yapmıştır. Yine ortadan çıkan yivli saplar dışa dönerek ortada heliks oluşturmuştur. Helikslerin tam ortasından yükselen kapalı palmet motifi işlenmiştir. Palmet yaprağı ortada kalathos dudağında çanaklaşarak oradan abakus çiçeğini çıkartmaktadır. Ortada heliks saplarının çanağından kökler kıvrılarak üstte palmet hizasındaki yapraklı yonca motifini taşımaktadır. Üçüncü yüzde yoğun bir aşınma olup, alt taraf akanthusların olduğu kısım kırılmıştır. Kaulis sapları yine ortadan çıkarak köşeye gitmektedir. Ortada, altta gözü kapalı olma olasılığı olan bir palmet motifi tüm boş alanı kaplamıştır. Bu yüzde başlığın sol tarafı kırılmıştır. Kaulis sapları ortada yukarıya kıvrılarak köşelerde volüt oluşturmuştur. Ortadan dönerek çıkan yivli saplarda dışa kıvrılarak heliks oluşturmuştur. Helikslerin ortasında yukarıya yaprak şekli bezeme işlenmiştir.

Katalog No: K16

Resim No: 16

Çizim No: Çiz. 9

Kazı Envanter No: 789

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 39 cm., Üst Gen: 49 cm.,
Üst Der: 49 cm., Abakus Yüksek: 6,5 cm., Alt
Ak. Yüksek: 18 cm., Alt Ak. Gen: 11 cm., Üst
Ak. Yüksek: 18 cm., Üst Ak. Gen: 11,5 cm.,
Kalathos Dudağı: 1 cm.

Bulunduğu Yer: Muğla Müzesi Bahçesi.

Eserin Devri: Augustus.

Tanımı: Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Alt sıra akanthusların alt dikenleri birbirine değmektedir. Başlık yaprakları etli olup neredeyse kabartma şeklinde işlenmiştir. Yapraklar üzerindeki gözler kalp şeklindedir. İkinci yaprakların kanalları daha derindir. Abakus kısmı kalathosa göre geniş olup neredeyse şemsiye gibi örtmektedir. Ortada alttan gelen iki tane bitkisel sap ortada birbirini keserek ortaya dönüp küçük heliksler oluşturmuştur. Burada farklı bir uygulama olup heliksler kanca gibi birbirinin içine girmiştir. Helikslerin kökünden yukarıya, köşeye doğru birer yaprak çıkmaktadır. Köşeler yine urganla sarılmış bitki demeti ile bezeli giden kaulis köşede volüt oluşturmuştur. Volütun hemen üstünde çok yapraklı bitki çıkmaktadır. Ortadaki helikslerin içerisinden dönerek çıkan sap abakus çiçeğini taşımaktadır. Abakus çiçeği yeni açan bir gül gibi çerçeve içinde tomurcuklanmıştır.

Katalog No: K17

Resim No: 17

Çizim No: -

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 112,5 cm., Üst Ölçülebilen Gen: 128 cm., Abakus Yüksek: 14,5 cm., Alt Ak. Yüksek: 50 cm., Alt Ak. Gen: 30 cm., Üst Ak. Yüksek: 50 cm., Üst Ak. Gen: 34 cm.

Bulunduğu Yer: Bouleuterion'un Önü, Bizans kompleksinin içi.

Eserin Devri: Augustus.

Tanımı: Başlığın üzerinde kırıklar ve aşınmalar vardır. Başlık üzerinde üç sıra akanthus yaprağı işlenmiştir. Alt sıra akanthus yaprağı aralıklı yerleştirilmiş, ikinci sıra akanthus yaprağı ise aralarından yükselmiştir. İkinci sıra akanthus ile birinci sıra akanthus yaprağı neredeyse aynı seviyede bitmektedir. İkinci sıra akanthus yaprağı bir bütün şeklinde başlığı çepeçevre sarmaktadır. Her yönde kaulislerin arasından ikinci yaprağın üstünden üçüncü sıra yaprak yükselmektedir. Yapraklar üzerindeki kanallar fazla derin olmayıp kenarlarda "V" oluşturmuştur. Bu kanalların oluşturduğu yuvarlaklaştırılmış dolgun damarlar vardır. Akanthus yaprakları etli işlenmiştir. Akanthus yaprağı dilimleri arasında yuvarlağa yakın gözler vardır. İkinci sıra akanthus yaprakların arkasından üzeri yivli kaulis sapları yükselmekte, burada kaulis çanağından çıkan yaylar dönerek ortada heliksler oluşturmaktadır. Helikslerin ortasından üçüncü yaprak diziminden çıkan abakus çiçeği sapı abakusta çiçeğiyle birleşmektedir. Burada başlığın orta-üst bölümünde kalathos yüzeyi göze çarpmaktadır.

Katalog No: K18

Resim No: 18

Çizim No: -

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Yarım Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 35,5 cm., Üst Ölçülebilen Gen: 63 cm., Ak. Yüksek: 30 cm., Ak. Gen: 22 cm.

Bulunduğu Yer: Bouleuterion'un Önü, Osmanlı Çeşmesi'nin batısı.

Eserin Devri: Augustus.

Tanımı: Başlıkta kırılma ve aşınmalar vardır. Başlık üzerine iki sıra akanthus yaprağı işlenmiştir. Alt sıra akanthus yaprağı arasından ikinci sıra akanthus yaprağı yükselmektedir. Akanthuslar sanki başlığı bir çerçeve şeklinde sarmış gibidir. Akanthusların arasından kaulisler yükselmektedir. Ön yüzde kaulislerin oluşturduğu iki heliks yer alırken yan iki yüzde tek heliks yer almaktadır. Yan yüzde blok tarafında sanki tek heliksle eşlik etsin diye üst üste iki yarım akanthus yaprağı işlenmiştir. Heliks detayları aşınmadan dolayı anlaşılammaktadır. Yapraklar üzerindeki kanallar fazla derin olmayıp yaprak gözleri uzun kalp gibi işlenmiştir.

Katalog No: K19

Resim No: 19

Çizim No: Çiz. 10

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 55,5 cm., Alt Gen: 48 cm., Ölçülebilen Üst Gen: 66 cm., Abakus Yüksek: 6,5 cm., Alt Ak. Yüksek: 20 cm., Alt Ak. Gen: 15 cm., Üst Ak. Yüksek: 14 cm., Üst Ak. Gen: 14 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Kuzey Cadde, 08SKC01 numaralı yapının güneyi, doğu peristasisin üstü.

Eserin Devri: Geç Augustus-Erken Tiberius.

Tanımı: Başlıkta aşınma ve kırıklar vardır. Başlık üzerinde 2 sıra akanthus yaprağı vardır. Altta toplam 8 tane akanthus oluşmuş aralıklı yerleştirilmiş bir sıra yer almaktadır. İlk sıra akanthus yaprağının arasından ikinci sıra yükselmektedir. Üst yaprak yarım yaprak gibi işlenmişlerdir. Yaprak uçları ilk sıranın üstünde birleşmektedir. Bu şekli ile kalathosu çevirmiş görünmektedir. Akanthuslardan çıkan toplam 8 tane çapraz uzanan kaulis sapı vardır. Kaulisler kanallı işlenmiştir. Kaulislerin arasında başlıkta toplam 4 tane olmak üzere, her yüzde bir filiz yükselmektedir. Boşta duran kaulisler yukarıda heliksleri oluşturmakta, heliksler kalathos dudağına yapışmaktadır. Üst tarafta 14x3 cm. ölçülerinde, 6 cm derinliğinde kaldırma deliği vardır.

Katalog No: K20

Resim No: 20

Çizim No: -

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 57 cm, Ölçülebilen Üst Çap: 65 cm., Alt Ak. Yüksek: 21 cm., Alt Ak. Gen: 14 cm, Üst Ak. Yüksek: 16,5 cm., Alt Ak. Gen: 15 cm., Abaküs Yüksek: 8 cm., Kalathos Dudağı: 1,5 cm.

Bulunduğu Yer: Gymnasium.

Eserin Devri: Geç Augustus- Erken Tiberius.

Tanımı: Başlık üzerinde aşınma ve kırıklar vardır. Başlığın üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. İkinci sıra akanthus yaprağı ortadan kesilmiş gibidir. İlk sıra akanthus yaprağı aralıklı yerleştirilmiştir. Başlık üzerinde 8 tane kaulis sapı yer almaktadır. Ortada Heliksler, onların da ortasından alttan gelen ve lotus çiçeğinden çıkan bir sap abaküs çiçeğine ulaşmaktadır. Başlığın üzerinde yer alan kaldırma deliği 12x3.5 cm. ölçülerinde 4 cm. derinliğindedir.

Katalog No: K21

Resim No: 21

Çizim No: -

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 60 cm, Alt Çap: 48 cm.,
Abaküs Yüksek: 8 cm., Alt Ak. Yüksek: 20 cm., Alt
Ak. Gen: 13,5 cm, Üst Ak. Yüksek: 16 cm., Alt
Ak. Gen: 17 cm., Kalathos dudakları 1,5 cm.

Bulunduğu Yer: Gymnasium.

Eserin Devri: Geç Augustus- Erken Tiberius.

Tanımı: Başlığın çeşitli yerlerinde kırılmalar söz konusudur. Başlık üzerinde 2 sıra akanthus yaprağı vardır. İlk sıra akanthus yaprakları aralıklı işlenmiştir. Akanthus yapraklarında ortada iki kanal ve bu kanallardan çıkan yapraklar vardır. Gözler kalp şeklinde olup uzamıştır. İkinci sıra akanthus birinci sıra akanthusun arasından çıkıp, tarafı kesilmiş gibidir. Bu şekli ile kalathos akanthus yaprakları ile çerçeveselendirilmiştir. Buradan çıkan kaulisler çapraz gitmekte ve kaulislerden çıkan yaylar ortada heliks oluşturmaktadır. Kaulis saplarının arasından uzun saplı lotus çiçeği yükselmektedir. Abaküs çiçeğini altan gelen sap desteklemektedir. Toplam 8 tane kaulis sapı vardır. Kaulisler yivlidir. Başlığın üst yüzeyinde geniş boşluklar göze çarpar. Kalathos dudakları çok dar olup, düzgün değildir.

Katalog No: K22

Resim No: 22

Çizim No: -

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 60 cm, Alt Çap: 46 cm, Abakus Yüksek: 10, cm., Alt Akanthus Yüksek: cm., Alt Akanthus Yüksek: 16 cm., Üst Akanthus Gen: 22 cm., Kalathos Dudağı 1,5 cm.

Bulunduğu Yer: Gymnasium.

Eserin Devri: M.S. 2. yy.ın ilk çeyreği.

Tanımı: Başlığın abakus kısımları kırılmıştır. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Alt ve üst sıra akanthus dizimi 8'erli yapraklardan oluşmaktadır. Alt sıra akanthus yaprak dikenlerinden ikisi altta birleşerek köprü oluşturmuştur. Bu köprülerin hemen üstünde prizma şekli bir profilden ikinci sıra akanthus yaprakları yükselmektedir. Alt sıradaki yaprakların ikinci gözünden sonra çatallaşan yaprak dikenlerinin üst dikenle birleşmesine bağlı olarak üçgen bir göz daha oluşmuştur. Yapraklar etli olup üzerindeki kanalları derindir. Yine ikinci sıra akanthus yaprakları arasında prizma şeklinde profilden yükselen kaulis çanağından çıkan yay, ortada içe dönüp heliks ve dışa dönüp volüt oluşturmuştur. Helikslerin ortasından akanthus yaprağından çıkan bir bitkisel motif vardır.

Katalog No: K23

Resim No: 23

Çizim No: Çiz. 11

Kazı Envanter No:

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 37 cm., Üst Gen: 52 cm., Üst Der: 38 cm., Abakus Yüksek: 12,5 cm., Ak. Yüksek: 13 cm., Ak. Gen: 10 cm.

Bulunduğu Yer: Kentin Girişinde, bekçi kulübesinin önünde.

Eserin Devri: M.S. 2.yy.ın başları.

Tanımı: Başlığın 3 cephesinde kırıklar ve aşınmalar dolayı ayrıntıları anlaşılammaktadır. Basık bir kalathosa sahip olan başlığın bu kısmı iki kademeli işlenmiştir. Alttaki tek sıra akanthus yaprağı ve onunda üstünde dil motifinin olduğu bölüm yer almaktadır. Başlık üzerinde tek sıra akanthus yaprağı işlenmiştir. 8 akanthus yaprağından oluşan bu sıradaki yapraklar ince olup, aralıklı yerleştirilmiştir. Akanthuslar üzerinde yer alan kanallar derin işlenmiş yaprak gözleri ise ince uzun bir formdadır. Akanthusların hemen üzerinde tüm kalathosu çevreleyen dil motifi işlenmiştir. Başlığın yüksek yapılmış abakus kısmının alt tarafına bir kapalı palmet ve açık lotus motifinde oluşan lotus-palmet dizimi yerleştirilmiştir.

Katalog No: K24

Resim No: 24

Çizim No: Çiz. 12

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Paye Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 34 cm., Ölçülebilen Üst Gen: 36 cm., Abakus Yüksek: 5,5 cm., Ak. Yüksek: 19 cm., Ak. Gen: 11,5 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Müze Deposu.

Eserin Devri: Geç Traianus-Erken Hadrianus.

Tanımı: Başlık üzerinde aşınma ve kırıklar vardır. Başlık kareye yakın bir formdadır. Başlık üzerinde tek sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Toplam 8 tane akanthus yaprağı işlenmiştir. Yaprak sırası altında dış bükey, başlığı çevreleyen 3,5 cm. yüksekliğinde bir profil vardır. Akanthus yapraklarındaki kanallar derin işlenmiştir. Komşu akanthusların alt yaprakları birleşmiştir. Yapraklar üzerindeki gözler kalp formunu biraz aşmaktadır. Komşu yaprakların dikenleri birleşip köprü oluşturmuştur. Yapraklar arasından çıkan kaulisler yukarıda çatallaşmış ortada heliks, köşelerde ise volüt oluşturmaktadır. Ortada akanthus yapraklarının üzerinden çıkan abakus çiçeği sapı belli olmaktadır. Başlığa bakıldığı zaman alt tarafı kesilmiş gibidir.

Katalog No: K25

Resim No: 25

Çizim No: Çiz. 13

Kazı Envanter No: 734

Eserin Adı: Paye Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 34 cm., Üst Gen: 46 cm.,
Üst Der: 36,5 cm., Abakus Yüksek: 6 cm.,
Alt Ak. Yüksek: 15 cm, Alt Ak. Gen: 9 cm.,
Üst Ak. Yüksek: 11 cm., Alt Ak. Gen: 10
cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Müze
Deposu.

Eserin Devri: Geç Traianus-Erken
Hadrianus.

Tanımı: Başlık üzerinde aşınmalar vardır. Başlık dikdörtgen bir forma sahiptir. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Kalathos kısmına her yüze 2'şer adet akanthus yaprağı işlenmiştir. Akanthus yaprakları üzerindeki kanallar fazla derin olmamakla birlikte geniş işlenmiştir. Alt sıra akanthus yaprakları aralıklı yerleştirilmiştir. Yaprak gözler açık ve uzun işlenmiştir. Alt sıranın ortasından üst sıra akanthus yaprağı yükselmektedir. Akanthus yapraklarından sonra dil motifi tüm kalathosu çevrelemekte ve kalathos dudağına kadar uzanmaktadır. Abakus kısmına tam belli olmamakla birlikte abakus çiçeği işlenmiş olmalıdır.

Katalog No: K26

Resim No: 26

Çizim No: Çiz. 14

Kazi Envanter No:

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 42 cm., Üst Gen: 53 cm., Üst Der: 38 cm., Abakus Yüksek: 16 cm, Ak. Yüksek: 17 cm., Ak. Gen: 12 cm.

Bulunduğu Yer: Kentin girişinde, bekçi kulübesinin önünde.

Eserin Devri: Geç Traianus-Erken Hadrianus.

Tanımı: Bir kısa yüzü sağlam olup diğer taraflarında kırılma ve aşınmalar vardır. Başlık ince uzun bir formdadır. Toplam 8 adet akanthus kalathos zeminine yerleştirilmiş olup, akanthuslar ince, uzun bir forma sahiptir. Akanthuslar üzerinde yer alan ortadan başlayıp yanlara doğru devam eden kanallar derin ve kalın işlenmiştir. Akanthuslar üzerinde yer alan gözler ince olup, iyice uzamıştır. Komşu akanthusların üst dikenleri birleşmiştir. Kalathosun alt tarafını çevreleyen akanthus yapraklarından sonra kalathos tacına kadar dil motifi işlenmiştir. Dil motifinin bittiği yerden hemen sonra kalathosun taç kısmına inci-payet ve ion kymationu işlenmiştir. Yüksek bir abakusa sahip olan başlığın bu kısmı iki kademelidir.

Katalog No: K27

Resim No: 27

Çizim No: Çiz. 15

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Paye Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 35 cm., Ölçülebilir

Üst Gen: 68 cm., Ölçülebilir Üst Der:

36,5 cm., Abakus Yüksek: 7 cm., Ak.

Yük: 18 cm., Ak. Gen: 9,5 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Müze

Deposu.

Eserin Devri: Hadrianus.

Tanımı: Başlığın üzerinde kırılma ve aşınmalar vardır. Başlık dikdörtgen formda olup bir uzun yüzü ile iki kısa yüzü işlenmiş olup bir uzun yüzü kaba yonu bırakılmıştır. Başlığın uzun işlenmiş yüzünde, köşelerde akanthus yaprağı yer almaktadır. Kısa kenarlarda 2 yarım, 1 tam akanthus yaprağı işlenmiştir. Yapraklar arasında aralık olup buradan çıkan saplar ortada heliks, köşede volüt oluşturmaktadır. Yaprak dikenleri altta birbirine değmektedir. Köşelerde içte akanthusun bittiği yerde kaulis sapları çıkmakta ve yükselmekte ve dönerek heliks yapmaktadır. Helikslerin bittiği yerde abakusun altından her iki tarafta çıkan saplar "S" çizerek ortada helikslerin altında 5 yapraklı yonca(rozet) ile dış taraflarında birleşmektedir. Başlığın ortasında rozetlerin içinden çıkan 2 tane kısa sap dışa dönüp volüt oluşturmuştur. Bunların arasından bir kök içinden çıkan çiçekten (lotus) çıkan menderes çizen bir dal yukarıda abakus çiçeğiyle birleşmektedir. Alt tarafta ise kabaca işlenmiş yumurta sırası vardır.

Katalog No: K28

Resim No: 28

Çizim No: -

Kazı Envanter No: 10RHM04

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 54,5 cm., Üst Çap: 58 cm.,
Abakus Yüksek: 5,5 cm., Alt Akanthus Gen: 14
cm., Alt Akanthus Yüksek: 20 cm., Üst Ak. Gen:
19 cm., Üst Akanthus Yüksek: 13 cm.

Bulunduğu Yer: Roma Hamamı.

Eserin Devri: Hadrianus Dönemi.

Tanımı: Başlık üzerinde aşınma ve kırılmalar vardır. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Birinci sıra akanthus yaprakları aralıklı işlenmiş olup yaprak dikenleri birbirine değmemektedir. Yapraklar form olarak ince uzun görünümlüdür. Yaprak gözleri kalp şeklini aşmış uzun damla şekline bürünmüştür. İkinci akanthus yaprak dizimi birinci akanthusların bittiği yerdeki aralardan yükselmektedir. İkinci sıra yapraklar daha kısa işlenmiştir. Düz profilden çıkan kaulis çanağı fazla geniş olmayıp, akanthus yapraklarındaki derinlik burada da görülmektedir. Buradan çıkan yaylar içe doğru kıvrılarak heliksleri oluşturmuştur. Heliksler, kalathos dudağından taşmış, abakusa yaslanmıştır. İkinci yaprak diziminden çıkan üçüncü yaprak hemen helikslerin altından bitmekte ve bundan çıkan abakus çiçeği sapı görülmektedir. Abakus kısmına dil motifi işlenmiştir.

Katalog No: K29

Resim No: 29

Çizim No: -

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 65 cm, Gen: 65 cm., Abakus Yüksek: 8 cm., Alt Ak. Yüksek: 24 cm., Alt Ak. Gen: 17 cm., Üst Ak. Yüksek: 28 cm., Üst Ak. Gen: 22 cm., Kalathos Dudağı: 2 cm.

Bulunduğu Yer: Gymnasium.

Eserin Devri: M.S. 2.yy'ın 2.çeyreği.

Tanımı: Başlıkta aşınma ve kırıklar vardır. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Başlık üzerinde her iki sırada yer alan akanthus yaprağı sayısı 8'dir. İlk sıra akanthus yaprağı aralıklıdır. Bu aradan ikinci sıra akanthus yaprağı çıkmaktadır. Başlık üzerindeki gözler açık olup, kanallar fazla derin değildir. İkinci sıra akanthus yaprağı ilk sıraya göre daha yüzeysel işlenmiştir. İkinci sıra akanthus yaprağının arkasından kaulis çanağı çıkmakta ve buradan yükselen yaylar içte heliks, dışta ise volüt oluşturmaktadır.

Katalog No: K30

Resim No: 30

Çizim No: -

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 65 cm., Üst Çap: 70 cm.,

Abakus 10 cm., Alt Ak. Yüksek: 25 cm., Alt Ak.

Gen: 19 cm., Üst Ak. Yüksek: 20 cm., Üst Ak.

Gen: 19 cm., Kalathos Dudağı: 2,5 cm.

Bulunduğu Yer: Gymnasium.

Eserin Devri: M.S. 2.yy.ın 2.çeyreği.

Tanımı: Başlıkta aşınma ve kırıklar görülmektedir. Kalathos kısmı ince ve uzundur. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı vardır. Yapraklar üzerindeki kanallar derin işlenmiştir. Kanallar uzun, derin çizgiler halinde orta damarın kenarındadırlar. Alt sıra akanthus yaprakları aralıklı yerleştirilmiştir. Alt sıra akanthusta birinci gözden sonra ikinci göz oluşmuştur. Gözler uzun damla şekline dönüşmüştür. Kaulis çanaklarından çıkan heliksler dış bükey yapıp kalathos dudağına yapışmış olup, küçük yapılmıştır. Heliksler kalathos dudağının altında içeriye doğru geniş bir kavisle kıvrılırlar. Abakus çiçeği vardır. Kaldırma deliği 13x3,5 cm. ölçülerinde, 6 cm. derinliğindedir.

Katalog No: K31

Resim No: 31

Çizim No: Çiz. 16

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Paye Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 84 cm., Alt Gen: 81 cm., Alt Der: 64 cm., Üst Gen: 96 cm., Üst Der: 87 cm., Abakus Yüksek: 13 cm., Alt Ak. Yüksek: 29 cm., Alt Ak. Gen: 29 cm., Üst Ak. Yüksek: 37 cm., Üst Ak. Gen: 24 cm., Kalathos dudağı 2,5 cm.

Bulunduğu Yer: Gymnasium.

Eserin Devri: Erken Antoninler.

Tanımı: Abakusta aşınma ve kırılmalar vardır. Başlığın üç tarafı işlenmiş bir tarafı kaba yonu bırakılmıştır. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Her yönde alt sırada 2'şer akanthus yaprağı yer alır. İlk sıra akanthus yaprağı aralıklı olup buradan ikinci sıra akanthus yaprağı yükselmektedir. İkinci sıra akanthusların arasından canlı işlenmiş kaulis çanakları çıkmaktadır. Akanthuslar üzerindeki gözler uzatılmış kalp şeklindedir. Yaprak kanalları derin işlenmiştir. Kaulis çanağından çıkan yaylar çatallaşıp ortaya heliks ve köşeye kıvrılıp volüt oluşturmaktadır. Ortadaki heliksler kalathos dudağına dayanmıştır.

Katalog No: K32

Resim No: 32

Çizim No: -

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Ölçülebilen Yükseklik: 79 cm., Ölçülebilen Üst Gen: 90 cm., Alt Ak. Gen: 26 cm., Üst Ak. Gen: 18 cm., Abaküs Yüksekliği: 11 cm., Kalathos Dudağı: 2,5 cm.

Bulunduğu Yer: Gymnasium.

Eserin Devri: Erken Antoninler.

Tanımı: Başlıkta aşınma ve kırıklar vardır. Başlığın alt ve üst tarafının büyük bir kısmı kırılmıştır. Sonraki dönemlerde dibek taşı olarak kullanılmıştır. Başlık üzerinde 2 sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Buradan ikinci sıra Akanthus yaprakları yükselmektedir. Gözler yarım hilal şeklinde olup kapalıdır. Başlık plastiksiz ve barok işlenmiştir. Akanthus yaprakları üzerindeki kanallar derin verilmiştir. İkinci sıra akanthusların arasında prizma şekli bir profilden çıkan çiçek yer almakta ve bunun da üstünde heliksler arasında abaküs çiçeğinin sapı yükselmektedir. Kaulis çanağında yoğun bir işçilik göze çarpmaktadır. Heliksler kalathos dudağına yapışmış ve sanki prizmatik yerleştirilmiştir.

Katalog No: K33

Resim No: 33

Çizim No: -

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 77 cm., Ölçülebilen Üst Gen: 82 cm., Abakus 11 cm., Alt Ak. Yüksek: 29 cm., Alt Ak Gen: 11 cm., Üst Ak. Yüksek: 34 cm., Üst Ak. Gen: 23 cm., Kalathos Dudağı: 2,5 cm.

Bulunduğu Yer: Gymnasium.

Eserin Devri: Erken Antoninler.

Tanımı: Başlığın alt kısmının büyük bir çoğunluğu kırılmıştır. Yine üst kısmında özellikle abakus kısmında kırıklar vardır. Başlık üzerinde 2 sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Gözler yarım hilal şeklinde olup derindedir. Kanallar derin işlenmiş olup aşağıdan yukarıya paralel devam etmektedir. İkinci sıra akanthus alttan prizma şeklinde bir profilden çıkmaktadır. Yine ikinci sıra akanthus yaprağının arasından benzer bir profil içinden kaulis çanakları çıkmaktadır. Heliksler kalathos dudağına yapışmıştır. Helikslerin arasında altan çıkan bir profildeki çiçek yer almaktadır. Buradan da abakus çiçeğinin sapı yükselmektedir.

Katalog No: K34

Resim No: 34

Çizim No: Çiz. 17

Kazi Envanter No:

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 98 cm., Üst Gen: 120 cm., Üst Der: 120 cm., Abakus Yüksek: 9 cm., Alt Ak. Yüksek: 34 cm., Alt Ak. Gen: 31 cm., Üst Ak. Yüksek: 35 cm., Üst Ak. Gen: 34 cm.

Bulunduğu Yer: Kuzey Cadde, Apsis önündeki postamentin üzerinde.

Eserin Devri: Geç Antoninler.

Tanımı: Başlıkta aşınmalar ve kırıklar vardır. Başlık üzerine 2 sıra akanthus yaprağı yerleştirilmiştir. İlk sıra akanthus yaprakları aralıklıdır. Akanthus yaprakları geniş olmayıp ince, uzun bir formdadır. Yapraklar üzerindeki kanallar oldukça derin olup matkap kullanımı yoğundur. Akanthus dikenlerinin birleşerek oluşturduğu gözler ince uzun yapılmıştır. Üst diken alt diken üzerinde kıvrılarak biraz geçmiş, bu şekli ile hem gözün formunu oluşturmuş hem de gözü kapatmıştır. Birinci sıra akanthus yaprakları arasındaki boşlukta prizma şekli bir profilden ikinci sıra akanthus yaprakları yükselmektedir. Birinci sıra akanthus yapraklarına göre ikinci sıra yapraklar geniş olmayıp, ince-uzun işlenmiştir. Böylece kenger yaprakları bir nevi kalathosun ince uzun formuna uydurulmuştur. İkinci sıra yaprağın üzerinde helikslerin tam ortasına gelecek şekilde fazla detaylandırılmamış üçüncü bir yaprak işlenmiştir. İkinci sıra akanthus yaprakları arasından çıkan tıpkı alt sırada olduğu gibi prizma şekli bir profilden yükselen kaulis çanağı içinden devam eden heliks yayları derin ve kanallı bir profile sahiptir. Heliksler burada üçüncü yaprağa dayanmıştır. Heliksler arasında kıvrılarak yükselen dal abakus çiçeği sapıdır. Abakus çiçeği abakusun bittiği üst tarafa yerleştirilmiştir.

Katalog No: K35

Resim No: 35

Çizim No: Çiz. 18

Kazi Envanter No:

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 108 cm., Alt Çap: 80 cm.,

Üst Çap: 108 cm., Abakus Yüksek: 11,5 cm.,

Alt Ak. Yüksek: 34 cm., Alt Ak. Gen: 32 cm.,

Üst Ak. Yüksek: 42 cm., Üst Ak. Gen: 33 cm.

Bulunduğu Yer: Anıtsal şehir kapısının doğu girişi önündeki doğudan ikinci postamentin üzerinde.

Eserin Devri: Geç Antoninler.

Tanımı: Başlıkta aşınma ve kırıklar vardır. Başlık üzerinde 2 sıra akanthus yaprağı yerleştirilmiştir. İlk sıra akanthus yaprakları aralıktır. Yapraklar üzerinde yer alan damarlar derin oyulmuştur. Akanthus yaprakları geniş olmayıp ince uzun bir formdadır. Akanthus dikenlerinin birleşerek oluşturduğu gözler ince uzun yapılmıştır. Birinci sıra akanthus yaprakları arasındaki boşlukta prizma şekli bir profilden ikinci sıra akanthus yaprakları yükselmektedir. İkinci yaprağın üzerinde helikslerin tam ortasına gelecek şekilde fazla detaylandırılmamış üçüncü bir akanthus yaprak sırası işlenmiştir. Kaulisler birer küçük prizma biçimindedirler. İkinci sıra akanthus yaprakları arasından çıkan tıpkı alt sırada olduğu gibi prizma şekli bir profilden yükselen kaulis çanakları içinden devam eden heliks yayları derin ve kanallı bir profile sahiptir. Heliksler burada üçüncü yaprağa dayanmıştır. Volütler ise iyice darlaşmıştır. Üçüncü yaprakta matkap izleri çok fazladır. Abakus çiçeği ise kalathos üst dudağından başlayıp tüm abakusa yayılmıştır. Abakus çiçeği sapı çatallaşmaktadır.

Katalog No: K36

Resim No: 36

Çizim No: -

Kazı Envanter No:

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 62,5 cm., Üst Çap: 68 cm.,
Abakus Yüksek: 12 cm., Alt Ak. Gen: 18 cm.,
Alt Ak. Yüksek: 21 cm., Üst Ak. Gen: 19 cm.,
Üst Ak. Yüksek: 27 cm.

Bulunduğu Yer: Kuzey Şehir kapısının,
Güney doğu tarafında bir evin ön tarafında
bağımsız durmaktadır.

Eserin Devri: Geç Antoninler.

Tanımı: Başlığın üzerinde kırıklar ve aşınmalar vardır. Başlık basık ve geniş oluşturulmuştur. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Birinci sıra akanthus yaprağı derin kanallara sahip olup gözler ince uzundur. Birinci sıranın arasından ikinci sıra akanthus yaprakları yükselmektedir. Akanthus yapraklarının birbiri ile birleştiği, bazı yaprak dikenlerinin ise sıkı bir şekilde bir arada olduğu görülmektedir. Başlıkta yaprak dikenlerinin üzerindeki işçilik ile ışık-gölge oyunları sağlanmıştır. Burada farklı bir uygulama söz konusudur; ikinci yaprağın üzerinden abakus çiçeğinin sapı yükselmektedir. Genelde bu sap ikinci yaprağın üzerine işlenen bir üçüncü yapraktan yükselir. Yükselen bu sap abakus ve teniaya yerleştirilmiş abakus çiçeğiyle birleşmektedir. İkinci yapraklar arasında çıkan kaulis çanağından ortaya kıvrılan yaylar ortada heliksleri oluşturmaktadır. Heliksler üzerindeki kanallar geniş yapılmıştır.

Katalog No: K37

Resim No: 37

Çizim No: -

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Paye Başlığı

Ölçüleri: Yük: 87 cm., Alt Gen: 71 cm.,
Alt Uz: 76 cm., Üst Gen: 108 cm., Üst
Uz: 112 cm., Abakus: 10,5 cm., Alt Ak.
Yük: 26 cm., Alt Ak. Gen: 21 cm., Üst
Ak. Yük: 28 cm., Üst Ak. Gen: 20 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Kuzey
Cadde, batı peristasis blok sırasının
önünde.

Eserin Devri: Geç Antoninler.

Tanımı: Başlıkta aşınma ve kırıklar vardır. Başlık kare formundadır. Geç dönemde bir duvarda kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bir yüzünün abakus kısmı duvarın içindedir. Başlık üzerinde 2 sıra ince akanthus yaprağı vardır. Yaprak kanalları derin ve geniş işlenmiştir. Yaprak gözleri uzun olup alt dikenini üst dikenini geçmesi nedeniyle kapalıdır. Yaprak şekillendirmesi basit olup, alt sıra yaprak çerçeveslendirilmiş gibidir. İkinci sıra akanthus dizimi 13 yapraktan oluşmakta iken ilk sırada 8 yaprak yer almaktadır. Her köşeye iki akanthus yaprağından biri gelmektedir. İkinci sıra akanthus yaprağının arasından her yüzde 4 adet kaulis sapı yükselmektedir. Ortaya gelen 2 kaulis sapında ikişer adet olmak üzere toplam 4 heliks yer almaktadır. Dışta yer alan diğer iki kaulis sapında ise çıkan yay içe kıvrılıp heliks oluşturmuştur. Ortadaki 4 heliksin arasında üçüncü bir akanthus yaprağı dizimi vardır. Bu yaprak helikslere değmektedir. Abakus kısmının sadece 3 yönü görünmektedir. İki yüzde abakusa “arlan başı” işlenmiştir. Bir yüzde arlan abakus kısmının üst kısmına yerleştirilmişken, diğer yüzde de tüm abakusu kaplamış ve kalathos dudağına yapışmış şekildedir. Üçüncü tarafta ise ortada heliksler arasından çıkan abakus çiçeği sapı görülmektedir.

Katalog No: K38

Resim No: 38

Çizim No: Çiz. 19

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Paye Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 60 cm., Alt Gen: 79 cm., Alt Der: 55 cm., Üst Gen: 114 cm., Üst Der: 92,5 cm., Abakus 10,5 cm., Alt Ak. Yüksek: 25 cm., Alt Ak. Gen: 19 cm.,(uzun yüzde), 16 cm., (kısa yüzde).

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Kuzey Cadde, 08SKC01 numaralı yapının kuzeybatısı, Bizans Kapısı'nın hemen önünde.

Eserin Devri: Geç Antoninler.

Tanımı: Başlıkta kırıklar vardır. Başlık üzerinde 2 sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. İlk ve ikinci sıra akanthus dizimi 12 yapraktan oluşmaktadır. Birinci sıra dizimi kısa kenarlarda 2, uzun kenarlarda 4 adet akanthus yaprağı vardır. İlk sıra akanthus dizimi aralıklı olup, bunlar arasından 2. sıra akanthus dizimi yükselmektedir. Akanthus yaprakları üzerindeki kanallar derin olup, yapraklar etli işlenmiştir. Başlıkta yoğun matkap kullanımına bağlı olarak ışık-gölge oyunları yaratılmıştır. İlk sıra akanthus yaprağında altta çift dikenin üst dikenle birleşmesi sonucu çift göz oluşmuştur. İkinci sıra akanthus ve kaulis çanaklarının çıktığı yer prizma şeklindedir. Kaulis çanakları ikinci sıra akanthusların arkasından çıkmaktadır. Burada kaulis sapı yoktur. Kısa kenarlarda 2, uzun kenarlarda 4 kaulis çanağı yer almaktadır. Uzun yüzde ortada kaulis çanaklarından çıkan saplar dışa kıvrılarak ortada 4 adet küçük heliks oluşturmuştur. Dıştaki kaulis çanaklarından çıkan 2 tane yaydan biri içte heliks, biri de dışa uzanıp köşede volüt oluşturmaktadır. Buradaki volüt sapları içtekilere göre daha kalındır. Orta helikslerin arasından abakus çiçeği sapı yükselmektedir. Kısa yüzlerde ortada 2 tane heliks ve köşeye uzanan 2 tane volüt yer almaktadır. Buradaki heliksler fazla dönmemektedir. Heliksler ortada birbirine değmektedir.

Katalog No: K39

Resim No: 39

Çizim No: Çiz. 20

Kazi Envanter No: 09SKC109

Eserin Adı: Anta Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 61 cm., Alt Uzunluk: 68,5 cm.,
Alt Gen: 48,5 cm., Üst Uzunluk: 83 cm., Üst
Gen: 75 cm., Abaküs Yüksek: 11 cm., Alt
Akanthus Yüksek: 23 cm., Alt Akanthus Gen:
19 cm., Üst Akanthus Yüksek: 27 cm., Üst
Akanthus Gen: 24 cm.

Bulunduğu Yer: Kuzey Cadde, Mozaikli alanın güneybatısı.

Eserin Devri: Geç Antoninler.

Tanımı: Başlıkta aşınma ve kırıklar vardır. Başlığın iki uzun, bir kısa yüzüne akanthus yaprakları işlenmiştir. Bir kısa yüzü ise kaba yonu bırakılmıştır.. Geç dönem duvarında kullanılmış başlığın dışa bakan kısa yüzü diğer uzun iki yüze göre daha sağlamdır. Başlık üzerinde 2 sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Kısa yüzde iki, uzun yüzlerde ise 3 tane akanthus yaprağı ilk sırayı oluşturmaktadır. İkinci sıra akanthus yaprakları aralıklı yerleştirilmiştir. Yapraklardaki gözler ince uzun işlenmiştir. Yapraklardaki kanallar derin olup matkap izleri belli olmaktadır. Akanthuslar arasında altta prizma şekli bir profilden yukarı çıkmaktadır. Yine ikinci sıra akanthus yapraklarının arasında kaulis çanakları yükselmektedir. Bu alana kaulisler işlenmemiştir. Kaulis çanaklarından çıkan iki yaydan biri ortaya dönerek heliks, diğeri ise köşeye dönerek volüt oluşturmaktadır. Köşeler kırık olduğundan volütler görülmemektedir. Küçük işlenmiş helikslerin ortasında, ikinci kenger yaprağının hemen üstünde filizlenen üçüncü yapraktan çıkan sap, abakusta çiçeğiyle birleşmektedir. Abakusu iki kademelidir.

Katalog No: K40

Resim No: 40

Çizim No: -

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 60,5 cm., Ölçülebilen Üst Gen: 61 cm., Alt Çap: 47 cm., Abakus 11 cm., Alt Ak. Yüksek: 20 cm., Alt Ak. Gen: 18 cm., Üst Ak. Yüksek: 21 cm., Üst Ak. Gen: 18 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Kuzey Cadde, 08SKC01 numaralı yapının hemen güneyi C03'ün hemen kuzeyinde.

Eserin Devri: Geç Antoninler-Erken Severuslar.

Tanımı: Başlık üzerinde aşınma ve kırıklar vardır. Başlık üzerinde 2 sıra akanthus yaprağı işlenmiştir. Akanthus yaprağı altta 2 cm. kalathosun yukarisından başlamaktadır. Alt sıra akanthus dizimi 8 yapraktan oluşmaktadır. Alt akanthus yaprakları aralıklı yerleştirilmiştir. Üst sıra akanthus alt sıra akanthusun arasından yükselmektedir. İkinci sıra akanthus yapraklarının çıktığı yerde prizma şeklinde bir profil oluşmuştur. Akanthus yapraklarının kanalları derindir. İkinci sıra akanthus yaprağı arasından çıkan kaulis çanaklarından çıkan yaylar ortada heliks oluşturmaktadır. Kaulis sapları işlenmemiştir. Heliksler kalathos dudağına değmiştir. Abakusta, abakus çiçeği yer alır. Abakus çiçeği sapı heliksler arasından yükselir. Abakus çiçeğinde içinde yumurta şeklinde tomurcuk vardır. Sağlam olan caphede abakus çiçeğinin sapı yoktur.

Katalog No: K41

Resim No: 41

Çizim No: -

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 57 cm., Alt Çap: 45 cm., Ölçülebilen Üst Gen: 57 cm., Abakus Yüksek: 9 cm., Alt Ak. Yüksek: 21 cm., Alt Ak. Gen: 16 cm., Üst Ak. Yüksek: 20 cm., Üst Ak. Yüksek: 16 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Kuzey Cadde, 08SKC01 numaralı yapının hemen güney batısı.

Eserin Devri: Geç Antoninler-Erken Severuslar.

Tanımı: Başlık üzerinde aşınma ve kırıklar vardır. Başlık üzerinde 2 sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. İlk sıra akanthus yaprağı aşınma ve kırıklardan dolayı ayrıntıları anlaşılabilir değildir. İkinci sıra akanthus yaprağı, ilk sıra akanthus yaprağı arasından yükselmektedir. Yaprak üzerindeki kanallar derindir. Gözler yay şeklindedir. İkinci sıra akanthus yaprağı arasından prizma şekli bir profilden çıkan kaulis çanakları orta heliksleri oluşturmaktadır. Heliksler kalathos dudağına değmiştir. Heliksler aralıklı yerleştirilmiştir. Volüt yayları üzerinde yer alan kanallar derindir. Helikslerin arasından kıvrılarak yükselen abakus çiçeği sapı görülmektedir. Kalathosun üst kısmı boş bırakılmıştır.

Katalog No: K42

Resim No: 42

Çizim No: -

Kazı Envanter No: 09SKC01

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 57 cm., Alt Çap: 41 cm.,
Ölçülebilen Üst Gen: 63 cm., Abakus Yüksek:
5 cm., Alt Ak. Yüksek: 20 cm., Alt Ak. Gen:
19 cm., Üst Ak. Yüksek: 16 cm., Üst Ak. Gen:
18 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Kuzey
Cadde, Doğu Peristasis'in hemen önü.

Eserin Devri: Geç Antoninler-Erken
Severuslar.

Tanımı: Başlıkta kırılmalar vardır. Başlık basık bir forma sahiptir. Başlık üzerinde 2 sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Alt sıra akanthus yaprakları aralıklı yerleştirilmiştir. Alt sıra akanthusların arasından ikinci sıra akanthus yaprağının çıktığı alan prizma şeklindedir. Yapraklar üzerindeki kanallar derin olup, ince-uzun yapılmıştır. İkinci sıra akanthus yaprağı arasından çıkan kaulis çanakları ortada kabarık heliksler oluşturmuştur. Heliksler kalathos dudağına yapışmıştır. Heliksler arasından yükselen abakus çiçeği sapı, abakusta çiçeğiyle birleşmiştir. Üst tarafında 11x5 cm., ölçülebilen 5 cm. derinliğinde kaldırma deliği vardır.

Katalog No: K43

Resim No: 43

Çizim No: Çiz. 21

Kazı Envanter No: Cami Arkası 2005

Eserin Adı: Paye Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 29,5 cm., Üst Gen: 74 cm.,

Üst Der: 48 cm., Abakus Yüksek: 7 cm., Ak.

Yük: 15,5 cm., Ak. Gen: 17 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Müze Deposu.

Eserin Devri: Geç Antoninler-Erken Severuslar.

Tanımı: Başlık dikdörtgen formundadır. Kalathos kısmına tek sıra akanthus yaprağı işlenmiştir. Akanthus yaprakları uzun yanlarda aralıklı iken kısa yüzlerde dikenleri birbirine değerek 3 tane köprü oluşturmuştur. Burada toplam 5 tane diken birbirine değmiştir. Yapraklar üzerindeki kanallar fazla derin değildir. Yaprak gözleri ince uzun bir formdadır. Üst diken alt dikenini çok geçmiştir. Akanthuslar arasında prizma şekli bir profilden işlenmemiş bir akanthus yaprağına benzeyen küçük bir şekil yükselmektedir. Kalathosun üst kısmı kamış yaprağı ile süslenmiştir. Kalathos dudağı kalın işlenmiştir.

Katalog No: K44

Resim No: 44

Çizim No: -

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Korinth Başlığı

Eserin Yapıldığı Madde: Mermer

Ölçüleri: Yüksek: 31 cm., Üst Gen: 32 cm.,

Üst Uz: 43,5 cm., Abaküs Yüksek: 6 cm., Ak.

Yük: 16 cm., Ak. Gen: 14 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Müze

Deposu.

Eserin Devri: Geç Antoninler-Erken

Severuslar.

Tanımı: Başlık üzerinde aşınma ve kırıklar vardır. Başlığın kalathos kısmına tek sıra akanthus yaprağı ve onunda üzerinde dil işlenmiştir. Başlığın tam ortasında 6x7 cm. ölçülerinde parapet korkulukların yerleştiği yuvalar açılmıştır. Akanthus yaprakları köşelerinin merkezine gelecek şekilde dört tane yerleştirilmiştir. Akanthus yaprakları üzerindeki kanallar yüzeysel olup yaprak damarları barok bir ifadeye sahiptir. Akanthus yapraklarına yerleştirilmiş gözler ince, uzun bir forma sahiptir. Başlık yüksek bir kalathos dudağına sahiptir.

Katalog No: K45

Resim No: 45

Çizim No: Çiz. 22

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 49 cm., Ölçülebilen Üst Gen: 54,5 cm., Abakus Yüksek: 8 cm., Alt Ak. Yüksek: 18,5 cm., Alt Ak. Gen: 15,5 cm., Üst Ak. Yüksek: 18 cm., Üst Ak. Gen: 17,5 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Müze Deposu.

Eserin Devri: Severuslar.

Tanımı: Başlığın üst kısmının bir bölümü kırılmıştır. Başlık üzerinde 2 sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Alt sıra akanthus yaprakları arsından üst sıra akanthus yaprakları uzanmaktadır. Akanthus yaprakları üzerindeki kanallar derin olup gözler uzun yapılmıştır. Yine alt sıra akanthus yaprakları alta birleşmektedir. Üst sıra akanthus yaprakları arasında alt sıraya gelecek şekilde kaulis çanağından çıkan yaylar yükselmektedir. Kaulis sapları görünmemektedir. Kaulis çanağı çıkan yapraklar yükselmekte ve onlardan ortaya ve dışa doğru iki sap çıkarak ortada heliks, yanlarda volüt oluşturmaktadır. Helikslerin arasında abakus çiçeği sapı yükselmekte ve abakus kısmında çiçeğiyle birleşmektedir. Üst kısmında 4x10 cm. ölçülerinde, 7,5 cm. derinliğinde kaldırma deliği vardır.

Katalog No: K46

Resim No: 46

Çizim No: -

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 51 cm., Ölçülebilen Üst

Gen: 66 cm., Abakus Yüksek: 8 cm., Alt Ak.

Yük: 19 cm., Alt Ak. Gen: 17,5 cm., Üst

Ak. Yüksek: 19,5 cm., Üst Ak. Gen: 19,5 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Müze

Deposu.

Eserin Devri: Severuslar.

Tanımı: Başlıkta kırıklar vardır. Başlık üzerinde 2 sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Alt sıra akanthus dizimi arasından üst sıra akanthus yükselmektedir. Akanthuslar üzerindeki kanallar derin olup plastike işlenmiştir. Yaprakların dikenleri sivri bitmemekte buda yaprakların derinliğinin verilmediğini göstermektedir. Yaprakların gözleri ince, uzun, dikdörtgen, iyice açılmış vaziyettedir. İkinci sıra akanthusların arasında kaulisler yükselmektedir. Yükselen kaulisler ortadan, çatallaşmış bir kolu ortada heliks yaparken, bir kolu köşeye gidip volüt oluşturmaktadır. Kaulis çanağından sonra helikslere kadar olan kısmı akanthus yaprağı ile çerçeveselmiştir. Bu birleşmenin olduğu yerden abakus çiçeğinin sapı yükselip abakusta çiçeğiyle birleşmektedir. Başlıkta, kalathos ve köşelerde üst sıra akanthus ile abakus arasında boşluk biraz fazladır. Üst tarafta kaldırma deliği 15x3 ölçülerinde, 3 cm. derinliğindedir.

Katalog No: K47

Resim No: 47

Çizim No: -

Kazı Envanter No: 765

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 51 cm., Ölçülebilen Gen: 56,5 cm., Abakus Yüksek: 8 cm., Alt Ak. Yüksek: 18 cm., Alt Ak. Gen: 14 cm., Üst Ak. Yüksek: 12,5 cm., Üst Ak. Gen: 15 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Müze Deposu.

Eserin Devri: Severuslar.

Tanımı: Başlık üzerinde 2 sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Birinci ve ikinci sıra akanthus dizimi yapraktan oluşmaktadır. Alt sıra akanthuslar arasından ikinci sıra akanthus yaprakları yükselmektedir. Alt sıra akanthus yaprağının alt iki dikenini birleşmiştir. Akanthus yaprakları üzerindeki kanallar derin olup plastike işlenmiştir. Yaprak gözleri ince uzun, verilmiştir. Üst sıra akanthus yaprakları arasından kaulis sapları yükselmektedir. Dikenlerin birleştiği yerde kaulis çanağı görülmektedir. Kaulis sapı fazla görülmemekle birlikte, kaulis çanakğından çıkan yarım kenger yaprağı alttan tüm heliksleri sarmaktadır. Heliksler küçük olup fazla dönmemektedir. Helikslerin arasında abakus çiçeği sapı yükselmektedir. Abakus çiçeği tüm abakus yüksekliğine yayılmıştır.

Katalog No: K48

Resim No: 48

Çizim No: -

Kazı Envanter No: 08SKC116

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 54,5 cm., Alt Çap: 43 cm.,
Ölçülebilen Üst Gen: 58 cm., Abakus Yüksek:
9 cm., Alt Ak. Yüksek: 22,5 cm., Alt Ak. Gen:
17 cm., Üst Ak. Yüksek: 24 cm., Alt Ak. Gen:
16 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Kuzey Kapı,
Nympeum arkası.

Eserin Devri: Severuslar.

Tanımı: Başlık üzerinde harç izlerinden geç dönem duvarında kullanıldığı anlaşılmaktadır. Abakus kenarı ve abakus yüzeyinde kırık ve aşınmalar vardır. Başlık üzerinde 2 sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Akanthuslar üzerindeki kanallar fazla derin olmayıp yüzeyseldir. Birinci sıra akanthusların alt 2 dikenini birleşmiş ve köprü oluşturmuştur. İkinci sıra akanthuslardan kaulis çanakları çıkmaktadır. Kaulis çanağından çıkan volüt yayları ve heliks korunmuş olup bant şeklinde verilmiştir. Buradan yukarıya abakus çiçeğinin sapı yükselmektedir. Başlık basık şekilde olup, kalathos yüzeyi olabildiğince doldurulmuştur.

Katalog No: K49

Resim No: 49

Çizim No: -

Kazı Envanter No: 761

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 38,5 cm., Üst Gen: 64 cm.,

Abakus Yüksek: 7,5 cm., Alt Ak. Yüksek: 11,5

cm., Alt Ak. Gen 12,5 cm., Üst Ak. Yüksek:

17,5 cm., Üst Ak. Gen: 14,5 cm.

Bulunduğu Yer: Stratonikeia Müze

Deposu.

Eserin Devri: Severuslar.

Tanımı: Başlıkta aşınmalar vardır. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Alt sıra akanthus yaprağı arasından üst sıra akanthus yaprağı uzanmaktadır. Akanthus yaprakları üzerindeki kanallar derin oyulmuş olup, gözler ince uzun yapılmıştır. Alt sıra akanthus yapraklarının uçlarından bir tanesi komşu akanthus yaprağıyla birleşip köprü oluşturmuştur. Akanthus yaprakları basık işlenmiş olup dışarıdan bakıldığı zaman üzerinde bir ağırlık varmış izlenimi vermektedir. Yine üst sıra akanthus yapraklarının bir dikenini birleşmiştir. Üst sıra akanthus yaprakları arkasından alt sıraya denk gelecek şekilde kaulisler yükselmektedir. Kaulis sapı görülmemektedir. Kaulis çanaklarından çıkan iki saptan biri ortaya kıvrılıp heliksleri, diğeri de dışa kıvrılıp volüt oluşturmaktadır. Kaulisler arasından yükselen abakus çiçeği sapı abakusta çiçeğiyle birleşmektedir.

Katalog No: K50

Resim No: 50

Çizim No: -

Kazı Envanter No:

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 42 cm., Üst Gen: 49 cm., Üst Der: 49 cm., Abakus Yüksek: 12 cm., Alt Ak. Yüksek: 17 cm., Alt Ak. Gen: 17 cm., Üst Ak. Yüksek: 17 cm., Alt Ak. Gen: 18 cm.

Bulunduğu Yer: Kentin Girişinde, bekçi kulübesinin önünde.

Eserin Devri: Severuslar.

Tanımı: Başlık üzerinde kırık ve aşınmalar vardır. Geç dönemde kireç ile sıvanmıştır. Basık bir kalathosa sahip olan başlığın kaba bir işçiliği vardır. Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. Alt sıra akanthus yapraklarındaki kanallar yüzeysel işlenmiş, orta damarlar kabaca verilmiştir. Yaprak gözleri ince uzun formadadır. Burada komşu dikenlerin birleşmesiyle yaprak aralarında köprüler oluşmuştur. Bu köprülerin üzerinde yükselen ikinci akanthus yapraklarının yan tarafları işlenmeden bırakılmıştır. Yine ikinci yapraklar arasında çıkan ve neredeyse kalathos dudağına değecek olan üçüncü bir yaprak vardır. İkinci yapraklar arasında çıkan saplar içe doğru kıvrılıp heliks, dışa doğru kıvrılıp volüt oluşturmuştur. Heliksler küçük ve kaba olup üçüncü akanthus yaprağı tarafından engellenmiştir. Helikslerin hemen arasından yükselen abakus çiçeğinin sapı abakusta çiçeğiyle birleşmektedir. Abakus çiçeği tüm abakus yüksekliğine yayılmıştır.

Katalog No: K51

Resim No: 51

Çizim No: Çiz. 23

Kazı Envanter No: -

Eserin Adı: Sütun Başlığı

Ölçüleri: Yüksek: 46 cm., Üst Gen: 73 cm.,

Üst Der: 50 cm., Abakus Yüksek: 10 cm., Alt

Ak. Yüksek: 18 cm., Alt Ak. Gen: 17 cm., Üst

Ak. Yüksek: 29 cm., Üst Ak. Gen: 16 cm.,

Kalathos Dudağı: 2 cm.

Bulunduğu Yer: Muğla Müze Deposu.

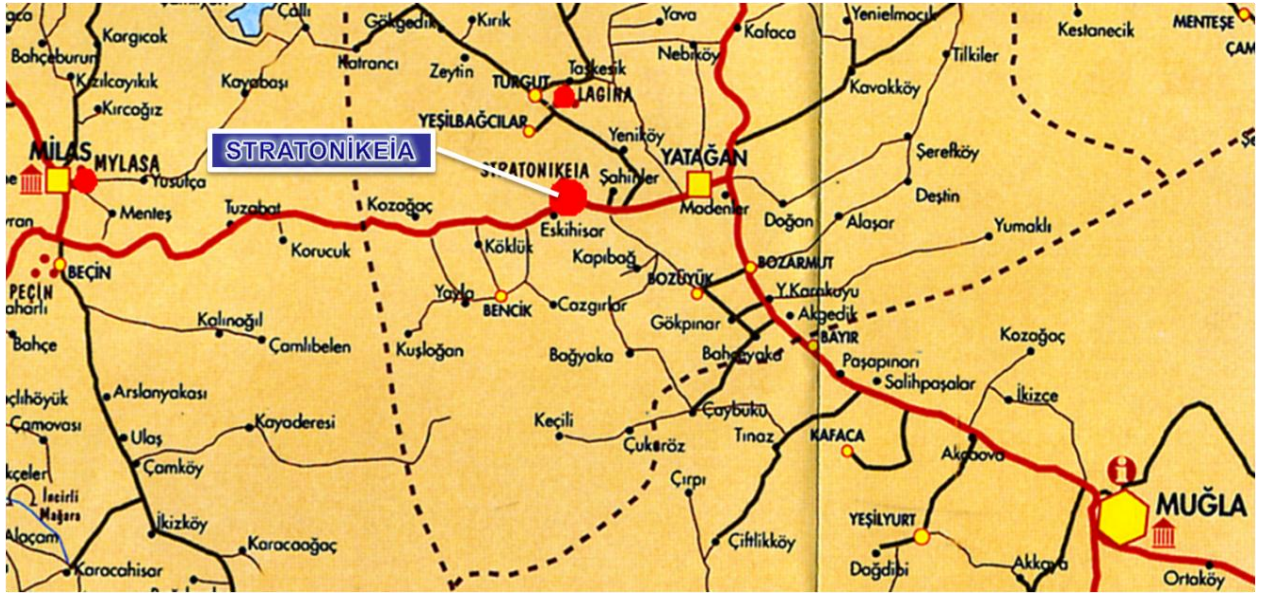
Eserin Devri: Severuslar.

Tanımı: Başlık üzerinde iki sıra akanthus yaprağı yer almaktadır. İlk sıra akanthus yaprağında 10, ikinci sırada ise 8 adet akanthus yaprağı yer almaktadır. Akanthus yaprakları üzerindeki gözler uzun verilmiştir. Akanthus yaprakları üzerindeki kanallar derin olmayıp, yüzeysel işlenmiştir. Alt ve üst akanthus yapraklarındaki komşu dikenler birleşip köprü yapmıştır. Bu köprülerin arasında ikinci akanthus yaprağının damarları görünmektedir. Uzun yüzlerde 4, kısa yüzlerde ise 2 tane heliks bulunmaktadır. İkinci yaprak arasından heliksler kabaca işlenmiş olup üzerlerinde herhangi bir bitkisel özellik yoktur. Heliksler direk kalathos zemininden çıkmaktadır. Başlığın köşelerinde ise volütler yer almaktadır.. Uzun yanlarda 2'şer kısa yanlarda ise 1'er abakus çiçeği işlenmiştir.

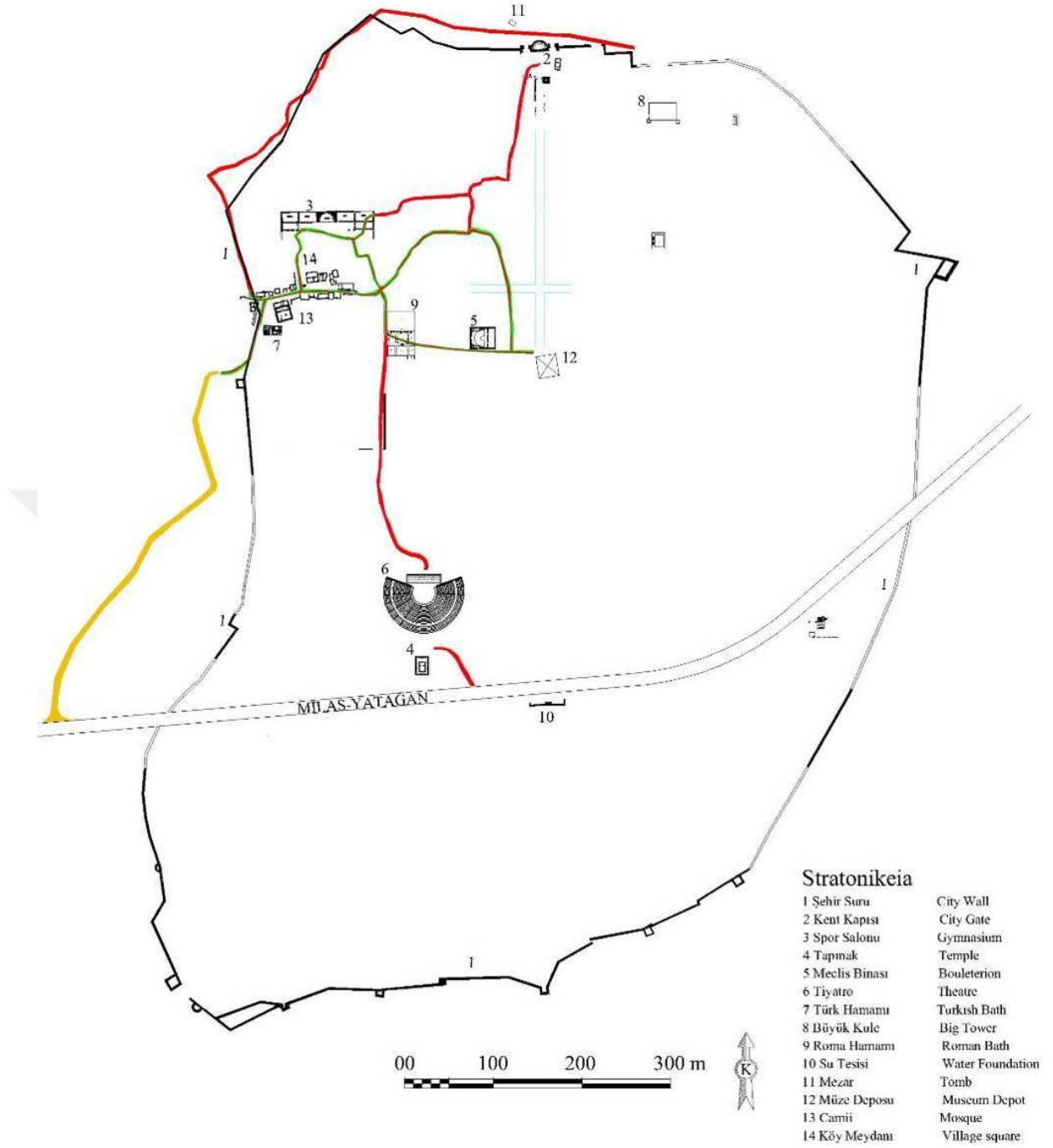

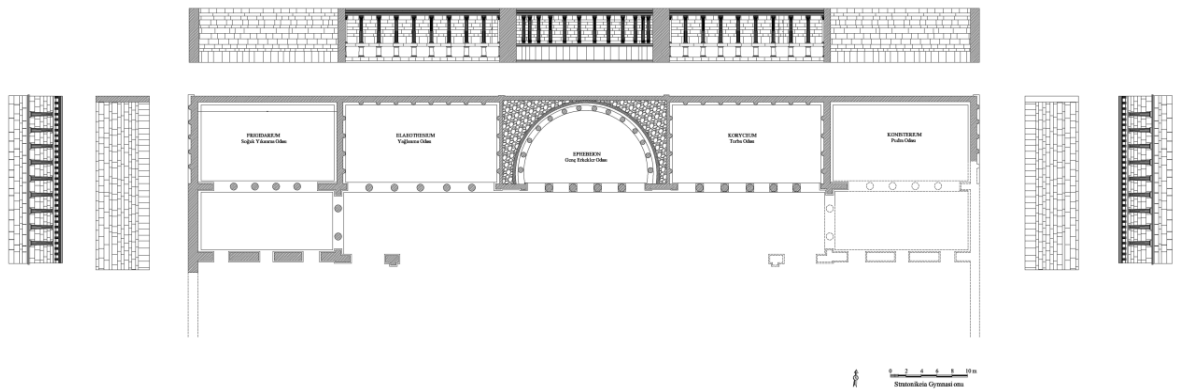
HARİTA, LEVHA, PLAN VE TABLOLAR

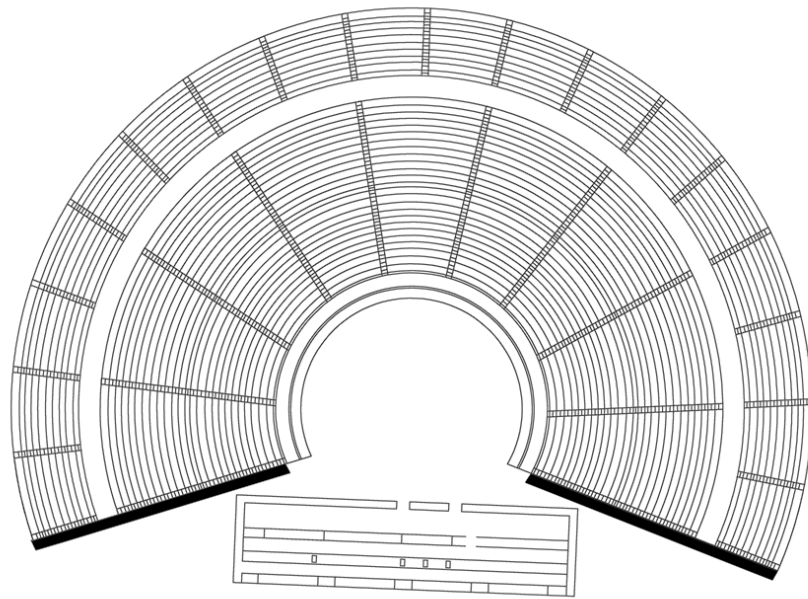
Harita 1: Karia Bölgesi Haritası

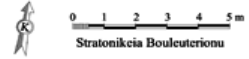
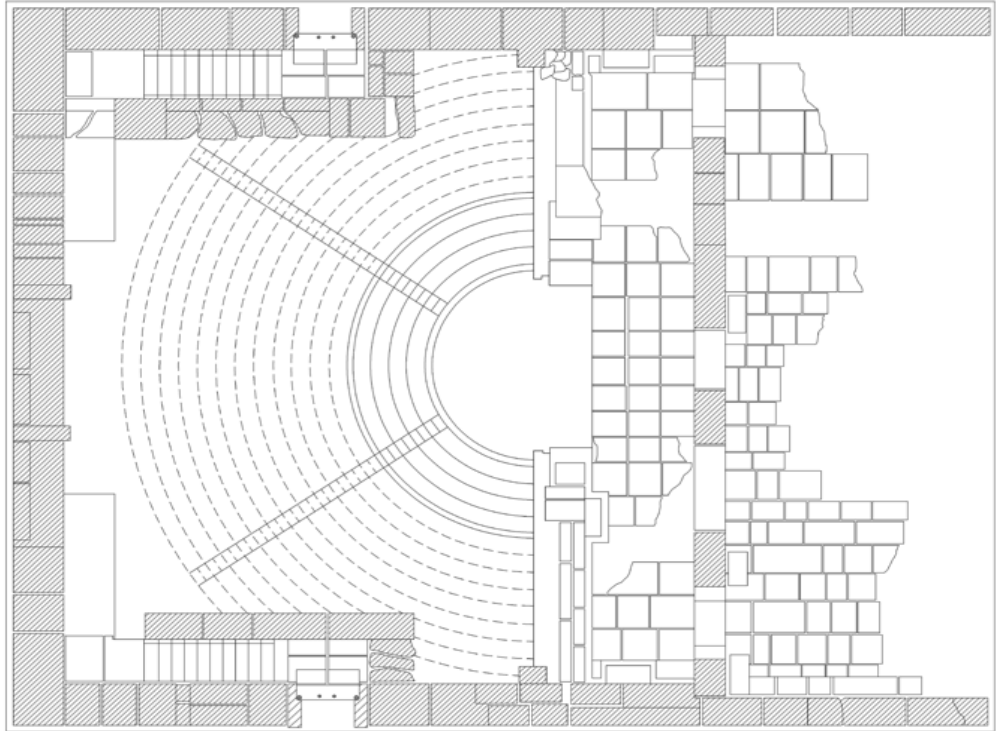
Plan 1. Stratonikeia Kent Planı

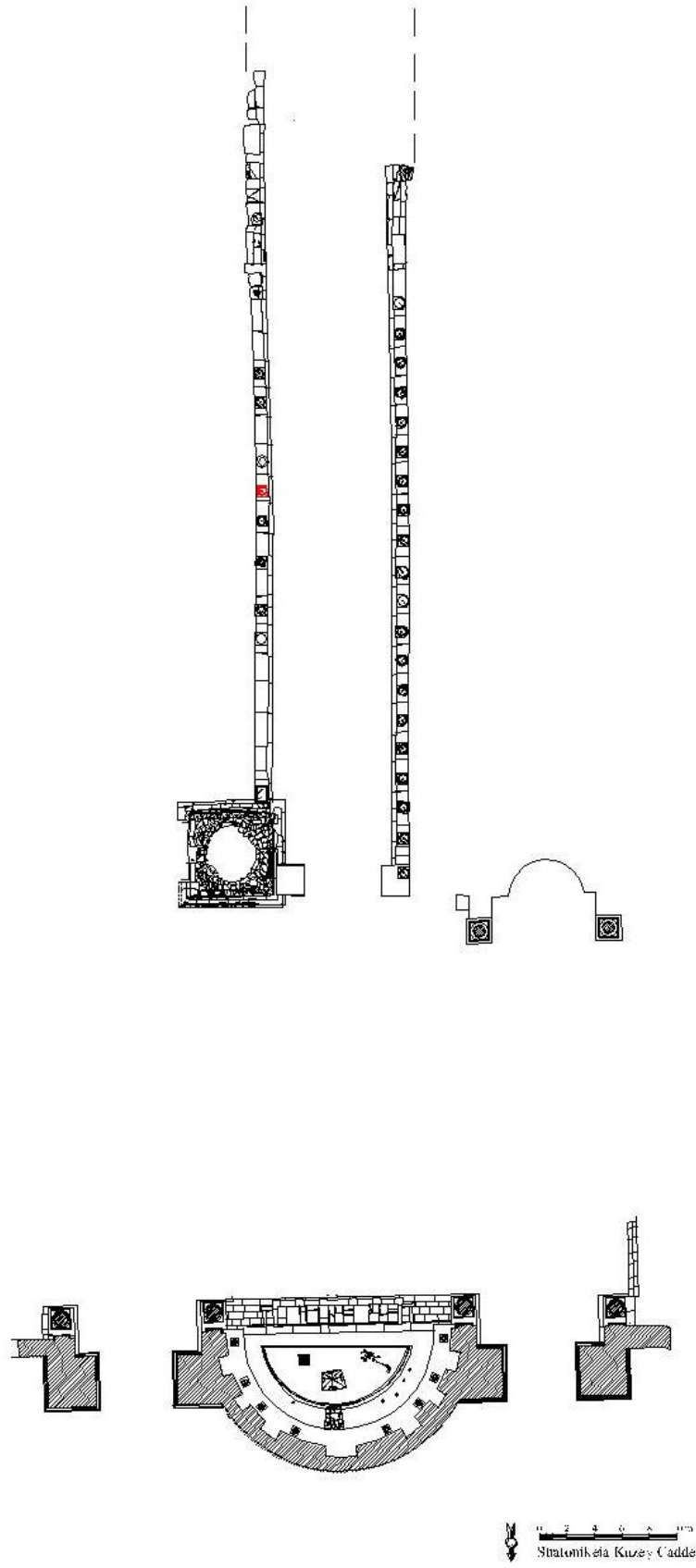
Plan 2. Gymnasium Planı

Plan 3. Tiyatro Planı

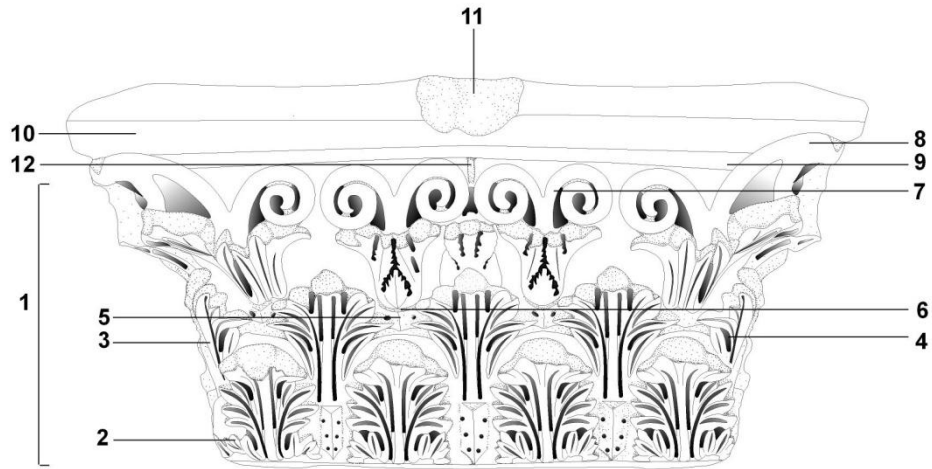

Plan 4. Bouleuterion Plan

Plan 5. Kuzey Şehir Kapısı ve Kuzey Cadde Mevcut Planı

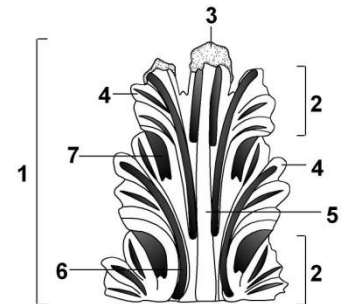
KORİNTH BAŞLIĞI

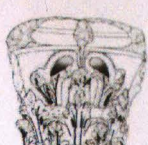

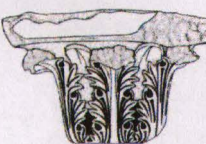

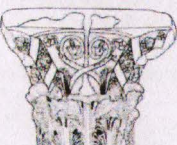
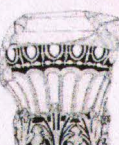
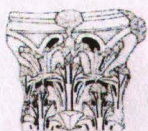

- 1.Kalathos
- 2.Alt Yaprak
- 3.Üst Yaprak
- 4.Göz
- 5.Kaulis
- 6.Kaulis Çanağı
- 7.Heliks
- 8.Volüt
- 9.Kalathos Dudağı
- 10.Abakus
- 11.Abakus Çiçeği
- 12.Abakus Çiçeği Sapı

AKANTHUS

- 1.Akanthus
- 2.Yan Yapraklar
- 3.Sarkık Üst Yaprak
- 4.Yaprak Dikenleri
- 5.Orta Kaburga
- 6.Merkez Damar
- 7.Göz

Levha 1. Korinth Başlığı ve Akanthus Yaprığı Terminolojisi

M.O. 2. yy.ın 2. çeyreği	Augustus Dönemi	Geç Augustus-Erken Tiberius Dönemi	Trajan-Hadrian Dönemi	Erken Antoninler Dönemi	Geç Antoninler Dönemi	Severuslar Dönemi
 Ciz. 1 (K02)	 Ciz. 4 (K09)	 Ciz. 10 (K19)	 Ciz. 11 (K23)	 Ciz. 16 (K31)	 Ciz. 17 (K34)	 Ciz. 22 (K45)
 Ciz. 2 (K03)	 Ciz. 5 (K10)		 Ciz. 12 (K24)		 Ciz. 18 (K33)	 Ciz. 23 (K51)
 Ciz. 3 (K06)	 Ciz. 6 (K12)		 Ciz. 13 (K25)		 Ciz. 19 (K38)	
	 Ciz. 7 (K13)		 Ciz. 14 (K26)		 Ciz. 20 (K39)	
	 Ciz. 8 (K14)		 Ciz. 15 (K27)		 Ciz. 21 (K43)	
	 Ciz. 9 (K16)					

TABLO 1: Korinth Başlığı Çizimleri ve Dönemsel Şeması

M.Ö. 2. yy.ın 2. çeyreği

Augustus Dönemi

Geç Augustus-Erken Tiberius Dönemi

Traianus-Hadrianus Dönemi

Erken Antoninler Dönemi

Geç Antoninler Dönemi

Severuslar Dönemi

Çiz. 24 (K04)

Çiz. 26 (K09)

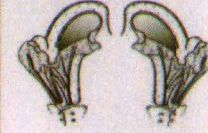
Çiz. 32 (K19)

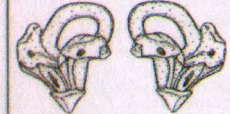
Çiz. 33 (K22)

Çiz. 36 (K31)

Çiz. 37 (K38)

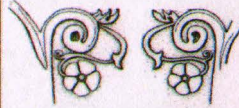
Çiz. 42 (K46)

Çiz. 25 (K07)

Çiz. 27 (K10)

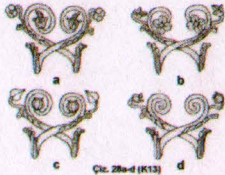
Çiz. 34 (K27)

Çiz. 38 (K37)

Çiz. 43 (K51)

Çiz. 28a-d (K13)

Çiz. 35 (K28)

Çiz. 39 (K36)

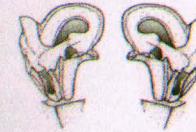
Çiz. 29 (K16)

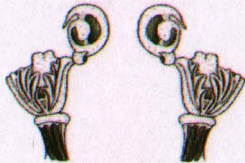
Çiz. 40 (K39)

Çiz. 30 (K18)

Çiz. 41 (K40)

Çiz. 31 (K17)

TABLO 2 : Başlıklar Üzerindeki Kaulis Çanağıve Helikslerin Kronolojik Tablosu

DÖNE Mİ	M.Ö. 2. yüzyıl	Augustus	Geç Augustus-Erken Tiberius	Traianus-Hadrianus	Erken Antoninler	Geç Antoninler	Geç Antoninler- Erken Severuslar	Severuslar	
1	K01 	K08 	K14 	K19 	K22 	K31 	K34 	K40 	K45
2	K02 	K09 	K15 	K20 	K23 	K32 	K35 	K41 	K46
3	K03 	K10 	K16 	K21 	K24 	K33 	K36 	K42 	K47
4	K04 	K11 	K17 		K25 		K37 	K43 	K48
5	K05 	K12 	K18 		K26 		K38 	K44 	K49
6	K06 	K13 			K27 		K39 		K50
7	K07 				K28 				K51
8					K29 				
9					K30 				

Tablo 3. Başlıklar ve Dönemsel Şeması

Yapılar	M. Ö. 2. yüzyılın 2. çeyreği	Augustus	Geç Augustus- Erken Tiberius	Traianus- Hadrianus Dönemi	Antoninler Dönemi			Severuslar Dönemi
					Erken Antoninler		Geç Antoninler	
Gymnasium	X	X	X	X	X			
Tiyatro		X						
Bouleuterion		X	X					
Kuzey Şehir Kapısı							X	
Kuzey Cadde			X				X	
Nympheum								X

Tablo 4: Yapıların Geçirdiği İmar Evreleri

Katalog No	Yükseklik	Abakus Yüksekliği	Kalathos-Abakus Oranları	Katalog No	Yükseklik	Abakus Yüksekliği	Kalathos-Abakus Oranları
K01	51 cm	Yok	Yok	K27	35 cm	7 cm	5
K02	45 cm	Yok	Yok	K28	54,5 cm	5,5 cm	9.9
K03	55,5 cm	7 cm	7.9	K29	65 cm	8 cm	8.1
K04	54,5 cm	10 cm	5.45	K30	65 cm	10 cm	6.5
K05	54 cm	10 cm	5.4	K31	84 cm	13 cm	6.5
K06	55,5 cm	7,5 cm	7.4	K32	79 cm	11 cm	7.1
K07	98 cm	16,5 cm	5.9	K33	77 cm	11 cm	7
K08	58 cm	12 cm	4.8	K34	98 cm	9 cm	10
K09	38 cm	7,5 cm	5	K35	108 cm	11,5 cm	9.4
K10	39 cm	7 cm	5.6	K36	62,5 cm	12 cm	5.2
K11	39,5 cm	7 cm	7	K37	87 cm	10,5 cm	8.3
K12	37,5 cm	7	5.4	K38	60 cm	10,5 cm	5.7
K13	61,5 cm	10 cm	6.2	K39	61 cm	11 cm	5.5
K14	37 cm	6,5 cm	5.7	K40	60,5 cm	11 cm	5.5
K15	35,5 cm	6,5 cm	5.5	K41	57 cm	9 cm	6.3
K16	39 cm	6,5 cm	6	K42	57 cm	5 cm	11.4
K17	112,5 cm	14,5 cm	7.8	K43	29,5 cm	7 cm	4.2
K18	35,5 cm	-	-	K44	31 cm	6 cm	5.2
K19	55,5 cm	6,5 cm	8.5	K45	49 cm	8 cm	6.1
K20	57 cm	8 cm	7.1	K46	51 cm	8 cm	6.3
K21	60 cm	8 cm	7.5	K47	51 cm	8 cm	6.3
K22	60 cm	8,5 cm	7.1	K48	54,5 cm	9 cm	6
K23	37 cm	12,5 cm	3	K49	38,5 cm	7,5 cm	5.1
K24	34 cm	5,5 cm	6.2	K50	42 cm	12 cm	3.5
K25	34 cm	6 cm	5.7	K51	46 cm	10 cm	4.6
K26	42 cm	16 cm	2.6				

Tablo 5: Başlıkların Yükseklikleri, Abakus Yükseklikleri ve Kalathos-Abakus Oranları

RESİMLER

Resim 1: K01 Katalog Numaralı Akanthuslu Sütun Altlığı, Gymnasium'dan.

Resim 2: K02 Katalog Numaralı Akanthuslu Sütun Altlığı, Gymnasium'dan.

Resim 3: K03 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 4: K04 Katalog Numaralı Yarım Sütun Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 5: K05 Katalog Numaralı Yarım Sütun Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 6: K06 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Gymnasium'dan.

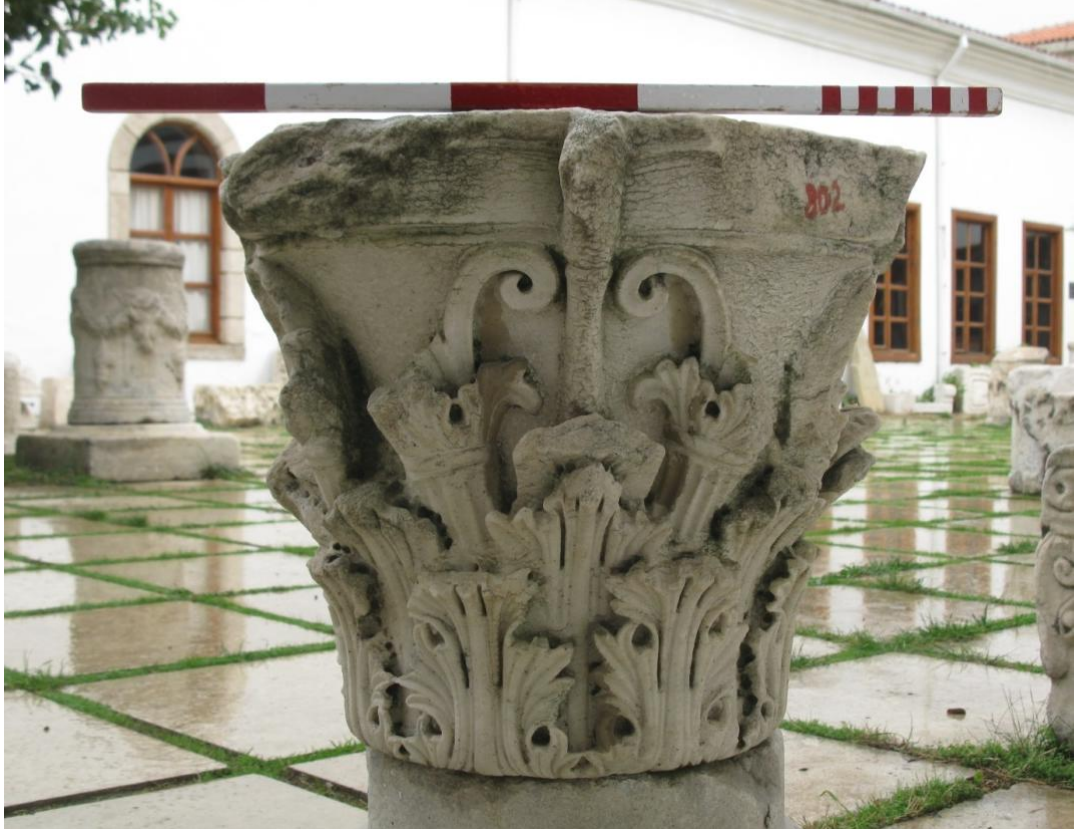
Resim 7: K07 Katalog Numaralı Lagina Başlığı.

Resim 8: K08 Katalog Numaralı Yarım Sütun Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 9: K09 Katalog Numaralı Başlık, Tiyatro'dan.

Resim 10: K10 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Tiyatro'dan.

Resim 11: K11 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Tiyatro'dan.

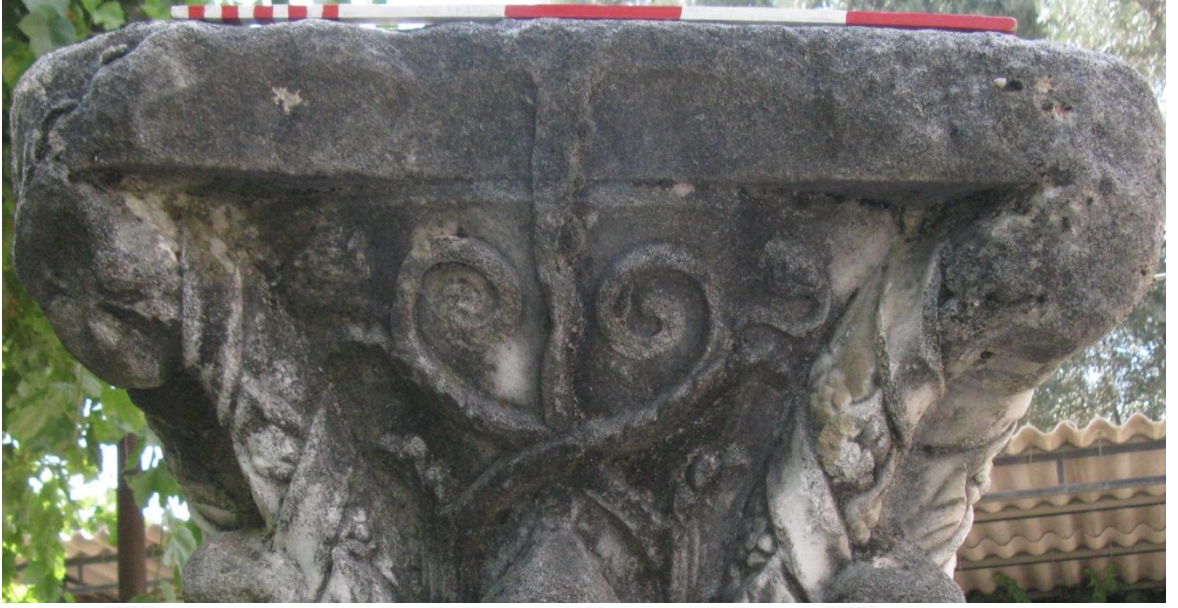
Resim 12: K12 Katalog Numaralı Paye Başlığı.

Resim 13a: K13 Katalog Numaralı Korinth Başlığı.

Resim 13b: K13 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Heliks detayı.

Resim 13c: K13 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Heliks Detayı.

Resim 13d: K13 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Heliks detayı.

Resim 14: K14 Katalog Numaralı Paye Başlığı.

Resim 15a: K15 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Tiyatro'dan.

Resim 15b: K15 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Yan Yüzü.

Resim 15c: K15 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Yan Yüzü.

Resim 15d: K15 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Yan Yüzü.

Resim 16: K16 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Tiyatro'dan.

Resim 17: K17 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Bouleuterion'dan.

Resim 18: K18 Katalog Numaralı Başlık, Bouleuterion'dan.

Resim 19: K19 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Kuzey Cadde'den.

Resim 20: K20 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 21: K21 Katalog Numaralı Gymnasium'dan.

Resim 22: K22 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 23: K23 Katalog Numaralı Başlık.

Resim 24: K24 Katalog Numaralı Paye Başlığı.

Resim 25: K25 Katalog Numaralı Başlık.

Resim 26: K26 Katalog Numaralı Başlık.

Resim 27a: K27 Katalog Numaralı Başlık, Ön Yüzü.

Resim 27b: K27 Katalog Numaralı Başlık, Yan Yüzü.

Resim 28: K28 Katalog Numaralı Korinth Başlığı.

Resim 29: K29 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 30: K30 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 31: K31 Katalog Numaralı Paye Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 32: K32 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 33: K33 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Gymnasium'dan.

Resim 34: K34 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Kuzey Cadde'den.

Resim 35: K35 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Kuzey Kapıdan.

Resim 36: K36 Katalog Numaralı Korinth Başlığı.

Resim 37: K37 Katalog Numaralı Paye Başlığı, Kuzey Cadde'den.

Resim 38: K38 Katalog Numaralı Paye Başlığı, Kuzey Cadde'den.

Resim 39: K39 Katalog Numaralı Anta Başlığı, Kuzey Cadde'den.

Resim 40: K40 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Kuzey Cadde'den.

Resim 41: K41 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Kuzey Cadde'den.

Resim 42: K42 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Kuzey Cadde'den.

Resim 43: K43 Katalog Numaralı Paye Başlığı.

Resim 44: K44 Katalog Numaralı Parapet Başlığı.

Resim 45: K45 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Nympeum'dan.

Resim 46: K46 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Nympheum'dan.

Resim 47: K47 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Nympheum'dan.

Resim 48: K48 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Nymphaeum'dan.

Resim 49: K49 Katalog Numaralı Korinth Başlığı, Nymphaeum'dan.

Resim 50: K50 Katalog Numaralı Korinth Başlığı.

Resim 51: K51 Katalog Numaralı Korinth Başlığı.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Murat TAŞKIRAN

Doğum Tarihi: 06.04.1985

Unvanı: Arş. Gör.

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	Arkeoloji	Selçuk Üniversitesi	2003 - 2007
Y. Lisans	Klasik Arkeoloji	Pamukkale Üniversitesi	2007 -

Görevler:

Derece	Görev Yeri	Yıl
Arş. Gör.	Arkeoloji Bölümü, Fen-Edebiyat Fakültesi, Pamukkale Üniversitesi	2009 -

Yayınlar, Atıflar, Faaliyetler

Taşkıran, M. – Uzunel, Ö. (2009). A Workshop From Caria Chersonesos, *Anados 8-9*, 189-202.

Özer, E. – Taşkıran, M. (2010). Sillyon Antik Kenti 2009 Yılı Çalışmaları, *Anmed*, Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri 2010-8, 165-169.

Özer, E. – Deveci, A. - Taşkıran, M. (2011). Sillyon ve Çevresi YüzeY Araştırması 2010 *Anmed*, Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri 2011-9,209-213.

Özer, E. – Taşkıran, M. (2011). 2009 Yılı Sillyon Antik Kenti ve Çevresi YüzeY Araştırması, *AST-XXVIII* (Baskıda).

Taşkıran, M. – Uzunel, Ö. – Topaloğlu, A. (2011). Toilet Culture and Latrines in Asia *Minor, Soma 2009*, Editör: H. Öniz, E. Arslan, BAR International Series 2200, 123-129.

Sezgin, T. – Taşkiran, M. (2011). Eumeneia Kent Planı ve Surları, *Eumeneia'dan Işıklı'ya*, Ed.: Bilal Söğüt (Baskıda)

Sezgin, T. – Taşkiran, M. (2011). Border Settlements and Their Fortification on Lykos and Lampe Plain in Hellenistic Age, Davulcutepe And Eumenia, *Anados 10* (Baskıda).

Eğitim ve Araştırma

Knidos Kazısı(Datça-Muğla), Başkan: Prof. Dr. Ramazan Özgan, öğrenci, 2005 - 2006.

Ephesos Kazısı (Selçuk-İzmir), Başkan: Prof. Dr. Fritz Kritzinger, öğrenci, 2006 – 2007.

Lagina Kazısı(Yatağan-Muğla), Başkan: Prof. Dr. Ahmet, A. Tırpan, Arkeolog 2007 – 2008.

Keramos Yüzey Araştırması (Milas-Muğla), Başkan: Yrd. Doç. Dr. Abuzer Kızıl, Arkeolog, 2007.

Stratonikeia Kazısı (Yatağan-Muğla), Başkan: Doç. Dr. Bilal Söğüt, Heyet Üyesi, 2008 -

“Stratonikeia Korinth Başlıkları”, Pamukkale Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projesi, Proje No: 2009SOBE011 Proje Yardımcısı, 2009 – 2011.

Sillyon Antik Kenti ve Çevresi Yüzey Araştırması (Serik-Antalya), Başkan: Doç. Dr. Elif Özer, Heyet Üyesi, 2009 -

Karia Khersonesos Bölgesi Yüzey Araştırması, Başkan: Murat Taşkiran, Ernur Öztekin, Ömer Uzunel, 2010 -

Aizanoi Kazısı (Çavdarhisar-Kütahya), Başkan: Doç. Dr. Elif Özer, Heyet Üyesi, 2011 -